

Werk

Titel: Systema Causarum Efficientium seu Commentatio Philosophica De Commercio Mentis Et

Autor: Knutzen, Martin

Verlag: Langenheime

Ort: Lipsiae

Jahr: 1745

Kollektion: vd18.digital

Gattung: Traktat

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN671874632

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN671874632>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=671874632>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

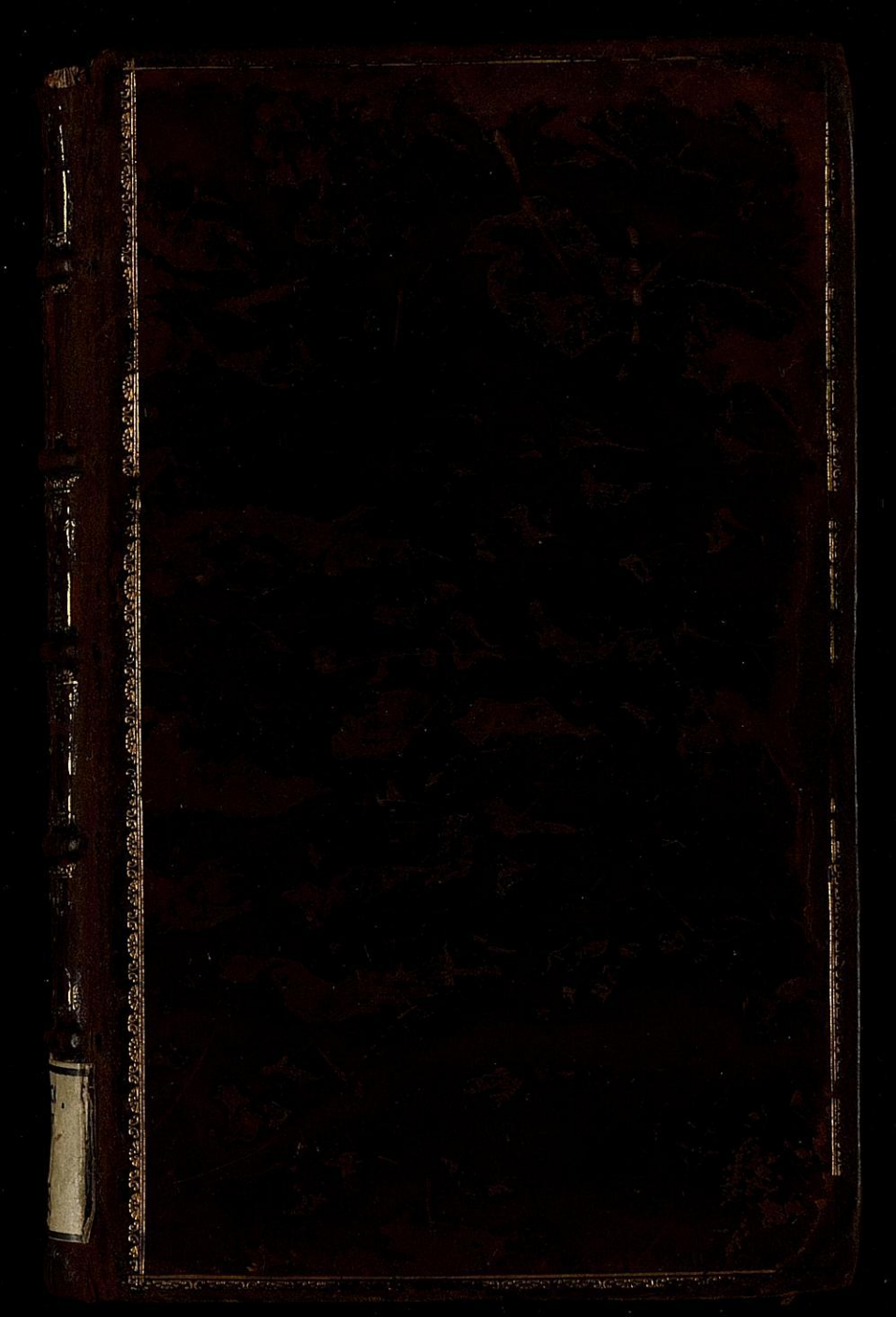
Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

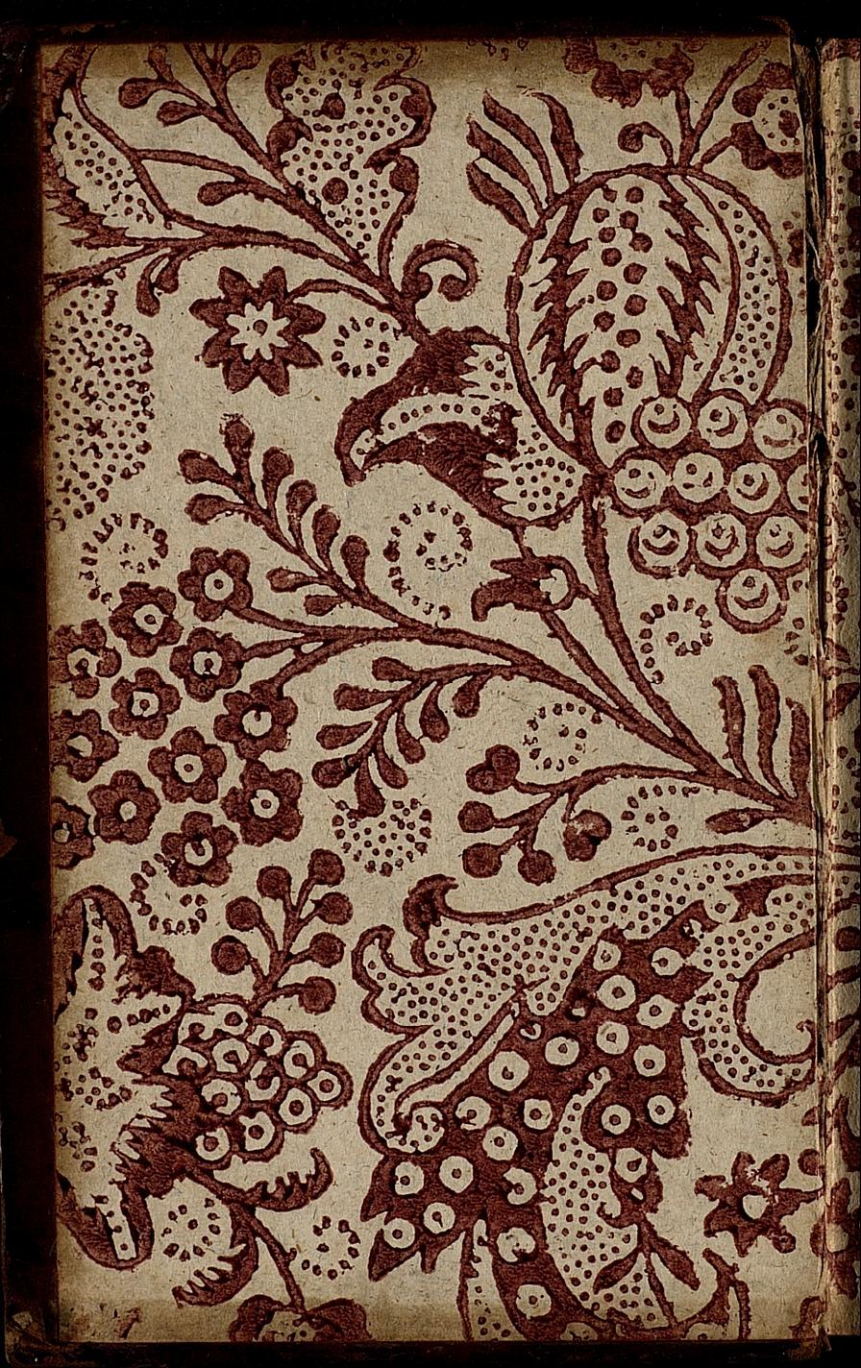
Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de







kl. 8. Philos. ~~910~~ ¹⁰ 8593.

HG-KB

SUB Göttingen
111 843 235

7



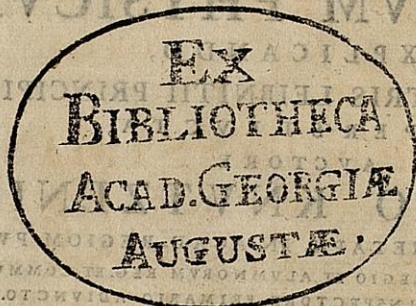
SYSTEMA
CAVSARVM EFFICIENTIVM,
SEV
COMMENTATIO PHILOSOPHICA
DE
COMMERCIO MENTIS
ET CORPORIS
PER
INFLVXVM PHYSICVM

EXPLICANDO,
IPSIIS ILLVSTRIS LEIBNITII PRINCIPIIS
SVPERSTRVCTA,
AVCTORE
MARTINO KNVTZENIO,
PROF. LOG. ET METAPH. IN ACAD. REGIOM. PVBL.
BIBLIOTHECARIO REGIO ET ALVMNORVM REG. ET COMMVNIS
CONVICTORII INSPECTORE PRIMARIO ADIVNCTO.

EDITIO ALTERA
AVCTIOR ET EMENDATIOR,
CVI ACCESSIT
COMMENTATIO
DE
INDIVIDVA HVMANAE MENTIS NATVRA
SIVE DE IMMATERIALITATE ANIMAE.

L I P S I A E
APVD IO. CHRISTIAN. LANGENHEMIVM.
C1D1DCCXLV.

SYSTEMA
CAVASARVM EFFICIENTIVM
COMMENTATIO PHILOSOPHICA
DE
COMMERCIO MENTIS
ET CORPORIS
PER



EDITIO ALTERA
VACTOR ET EMENTATOR
CUI ACCESSIT
COMMENTATIO
DE
INDIVIDVA HUMANAE MENTIS NATURA
SIVE DE IMMATERIALITATE ANIMAE

LIPSIÆ
ARVD IO. CHRISTIAN. LANGENHEIMIVM
CIC/15CCXIV

VIRIS
STEMMATIS SPLENDORE
ET
MVNERVM AC DIGNITATVM
EMINENTIA
ILLVSTRISSIMIS,
NEC NON
MAGNA ERVDITIONIS, INGENII
VIRTVTVM AC MERITORVM
LAUDE
FLORENTISSIMIS,
ACADEMIARVM SCEPTRO
BORVSSIACO SVBIECTARVM
CVRATORIBVS,
SVMMIS MVSARVM
MAECENATIBVS
ET
MAGNIS LITTERARVM
FAVTOIBVS

VIRIS

STEMMATIS SPLENDORE

ET

MUNERVM AC DIGNITATVM

EMINENTIA

ILLVSTRISSIMIS

NEC NON

MAGNA ERVDITIONIS, INGENII

VIRTVTVM AC MERITORVM

L. A. V. D. E.

FLORENTISSIMIS

ACADEMIARVM SEPTIMO

BORVSSIAE SVBLECTARVM

CVRATORIBVS

SVMMIS MVASARVM

MAECENATIBVS

ET

MAGNIS LITTERARVM

FAVORIBVS



VIRI ILLVSTRISSIMI,
PER-ILLVSTRES ATQVE
MAGNIFICI,

Ex quo *AVGVSTVS PA-
TRIAE PATER, VE-
STRIS, MAGNI MAE-
CENATES*, ceu excel-
sorum atlantum humeris
*Academiarum sub sceptro Borussia-
co florentium curam imposuit, nullam
equidem ex earum numero esse ar-
bitror, quae sapientissimi consilii
paternaeque prouidentiae VE-
STRAE fructum non perceperit
vberimum. Omnium tamen maxi-*



me *Albertinam nostram plurimum*
VOBIS debere neutiquam dubi-
to. Quod enim iura *Academiae* no-
strae conservata, quod pax et tran-
quillitas eiusdem professoribus re-
stituta sit, quod denique laeta flo-
rensque exactis feliciter binis secu-
lis sacra secularia celebrare hoc an-
no potuerit; id post *DEVM* im-
mortalem et *AVGVSTVM RE-*
GEM, *VOBIS* potissimum, *CV-*
RATORES PROVIDENTIS-
SIMI acceptum refert, et ceu fe-
lices *VESTRI* tutaminis pro-
ventus deuota mente veneratur.

Ingratus essem *almae matris*,
Academiae, alumnus, si collata in
eandem beneficia non tanquam mi-
himet ipsi praestita submisso grato-
que animo praedicarem. Neque ve-
ro publica tantum *VESTRA* in
hanc nostram Musarum sedem bene-
ficia



ficia deuota aestimatione prosequor; verum etiam immortalia VESTRA priuataque in me ipsum merita et singularem VESTRAM gratiam ea, qua par est, mentis demissione veneror. VESTRA non solum ope spes ea est suffulta, cuius gratia per decem et amplius annos extraordinarii professoris munere indefessa diligentia defungor; verum etiam VESTRA benignissima et efficaci commendatione effectum est, ut CLEMENTISSIMVS PATRIAE PATER, REX NOSTER AVGVSTVS, aliorum etiam munerum expectatione excitare industriam meam gratiosissime dignatus sit. Plurimi praeterea ex VESTRO ordine, MAECENATES SVMMI, FAVTORES MAGNI, incredibili gratia et humanitate quotiescunque aliquod lucubrationum mea-



rum **VOBIS** offerre ausus sum,
nunquam non susceperunt. **VE-**
STRO quoque post **DEVM** et
SERENISSIMVM REGEM,
praesidio tutus inuidiam susque de-
que habere, laetoque animo promo-
uere iuuentutis *Academicae* commo-
da, et veritati indagandae totus va-
care possum, cum in modum, vt te-
neriores quaedam herbae sub maio-
rum arborum umbris laetius excre-
scunt, quae ardori solis expositae aut
rabiei ventorum, vel citius marcesce-
rent, vel penitus eradicarentur.

Fuit mihi hanc ob causam iam diu
in votis, vt aliquo publico ac exstan-
tiori monumento meam erga **VOS**,
VIRI EXCELLENTISSIMI
et **MAGNIFICI**, pietatem ac ob-
strictissimam mentem testatam facere
possem. Haud equidem praesens haec
commentatio, quam humillimo animo
VOBIS



VOBIS dico et confesco, VESTRO dignitatum culmine consentaneum munus esse videtur; perspecta tamen VESTRA gratia et humanitas plane singularis in eam me spem adducunt, VOBIS non omnino ingrata esse futuram; cum documento etiam sit exterorum desiderio Lipsiae recusa, non omnino sine ullo successu me indagandae veritati vacare, et levioris speciminis loco esse possit, me in posterum quoque, DEO fauente, operam esse daturum, ut VESTRORVM in me beneficiorum immortalium fructus quam latissime per orbem litterarium propagentur.

Suscipite ergo, MAECENATES EXCELLENTISSIMI, MAGNIQUE FAVTORES, qualemcunque hanc opellam consueta VOBIS gratia et benevolentia, ac
MENTVM MUNITVM VESTRO



*VESTRO praesidio et tutamine
eiusdem auctorem, ulterius digna-
mini, qui DEVM immortalem pro
VESTRA incolumitate et flore
perpetuo indefessis precibus fatigare
nunquam intermittet et ad ultimum
usque vitae halitum summa animi
veneratione, cultu et obsequio testa-
bitur, se esse*

**EXCELLENTISSIMO-
RVM, PERILLVSTRIVM
ET CELEBERRIMORVM
NOMINVM VESTRORVM**

Dabam Regiomonti
Prussorum. Anno
Academiae Saecu-
lari Secundo die
XXVIII. Sept.

DEVOTISSIMVM CVLTOREM
MARTINVM KNVTZEN.



PRAEFATIO
A VCTORIS
AD
EDITIONEM SECVNDAM.

Mutato habitu nouam
induta vestem in con-
spectum Tuum L. B.
iterum prodit praesens de Influxu
Phyfico commentatio. Si ex
praeteritis futura eiusdem fata au-
gurari licet, de Tuo, si veritatem
amas, non desperat fauore. Fortu-
na quidem non nimium fauente
vsa est, dum primum in patria sub

differtationis inauguralis forma in publicum esset emittenda. Libertate enim philosophica, qua nunc Albertina nostra sub Augusto FRIDERICO Rege fruitur, a Diuo FRIDERICO GVILIELMO nondum restituta, nimis Wolffianum videbatur, vel debita cum laude a Viro Illustri in nonnullis dissentire. Superato tamen difficili partu, cum foetus hic litterarius publicam adspiceret lucem, benigniora fata expertus est. Magno enim Academiae confluxu libere defensionae differtationi, nec in patria defuere fautores. Egressa Borussiae limites in amplissimam Germaniam multo plures ibidem amicos inuenit. Alit enim ferax sublimium ingeniorum Germania magno numero philosophos, qui Summum quidem Virum, cui recentior Philosophia suam lucem debet,

debet, ceu beneficae Numinis O. M. providentiae instrumentum, vt par est, mecum colunt et venerantur; Interea tamen excusso semel iugo Aristotelico nouum sibi imponi minime permittunt; verum libertati ingenuae adfueti, nullius auctoritate ab industrio veritatis examine se abduci patiuntur. Multi itaque ex eorum numero publicis scriptis datisque etiam ad me priuatis litteris, consentientem hoc in capite mecum animum humanissime sunt testati. Ipse, Vir Summus, Illustris WOLFFIUS publice Auditorum corona cinctus honorificam nostrae de Influxu sententiae iniecis-
 se mentionem fertur; eo ipso testatus, quantum ii a veritate aberrerent, qui Virum Magnum omnis dissensus, quantumcunque modesti, impatientissimum esse, orbi erudito persuadere sategerunt. Nacta

quidem est commentatio nonnullos aduersarios, in quorum numerum praecipue refero, Celeberrimum SCHREIBERVm contreraneum doctissimum, iam Petropolitanum Professore Celeberrimum, et doctissimum *Anonymum Tubingensem*, Theodiceae latinae editorem nouissimum; ea tamen modestia sunt vsi, quae fauentem animum euidentissime demonstrauit. Accidit postmodum, vt distractis exemplaribus nouam desiderari editionem, nunciarent amici, ac vt ad eandem perficiendam me accingerem, strenui instarent. Tenuitatis meae conscius necebam moras, sopitas de Harmonia Praestabilita controuersias resuscitare nolens, quae tantum disharmoniae inter eruditos peperit. Vicerunt vero tandem Lipsiensis Bibliopola, Viri humanissimi, preces, nec
non

non Virorum Celeberrimorum,
 GOTTSCHEDII et REVSCHII au-
 ctoritas, qui vt editionem matura-
 rem, etiam atque etiam, me sunt
 adhortati. Habes iam L.B. occa-
 sionem editionis huius renouatae
 qualiscunque meae commentatio-
 nis. Si eadem orbem litterarium
 facile carere potuisse, vt diuersa
 sunt hominum ingenia, existimas,
 iudicio virorum eruditissimorum
 me tuebor, a quibus mihi fere in-
 uito est extorta: minimum ea de
 re Te persuasum esse velim, ex in-
 ani rixandi libidine, quam semper
 summo prosequutus sum odio ean-
 dem non esse profectam. De ac-
 cessionibus non est, cur Te pluri-
 bus moneam. Hinc inde ea an-
 notavi, quae meliorem dictis af-
 fundere possunt lucem, et ad ob-
 iectiones respondi, quae vel con-
 tra ea, quae attuleram, prolatae
 sunt,

sunt, vel minimum formari possent. Propediem Schreiberianum Schediasma adiectis notis et responsionibus meis Tecum communicabo; id quod appendicis etiam loco huic libello adiungi poterit. (Dedi etiam id desiderio nonnullorum, praesertim Bibliopolae, ut mea de immaterialitate animae commentatio, in qua multa occurrunt, quae dictis in praesenti libello lucem adfundere poterunt, eidem subnecteretur.) Vale et faue. Si quid habes rectius istis, candidus imperti; si non, his utere mecum in maiorem conditoris gloriam et solidiorem humanae mentis cognitionem. Dabam Regiomonti Prussorum, anno Albertinae nostrae Iubileo. MDCCXLIV. mense Augusto.



P R A E F A T I O.



ommercium mentis et corporis humani, illustre illud ac stupendum microcosmi phaenomenon, satis haecenus eorum, qui in causas rerum inquirunt, ingenia et industriam exercuit.

Ferax recentior imprimis aetas scriptorum huius argumenti et controuersiarum mirum in modum fuit: adeo, ut nullo vnquam tempore de animae et corporis vnione explicanda, causisque illius indagandis Philosophi magis solliciti fuisse videantur. Haud ignota lo-

A

quor,

quor, aut non expectata iis, qui in historia rerum in litterario orbe gestarum non sunt prorsus hospites. Omnis enim propemodum antiquiorum Sophorum chorus cum vulgo facile in eo conuenerat, rationem tam mirandi consensus, quem in mutationibus mentis et organici corporis animaduertimus, non nisi in mutua alterius in alterum actione, (quam *Physicum influxum* vocabant Scholastici), esse quaerendam. Siue hoc ideo factum existimes, quoniam haec explicandi ratio omnium facillima erat maximeque obuia; siue Physicum hunc influxum ex parum intellecta mentis ac corporis natura aut incognita non paucis animae immaterialitate receptum fuisse arbitreris; siue potius eundem per praecipitantiae ac subreptionis, vt aiunt, nimis vulgare vitium hominum animis sese insinuasse credas;

das; siue denique ex satis perspecta
vtriusque entis indole a sapienti
vsque (si eiusmodi cum *Steuero* in-
geniosarum inuentionum fontem
admittere placet,) saeculo per ma-
nus traditum ad posteros hoc syste-
ma peruenisse tibi persuadeas: nil
impedio. Quamcunque enim am-
plexaris de huius systematis origine
sententiam, mihi perinde erit, nec
instituto meo hic quidquam vel se-
ritur, vel metitur. Quidquid enim
sit, scepra tamen quacunque de
ratione receptus alta pace per lon-
gum saeculorum ordinem hic, quem
modo dixi, in scholis gerebat in-
fluxus Physicus. Admixta esse sim-
plici huic explicandi rationi in tot
otiosorum ingeniorum turba haud
pauca, quae acumen olent nimis spi-
nosum ac ingenium in chimaeris fi-
ne numero fictionibusque excogi-
tandis foecundissimum, quilibet fa-
cile colligere poterit. Scholastico-

rum enim nonnullorum additamenta, quibus agendi modum determinare voluerunt, ad rem implicandam, quam explicandam magis faciebant. Id quod a veritate haud alienum experietur, qui periculum faciet ac eorum de hoc argumento scripta euoluet; talem enim ingreditur experieturque viam,

*Quale sub incertam lunam, sub
lucemaligna*

Est iter in syluis.

In plerisque tamen ac eo praefer-
tim, quod rei caput erat, hucusque
Philosophis cum vulgo ac plurima
humani generis parte conueniebat:
donec CARTESIVS nouam mundo
lucem illaturus, ex distinctis philo-
sophari notionibus, nec, nisi clare
cognitis, assentiri praecipiens, noui
systematis, quod *Causarum Occasio-
narium* vocant, si non auctor, plus
tamen, quam occasionalis causa ex-
stitit. Hauserunt certe systematis
huius

huius principia ex scriptis eius, suisque exornarunt additamentis LVDOVICVS DE LA FORGE, *) CORDEMOY, **) et NICOLAUS MALLEBRANCHIVS ***), qui influxui Physico assensum denegantes, cum quod clare concipi non posset, tum quod motus legibus aduersari videretur, Θεὸν ἀπὸ μηχανῆς arcessendum, ac ex immediata Supremi Numinis actione hanc mentis et corporis in suis mutationibus convenientiam explicandam esse, sibi persuadebant. Exhausta putasses quaecunque a mortaliū ingenio hoc in negotio exspectari poterant, cum recentior aetas Virum tulit, qui omnium spem transgressus nouo, quo vnio, quae mentem inter et corpus intercedit, explicari posset,

A 3

fyste-

*) In tractatu de mente humana.

**) In libro de distinctione mentis et corporis.

***) Confer eiusdem *Entretien sur la Metaphysique* et tractat. de inquirenda veritate.

systemate Philosophorum locupletavit thesauros. Illustrem LEIBNITIVM me innuere, qui etiam a dissentientibus non potest sine summa laude nominari, omnes facile intelligunt. *Harmoniae is praestabilitae* auctor fuit, qua sat ingeniose, si modo sat vere, quicquid in isto commercio difficile erat, explicare sustinuit. Non mirum, quod haec hypothesis plurimis placuerit, cui vel ab solo auctore tanta accedebat commendatio. Quamvis itaque a FOVCHERIO, *) Baelio, **) Lamio, ***) Clarckio, †) *illustri* Newtono, ††) Stahlio, †††) et aliis, plurimis impetita fuerit obiectionibus; non tamen

*) *Journal des Sçavans* de anno 1695.

**) *Dictionaire Historique-Critique* tit. *Rorarius*.

***) *Traité de la Connoissance de soi meme*.

†) *Recueil de diverses pieces*.

††) *Ibidem*.

†††) *In Enodationibus et negotio otioso*.

men defuerunt Viri eruditionis et ingenii laude praelustres, qui hoc systema excolendum et ornandum sibi sumserunt. Celeberrimi WOLFFII et BÜLFINGERI scripta! huius argumenti primaria ac laude mea maiora, sunt notiora, quam quae hic commemorari debeant. Exinde vero, signo quasi ab hisce Duumviris sublato, certatim prodierunt Viri doctissimi, qui vel in illustranda vel defendenda, vel oppugnanda hac hypothese suam desiderari non sunt passi industriam. Nimis longum esset, omnes de Harmonia Praestabilita commentationes nominatim hic singulas recensere: cui enim non dictus Hylas! Eandem quoque ob rationem eorum, qui ex hisce memoratis systematis vel quaedam immutando vel combinando nova protulerunt, conatus lubens praetereo. Quocumque vero demum successu Viri

doctissimi huic hucusque inquisitioni vacauerint; egregium certe institutum omni laude esse dignissimum, nemo prudentiorum est, qui negauerit: non modo, quod Philosophorum est officium, in nuda facti seu phaenomeni ex experientiae fontibus hausta haud subsistere notitia, sed latentes eis incumbat rerum causas euoluere, velatasque caligine explicare rationes; verum etiam, quia cognitione nostrae ipsorummet mentis, (qua nihil nobis intimius est et propius), nil dignius est, nil nobilius. Neque itaque culpandus mihi videbar, si tritam a tot Viris eruditissimis semitam rursus ingredi instituerem, ac quamuis ingenio illis non me comparare audeam, vestigia tamen illorum, quoad instituti similitudinem premere sustinerem: praesertim, cum post exantlatos tot labores nemo
huc-

hucusque praeter hypothesen non-
dum demonstratas quidquam pro-
tulerit in medium, ipse vero quam-
uis antiqua stabiliturus, certiora
tamen eadem, ac suo natiuo resti-
tuta nitori, (ni fallor), allaturus
mihi videar. Equidem quampri-
mum Philosophiae sacris initiatus
essem, et data occasione de com-
mercii huius causa meditationes in-
stituerem, Cartesiani systematis de-
fectus et imbecillitatem a recentio-
ribus, illustri LEIBNITIO potissi-
mum detectam prompte perspicie-
bam. E contraria parte Harmonia
Praestabilita, inuentum inge-
niosissimum, mirum mihi arride-
bat in modum, ex quo illam recte
percipere mihi datum erat. Ve-
rum cum vberius huius hypothe-
seos fundamenta perlustrarem, saepe
mihi dubiam traxit sententia
mentem, physicus ne influxus fa-
tis ab harmonistis esset confuta-

tus, quem tamen sine sufficienti ratione, cum hucusque communiter receptus fuerit, de sede sua haud deturbandum, nec reiiciendum esse; eo vero nondum sublato, nec dum admittendam esse harmoniam praestabilitam intelligebam. Magis vero magisque mea crescebat dubitatio, cum sublimioris Mechanicae principiis imbuto motus leges, ad quas a Viris celeberrimis, qui systema Physici influxus refutabant, potissimum prouocabatur, perspicere datum esset paulo altius. Cum vltiori haec meditationi reseruarem, ac eandem in aliud reiicerem tempus, accidit, vt inaugurali dissertationi eligenda mihi esset materies. Non deerant Viri summi, qui, quamuis Leibnitiana maxime iisdem alias probaretur Philosophia, influxum tamen Physicum suo comprobabant calculo,

lo, *) ac vt profundius hoc argumentum rimarer, mihi exsistebant auctores. Placuit consilium : dignum enim certe argumentum esse, et in quo industriam collocarem,

*) Si auctoritate doctissimorum virorum suas propugnare sententias Philosophorum esset, possem hic haud paucos allegare a Philosophia Leibnitio Wolffiana non alienos, qui a Systemate influxus physici non abhorrent; nec modo e nostratibus Theologum Consummatissimum nominare possem, in quo vt omnia summa, sic et excellens in Philosophicis acumen non possunt non mirari, qui eum intimius norunt : verum etiam ex Philosophis exteris Celeberr. HOLLMANNUM Leucoreae decus; nec non Viros Excell. GOTTSCHEDIVM et RICHTERVM, Philosophos Lipsienses clarissimos, (cum illius *Institutiones Philosophicae* et diss. *de Harmonia praestabilita*, istius dissertatio *Vindicias sistens Physici influxus*, huius denique diss. *de Machina et Spiritu* satis innotuerint;) tanquam influxus Physici simul, vt et Leibnitianae Philosophiae patronos producere possem. Sed rationibus sententiam defendere, quam B. L. assensum auctoritate emendicare malo, neque Harmonistis vel Occasionalistis ansam praebere, ex talionis iure mecum agendi. conueniens existimo.

rem, et de quo cum Viris doctissimis publice sermones conferrem, mihi extra omnem dubitationis aleam constitutum videbatur. Ne igitur solo praescriptionis iure, (sit venia vocabulo ex Iureconsultorum scholis petito) hoc systema tueri velle viderer; excutiebam qualiscunque cognitionis philosophicae loculos, ac intensiori studio, Deo Duce, me accingebam ad opus, quo tandem vel veritatem, vel falsitatem Physici influxus inuicte demonstrare possem, quod a nemine haecenus factum memini. Nec sine omni successu meam mihi hac in re collocasse videbar industriam. Quamvis enim saltus et metamorphoses motuum et idearum, quos sibi fingebant scholasticorum nonnulli, a Viris, quos supra memoravi, acutissimis non sine ratione impugnatos esse ac reiectos perspicerem: nec

nec tamen ideo omnem mentis in corpus actionem, in qua influxus Physici constituebam essentiam, omnimode reiiciendam esse comperiebam. Deprehendebam nimirum, nec sine meo stupore, euolutis notionibus ex genuinae Metaphysicae principiis, ipsaque recentiorum Dynamica influxui Physico stabilimentum accedere firmissimum, nec modo commercium mentis ac corporis per eundem esse explicandum, verum etiam decantatum istud problema de communicatione, quae inter substantias quascunque intercedit finitas, simili ratione resoluendum perspiciebam. Sic ergo alia iam mihi apparebat Philosophiae facies. Harmoniam enim in vniuerso obseruabam magis harmonicam; nexum causarum efficientium ac effectuum non apparentem amplius deprehendebam, sed

re-

realem; mundum denique dignif-
simum sapientia diuina, Physicus
mihi fistebat influxus: verbo, tan-
ta meditationum dulcedine ex de-
prehensa influxus Physici veritate
capiebar, ac si ex mundis possibi-
libus, (in his enim reliqua syste-
mata locum modo inueniunt,) in
actualement delatus essem. (vide Il-
lustris LEIBNITII Theodiceam §.
416.) En! Lector Beneuole, sic
mihi subnata opella leuis et bre-
uis, quae hic oculis et examini
tuo subiicitur. Primo quaedam
in ea de commercio mentis et cor-
poris generalia adferuntur, deinde
meam pro influxu Physico de-
monstrationem profero in me-
dium, obiectiones denique Cele-
berrimorum Virorum (ne quid
tractationi desit,) contra memo-
ratum systema, ea, qua par est,
modestia expendo. Haec omnia
tam breuiter, quam materiae vber-
tas, tam dilucide, quam tenebrae
eius

eius et opacitas permiserunt, ac Deus lucem dedit et ingenium, persequor. Si conatui responderit euentus, ac ad promouendam vtilem humano generi scientiam quidquam contulerim; nil mihi dulcius continget, nil exoptatius: si vero antecessorum hoc in negotio experiar fortunam; facilem aequi Lectoris in re omnium difficillima, in qua et voluisse magnum est, mihi promitto veniam: imo, si modo vel allucinando aliis viam ad veritatem monstraui, neque id grauius feram. Haud enim ita me amor suscepti operis fallit, vt veritate forsan ab aliis detecta sententiae propositae obstinatius mihi inhaerere proponerem: cum veritate nil Philosopho magis debeat esse in deliciis. Interim tamen solatium mihi erit cum R. P. TOVRNEMINIO,*) si quid secus accide-

*) Ita enim ille: cum suam de commercio mentis
et

ciderit, plures me et illustres in hoc infortunio habere socios. Vnum est, quod Lectorem Beneuolum rogatum volo, vt, si leuem hanc opellam lectione dignatur, haud fugitiuo eandem peruoluat oculo. Cum enim in re difficili multa, ex intima mentis corporisque natura, motuumque ac repraesentationum paucis satis perspecta indole, mihi deriuanda fuerint: hanc non immerito aequitatem postulo; vt, si quid prima specie paradoxon appareat, non praecipiti id ante examen reiiciatur iudicio. Sed, ne cuiquam forsan, vt olim Diogeni, spatiosissima porta villulae exiguae praefixa cachinnum moueat: non vberius praefabor; verum Deo duce, eiusque auxilio institutum iam exequi adgrediar.

S E C T I O

et corporis peculiarem proposuisset sententiam :

Si je me trompe j'aurai d'illustres compagnons dans ce malheur. Il est toujours beau de tenter une decouverte, ou tant de grands genies ont echoué, Confer

Memoires de Trevoux. a. 1703. mensé Mai p. 870.

S E C T I O I.

DE

COMMERCIO MENTIS ET
CORPORIS HVMANI, VARIISQVE
ILLVD EXPLICANDI MODIS
IN GENERE.

§. I.

Commercium mentis et corporis quid sit.

C*ommercium mentis et corporis humani*
est perceptionum, quibus res extra
nos posita repraesentantur, a mutationi-
bus corporis nostri, eis praesertim, quae
in sensoriis eiusdem organjs contingunt,
nec non quorundam in corpore motuum,
ab appetitibus mentis, quoad determina-
tionem speciei ac coëxistentiam, (vel, si
maius, immediatam successionem) de-
pendentia.

Commercium hoc *harmonia* quoque simplici-
ter, nec non *concordia* et *communio* mentis et cor-
poris appellatur. Sunt, qui vnionem pro commer-
cii habent synonymo, quam tamen, qui accuratius
philosophantur, sollicitè ab eodem distinguere so-
lent: vnio enim diuerso respectu, aut fundamen-
tum est commercii, aut sequela. Confer. Doctissi-

mi HOLLMANNI *Institut. Philosoph.* Tom. I. Physic. §. 78. et 79. p. 477. *edit. prim.* et Celeb. BILFFINGERI *Dilucidat. Philosoph.* §. 319. p. 311. vt et eiusdem tractatus *de Harmonia Praestabilita* §. 3. 4. Sed de nomine nemini, modo rem teneat, litem mouebo. Satiùs existimo magisque instituto profuturum meo, nonnulla, quae datae adfundere lucem possunt definitioni, hic adferre in medium. Omnium primum nollem, vt quemquam dependentiae vocabulum rapiat in transuersum, aut in eam ex nimium sollicito, sed inani, metu inducat cogitationem: supposuisse me statim in dissertationis limine, quod erat in quaestione, ac callide influxum Physicum, cuius demonstrationem sum pollicitus, in commercii intulisse definitionem. Sed nodum quaeret in scirpo, qui talia suspicari velit, cum nullus hic in herba anguis lateat. Non enim dependentiam causalem intelligo aut effectiuam: verum in generali vocabulum adhibeo significatu, quod id ab alio dependere dicimus, quod rationem eorum, quae ipsi insunt vel adsunt, siue effectiua sit, siue solum exigitua, habet in alio; seu si vis aliter, quod posito alio ponitur, sublato tollitur. Non recedere me a recepto significatu, GOCCLENIUS te docebit in *Lexico Philosoph.* p. 508. quem adeas, si exempla cupis variasque dependentiae distinctiones: si vero definitionem distincte enucleatam, confer, amabo, Philosophi aevi nostri facile principis, WOLFFII *Ontologiam Latinam* §. 851. p. 633. Dixi, commercium istud inuoluere dependentiam. Sed *quaenam*, inquires, *sunt*, quae a se inuicem in commercio mentis et corporis *dependent*:

dent: num fortassis omnes mentis mutationes immediate a corporis motibus, omnesque corporis mutationes a mente dependent, hacque dependentia absoluetur commercium quod mentem inter et corpus intercedere dicitur? haudquaquam. Sunt enim motus in corpore, qui ab *externis* in eodem causis excitantur, quos nemo a mente dependentes asseruit vnquam: sunt alii, per solum corporis mechanismum explicabiles, qui *naturales* vocantur. E contraria parte mens sua vi se ad appetendum determinat, conuenienter rerum repraesentationibus, suaque format decreta: quis vero voluntatem hosque illius actus immediate a corporis motibus dependere dixerit. Nec minus mens nostra ex perceptionibus vltius deducit iudicia, atque ex horum combinatione elicit ratiocinia: quae omnia a corpore excitari, vel ab eodem immediate dependere, nulla ratione euinci poterit. Hae igitur memoratae mentis corporisque mutationes non dependent ab aliis: sed potius ab harum quibusdam, quas *dirigentes* dicam in posterum, aliae vel mentis vel corporis in commercio mutationes dependent, quas *dependentes* appellabo. Eae autem mutationes, quae positis aliis demum ponuntur ac ab iisdem dependent, sunt partim perceptiones rerum extra nos positarum, partim certi quidam in corpore motus. Si vero, quae a quibus dependeant, scire desideras distinctius: et id habes in definitione. *Motus in sensoriis corporis nostri organis* excitati praecipue, non tamen exclusis aliis in corpore mutationibus, vt mox sequentes docebunt paragraphi, sunt, a quibus mentis dependent *perceptiones*.

ptiones. *Dirigentes* vero in mente mutationes, a quibus dependent *certi corporis motus*, sunt *appetitus*, qui prout vel a distincta, vel confusa repraesentatione oriuntur, vel rationales dicuntur, vel sensitiui (de actibus loquor, non de facultatibus). Denique etiam dependentiae species in definitione indicata est modusque duplex. Dependent enim iam memoratae mutationes a suis dirigentibus 1) *quoad determinationem speciei*, quam Celeberr. WOLFFIUS Scholastico vocabulo specificationem dicit, in *Psychologia empirica* §. 962. h. e. in mutationibus dirigentibus ratio qualiscunque continetur, cur tales potius, quam aliae in mente, vel corpore oriantur repraesentationes vel motus: 2) Dependent *quoad coexistentiam* s. immediatam successione, h. e. ratio coexistentiae qualiscunque mutationum dependentium in mutationibus dirigentibus continetur. Si terminos Philosophicos ad vulgarem reuoco loquendi rationem, idem est, ac si dixerim: dependentia haec talis est, vt, si quae-
ras, quapropter iam hoc tempore motus oriantur in corpore, responderi possit, quoniam nunc appetitus in mente sunt praesto; et, si requiratur, quare iam hoc momento in mente excitentur certae quaedam repraesentationes, regerere possimus: quoniam motus in sensoriiis organis existunt; itidemque si requiratur, cur tales iam in corpore motus excitentur, talesue in mente repraesentationes; iterum responderi queat: quoniam tales in mente sunt appetitus, talesque in sensoriiis organis motus. h. e. quoniam mutationes dirigentes huius determinatae sunt speciei. En habes definitionem ver-
bofius

boſius explicatam. Nil iam ſuperſeſſe exiſtimo, quam, ut definitionis traditae, quae ſubſequentium fundamentum erit, adſtruam realitatem, ac id, quod definiui, commercium reuera exiſtere, ex experientiae indubitatis oſtendam testimoniis.

§. II.

Certae perceptiones mentis certis mutationibus organorum ſenſeriorum reſpondent.

Si ad ea, quae in mente, ſi ad ea, quae in corpore noſtro contingunt, adtendimus: quamprimum obiecta externa organa noſtra ſenſoria recte conſtituta adſciunt, mutationesque in iisdem excitant; conſeſtim in mente perceptiones exoriri, quae obiecta iſta nobis repraeſentant; eaſdemque, ceſſante motu in organis ſenſoriis ab obiectis excitato, ſtatim euaneſcere, animaduertimus. v. g. Si oculos ſoli obuertas, quamprimum iisdem apertis ſolares per pupillam viſus noſtri organa ingrediuntur radii, exemplo in mente repraeſentatio oritur, quae ſplendidiffimi huius ſideris nobis ſiſtit imaginem, quaeque mox euaneſcit, ſi facie auerſa clauſisue oculis luminofos eiſdem radios ab aditu in eoſdem arceas.

Similiter si tremulus aëris motus ab exploso excitatus tormento aures ferit nostras, eodem momento, licet antea alia omnia cogitauerit, fragorem hunc sonitumque intensissimum animus viuiddissime percipit. Eadem ratio est reliquorum sensuum, tactus videlicet, gustus et odoratus.

Quid in organis corporis nostri fiat, dum sensationes contingunt, v. g. qua ratione videndi, audiendi et sic porro actus in corpore peragantur, Physici te docebunt et horum propago, Physiologi medici. Conf. DV HAMEL *de corpore animato* lib. I. seqq. et Celeb. WOLFFIVS in *Physica*, nec non Celeb. Medici BOERHAAVE in *institutionibus medicis* et HOFFMANNVS in *medicina systematica*. Ceterum non sine sufficienti ratione organa in hoc phaenomeno rite constituta requisivi: etenim vel soli oculorum morbi quolibet docere possunt, quod praeternaturalis organi constitutio perceptionem impedire possit, imo prorsus tollere. Notum enim est, quod humoribus oculi deprauatis, tunicisue, membrana retina, vel neruo optico laesis, visio vel imperfecta fiat vel prorsus nulla. Conferri merentur BOERHAVII *instit. med.* p. m. 209. qui ibidem etiam reliquorum sensus organorum recenset morbos, effectusque exinde propullulantes.

§. III.

Nec non aliis corporis conditionibus.

Nec minus, determinatis aliis corporis conditionibus certas semper iungi perceptiones, quae eisdem respondent, animadvertere licet. Sic dum noxii morborum impetus corporis nostri varie adficiunt machinam; sanguinis aliorumque fluidorum naturalem mirifice perturbant motum; partes soluunt continuas; spiritus nerveos praeter modum exagitant; nerveas denique cerebri fibrillas modo tendunt extraordinario; consuetamque cerebri prorsus immutant temperiem: mentem oppleri confusis, dolorificis, ac inordinatis repraesentationibus; saepe statu suo deici; imo etiam prorsus redigi ad insaniam, saepissime observatur. Testes sunt febricitantium insomnia nec non maniacorum deliria.

Hoc accedit: uti videamus corpus ut ipsum

Suscipere immanes morbos durumque dolorem:

Sic animam curas acres luctumque metumque.

Quin etiam morbis in corporis auius errat

Saepe animus, dementit enim deliraque fatur. Lucretius.

Restituta vero corporis ordinaria temperie, cessante, vi medicaminum, turbido humorum in corpore motu, et mens reficitur, iamque ad ordinatas reuertitur repraesentationes.

Nam - - mentem sanari, corpus ut aegrum

Et pariter flecti medicina posse videmus.

Sic, qui nimia potulentorum spirituosorum copia obruunt ventriculum, non modo in corpore excitant sanguinis aliorumque humorum aestum, cerebrumque spirituum nervosorum opplent abundantia, vnde membrorum consequitur grauitas, (vt poëta loquitur) praepediuntur crura vacillantibus, ac lingua tardescit:
verum

verum etiam mens aequae ac fluidorum motus in corpore perturbatur, adeo, ut iam tectum eisdem ambulare incipiat, ac ita sui obliuiscantur, ut, ubi sint, ubi non sint, id omnium maxime nesciant.

Cur ea sunt, nisi quod vehemens violentia vini

Conturbare animam consuevit corpore in ipso.

Similia fere Plethorici experiuntur phaenomena, quibus non modo ob abundantem sanguinis copiam sanguifera nimis extenduntur vasa, ac cerebrum spiritibus repletur nimis, verum etiam mentis obtunditur acies. Denique inter omnes constat, mentis vigorem aetatem sequi, vel potius dispositionem habitumque corporis. Sic infantes in cunis adhuc vagientes, somniantibus fere magis similes, quam vigilantibus, dum tenerum, quo praediti sunt, corpus, nondum vel sufficientes, vel satis agiles in molli cerebri substantia producere spiritus, permittit, de rebus plerisque confusas et obscuras saltem sibi re-

praesentationes formant: adolescente denique sensim corpore, iam auctior mentis vis euadit, perceptionesque magis distinctae, donec tandem corpus annis graue, molestiisque innumeris debilitatum obtundere mentis vires incipit, ac infantiae statum reuehere videtur.

Praeterea gigni pariter cum corpore et una

Crescere sentimus pariterque senescere mentem.

Confirmantur haec singula mirifice iis observationibus, quas, qui de temperamentis scripserunt, Philosophi, proferre solent in medium.

Cuncta haec conuenientiae mentem inter et corpus phaenomena ad vnicum reduci possunt: nimirum ad conuenientiam perceptionum, seu dependentiam potius a certis fluidi neruei motibus, qui in communi sensorio, seu ea cerebri parte, in qua cuncta neruorum principia comprehensa concipiuntur, contingunt. Etenim, omnes perceptiones mediantibus neruis demum in cerebro oriri, a Physicis ostenditur. Nervos hos vero a sensoriis organis propagatos, in certa quadam cerebri parte connexos esse, ab iisdem dudum obseruatum, atque haec ista pars est, quae *sensorium commune*, mihi etiam, ob rationes infra allegandas, *primum corporis mobile*

mobile appellatur. In hoc sensorio communi consequuntur motus, si sensatio peragitur; in eodem fluidum exagitur nerueum, dum morbi vis vel sanguinem varie afficit, aut extraordinario concitat motu; unde, ob sanguinis et fluidi neruei nexum, motus in cerebro non possunt non consequi. Similiter quoque in ebrietate, vel nimia sanguinis abundantia, ob eandem rationem, commune hoc sensorium mutari necesse est. Denique etiam, cum pro diuersa aetate, spirituum nerueorum et copia et indoles varietur, nec non subtilissimi in cerebro canaliculi vel rigidiores, vel magis flexibiles fiant, et ab horum omnium qualitate motus etiam dependeat in cerebro diuersitas; diuersos quoque in sensorio communi excitari motus necesse est: atque etiam hinc intelligi poterit, cur pro diuersa hominum aetate et diuersus detur mentis status, si modo, hunc a cerebri, inprimis vero sensorii communis mutationibus, ac motibus fluidi neruei in eodem agitati dependere ac eorundem statum sequi, supponas.

§. IV.

Duplex perceptionum mentis a mutationibus corporis dependentia demonstratur.

*Perceptiones mentis a certis conditionibus corporis, inprimis vero a motibus in organis sensoriiis excitatis, quoad speciei determinationem, et quoad coexistentiam (vel immediatam successionem) dependent. Et enim, certis corporis conditionibus iungi
semper*

semper determinatas in mente repraesentationes (§. 3.); nec minus eodem, quo organa nostra sensoria ab externis obiectis adficiuntur, tempore, in mente eorundem exoriri perceptiones (§. 2.); per observationem constare ostendimus. Sunt ergo motus hi, determinataeque conditiones indices repraesentationum, ac ex iisdem intelligi potest, cur tales potius sint, quam aliae, ac cur hoc potius, quam alio tempore in mente contingant. Ratio hinc determinationis speciei et coexistentiae perceptionum cum motibus quibusdam conditionibusque corporis in iis motibus continebitur (§. 56. Ontol. Lat. WOLFFII). Mentis ergo perceptiones a corporis certis conditionibus, praesertim a motibus in sensuum organis excitatis, et quoad suam cum iisdem coexistentiam, et quoad speciei determinationem dependent (§. 851. ontol.)

Sistit tibi B. L. non solum perceptionum a mutationibus corporis haec paragrahus dependentiam, ex observationibus illatam, verum etiam haud parum confert ad dependentiae huius naturam melius

lius perspiciendam. Vides enim, haud aliam ob rationem eandem me admisisse, quam, quia ex corporis mutationibus intelligi potest, et cur tales, et cur hoc potissimum tempore existant in mente perceptiones. Id vero fieri posse, ex observationibus constabat, quae perpetuam certae perceptionum speciei cum corporis determinatis conditionibus, quas repraesentant, et referunt coexistentiam, et conjunctionem extra omnem dubitationis ponunt aleam: sicque legem exhibent, qua cognita, non poteris non ex corporis mutationibus praesentibus intelligere, cur in mente adsint hae repraesentationes potius, quam aliae, cum easdem, corporis mutationes referre semper scias. Verbo, quia modificationes corporis rationem in se continent perceptionum animae, quatenus et cur hoc potius tempore existant, talesque sint potius, quam aliae: ideo has ab illis dependere adserui hisque fundamentis dependentiam mentis a corpore stabilui. Qui fiat, ut motus in corpore rationem mutationum animae in se contineant; utrum id ideo contingat, quoniam motus in corpore mentis perceptiones producant; aut quoniam aliud ens in producendis mentis perceptionibus corporis motus tanquam typum sequatur; aut num alio modo res explicari possit, id deinceps videbimus. Causalem ergo dependentiam in hoc paragrapho me nondum stabilire voluisse, sole patet clarius. Haec etiam fuit ratio, cur motus dixerim in se quidem continere rationem, cur iam hoc tempore et tales oriantur perceptiones in mente, non vero cur omnino existant, (h. e. dependere perceptiones a motibus corporis quoad coexistentiam

et specificationem, non vero immediate quoad existentiam). Etenim rationem quidem contineri in motibus testatur experientia, cur existant perceptiones tales et hoc tempore: verum non cur omnino existant et producantur. Hoc enim actionem argueret, illud vero nequaquam. Si vis rem in exemplo, accipe sequens. Concipe tibi pictorem, qui Psittacum elegantissimis coloribus insignem sibi oblatum ad vivum depingit: ex avis figura et qualitate intelligere poteris, cur imago talis potius sit, quam alia; non vero cur existat, utpote, cuius ratio in pictore continetur. Aliud exemplum in seruo isto mechanico, qualem sibi *IAQVELOTVS* fingit, ad illustrandam harmoniam praestabilitam, habere poteris. Differt ergo ratio existentiae a ratione qualitatis et coexistentiae. Cur haec adeo operose inculcanda iudicauerim, ex infra dicendis apparebit.

§. V.

*Decretis mentis nec non eiusdem affectibus
motus nonnulli in corpore respondent.*

Ex altera parte, quaedam corporis nostri membra variis concitari motibus, quam primum mens, ut existant, vult et decernit, eosdemque sisti et cessare, si animae, ut cessent, libitum fuerit, observamus. Etenim, dum de conscribenda dissertatione propositum concipio, ac mens post institutam meditationem

tationem, vt manus operi admoueat, decernit: confestim eiusdem mandata manus exsequitur, calamus arripit ac mentis cogitata consuetis signis et characteribus i. e. literis mandat. Quamprimum vero animus scriptionem intermittendam iubet ac decernit: extemplo manus quiescit et sic porro. *Similiter etiam extraordinarios, fluidorum inprimis, motus in corpore exoriri videbis, si in mente vehementior appetitus excitatur gradus.* Affectuum quot species, tot huius asserti habes documenta. Intuere hominem cuius animum ira accendit; vt aestuat ab imis praecordiis sanguis, vt multus in ore toto rubor, qui sanguinis manifeste prodit efferuescentiam, observatur, vt agitantur manus, vt pedibus pulsatur humus, vt alios atque alios facies succeffiue habitus induit et colores. Num dubitabit vltius haec animaduertens, mente adfectibus concitata, *extraordinarios sanguinis inprimis, aliorumque fluidorum excitari in corpore motus?* Idem enim, quod in ira, id in aliis etiam obseruari

uari licet adfectibus ; quamuis non in omnibus simili euidencia, ac mutata pro eorundem diuersitate motus specie. Vt enim in ira ex intimis pectoris penetralibus versus extimas sanguis agitur partes: sic in terrore v. g. aliisque adfectibus idem ab externis partibus introrsum versus cor propellitur, (quem motum *αἰμαρ* vocat HIPPOCRATES), id quod pallor in subito terrore percussis testatur.

Habes hic phaenomena dependentiae motuum ab appetitu. Ostendi nimirum, quod partim voluntatem, id est, appetitum rationalem, certi organorum corporis motus consequantur, partim etiam ad appetitum sensitium, cuius vehementiores actus, affectus dicuntur, determinati praesto sint fluidorum praecipue, in nostro corpore motus. Nolitiones, ut vocant, et auersationes, cum voluntatem, s. volitionem potius ac appetitum contrarii inuoluant, sub his phaenomenis comprehensas, non exclusas esse; haud erit, cur pluribus hic moneam. Id vero hic silentio praeterire non possum, haud omnes, quoscunque vult anima, in corpore exoriri motus et consequi. Sunt enim, qui eius non subiacent imperio; et quicunque etiam eius nutibus parent, non nisi pro mechanica corporis structura consequuntur, ac nulla prorsus alia ratione. Sic v. g. mens nostra sanguinis aliorumque humorum motum pro lubitu sistere nequit,

nequit, aut inhibere; nec peruersus fluidorum in corpore nostro habitus interno mentis iussu, sed externis remediis curandus venit. Sic partes corporis interiores nutritioni motibusque vitalibus destinatae, cor, stomachus aliaque viscera nostro nutui non parent, nostroque haud sunt subiectae imperio: nisi quatenus circa res externas, a quibus alia atque alia harum partium conditio dependet, dispositio quaedam menti est relicta. Sic nec capilli dicti sunt obediētes et sic porro. Similiter corpus veluti Mercurius alatus volatum imitari auium; aut latissimum saltu flumen traicere omnino non poterit; licet hoste tergum premente fugitiuus miles id cupiat quam maxime, ac de eiusmodi actionibus vel centena formet decreta. Etenim, nec structuram corporis, nec molem eius ac pondus talia permittere, nemo non perspicit; frustraneus ergo in eiusmodi casu mentis conatus. Quoties limitatum hoc mentis in corpus suum perpendo imperium, toties sapientissimum hic Numinis consilium mirari et venerari soleo, quippe qui non sine grauissimis rationibus sphaeram actiuitatis menti tribuendam his potius, quam aliis, circumscripsit limitibus. Idem mecum faciet, qui, quae tum commoda inde in humanum genus, tum finibus aliis diuinis conuenientia ex hac consequantur limitatione, tacita attentione prosequetur. Vtrum vero ante lapsum primi nostrum omnium parentes minus limitatum in corpus regimen exercuerint, vel plane immortalitatis eorum in eo situm fuerit fundamentum, quod vitiosos, si qui exorti fuissent, fluidorum in corpore motus inhibere, salubres solo nutu suo promouere potuerint;

deplorando autem illo vetiti fructus esu, singulari, (vt fingit BONARTES *de Concordia Rationis et Fidei* p. m. 260.) scatentis veneno, neruorum non paucis ductibus obstructis, deprauata mirifice corporis machina, omne illud denique magna ex parte amiserint imperium: de eo aliis iudicium relinquo, ego hic supra scripturam nil sapio. Ceterum, si recte memini, obseruationes quasdam Teleologicas de limitata a mente corporis dependentia apud NIENTIITIVM Beneuolus Lector inueniet in vtilissimo opere *vom rechten Gebrauch der Welt-Beschauung* quod nuper e Belgico in germanicum translatum prodiit cum praef. WOLFFII. Vltimum, quod circa hoc phaenomenon obseruandum duco, esto sequens: organa, quae a mente dependent non moueri, nisi sana sint et integra, neruique, quibus mediantibus cum cerebro connectuntur nec laesi aut lacerati; alias enim frustra mens imperabit motum, experientia teste. Id quod iterum euincit, singula etiam corporis a mente dependentiae phaenomena ad vnicum posse reuocari: nempe ad dependentiam principiorum nerueorum, quorum complexus vt supra *commune sensorium*, sic hoc respectu *primum corporis mobile* merito appellari potest, termino ab antiquis Astronomis mutuato; cum primi motus in eodem concipi possint, antequam externa corporis organa moueantur. Nec obstant huic hypothese, motus fluidorum sanguinis, praecipue in affectibus extraordinarii: ob nexum enim sanguinis cum fluido nerueo, quo minus neruis demum commotis, mutatoque primo mobili perturbari sanguinis demum ordinarium motum adferamus, quid ob-

stat. Quod organa attinet, quibus voluntarii praeprimis motus peraguntur: eadem non, nisi musculos esse, qui a nervis, eorundemque fluido reguntur, omnes consentiunt. Structuram eorum mirificam exponunt Anatomici; quomodo autem eisdem median- tibus varii animalium motus contingere possint, elegantissime magni nominis olim Mathematicus I. ALPHONSVS BORELLVS in absolutissimo *de Motu Animalium* explicat opere. Vires ibidem Vir acutissimus musculorum, supra modum stupendas ad calculum reuocat, talesque esse ex mechanicis principiis demonstrat, vt exigua spirituum animalium vis ac debilis impetus, eorum ope maximos producere possit effectus. Sic v. g. ostendit musculorum glut-teorum vim superare ponderis 375420. **℥**, vires musculorum manseriorum et temporalium 16020. **℥**, musculorum intercostalium 32040, Deltoideis supra 61606. **℥**, et sic porro, l. c. P. I. prop. 124-128. p. 159. seqq. Vnde patet: si qua forsan menti vis tribuenda erit, agendi in corpus, eandem non, nisi exiguam esse supponendam; cum tot potentiis mechanicis in suis actionibus in corpus, motibusque producendis subleuetur. Accedit, quod si fibrillas cerebri aequaliter tensas vtrunque ac in aequilibrio, quiescentibus musculis, constitutas tibi concipias (vt FOVCHERIVS supponere videtur conf. BULFINGERI tract. *de Harmonia Praestabilita*) minorem adhuc vim, quam musculorum permittit potentia, sufficere ad motus voluntarios aliosque in corpore producendos. Id quod ex mechanicis constat, vbi, vel ipuluisculum in curatori balance aequilibrium tollere debere, demonstratur. Plura

hic, nec inutilia etiamnum adlicere possem, nisi taedia Lectorum ex mora nimia vererer: transeo igitur ad paragraphum sequentem.

§. VI.

Dependentia duplex corporis a mente demonstratur.

Varii in Corpore motus a mentis voluntate, seu adpetitu rationali, nec non sensitivo adpetitu dependent, quoad coexistentiam vel immediatam successionem et quoad specificationem, seu determinationem speciei. Iunguntur enim semper certi motus corporis, volitionibus mentis et sensitivo adpetitui (§. 5.); siue iisdem coexistant, siue proxime sequantur ac succedant. Hi ergo adpetitus rationem in se continent, cur hi potius, quam alii motus et hoc potissimum, quam alio tempore in corpore contingant (§. 56. ontolog.). Dependent igitur motus varii in corpore a mentis adpetitu rationali et sensitivo, secundum coexistentiam vel immediatam successionem et determinationem speciei (§. 851. ontol.).

Quae supra ad paragraphum 4tum notauimus de genuina dependentiae notione, hic sibi B. L. reuocet in memoriam.

§. VII.

*Commercii mentis et corporis realitas
euincitur.*

Commercium mentis et corporis humani indubitatis experientiae testimoniis nititur. Nam experiri dicimur, quaecunque ad perceptiones nostras attenti, obseruamus (§. 664. *Logic. Lat. WOLFFII*). Sed ad perceptiones nostras attenti, iungi semper certas mentis perceptiones cum motibus ab externis obiectis in organis nostris sensoriis excitatis (§. 2.) nec non aliis corporis nostri conditionibus (§. 3.) animaduertimus. Similiter determinatos in corpore motus excitari obseruamus, quam primum tales vel mentis voluntas vel adpetitus sensitivus requirit (§. 5). His obseruatis dependentia repraesentationum a motibus in organis sensoriis aliisque corporis conditionibus (§. 4.) et dependentia motuum a mentis adpetitibus, (§. 6.) quoad determinationem speciei et coexistentiam vel immediatam successionem nititur. Indubitatis ergo experientiae te-

stimoniis, dari *Commercium mentis et corporis*, euictum est (§. 1.).

En! realitatem definitionis nostrae §. 1. suppeditatae, quam supra promissimus euincendam, hic euictam ac stabilitam. In superioribus §§, et animaduersionibus iisdem adiectis cuncta, quae circa *Commercii* huius definitionem notanda erant, ni fallor dilucide sunt explicata. Vnicum hic adiciam: non sine ratione me iadseruisse, quoad coexistentiam dependere mutationes quasdam a suis dirigentibus, vel etiam quoad immediatam successionem: cum enim ex experientiae fontibus stabilire definitionem constitueram; illa vero nobis non determinate ostendat, vtrum coexistant vel potius sibi immediate succedant, sed quod modo immediate iungantur; nil etiam determinandum censui. Ceterum, cum de immediata successionem loquor, tempus, si quod inter motum externi organi vel membri corporis et perceptionem ac adpétitum mentis intercedit, non obseruabile esse, innuere volo.

§. VIII.

Explicare commercium mentis et corporis quid sit? Systema quid?

Explicare dicitur commercium mentis et corporis, qui rationem eiusdem reddit. Modi vero quilibet explicandi commercium mentis et corporis vel, si mauis, hypothe-

pothefes ipsae per quas eiusdem ratio redditur, *systemata explicandi commercium mentis et corporis* appellantur.

Si quis existimet, explicare commercium mentis et corporis aliud non esse, quam ostendere modum, quo fieri possit: is parum a me dissentiet; cum is, qui modum commercii ostendit; nil agat aliud, quam, ut proferat talia ex quibus intelligi possit, cur illud fieri queat, et sic eiusdem reddat rationem. Id tamen probe observandum: dari in explicando gradus, ac aliud esse ostendere modum generaliter, aliud specialiter, aliud specialissime; nec explicationem phaenomeni cuiusdam generalis, qua saepe contenti esse debemus, omnino nullius pretii esse ducendam. Systematis quidem vocabulum videtur hic a generali sua significatione paululum deflectere, cum in genere complexum plurium in vno conuenientium, seu ad vnum tendentium, denotet. Attamen, cum usus loquendi iam hunc vocis ferat significatum, non ab eo recedere integrum existimo. Plura systematum in nostro sensu exempla eae nobis sistunt vna scientiae, quae circa rerum naturalium explicationem versantur v.g. Ex Astronomia huc pertinet *Systema Ptolemaicum, Tychanicum et Copernicanum*, ibidemque, quod circa explicationem fixarum mutabilium earundemque phaenomenorum occupatum est *solum systema dimidiatorum*, quodque nuper in singulari dissertatione sub examen vocauit Celeb. WOLFFIUS. Ex Physica, speciatim in doctrina de generatione plantarum *systema inuolutionis et praexisten-*

existentiae liberae et sic porro. Nisi me omnia fallunt noster systematis significatus systematis Astronomicis originem debet. Cum enim eadem proprie systemata vocabantur, quoniam dispositionem quandam ordinatam corporum coelestium exhibebant; simul autem hypotheses erant, quibus utebantur Astronomi ad explicanda motuum coelestium phaenomena: factum deinde, ut aliae etiam hypotheses in philosophia systematum nomine insignirentur.

§. IX.

*Philosophi officium circa commercium
mentis et corporis.*

Philosophorum est, verum aliquod explicandi commercium mentis et corporis indagare systema. Quis enim nescit, Philosophorum esse officium, ut reddant rationem rerum quarumcunque, cur et quomodo fiant (§. 46. Prol. Philosoph.).? Ex earum igitur numero Commercium mentis et corporis excludi nequit. Ast, qui rationem commercii reddit, illud explicat (§. 8.); nec non quilibet modus illud explicandi, systema dicitur (per §. eundem). Quin ergo ad systema aliquod indagandum teneatur Philosophus, dubitari

tari nequit. Quod autem verum quaerere debeant non falsum, id per se patet.

Non ergo est, cur systematis ignorantiae nimium fautores, Philosophorum improbent conatus, qui quod sui est officii suas hoc in negotio vires experiuntur: praesertim, cum nemo adhucdum euerit impossibilem esse veri systematis inuentionem. Interim tamen altae indaginis rem esse non diffiteor talemque, ut in eius inquisitione innumeri Philosophi multarum lucernarum perdiderint oleum. PLOTINVS celebris Philosophus Platonicus cum discipulo PORPHYRIO, posthaec non minoris famae, de vnione mentis et corporis per integros tres dies disseruisse dicitur, teste ipso Porphyrio in vita Plotini p. 6. conf. BAYLII *Dictionnaire Historique-Critique article Plotin*. Tom. III. p. 2455: sed parum profecisse videtur. Similiter illustris LEIBNITIVS non tres dies, non tres annos; sed plus quam annorum decadem in polienda sua hypothese consumpsit, ut ipse testatur vide *Journal de Sçavans* an. 1695.: nec tamen rem extra dubitationis posuisse aleam praecipui Harmoniae Praestabilitate promachi fatentur. Sed nondum despondendus est animus, insistendum antecessorum vestigiis, imitanda industria; etiam pumiliones gigantibus maiores euadunt, si eorum humeris subleuantur. Si qui vero post institutam legitimam meditationem ac re diutius pensitata nil certi se hoc in negotio determinare posse sunt experti, hi officio suo defuncti censeri possunt; ac si doctam profitentur ignorantiam, tantum abest, ut vituperium,

ut porius modestiae laudem promereantur, modo non scientiis limites ponant ac quae ipsi inuenire non potuerint, omnem humani intellectus vim transcendere sibi aut aliis persuadeant. Sed iam de variis, quae hactenus excogitata sunt systematis quaedam dicenda veniunt.

§. X.

Influxus Physicus eiusdemque s. causarum efficientium, Systema quid sit?

Influxus Physicus mentis in corpus et corporis in mentem non est nisi realis actio mentis in corpus corporisque in mentem. *Systema Influxus Physici s. causarum efficientium* autem est, quo commercium mentem inter et corpus explicatur per influxum Physicum mentis in corpus et corporis in mentem.

Influere proprie liquidorum est, ut recte observat GOCLENIVS in *Lexico Philosoph.* p. 1238. et ex eo Celeb. WOLFFIVS in *Psychologia Rationali* §. 559. p. 481. Hinc nemo non videt, influxus Physici vocabulum non proprie hic, sed metaphoricè accipi: nisi quis sibi persuadere velit, influxus Physici defensores in ea versari sententia, ut cogitationes et perceptiones menti a corpore guttatim instillari, mentemque cyathis vel amphoris corpori motum infundere pro certo adfirmant. Verum autem

autem vocis significatum, quem nunc etiam influxus Physici tuentur defensores, tradita explicat definitio. Si quis ergo ex etymologicis fontibus contra influxionistas (sic Celeb. WOLFFIVS Physici influxus defensores appellat) argutatur; is certe operam mihi ludere, ventumque ferire videtur. Agnouit id etiam solita perspicacia acutissimus BVLFFINGERVS in tract. de *Harmonia Praestabilita*. p. 68. qui ideo ab eiusmodi contra influxum obiectionibus merito abstinet. En eius verba: *Influxum dicimus proprie, ubi ex una substantia aliquid in alteram transfunditur h. e. a priori secernitur et in alteram ingreditur etc.* Quae sane lepidam obiectionibus materiam praeberent, nisi ex vocibus pendere viderentur, quibus hic inhiare non velim. Quod vero in eo significatu, quem definitio explicat, vocem vsurpent hodierni influxus defensores plerique, id quicumque eorum vel per transfennam scripta inspexerit, negare non poterit. Possem hic verba proferre auctorum, quorum in nota p. II. adiecta inieci mentionem, HOLLMANNI nimirum, GOTTSCHEDII, RICHTERI, possem prouocare ad RVARDVM ANDALAM, CROSAM et alios. Verum quid ambagibus opus in re euidentissima. Neque ipsimet Scholastici in alio vocabulum hoc sensu adhibuisse videntur; cum omni efficienti causae influxum tribuant in esse rei; quo ipso manifeste actionem denotare voluerunt: Physicum forsan influxum dixerunt, quo eundem ab Hyperphysico ac supernaturali distinguerent, ac propria vi secundum leges sibi a conditore praescriptas mentem mutationes in corpore, corpus ve-

ro in mente excitare indicarent. Interim non nego, quod satis materialem sibi de actione mentis in corpus, et contra corporis in mentem formauerint ideam; quod tamen non obstat, quominus in generali notione Physici influxus cum Viris supra memoratis conueniant. Quicquid autem sit, certe de obscuris hisce hominibus cum recentioribus influxionistis in consensum redigendis non multum existimo esse laborandum. conf. Doctissimi RICHTE-RI diff. de *Machina et spiritu*. §. XIV. Interea tamen Influxus Physicus, ne quis nobis crassiorē de agendi modo antiquorum conceptum adstringat, haud incongrue *Systema Causarum efficientium*, ad euitandam nominis offensionem, appellari poterit. Cum enim *Systema Causarum occasionalium* a certo causarum genere nomen acceperit; *Systema Harmoniae praestabilitae* vero, *Causarum Harmonicarum* nomen non respuat: Similitudo et harmonia nominum vi nostrae appellationis in designandis tribus systematis mentis et corporis commercium explicandi obtinebitur, quae sua non caret vtilitate. Quod historiam huius systematis attinet, paucis eandem ac tribus, vt aiunt, verbis in praefatione tetigi: vbi id antiquissimum esse monstraui et maxime vulgare. Quod vero nomen concernit, solet etiam a quibusdam *Systema Aristotelico Scholasticum* appellari, cum ab ARISTOTELE nec non scholasticis praecipue excultum, imo ab his potius maxime deprauatum fuit. Solet etiam id, quod definiui *systema influxus mutui* dici, quo ab *non mutuo* distinguatur, quem tamen pauci amplectuntur, vnde factum, vt *systema influxus Physici mutui*, simpliciter *systema*

stema influxus vocaretur. Fuit quidem R. P. T O'VR-
 NEMINIVS, qui mutuam mentis in corpus, corpō-
 risque in mentem negavit actionem; ast mentis in
 corpus actionem pluribus tueri conatus est dans *les*
memoires de Trevoux de anno 1703. mense Maio p. 864.
 Plures ne eius amplexi fuerint sententiam, aut qui-
 nam, id facile determinare non possum: T OVR-
 NEMINIVS certe influxus Physici *non mutui* de-
 fensor fuit. An vnquam exstiterint, qui alteram
 non mutui influxus speciem defenderunt, eam ni-
 mirum qua corpus quidem in mentem, non vero
 mentem in corpus agere statuitur, id me cum igna-
 rissimis nescire ingenue profiteor; multo tamen
 facilius, quemquam in eam descendere sententiam
 posse, opinor, vt solam mentem in corpus, quam
 vt corpus tantummodo in mentem agere posse ad-
 mittat. Ceterum suppeditatam systematis influxus
 Physici definitionem commentario non indigere
 existimo, cum sua polleat euidencia. Nemo enim
 non ex eadem rationem intelliget, qua commer-
 cium mentis et corporis explicant influxus defen-
 sores. Supponunt nimirum, mentem adpetentem
 in se rationem existentiae motuum correspon-
 dentium corporis continere, vel esse earundem causam
 efficientem: ex altera parte vero, dirigentes cor-
 poris motus rationem existentiae repraesentatio-
 num dependentium in se habere; vel mentem ita
 modificare, vt sibi res externas repraesentet. Quo
 supposito non potest non meridiana luce clarius pa-
 tescere, cur et quoad specificationem et quoad
 coexistentiam vel immediatam successionem muta-
 tiones mentis et corporis a se inuicem dependeant,
 cum

cum efficiens causa effectum et quoad speciem, et quoad tempus determinet. Si quis vero virium mentis, qua corpus mouet; et corporis, qua determinat mentis repraesentationes, in definitione influxus Physici fecerit mentionem: is non nisi collataria nostrae definitionis suae inferit; vt ex sectione dissertationis secunda patebit, quae dictis maiorem adfundet lucem.

§. XI.

Variae dantur influxus Physici species.

Tot Physici mentis in corpus et corporis in mentem influxus sunt species, quot peculiare actionis mentis in corpus et vicissim corporis in mentem concipiuntur modi: et quicumque influxum Physicum in generali sensu admittit, ad singularum specierum; qui vero certam modo speciem approbat, ad reliquarum defensionem non tenetur. Nimirum ex generis notione data, specierum inueniuntur notiones; si ea determinantur, quae in notione generis indeterminata continentur (§. 7^o Log.). In generali vero influxus notione nullus actionis modus est determinatus (§. 10.). Si igitur iste determinatur; influxus physici

fici singulares prodeunt species: et quidem tot, quot modis determinatur agendi ratio, *quod erat primum.*

Deinde, cum determinata demum certa agendi ratione, seu modo influxus Physici, species ex genere enascantur (per demonstr.): eum, qui influxum in genere modo admittit, agendi rationem nec determinare, nec adserere, patet. Similiter, qui vnam amplectitur eius speciem, reliquas non adprobare extra dubitationem est positum. Nemo ergo aequus, vel illum ad specierum singularum; vel hunc ad reliquarum defensionem obligari censebit: cum ea, quae quis non adserit, nec defendere teneatur, *quod erat alterum.*

Iuat, hic paucis variorum de ea, quam mens in corpus et vicissim corpus in mentem obseruat, agendi ratione exponere sententias. Ducant agmen SCHOLASTICI, qui ideas et notiones menti a corpore communicari sequentem in modum sibi concipiunt: supponunt primo ab obiectis quiblibet externis, species quasdam, siue spiritualis sint naturae, siue corporeae, obiectis similes hinc inde diffundi; easdem sensibus inprimi externis; abhinc
ad

ad sensum internum transire, ac in phantasmata mutari: haec vero ad intellectum agentem delata, ab eodem ex sensibilibus in intelligibiles transmutari. Qui eorundem sententiam penitus vult percipere, adeat LIBERTVM FROMONDVM qui spisso volumine scholasticam *de anima* doctrinam prosequutus est. Enarrabo speciminis loco, quae iste de intellectus agentis officiis differit in compendio: *Primum est, inquit, illuminare phantasmata; secundum intellectus agentis officium, exuere phantasmata sua materialitate. Quod non fit abstrahendo rem aliquam a phantasmate, sed spiritualizando ipsum, non formaliter, sed effectiue. Tertium denique denudare phantasma a conditionibus indiuiduantibus et speciem intelligibilem abstrahere.* l. c. *Lib. IV. cap. 4. artic. 1.* Agnoscis ex vngue leonem! Crassa nimium Minerva non immerito hi boni viri philosophari pluribus videbuntur; sed ad alios transeo. Sunt enim, qui mediante aliquo vehiculo, quod nec corpus esse, nec spiritus, fingitur, (forfan erit aliquod amphibium) communicationem absolui, pro certo adfirmant. Est nimirum hic aliquo interprete eius naturae opus; cum mens corporis linguam non intelligat, et animae iussa corpori non intelligibilia, sed barbara videantur. Eodem medio tanquam glutine animam corpori adfixam esse, ne pro lubitu ex hoc carcere euolare possit, iidem sibi persuadent. Ast non, quod pueri in faba inuenisse, sibi imaginantur, qui animam in certa cerebri parte et angulo latitantem, quasi e longinquo imagines certis characteribus in cerebro depictas, ac spirituum animalium luce illuminatas, quasi in speculo intru-

ri;

ri; sed nescio oculisne, an perspicillis, iactitant. Conf. LUDOVICVS FORGEVS, qui auctores huius sententiae citat l. c. p. m. 59. Sequuntur, qui per motum spirituum animalium in mente, attactu quasi, repraesentationes rerum excitari, credunt; quos excipiant alii parum ab eisdem diuersi, qui similiter vim mentis repraesentatiuam determinari, vt ideas producat, adserunt. Conferri meretur Viri desideratissimi, S. R. KREVSCHNERI, erudita dissertatio *de Origine Idearum Regiom. 1717. edita*, qui plerasque, quas recensui sententias examinat, suamque adiicit epicrisin. Sed videntur hae opiniones alteram tantum influxus physici explicare partem, eam nimirum, quae corpus in mentem agere adserit. Quod vero actionem mentis in corpus attinet: non pauci per attactum spiritus moueri animales a mente, vel principia neruea, eandemque vim quandam motricem in corpus transfundere adseruerunt. Quidam per medium aliquod vehiculum motum in corpus a mente transire statuunt; alii denique, mentem sola voluntate, similiter vt Deus T. O. M. in res creatas agit, motum in corpore producere defendunt: quam sententiam S. R. ABICHT in diss. *de commercio mentis et corporis* potissimum amplectitur, peculiari schediasmate a doctissimo SCHLOSSERO ideo refutatus, Doctissimi SYRBIi singulare assertum, quo per naturalem amorem mentem corpori iunctam esse statuit, ad vnionem potius spectat, quam ad commercium; quod ab illa diuersum esse supra ad §. I. obseruauim. Sufficiant haec de variis influxus speciebus in praesenti; breuem enim esse iubet institu-

ti ratio. Ex dictis tamen intelligi poterit, quo iure singulis influxus physici defensoribus saltus ac metamorphoses idearum in motus, ac transcreationes motuum in ideas obiciantur: cum haec nec in singulis influxus speciebus, neque in influxu Physico in genere, quem non pauci hodie Viri doctissimi amplectuntur, inueniant locum. Scholasticis haec a S. R. BVLFFINGERO in l. c. et Celeb. WOLFFIO in *Psychologia rationali Sect. III. cap. II.* non sine ratione obici concedo; sed, omnibus influxus Physici defensoribus esse imputanda, Viris doctissimis, quos ob summa in rem literariam merita, merito veneror, largiri nequeo; cum ipsa aequitatis lex, quam theorematis mei altera pars exhibet, id prohibeat. Forsitan autem illos, qui talia non admittunt, influxus Physici patronos esse negabunt, et sic lis saltem erit vocabularia. Sed cum plures in generali sensu, quemadmodum eum mea exhibet definitio, vocabulum influxus admittant, ut supra ostensum; nec per actionem, meram coexistentiam motuum et repraesentationum, quam per experientiam cognitam habent, intelligant, ut Celeb. WOLFFIVS innuere videtur l. c. §. 556. imo realis actio inferius sectione secunda a me sine determinatione modi demonstretur: aut id, quod definiui (§. 10.) nouum systema simplex erit, diuersum a systematibus tribus huc vsque receptis, quod contradicit eis, quae Celebr. BVLFFINGERVS euicit l. c. et ipse infra demonstraturus sum; aut admittendum est, eos, qui actionem mentis in corpus et vicissim, sine modi determinatione, veram defendunt, influxum Physicum in genere amplecti.

plecti. Interim tamen, si quis ulterius urgeat, influxum physicum omnino ab eo, quod definiui systemate esse diuersum, nec nisi ad certam actionis speciem hoc vocabulum esse restringendum; quocunque nomine alio appellet, per me licet; modo concedat, systema me definiuisse, quod quidam olim et nostris temporibus influxus Physici systema nominarunt. Esse autem id, quod definiui, systema reuera aliquem peculiarem explicandi modum, et ex nota §. antecedenti adiecta intelligi potest, et ex sectione secunda patefcet.

§. XII.

Systema Causarum occasionalium definitur.

Systema Causarum occasionalium est ea commercium mentis et corporis explicandi ratio, qua mutationes harmonicae, seu ab aliis in commercio, quoad specificationem et coexistentiam dependentes, ab Ente a mente et corpore diuerso, Deo nimirum T. O. M. ad dirigentium praesentiam produci, adferuntur.

Systema hoc a *causis occasionalibus* nomen accipit, cum mutationes dirigentes occasionem tantum Deo praebeant correspondentes, seu dependentes alias, siue in mente, siue in corpore producendi: ab aliis etiam *systema adfistentiae* adpellatur; a

quibusdam *Cartesianum* quoque dicitur. CARTESIVM enim non pauci pro huius systematis auctore venditant, sed repugnantibus aliis. Siquidem RYARDVS ANDALA Cartesium physici influxus patronum demonstrare voluit in *disl. de Vnione mentis et corporis Physica*, Franequ. 1724. Ipse etiam illustris LEIBNITIVS et S. R. BVLFFINGERVS eum ex parte influxionistam pronunciant, cum CARTESIVS quidem id fieri non posse iudicet, vt nouum motus gradum nouamque vim corpori mens imprimat nostra; ex altera tamen parte, menti vim dirigendi corporis motus per actionem quandam esse concedendam, adseruisse videatur. conf. Illustris Viri *Theodicæ* P. I. §. 59. et BVLFFINGERVS, l. c. §. IV. p. 69. quibus adde Cl. GOTTSCHEDII *Vindiciarum Influxus Sect. I. p. II.* Vnde factum, vt Cartesianis potius, quam ipsi CARTESIO id, quod definiui, adfidentiae systema originem debere, communiter credatur. FORGAEVS, MALEBRANCHIVS alique, quos supra in praefatione p. 5. laudavi, huc inprimis pertinent, quorum numero addantur CLAVBERGIVS, REGIS, WITTICHIVS, le GRAND, HEEREBOORD, ceterumque Cartesianorum plerorumque agmen. Idem systema in Germania HAMBERGERVS, STVRMIVS et BERGERVS, teste WOLFFIO, sunt amplexi. Refutarunt autem ARNALDVVS, HVETIVS, LEIBNITIVS, WOLFFIVS, BVLFFINGERVS alique. Sed notari hic meretur, quod Celeb. WOLFFIVS nuperrime integrum Causarum occasionalium systema CARTESIO vindicauerit, pro
more

more suo, id est, solide et eleganter. Obseruat enim CARTESIVM occasionales primum maxime in Philosophiam intulisse causas, motusque communicationem per easdem explicauisse: deinde vero etiam eandem semper motus quantitatem credidisse in mundo conseruari. Inde colligit, quod fieri non potuerit, quin Cartesius in explicatione commercii mentem inter et corpus supponeret: Deum dirigere modo spiritus animales, vt in musculos influerent, sicque motus voluntarios excitarent. Detecta vero falsitate dogmatis de immutabili et semper eadem motus quantitate ab HVGGENIO potissimum et LEIBNITIO: MALEBRANCHIVM demum adseruisse: Deum etiam ipsum motum spirituum animalium producere et excitare. Negat ergo Vir acutissimus, Cartesium animae propriam tribuisse vim immutandi directionem fluidi neruei: ac quando in *epistola ad MORVM*, Epist. LXXII. Tom. I. Deum menti vim concessisse corpus mouendi, tuetur; vim exigitiuam intelligendam esse, non productiuam, existimat. Pluribus recensui Viri doctissimi argumenta, cum aliquod specimen interpretationis tantum non demonstratiuae exhibere videantur. Possent quidem in contrarium adferri loca, quae *Resp. IV. p. 418.* et *Vta p. 264.* exstant, vbi iterum iterumque, mentem spirituum motus dirigere, asserit: verum cum verba Philosophi ex systemate sint interpretanda, nil ob stare videtur, quo minus eadem, in sensu exigitiuo, non productiuo accipi queant. Sed sufficiant haec de *Auctore* systematis. Quod systema ipsum attinet; variis id premi difficultatibus iam dudum

viri doctissimi demonstrarunt. Transeant, quae Ill.
 LEIBNITIVS de eadem directione conseruanda,
 secundum detectam ab HVGENIO motus Legem
 huic systemati obiecit, argumento satis contra Car-
 tesium valido, qui ob aliam motus legem influxum
 repudiavit Physicum; sunt enim alia plura, quae
 eidem obiiciuntur. Nimirum: nec continua in
 eodem miracula sapientia diuina satis digna viden-
 tur; et parum philosophicum esse, in explicandis
 rerum naturalium phaenomenis statim ad omni-
 potentis Dei voluntatem prouocare, plerique existi-
 mant; imo in eodem systemate Dei T. O. M. eum
 ad malum esse concursum, qui diuinae sanctitati
 aduersetur, quam quod maxime, Viri docti se ob-
 seruasse, adserunt. Satis consequentiis exagitat oc-
 casionales Cartesii causas eloquentissimus de CROV-
 SAZ dans son *systeme des Reflexions* p. m. 257.
 Postquam enim in quibusdam exemplis sententiae
 inconuenientiam non ita perspicuam esse obserua-
 set, ita pergit: *Mais à combien d'inconueniens cette*
hypothese devient elle sujette, dès qu'on l'applique à
d'autres exemples? Ce ne seront plus les bouchers,
qui, à parler le langage des Philosophes et de la veri-
té, egorgeront les veaux et les brebis; Dieu seul fe-
ra tout cela immédiatement, et à l'occasion du couteau
approché, c'est lui qui ouvrira la peau, enfoncera le
bras et poussera hors des veines un sang, qui n'en sor-
tiroit point, sans ce moteur immédiat. Ce ne seroit
pas le marmiton qui allumeroit immédiatement le feu
dans la cuisine; mais une certaine figure de sa bouche,
une certaine conformation de ses muscles, seroit une
occasion à Dieu de le souffler. La Viande qui se
trou-

trouveroit sous nos dens fourniroit à l'Être suprême une occasion d'agiter lui même nos mâchoires et quand à cette nouvelle occasion il l'auroit suffisamment brisée et amolie, il la précipiteroit dans le fond de l'estomac et des certains petits couteaux lui fourniroient une troisième occasion de la diviser encore davantage. On est effrayé, lors que l'imagination pousse ces exemples plus loin, et je me persuade, qu'un sacré respect éloignant ces images, a empêché d'apercevoir les inconveniens d'une hypothèse, qu'elles forcent d'abandonner, et doctissimus GOTTSCHE-DIVS iudicat; das gantze menschliche Geschlecht werde durch diese Meinung in ein Marionetten-Spiel verwandelt. *conf. eius Compend. Philosoph. Germanicum* P. I. p. 308. Emendationem quidem huius systematis aggressus est WOLFFIVS in *annotat. Metaphys.* sed ne sic quidem a maximis, quibus premitur, difficultatibus liberari potuit.

§. XIII.

*Systema Harmoniae Praestabilitae s. Causarum
Harmonicarum quid sit?*

Systema Harmoniae Praestabilitae est modus explicandi commercium mentis et corporis, quo mutationes mentis a corpore dependentes per ipsam mentis vim secundum leges logico-morales, nec non motus corporis a mente dependentes ex structura et vi motrice corporis secundum

dum regulas physico-mechanicas consequi, ita tamen ut suis dirigentibus ex sapientissima Dei praedestinatione respondeant, supponuntur.

Natalis huius systematis fuit annus recuperatae salutis 1695. quo idem primum parens eius et auctor illustris LEIBNITIVS, postquam ultra decem annos presserat, in lucem edidit; inserto, Diario eruditorum (*Journal des Sçavans*) schediasmate, cui titulum fecit: *Système nouveau de la nature et de la communication de substances, aussi bien, que de l'union qu'il y a entre l'ame et le corps.* Harmoniae praestabilitate nomen hoc systema ex intervallo demum accepit, cum antea *système des accords*, ni fallor, vocaretur, siue R. P. LAMY primus hoc nominis excogitauerit, ut BAELIVS me docuit l. c. p. 2610. not. l. siue ipse LEIBNITIVS postea illud ita appellare voluerit. Ratio certe denominationis nemini non potest esse perspecta: ideo enim praestabilita vocatur harmonia, quoniam Deus T. O. M. eandem praestabiliuisse supponitur. Qui pleniorrem huius hypotheseos consequi cupit conceptum, adeat praeter l. c. ex *Journal des Sçavans* p. 444. et 456. imprimis *Theodiceam* P. I. §. 61. sequ. nec non §. 288. et §. 353. et passim in aliis locis; *Recueil de diverses pieces; Histoire des ouvrages de Sçavans an. 1698. mense Iulio* ut et *Epistolas* LEIBNITII, quae nuper *Lipsiae* prodierunt in lucem p. m. 452. Conferri etiam merentur *Principia Philosophiae Actis eruditorum* inserta et a Cel. HAN-

SCHIO separatim edita. In compendio LEIB-
 NITII recenset sententiam elegantissimus FON-
 TENELLE dans son *éloge historique de Mr. Leib-*
nitz. Conf. *Histoire du renouvellement de l'Academie*
Royale des sciences Tom. II. p. m. 312. extat idem
 quoque in *Commentariis Regiae Academiae Parisi-*
nae. Vix me teneo, quin cuncta elegantissimi
 scriptoris verba hic exhibeam; pauca certe sequen-
 tia B. Lectori non displicebunt: *S'il se trouve, ita*
exhibet sententiam LEIBNITII, une Ame et un
Corps tels, que toute la suite des volontés de l'Ame
d' une part, et de l'autre toute la suite des mouve-
mens du Corps se répondent exactement, et que dans
l'instant, par exemple, que l'Ame voudra aller dans
un lieu, les deux pieds du Corps se meuvent machi-
nalement de ce côté-la, cette Ame et ce Corps au-
ront un rapport, non par une action réelle de l'un
sur l'autre, mais par la correspondance perpetuelle
des actions séparées de l'un sur l'autre. Dieu aura
mis ensemble l'Ame et le Corps qui avoient entre
eux cette correspondance antérieure à leur union, cette
harmonie préétablie. Huc vsque Vir ingeniosus.
 Exactius dein WOLFFIVS et BVLFFINGERVVS
 ll. cc. hoc systema excoluerunt, quos plurimi alii
 sequuti. Nec defuerunt inter nostrates Viri Erū-
 diti, qui huius systematis patrocinium susceperunt.
 Sic Vir maxime Reuerendus M. HEINRICVS
 KREVSCHNERVS in dissertatione supra laudata
 et Vir Excell. C. T. MARQVARDT, Matheseos
 apud nos Professor Extraord. in dissert. de Har-
 monia Praestabilita, Regiom. 1724. hanc sustinue-
 runt prouinciam. Auctores, qui LEIBNITIO

viuo systema hoc refutarunt in praefatione supra
 p. 11. allegaui; eos vero, qui in recentiori con-
 trouersia Wolffiana idem impugnarunt, vtpote no-
 tiores, cur hic recensere necesse sit, non video.
 Cuncta, quae obiici possunt harmoniae praestabili-
 tae, vel ad animam pertinent vel ad corpus. *Quod*
corpus attinet: impossibilis plurimis videbatur, ad
 minimum incomprehensibilis productio illa mo-
 tuum voluntariorum per omnem hominis vitam
 menti ex principiis mere mechanicis correspon-
 dentium; inprimis multos turbabat rationalis ex mero
 mechanismo loquela. *Quod animam* attinet: Har-
 monia haec eiusdem libertati aduersari existimaba-
 tur, quamuis strenue se defendentibus harmoniae
 promachis, imo idem demum ab hac imputatione
 absoluentibus non paucis aduersariis. Durum iti-
 dem videbatur, tot semper, vt systema supponit,
 sensuales in mente ex antecedentibus oriri reprae-
 sentationes, a quibus toto videantur coelo diuer-
 sae, nulloque nexu cum iisdem copulatae; do-
 lorificam, verbi gratia repraesentationem, subito
 hilarem excipere et laetitiam in momento cum tri-
 stibus commutari cogitationibus; peregrinantes
 alias atque alias vrbes, montes, flumina et sic por-
 ro certo ordine sibi repraesentare, vbi alterum ab
 altero mirum quantum est diuersum, sola tamen
 anima ex suo cuncta haec fundo eliciente et sic
 porro. conf. BAE L I V S l. c. artic. *Rorarius*. Egre-
 gie autem sustinuit defensionem Celeb. B V L F F I N-
 G E R V S l. c. satisque superque suum probauit inge-
 nium; id tamen vel ipse fateri necesse habuit, in-
 esse adhuc dum systemati, quae quoad singula di-
 stincte

stincte explicari nequeant; quamvis in aliis naturae
 phaenomenis minus distincte explicabilibus syste-
 mati aliquod quaerat praesidium. Cum tamen
 ideo harmoniae praestabilitae Vir S. R. nondum
 nuncium mittat, eo ipso satis luculenter indicare vi-
 detur: Systema aliquod non statim eam ob ratio-
 nem esse reiiciendum, quoniam nonnullorum,
 quae fieri in eodem supponuntur, modus explicari
 nequit specialiter; id quod *ὡς ἐν παγῶν*, sed non
 sine sufficienti ratione observandum duxi. Meam
 hic de Harmonia Praestabilita, B. L. non requirer
 sententiam, cum sectio II da, quae Physicum adstruet
 influxum eo ipso eandem ex actualium excludet
 numero, beneficium factura, si in possibilem regio-
 ne eidem concesserit locum. Interea tamen a ve-
 ritate forsitan haud longe aberraverit, si quis illu-
 stris LEIBNITII iudicium de Cartesiana, quae
 bruta in meras machinas transformat, sententia, mu-
 tato subiecto ad praestabilitam harmoniam adplica-
 verit. Si pronunciati argumentum nosse aues, ec-
 ce tibi! *Il paroïssoit que l' Harmonie préétablie,*
quoiqu' elle semble possible, est hors d'apparence et me-
me contre l' ordre des choses conf. *Journal de Sca-*
vans l. c. Prae reliquis vero ea difficultas in hoc
 systemate haud exigua videri posset, quod eodem
 admissio Deus T. O. M. absque sufficienti ratione
 mundum corporeum et entia praeter mentes alia
 produxisse videatur. Cum enim mundo corporeo
 non existente, ut fatentur Harmonistae, entia intel-
 ligentia siue mentes easdem habiturae essent reprae-
 sentationes, ac si ille existeret; mundum vero cor-
 poreum non nisi ob suam gloriam i. e. eum in fi-
 nem

nem produxerit, ut creaturae intelligentes attributa eius ex eiusdem contemplatione colligerent, amore et veneratione prosequerentur: euentissimum est, quod omnipotens rerum conditor sine corporum productione finem suum adsequutus fuisset. Si ergo produxit mundum corporeum, quod nemo, nisi idealista negauerit, sine ratione eundem produxisse admissa harmonia praestabilita videtur. In veritate Dei hic male praesidium quaeri ipse Celeb. BVLFFINGERVS fatetur l. c. p. 130. n. b. cum mentem per suam essentiam ac finitudinem nunquam ab ipsa separabilem non posse non corporearum rerum sibi ideas formare Illustr. LEIBNITIVS ex suo systemate adserat: quae vero Vir acutissimus §. sequenti adfert, difficultatem, ut ipse eandem proposui, minime tollere videntur. Sed suffecerit, haec indice tantum digito indicasse et quasi in transitu. Ceterum notandum, acutissimum WOLFFIVM, nec non plures ex iis, qui hoc systema amplectuntur, illud non nisi tanquam hypothesein admittere quamuis probabilem, cuius nec possibilitas, multo minus actualitas haecenus euicta sit. conf. *Psychol. Rational.* §. 638. Falluntur ergo, qui harmoniam praestabilitam Philosophiae Wolfianae caput esse credunt et fundamentum.

§. XIV.

*Tria tantummodo dari Systemata simplicia explicandi
Commercium Mentis et Corporis.*

*Tria modo dantur systemata explicandi
commercium mentem inter et corpus simpli-
cia,*

cia, siue quae in alia resolui nequeunt: nimirum systema influxus Physici, Harmoniae prae stabilitae et causarum occasionalium in sensu generali. In quolibet enim systemate explicandi commercium mentis et corporis, commercii huius ratio est reddenda (§. 8.): hinc ostendendum, cur certae mutationes mentis a corpore, et certae corporis a mente, cum quoad coexistentiam, tum quoad specificationem dependeant (§. 1.): Sed mutationes dependentes causa indigent efficiente (§. 908. ontol.); haec vero rationem eorum omnium in se continet, quae effectui insunt; specificationis ergo etiam et temporis, i. e. ex eadem intelligi potest, cur mutationes dependentes hoc potius tempore et hae potius sint, quam aliae (§. 881. ontol.): sequitur itaque, tot dari systemata explicandi commercium mentis et corporis simplicia, quot summa causarum efficientium, per quas mutationes harmonicae excitari possunt, concipi poterunt genera. Est vero causa haec efficiens

vel

vel homini intrinseca, vel eidem extrinseca. Si intrinseca admittatur, ea vel cuilibet parti hominis essentiali intrinseca erit, vel erit extrinseca. Si hoc, id est, si causa efficiens mutationum harmonicarum in mente corpus ipsum esse supponatur et vicissim mens earum dependentium mutationum, quae in corpore contingunt: corpus agit in mentem et mens ex altera parte in corpus (§. 886. ontol.). Habes influxum Physicum mutuum vel non mutuum (§. 10.). Si prius admittas i. e. si mens ipsa causa efficiens mutationum dependentium a corpore, et corpus mutationum a mente dependentium: Harmoniam habes, quae sine Dei praestabilitone concipi nequit (§. 626. Psychol. Rational.), praestabilitam (§. 13.). Denique si causam homini extrinsecam, vel causas admittas a mente et corpore diuersas, quae ad mutationum dirigentium praesentiam tantum dependentes ac harmonicas producant: systema concipis causarum occasionalium (§. 12.), sed
in

in generaliore sensu, ubi non Deus solum T. O. M., sed vel alia causa vel plures etiam, modo sint homini extrinsecae, consensum hunc producere supponuntur. Tria ergo modo dantur simplicia commercium explicandi systemata: systema influxus, Harmoniae et adistentiae.

Agnovit veritatem theorematis acutissimus BVLFFINGERVVS et ante eundem, ni fallor, BAE-LIVS l. c. Plura quidem systemata simplicia recenset MALEBRANCHIVS in elegantissimo tractatu *de inquirenda veritate* Lib. III. P. III. Cap. I. p. m. 198. ubi sex modos explicandi commercium M. et C. adfert; *Adferimus igitur*, inquit, *prorsus necessarium esse, ut 1) ideae, quas habemus de corporibus ac de ceteris obiectis, quae per se ipsa non percipimus, ab illis corporibus aut ab illis obiectis veniant, vel, ut 2) mens nostra polleat virtute, illas producenti ideas vel 3) ut Deus eas cum mente, ipsam creando, producat vel 4) eas producat quotiescunque de obiecto quodam cogitamus, vel ut 5) mens in se ipsa possideat omnes perfectiones, quas in corporibus videt vel denique 6) uniatur enti summe perfectio, quodque omnes in se includat creaturarum perfectiones.* Sed facile sex hi modi ad numeri dimidium reducuntur. Ceterum composita systemata ternarium numerum superare non negauerim; de simplicibus enim theoremata loquitur. Compositorum vero certi ordines dan-

dantur et classes, in specie *systemata secundi ordinis* dicere soleo, quae ex duobus simplicibus constant et aliud menti, aliud corpori systema simplex adaptant. Suntque talium duplo plura, quam simplicia, ex variationis et combinationis legibus (conf. WOLFFII *Analyf. Finit.* §. 222.) Sit systema influxus A; occasionalium s. Adfistentiae B; Harmoniae C: prodibunt sequentia composita AB, BA; CA, AC; CB, BC; ubi id, quod loco primo est, systema animae, quod secundo, systema corpori applicatum exhibet. Si tria combinaueris simplicia, systemata habes *tertii ordinis*, quae iterum priora numero superabunt. At, si quis species systematum simplicium varias admittere velit et coniungere; maior prodiret multitudo systematum, quam, quae facile determinari queat. Si systema ignorantiae, tanquam quartum ex simplicibus, theoremati meo quis obicere vellet; hunc ludere potius existimarem, quam serio agere; cum nemo serio, eum, qui nihil explicat, nil se scire vel determinare posse fatetur, nouum excogitasse systema (§. 8.) adfirmauerit. Inuenit tamen ludicrum nomen et pro quarto systemate venditauit doctissimus FEVERLINVS in *observationibus eclecticis ex controuersia Leibnitio-Wolffiana Specimine IV.* §. 1. Interim simplicissimum id esse, non modo systema simplex, lubenter admittam, si modo systema esse euiceris. Quoad materiam tamen systema ignorantiae adoptarunt, i. e. nulli se systemati addixerunt IOH. CLERICVS in *Pneumatol.* p. 44. et LOCKIUS de *intellectu humano Lib. II. cap. XXIII.* Vnicum hic adiiciam: tria haec systemata non modo ad explicandum

candum commercium, verum etiam ad enodandam substantiarum finitarum simplicium communicationem adhiberi; sic illustr. LEIBNITIVS substantias finitas in se agere posse negat et ad communicationis phaenomena harmoniam suam adhibet; CARTESIVS vero Deum T. O. M. omnia haec phaenomena ad aliorum praesentiam producere, ex suo systemate existimat. Ostendam vero deinceps, quod substantiae etiam aliae finitae in se inuicem agant, sicque communicationem substantiarum per influxum physicum explicabo.

§. XV.

*Via experientiae insufficiens ad detegendum
verum systema Commercii Mentis
et Corporis.*

Nullum ex memoratis systematis immediate per experientiam constat. Quantumcunque enim ad perceptiones nostras attendamus animum, coexistentiam quidem speciei determinatarum mentis et corporis mutationum in commercio mentis et corporis observare licet (§. 7.), actionem nequaquam animaduertimus: nullam ergo mentis in corpus aut vicissim actionem experimur (§. 664. Log.). Hinc systema influxus physici per experientiam non constat (§. 10.). Multo mi-

nus vero immediatam Dei in mentem et corpus actionem, aut voluntariorum in corpore motuum et repraesentationum sensualium in mente ex viribus intrinsecis productionem per meram ad ea, quae percipimus, attentionem observamus: praestabilitio praeterea perceptionibus nostris subiecta non est. Neque ergo systema causarum occasionalium (§. 12.), neque systema Harmoniae Praestabilitae (§. 13.) per experientiam constant.

Sunt quidem iique non pauci Viri doctissimi, qui influxum Physicum per indubiam et immediatam constare experientiam sibi persuadent; in specie, ut inter plures vnum nominem, B. I. LIBORIVS ZIMMERMANNVS in libro, cui titulus: *Natürliche Erkenntnis Gottes, der Welt und des Menschen* §. 513. p. 457: sed specialia, quae adfert, exempla praeter coexistentiam certarum mutationum continuam nihil euincunt. A coexistentia tamen ad causalitatem nulla valet consequentia. Aduentum ciconarum et hirundinum num progerminationis florum causam concedes? aut coexistunt. Sed dependentia quoad specificationem, quam observas, causalitatem forsitan inferre tibi videtur. Si de causa efficiendi loqueris, nego: admitte enim vel harmoniae praestabilitae vel adfistentiae systema, dependentia specificationis facta recta manebit. Sed
cur

cur haec adeo sollicitè inculco, cum tamen systema influxus adstruere intendam? eam ob rationem, ne veritatem systematis instabili ac infirmo fundamento inaedificem, aut arenoso. Non tamen experientiam omnino etiam ex principiorum numero, ex quibus influxus physicus deduci posset, excludo: *immediate* non experior influxum; quod vero experientia nihil omnino ad cognitionem influxus conferat, nullibi adfero. Reliquorum systematum veritatem per experientiam immediate constare, nemo hactenus, quantum scio, vnquam tueri ausus est.

§. XVI.

Ratiociniis in hoc capite opus est; ac systematis veritas vel positivè vel remotivè demonstranda.

Philosophus veritatem vnius ex tribus memoratis systematis per ratiocinia inuenire debet, vel remotivè, euincendo reliquorum falsitatem; vel positivè, siue ostendendo certi cuiusdam systematis veritatem. Philosophus enim systema aliquod verum ad explicandum commercium indagare debet (§. 9.). Cumque tria modo dentur systemata (§. 14.) veritatem vnius ex illis detegere debet. Veritas autem inueniri potest duplici ratione: vel a priori, siue per ratiocinia; vel a posteriori, siue per experientiam immediate (per principia Logic.) Sed

cum nullius horum systematum veritas per experientiam immediate constet (§. 15.): per ratiocinia eadem inueniatur necesse est. Fieri id vero non solum positue potest: sed cum aliquod systema necessario sit verum (§. 555. Psych. Rational.); et tria modo dentur (§. 14.); vnum itaque ex illis, tanquam verum admitti debeat: sequitur, euieta duorum falsitate simul tertii veritatem esse adstructam i. e. remotue inuentam.

Ingressi sunt priorem viam in inuestiganda systematis cuiusdam veritate, an satis feliciter, mox patet, MALEBRANCHIUS, qui systema adfistentiae et Illustr. LEIBNITIVS, qui H. P. veritatem ea ratione probare sunt annisi conf. ille l. c. cap. seqq. vsque ad sextum p. 208. in quo profligatis, ex senario possibilium Systematum, (quem admittere eum supra obseruauit p. 63.) numero, quinque reliquis, sextum denique tanquam maxime veritati consonum atque suum amplectitur. Hic vero, Illustris nimirum LEIBNITIVS, causarum occasionalium Physicique influxus Systematibus, vt existimat, destructis, Harmoniae suae praestabilitae et inuenit, et agnouit veritatem: vide *Journal des Sçavans* l. c. Vestigia Viri Illustris premit, BULFFINGERVS in tractatu *de Harmonia Praestabilita* et *dilucidationibus Philosophicis* Sect. III. c. 4. vbi in argumen-

gumentis contra Influxus et adfistentiae Systema multus est, ac tandem ex eorundem ruina et cineribus Harmoniae aedificium, quam splendidissime surgere iubet, an stabili satis fundamento, deinceps videbimus. Passim vero reliqui Harmonistae eadem ratione hypothesein suam stabiliunt. Posterior via Influxionistis quibusdam inprimis placuit, qui, quomodocunque tandem reliqua se habeant systemata, suum tamen, non quidem per simplicem et immediatam experientiam, inductione tamen *Verulamiana* et per experientiam ratiociniis quodammodo subleuatam stabilire sunt annisi; in subsidium maxime vocatis certis causarum efficientium criteriis. Pertinet huc in primis doctiss. FEVERLINVS, cuius argumentum non omnino spernendum, quamvis non omni exceptione maius, cum ipsemet olim in idem me incidisse recorder, breuibus hic exponere verbis auctoris non incongruum existimo: *Variatione, inquit, experimenti, inuersione et compulsionem ad annihilationem vel priuationem virtutis discimus, praesentato celeriter alio obiecto aliam oriri in mente repraesentationem; destructo organo sensorio nullam oriri ideam ex obiectis ad illud organon pertinentibus; in coeco nato nullam dari luminis et colorum ideam; mutatis volitionibus mutari motiones corporis voluntarias. Ex his autem concludendum causas sensationum in corporibus sensibilibus et causas motionum corporis voluntariarum in mente volente esse quaerendas, aut de manifestissimis causarum in Iride, Magnete, Eclipsi indicis scepticorum instar dubitare oportet.* l. c. p. 2. n. c. Cum his Viri Doctissimi verbis conferatur Magnus olim Angliae Cancellarius BACO VERVLAMIVS

MIVS *de Augmentis Scientiarum* Lib. V. c. 2.
 Quid hoc in argumento desiderem ex §. 15. adie-
 ctæque nota patescere potest. Alia igitur ratione
 rem aggrediar ac ex ipsis recentioris Philosophiæ
 principiis, quæ doctissimi Harmoniæ Praestabilitæ
 defensores, quibuscum hic potissimum ago, ample-
 ctuntur, paucissimis tantum per experientiam con-
 cessis mentem reuera in corpus agere; et vicissim
 corpus in mentem, quantum fieri poterit dilucide
 ostendam. Quamnam itaque ex duabus possibili-
 bus amplectar demonstrandi rationem facile L. B.
 colligere poterit. Licet igitur plura de Commer-
 cio M. et C., ac variis illud explicandi modis gene-
 ralia hic in medium proferre possem; cum tamen
 legentium plerisque haud dubitem, quin hæc pri-
 ma dicendorum principia, aut iisdem proxima pa-
 rum allatura voluptatis sint, festinantibus ad hæc
 noua, quæ iam iam Secunda Sectio de Influxu
 Physico iisdem exhibebit: in me mora non erit vl-
 la; sed ad eandem statim progrediar.

*Sic iam prima mihi pars est exacta
 laboris.*



SECTIONIO



SECTION II.
DE
SYSTEMATE INFLVXVS
PHYSICI TANQVAM VERA COMMERCIVM
MENTIS ET CORPORIS EXPLICANDI
RATIONE.

§. XVII.

Mens humana quid sit?

M*ens humana* est spiritus mundum sibi
repraesentans eis, quae in corpore
quodam organico, quod *suum* siue *pro-*
prium vocat, contingunt, mutationibus
conuenienter.

Cum demonstrationem physici influxus iam ag-
grediar: methodi leges iubent, vt distinctius rerum,
quarum in se inuicem actionem euincere volo, euol-
uam notiones; quamuis haecenus, dum in generalio-
ribus versarer, clarae earundem ideae mihi suffece-
rint. Mentis igitur et corporis hic adfero defini-
tiones cum connexis aliis, quibus motuum et re-
praesentationum notiones subnectam, quippe quae
actionis huius effectus sunt et sequelae: adiciam
denique reliquas, quae ad demonstrationis nego-
tium sunt necessariae. Ceterum non mirabitur Le-
ctor B. quod in ipsa mentis definitione ea reperiatur,
quae apud alios theorematum loco de mente pro-

ponuntur ; multo minus vero operosam realitatis traditae definitionis demonstrationem postulabit. Iure enim definitionis realitas a me supponi potest ; cum non hic mihi cum *Materialistis* res sit, qui mentem in eo sensu, quo ipse assero, spiritum esse negant ; nec cum *Idealistis*, siue *Egoistis*, siue *Pluralistis* mihi quidquam sit negotii, qui mentem solam existere, corpus vero nullum extra mentem dari sibi vel persuadent, vel saltem prae se ferunt. Hi enim parum de commercio mentis et corporis explicando sunt solliciti, quippe qui nodum hunc secant vno ictu, non soluunt. Sed cum *Dualistis* ago, qui substantiae vtriusque existentiam et diuersitatem admittunt : his definitionem meam facile probari confido. Quid etiam iuuaret de influxu Physico acturo cum DICEARCHO, EPICURO, SPINOSA, HOBBSIO, COWARDO, DODVELLO, TOLANDO, *materialistis* vel cum BERCKELEIO ceteraque *Idealistarum*, *Egoistarum* et *Pluralistarum* cohorte in arenam descendere, cum hac de re nulla hic sit quaestio. Abeant ergo insulsissimarum de mente sententiarum quas vel Chaldaea olim vel Graecia, vel quaecunque alia terra, gens et natio olim sinu suo fouit, larvae. Cum laruis non pugno ; sunt triarii, qui influxus Physici defensores in arena expectant. Nec est, quod quis mentis immortalitati definitionem nostram aduersari vereatur, cum eiusdem repraesentationes corporis mutationibus conuenienter fieri in eadem adserantur ; et sic mentis talem a corpore dependentiam futuram, ut sine eodem existere nequeat, videri posset. Etenim mentem hic in statu coniunctionis definio, in quo eandem

eandem obseruo quamdiu inter mortales vitam dego; in eo statu proprie mens seu anima dicitur consentiente vniuerso Philosophorum choro, qui specificam mentis differentiam in repraesentationum a corpore dependentia constituunt, et hoc additamento animam a spiritu simpliciter tali, angelis, segregatisque ab omni corpore substantiis discriminant. Vnde S. R. WALCHIVS *im Philosophischen Lexico* tit. *Seelen Beschaffenheit* obseruat: coniunctionem eius cum corpore esse *dasjenige, wodurch sie sich von andern Geistern unterscheidet. Denn so werde das Wort SEELE, ordentlich genommen, dass es allezeit eine Absicht auf den menschlichen Körper habe: betrachte man sie aber an sich selbst ausser der Gemeinschaft mit dem Körper, so nenne man sie auch einen Geist.* p. 2059. Vtrum anima post corporis mortem prorsus ab omni materia segregata existat; an potius subtili quodam corpusculo semper coniuncta et praedita sit; Philosophus nescit ac facile determinare nequit. Quid tamen inde absoni, si anima separata proprie ex definitione data, anima non diceretur, modo spiritus, modo idem ens, quod antea corpori coniunctum fuit, esse concedatur? Dudum est, quod GOCCLENIUS obseruauit l.c. p. animam quandoque non esse animam, seu improprie esse animam, quando nimirum a corpore secreta concipitur. Lis igitur omnis est vocabularia; cum tamen non defuerint, qui vocibus inhiare solent, et in recentioribus controuersis obiectionem hanc identidem ingeminarunt, haec obseruasse non omnino praeter rem erat. Alias hic animae definitiones proferre in medium superfluum duco, imprimis in tanto senten-

tiarum philosophicarum de mente diuortio. Quid etiam iuaret, nosse, quod alius mentem *εντελεχειαν πρωτην*, alter spiritum incompletum, alii formam corporis et sic porro appellitent, alii tres animae species sensitivam, vegetatiuam et rationalem admittant; sufficiat nobis nostra definitio, quae recte intellecta foecunda est, et utilis et parum ab ea differt, qua Philosophi quidam recentiores celeberrimi mentis repraesentationes situ et mutationibus in organis sensoriis factis corpori conuenienter contingere asseruerunt; pro situs enim varietate et mutationes in organis variant.

§. XVIII.

Spiritus et monadis definitio.

Spiritus est substantia simplex intellectu et libera voluntate praedita. *Substantia simplex* s. *monas* est substantia partibus carens. Vnde patet, mentem *intellectu et libera voluntate gaudere* (§. 17.), cumque immateriale sit, quod partibus caret, *anima substantia erit immaterialis.*

Quo mentis natura penitius intelligatur nihilque sit in definitione nostra obscurum: quid spiritus sit, quid substantia simplex, explicandum duxi, et quidem tali ratione, vt, quantum possem, receptas feruam definitiones; deduxi inde consequentias et instituto utiles, et quae, definitionem receptas animae adse-

adfectiones adserere seu complecti ostenderent. Vocabulum monadis, antiquioribus iam Philosophis non incognitum, Pythagoreis potissimum vsitatum, a recentioribus vero in Philosophiam reuocatum; hodie a quibusdam pro solis corporum primis elementis adhiberi fœuit. Ipse in generali sensu, qui hunc specialem includit, monades pro substantiarum simplicium*Synonymis habeo, a quo significato nec ipse illustris LEIBNITIVS abhorret. Ceterum nil ad me pertinere arbitror, si quis nimium imaginationi indulgens monades seu simplices substantias pro non-entibus venditet ac alto supercilio sequens pronunciatum tanquam ex tripode proferat: Quicquid partibus caret, quicquid extensum non est, nec est nec esse potest. Supra enim iam obseruavi, non cum materialistis; sed cum Dualistis hic mihi esse negotium qui actu immaterialia et substantias simplices, (quales v. g. spiritus sunt) vna cum corporibus admittunt. RAPHSONI autem et RVDIGERI virorum cetera doctissimorum extensa spiritualia seu spiritus extensi et expansa immaterialia auctores suos vel in materialistarum ad minimum subtiliorum castris militare ostendunt, vel circuli sunt quadrati, montes sine valle, Blytyri et Scindapsus. Videbimus deinceps, num praeter spiritus animasque etiam aliae dentur monades, ac vbi locorum sint inueniendae.

§. XIX.

Composita et corpora quid sint?

Composita sunt, quae ex partibus constant. Ea vero entia composita seu extensa,

tenfa, quae in mundo exiftunt, *corpora* dicuntur.

Alterum, quod in commercio confiderandum diftincteque euoluendum, corpus eft, quod mens fuum vocat, vtpote, quod ipfi femper praefens, ac fecundum cuius fitum repraefentationes eius *materialiter*, fecundum organorum eiusdem conftitutionem vero *formaliter* limitantur. Cuius cum fpecialis notio, vberiori explicatione ex ratione inftituti non indigeat; fufficit hic generalem adferre corporis notionem, fub qua noftrum corpus tanquam fpecies comprehenditur. Sed nominalem hic tantum habes, quae effentiam corporis intrinsecamque eius poffibilitatem nondum exhibet, talem tamen, quae fufficit ad corpus a rebus aliis diftinguendum ac ex qua effentialia corporis cuncta ratiocinando, fimul et experiundo colligi poffunt, vltcrius, ac praeter extensionem etiam vis inertiae cum vi motrice in eodem deprehenduntur facillime. Videbis quaedam deinceps.

§. XX.

Monadum in corporibus exiftentia, f. corporum ex monadibus compositio euincitur.

Corpora constant ex simplicibus f. monadibus. Corpora funt entia composita (§. 19.), constant igitur ex partibus (per §. eundem). Partes istae vel iterum erunt compositae f. habebunt alias partes

et

et hae rursus alias et sic in infinitum; vel deueniendum tandem ad partes, quae ex aliis non constant. Si primum; numerus partium infinitus erit, cuius existentia implicat contradictionem (vt in *diff. de Aeternitate Mundi impossibili demonstratum* §. 21.): corpus ergo ex partibus est compositum, quae alias partes non habent; constat ergo ex simplicibus, seu monadibus (§. 18.).

Aliam theorematis demonstrationem in *Celeb. WOLFFII ontolog.* §. 686. p. 517. inueniet, coll. *BVLFFINGERI* dilucidat. p. 92. B. L. Cum tamen hanc meam apud quosdam faciliorem ingressum inuenturam confidam et varietas delectet, eandem proferre placuit. Cui vero demonstratio minus arridet, adeat virorum doctiss. loca cit. ac mature cuncta pensitet. Magni sane momenti est haec veritas ac prorsus aliam nobis de corporibus multoque distinctiorem ingenerat notionem, nec parum difficultatis in negotio de commercio mentis et corporis aufert, vt ex dicendis apparebit. Haud quidem me fugit, non paucos Philosophos et Mathematicos haud incelebres diuisionem seu diuisibilitatem corporis in infinitum admittere; imo geometricis demonstrationibus eandem stabilire, vt *KEILIVS* *Celeb. Anglus* in *introductione in veram physicam* p. m. 24. sequ. inter alios fecit; sed dudum alii obserua-

seruarunt, non satis caute Viros doctissimos Corpus mathematicum a physico, partes actuales a possibilibus distinguere. Conf. LEIBNITII Theodicea §. 70. et WOLFFII Physic. p. 12. Imo sane, qui principium rationis sufficientis admittunt, simplicium corporis partium existentiam non minus ac in numero vnitatis admittere tenentur. Si vero quisquam id a se impetrare nequit, vt simplicia haec admittat, is propositionem hanc iis annumeret principiis doctissimorum Harmoniae defensorum, quae in demonstratione Influxus Physici me adhibiturum supra monui, neque id mihi vertat vitio quod in conuincendis aliis eiusmodi propositionibus vtar, quas ipsimet concedunt.

§. XXI.

Agere quid sit?

Agere dicitur ens, quando rationem in se continet existentiae (mutationis) cuiusdam rei.

Consideratis rerum, quae in se inuicem in commercio mentis et corporis agunt notionibus; iam genuinus actionis, conceptus perpendendus est. Quo simplicior, quo facilior actionis notio videri posset, eo difficilior fuit Philosophis eius euolutio. Multi rem per se intelligi non vero explicari posse cum CARTESEO existimarunt; Scholastici definitiones attulerunt synonymicas; recentiores vero, LEIBNITIVS, WOLFFIVS alique ita definiuere, vt ad intrinsecas quidem rerum finitarum actiones, nulla vero ratione ad extrinsecas quadrare possit. Actionem nimirum dicunt mutationem, cuius ratio in ipso statum suum
mutan-

mutante continetur. Sit penes alios iudicium. Videtur definitio, quam dedi, ab his libera esse incommodis. Forſitan vero ſuperfluum eſſe exiſtimas, ea a me deſcribi, quae per ſe iam intelliguntur; ſed ignoras ni fallor genuinae methodi indolem, ac demonſtrationis leges. Si generali reſponſione contentus non es, ſpecialora accipe: Adhibet Celeb. LEIBNITIVS, quamvis actionem mentis in corpus et viciffim corporis in mentem reuera neget; ſaepiſſime hoc vocabulum et quidem ſalua harmonia praestabilita; dum per actionem intelligit ſtatim, quo vnum mutationis quae in altero contingit rationem quomodocunque continet, id quod lectoribus hypotheſium Viri Illuſtris ignaris imponere poteſt variis modis. Ne Viro Illuſtri quidquam aſſingere videar, en ipſius verba: *Je crois de même, qu'il eſt tres vray, de dire, que les ſubſtances agiſſent les unes ſur les autres, pourvû qu'on entende, que l'une eſt cauſe des changemens dans l'autre, en conſequence des loix de l'Harmonie; vide Journal des Sçavans 1696. p. 258.* Erunt, ni fallor, Lectores, quibus haec obſervatio ſimile CARTESII exemplum reuocabit in memoriam, qui, quamvis terram reuera moueri non modo circa axin, ſed et circa ſolem ſtatueret, lepido tamen inuento effugium inuenit, quo ſaluo ſyſtemate Copernicano terram reuera et proprie loquendo quieſcere, nec moueri loco, poſſet aſſerere. Conf. eiſd. *Princip. Philoſoph. P. III. §. 26-29.* Sed haud inepte forſan coniectat H VETIVS *Cenſurae Philoſoph. Cartefianae p. 110.* dum virum cautum cenſuram potius philoſophorum, quam purpuratorum eccleſiae Romanae patrum et
inqui-

inquisitorum incurrere voluisse existimat, quippe de quorum rigore recens *Galilaei* infortunium satis eundem edocere poterat. Verum illustri *LEIBNITIO* nil huiusmodi metuendum: Virum certe spectatissimi candoris a fraudis intentione et dolo malo abfuisse credo. Quod *WOLFFIANAM* definitionem actionis attinet, quam supra allegavi, proposuit eandem Vir summus, quoad sensum, in *Metaphys. minori*. §. 104. *Wenn etwas verändert wird, ist der Grund entweder in ihm, oder ausser ihm anzutreffen, eines von beyden ist nothwendig. Eine Veränderung deren Grund in der Sache anzutreffen, die verändertert wird, heisset man eine That oder Thun.* Sed leuicula haec in transitu notasse sufficiat. Ceterum nonnullam definitioni lucem adfundent, quae supra ad §. 4. notavi. *)

§. XXII.

*) Haud incongruum forsan erit, nec ingratum nonnullis L. B. si hoc loco notauerim ex nostra actionis definitione patescere, quod definitio *Cel. BILFINGERI* de existentia, quam per statum explicat, quo agere potest vel pati naevo laboret palpabili. Attento enim cuilibet perspicuum est, notionem actionis iam supponere ac inuoluere existentiae conceptum, Hinc circum in definiendo committi, si quis existentiam per statum agendi definire vellet; cum agere sit rationem existentiae continere. Quantum lucis sit habitura explicatio: Existentia est status, quo quis rationem existentiae alterius rei habere potest, quilibet facili ratione perspicit. Idem est ac si dicerem *Blitri* est status, quo quis rationem *blitri* alterius in se continere potest.

§. XXII.

Vis et Principium quid? Canon de viribus.

Vis est id, quod rationem sufficientem continet actualitatis actionis, seu est conatus agendi. *Principium* est, quod rationem alterius in se continet: adeoque vis est principium mutationum (§. 21.). Cum autem fieri nequeat, vt, posita ratione actualitatis actionis sufficienti, eadem non ad actum deueniat; nisi quid obstat: *ex vi continuo quaedam actio nascitur, si nullum intercedit impedimentum.*

Non satis distincte olim vim a potentia et facultate agendi distinxerunt Philosophi. Vnde vel ipse *Claubergius* haec pro synonymis habet. *ontol.* §. 234. Haud tamen acumini illustri *LEIBNITII* sese subducere potuit, quod hic intercedit discrimen. Obseruauit enim dudum Vir de virium doctrina veraque dynamica praeclare meritis, potentiam, nudam denotare agendi possibilitatem; cum vis principium mutationum inuoluat, ac realiter ad actum concurrat. *Sed vis actiua*, inquit, *actum quendam suae εντελεχειαν continet atque inter facultatem agendi actionemque ipsam media est et conatum inuoluit; atque ita per se ipsam in operationem fertur; nec auxiliis indiget, sed sola sublatione impedimenti.*

Placuit definitionem Leibnitianam ex alia quadam deriuare cum Celeb. WOLFFIO, quae ad conclusiones deducendas magis apta videtur. Nec tamen repugnat vsui loquendi, vt exemplum vis grauitatis, vis elasticae in tenso arcu vel lamina chalybea compressa facile attendenti euincet. Communiter sibi persuadent plerique, vim actiuam supponere subiectum, cui inhaereat, ac, eandem per se substantiam esse posse, absolute negant. Sed ventum venantur et aerem feriunt, quamdiu nondum euoluta substantiae notione eiusmodi agitant quaestiones, vel decidunt. Si per substantiam ens intelligis perdurabile et modificabile, quidni vis actiua substantia esset: cum, eandem perdurare posse et modificari, vix sit, qui negare audeat; modo imaginationem intempestiue sedulam ac receptacula sibi attributorum hic effingentem debite cohibeas. Distingui tamen vires legitime posse in *substantiales* seu primitiuas et *accidentales*; nec sua utilitate destitui distinctionem, deinceps ostendemus.

§. XXIII.

*Spatium, idem implere, Locus, et Situs
quid sint?*

Spatium est ordo rerum coexistentium, quatenus coexistunt. *Spatium implere* dicitur ens, in quo ordo datur coexistentium, qua talium. *Locus* est modus determinatus et finitus coexistendi cum reliquis coexistentibus seu est ordo coexistentium.

stentiarum continuarum. *Situs* est ordo coexistentiarum non continuarum. *Quicquid ergo locum habet seu in loco est, est etiam in spatio; entia autem diuersa (de substantiis finitis loquor) simul in eodem loco esse nequeunt.* (§. 610. ontol. Wolff.).

Si spatii connexamque loci notionem semper crucem fixisse Philosophis asseuerauerim, nil forsan dixerim a veritate alienum. Testes sunt omni exceptione maiores DERODONIS, RAPHSONI aliorumque figmenta, quae Viris summis etiam nonnunquam imposuerunt; vt nec immortalis memoriae NEWTONVS omnino ab iisdem sibi satis cauere potuerit. Quid illis de continuo difficillimis controuersis ansam dederit non minus notum est, quae tamen tantum difficultatis habere videbantur, vt non immerito *Libertus Fromondus* suum de hoc argumento librum *Labyrinthum continui* inscripisse videatur. Sed distinctas qui harum rerum sibi formauerit ideas, si ab imaginationis sibi prospexerit fallaciis; non inueniet aliud certius ariadneum filum, quod in multis rebus ac quaestionibus philosophicis satis perplexis optatum ipsi monstrare posset exitum. Facem Illustr. LEIBNITIVS etiam hoc in negotio nobis accendit. vide *Recueil de diuerses Pieces* Tom. I. p. 31. sequ. grati eadem utemur, cum in quibusdam et nobis in posterum viam sit monstratura ac commune illud remotura praeiudicium a Cartesianis postmodum magis confirmatum:

nil esse in loco, nisi quod longum sit, latum ac profundum.

§. XXIV.

Motus speciatim intestinus et totalis, Vis motrix, primitiua, deriuatiua quid sint?

Motus est continua et successiua loci mutatio. Mutatio situs, quem partes in ente erga se inuicem obtinent, *intestinus motus*; totius vero motus *totalis* appellatur. *Vis motrix* est id, quod rationem actualitatis motus cuiusdam in se continet, seu est conatus mouendi. *Vis motrix primitiua* est, quae mobili per se inest: *deriuatiua*, quae per modificationem primitiuae resultat. Ex dictis sequitur, cum nil sit sine ratione sufficiente, *ens se ipsum aliaue mouens gaudere vi mouendi.*

Motus haec definitio nominalis tantum est, non realis; quae tamen scopo nostro sufficit, cum ex eadem, si modo cum connexis consideretur, quae ad scopum nostrum faciunt, cuncta possint deduci. Facessit vero et hic saepe saepius incautis negotium imaginatio; quod mirum nemini videri debet, cum vtraque et temporis et spatii notio, quibus communiter multum imaginarii admixtum est, in motus idea constituenda quodammodo concurrat. In motu enim continuo ens ad alia coexistentia refer-

tur;

tur; adeoque in spatio consideratur: cum vero haec relatio continuo mutetur et successiue, ordo vero successiuorum tempus denotet: sequitur motus notionem ex vtriusque ideae compositione constitui. Est verò in motu et causa eiusdem seu vis motrix considerata, quae vis actiuae speciem constituit ac in nisu seu conatu ad motum consistit, quam in primitiuam et deriuatiuam non incongrue diuidunt recentiores. Videtur illustris LEIBNITIVS primitiuam, tantum corpori tribuere; sed nil refert, quo minus omni tribuatur mobili. Modo notes conatum *per se inesse* nil mihi aliud indigitare, quam mobile eundem non ex modificatione quacunque causae externae finitae, impulsus, et caet. accepisse, sed inde ab ortu a summo Conditorè eidem esse impressum. Potuissèm hic addere motus haud ineptam distinctionem in motum *per se* et *per accidens*; sed ne nimis longa B. L. ambagè morer, lubens haec transeo.

§. XXV.

Motus in moto nil mutat intrinsece. Reale in motu quid sit?

Quatenus in motu nonnisi ad loci respiciamus mutationem seu motum in se consideramus, nullam ille intrinsecam mobili, quod mouetur, infert mutationem. Quod si vero ad id, quod mobili, dum mouetur, intrinsecum, seu in motu reale est, aduertere velis animum,

conatus tibi occurreret momentaneus, suum nimirum mutandi locum. Cum enim locus non sit, nisi modus coexistendi cum reliquis rebus (§. 23.), is vero non, nisi relationem ad alia coexistentia; adeoque nil, nisi enti extrinsecum inuoluat: sequitur eius mutationem, qua talem, nullam moto intrinsecam inducere mutationem. Motus adeoque, quatenus talis, nil mutat in ente intrinseci (§. 24.). Cum autem praeterea mobile quod locum mutat, sit vi praeditum motrice (§. 24.) eandemque intrinsecum quid esse nemo negauerit, cum per se intelligi possit; adeoque aliquid sit reale: sequitur, *quod reale in motu seu mobili intrinsecum, esse momentaneum mouendi conatum, siue conatum, suum mutandi locum.*

Magnum trahunt hae observationes in philosophia reali momentum: nil tamen continent, quod non sit adeo euentissimum, ut a vulgo etiam comprehendi possit, et concedatur. Nemo enim est, qui eundem globum non putet, quem in alio iam loco videt, quam fuerat antea. Et recte: nil enim variatur, nisi relatio, cum mutatur locus, quatenus
muta-

mutatur. Sed etiam altera propositionis pars, adeo non est incognita. Experiuntur pictores, qui motum seu corpus in motu constitutum pingere volunt, euanescere omnia, nihilque suis posse tabulis exhiberi, praeterquam illam conantis figuram, quae externa conatus ad motum signa nobis repraesentat. Qua alia ratione hominem currentem arte sua effingere possunt, nisi, ut nobis hominem protensis manibus, pedibus ad motum dispositis coloribus viuis depictum sistant? En veritatis nostrae euentiam non modo oculis rationis praesentem; sed et viuis coloribus depictam oculisque corporis expositam! Iuuabit, haec olim meminisse, cum imaginariae notioni motus, tanquam antidotum, vim nociuam adimat.

§. XXVI.

Omnimode determinatum quid sit?

Omnimode determinatum id dico, in quo nil eorum adhuc poni vel determinari debet, sine quibus res existere nequit. Cum autem nemo non intelligat, res sine iis existere non posse, sine quibus existere nequit, *omne ens erit omnimode determinatum.*

Omnimoda haec eorum, quae enti insunt determinatio, *principium indiuiduationis* absoluit, *νεγνόμενον* illud nou-antiquum, ac obicem ponit et aggerem illi haud insuetae hominum praecipitantiae, qua abstracta saepius sine vltiori determinatione existe-

re fingunt ac ex hac ratione satis truncatos de rebus conceptus sibi formant.

§. XXVII.

Simplicia elementaria in loco esse et moueri demonstratur, licet locum non repleant.

Simplicia, ex quibus corpora constare, supra demonstraui (§. 19.) ac, quae in posterum dicam ELEMENTARIA, sunt in loco ac mouentur; locum tamen seu spatium non implent. Cum cuncta quae existunt, existant omnimode determinata: (§. 26.) simplicia etiam quoad coexistentiam omnimode determinata erunt; habebunt adeoque modum determinatum coexistendi cum aliis rebus, i. e. locum, cum de eorum finitudine nullum sit dubium (§. 23.). Quotidiana autem experientia quemuis edocet, corpora, sensibus in mundo obuia, suum locum mutare seu moueri: haec vero ex simplicibus elementaribus, tanquam partibus, constant (§. 20.), simplicia adeoque locum suum mutant seu mouentur, nisi concedere velis, posse moueri totum, partibus in priori loco remanenti-

mentibus. Constant tamen simplicia non ex partibus vt corpora, sed omnibus destituuntur partibus (§. 19.); ordo igitur rerum coexistentium in iisdem dari nequit: hinc nec spatium implent, quamuis sint in spatio (§. 23.).

Vix quenquam credo futurum, qui dicta vocare possit in dubium, si demonstrationem vel per transennam tantum perspexerit; imo non dubito, fore plerosque, qui haec demonstratione non indigere, sed per se clara esse existimabunt. Potest sane ex loco et motu corporis nil aliud inferri, quam vtrumque competere simplicibus, quae corporis sunt constitutiva. Si quis tamen simplicibus motum denegauerit, vt Celeb. WOLFFIVS hinc inde fecisse videtur, is, nisi fallor, in alio sensu motus vocabulum accipiet: motum enim per se negare Virum doctissimum, concedere motum per accidens, nemo ibit inficias, qui scripta eiusdem legit. In praesenti vero de motu in genere loquor; adeoque vir doctissimus non est contrarius. Vtrum eisdem competat motus per se, an per accidens, deinceps videbimus. Vltima theorematis pars cauesis tibi animo excidat. Exemplum sistit euidentissimum, non omne, quod in loco vel spatio est, implere spatium. Competit hoc composito et extenso; non vero simplici et indiuisibili, quod tamen in spatio esse non poteris negare. Procul esto imaginaria spatii et loci idea confusarum notionum genetrix

nimum foecunda ! Si quis vero vocum vim et potestatem immutare voluerit, is, nulli dubitamus, quin facili negotio sit euicturus, simplicia non esse in loco. Ita enim illustris, quem veneramus, Philosophus hoc probaturus, sequentem praemittit definitionem: *in loco esse* aliquid dicitur, *quatenus idem fingitur in spatio imaginario pars eiusdem extensionis*. Prona hinc fluit consequentia: *Ens simplex utpote non extensum, neque ut partem eiusdem extensionis in spatio imaginario fingi posse*. Ergo simplicia non erunt in loco. Quis vero non videt eam esse assumptam definitionem, de eo, quid sit in loco, quae τὸ κενὸν τοῦ τόπου s. id quod in quaestione est iam inuoluit et ab eo significato prorsus est aliena, quem voci tribuunt, qui simplicia in loco esse tuentur et hac demonstratione sunt refutandi. Nos nitimur hoc loco definitione Celeberrimi WOLFFII, qui locum definit per modum determinatum coexistendi cum aliis rebus. adeoque id locum habebit s. erit in loco, ex nostra sententia Wolffianae consona, quod habet modum determinatum coexistendi cum reliquis rebus. Id quod simplicibus elementariis, quae certo modo inter se iuncta, corpora constituunt, minime denegari poterit. Simplicia vero *replere locum* s. spatium ego non dixerim; cum vulgato sensu id quandam inuoluat extensionem. Quod si vero aliquis prae fracte simplicibus locum denegare, eademque tantum esse, ut in loco concedere voluerit, si concedat eadem modo quodam finito et determinato aliis, quibus cinguntur, coexistere, in verbis faciles erimus, modo in re conueniamus. Idem de motu dicendum. Non recusabimus, simplicibus,

si ita

si ita lubitum fuerit, quendam *ut motum* concedere, si motus proprius ipsis denegandus; modo non seclusa a corpore cui inexistunt seclusa, eodem moto relinquuntur; sed suum *ut in loco* reuera mutant. Nostra enim demonstratio de actione monadum, imo et mentis reali in alias res externas nihil inde virium amittet. Voces enim sunt mutatae, saluis rebus et definitionibus. Neque vero est, cur quis Deum O. M. nobis obiciat, qui, utpote simplex, non sit proprie in loco. Primo enim non valet consequentia ab eo, quod simplici infinito competit ad omnia simplicia, etiam inferioris ordinis. Deinde probe obseruandum Deum O. M. eam ob rationem non esse in loco, quia non habet per se determinatum vel finitum modum coexistendi cum reliquis rebus; sed coexistit omnibus. Quando vero ipse quasi se determinat ad suscipiendas in certo rerum ordine actiones peculiare, haud incommode *ut in loco* esse dici poterit. Alia vero res est simplicium elementarium et animarum, quae utpote finitae, dum extra se existunt necessario in certo limitato et determinato coexistendi modo existere debent.

§. XXVIII.

Vis seipsam mouendi inuoluit vim alia quoque mouendi realiter.

Vis mouendi, quae efficit, ut ens quodpiam locum suum proprium mutet, sine vi mouendi, res alias, quibus cingitur, concipere nequit, sed ista posita haec simul ponatur, necesse

cesse est. Vis enim mouendi, quae efficit, ut ens locum suum proprium mutet, non est, nisi conatus, hunc suum mutandi locum (§. 24.) i. e. occupandi locum ab eo, quem iam occupat, diuersum et quidem eidem continuum (§. cit.). Sed coexistentia alia, quae ubique mobile cingunt, loca ista a loco mobilis diuersa obtinent; duo autem diuersa entia simul in eodem loco esse nequeunt (§. 23.): ens ergo vi se ipsum mouendi praeditum, res alias loco pellere nitetur, si illae resistent. Quod si vero etiam sponte cedere supponantur, tamen id quod in nisu tali, qui requiritur ad motum extra se perficiendum, siue alias res loco pellendas, in motu progressiuo iam adest; cum resistentia sit tantum causa occasionalis motus, nec vi intrinsecae quicquam addat: Ens ergo, quod se ipsum mouet, conatu gaudet mutandi locum coexistentium seu vi mouendi res alias (§. 24.). Vis ergo, se ipsum mouendi, sine vi mouendi res alias concipi nequit, sed ista posita, haec ponitur simul.

Quae

Quae hic demonstraui, in omni vi mouendi facillime obseruantur. Concipe tibi globum ex tormento bellico explosum, quanta celeritate suum mutat locum, tanta vi seipsum mouendi illum praeditum fateris. Potesne vero hanc mouendi vim cogitare, nisi simul concedas, pollere eundem vi dispellendi obiecti aeris particulas, imo, si experientiam testem probas, vel solida penetrandi corpora. Poderisne piscibus vim natandi, id est vim, se ipsos in aqua mouendi, auibus volandi concedere, si neges, viribus illos pollere propellendi aqueas moleculas, has vero particulas athmosphaerae circumiectae. In vnius conceptu includitur alterum, vt separari prorsus non possint haec duo: vis mouendi se ipsum et res circumiectas.

§. XXIX.

Actio realis simplicium elementarium in se inuicem demonstratur.

Simplicia elementaria non modo in se inuicem agere possunt, sed etiam in se inuicem agunt realiter, non apparenter. Fac enim simplicia non agere in se inuicem. Cum simplicia elementaria moueri demonstratum sit (§. 27.) ac nil sit sine ratione sufficiente, ratio huius motus sufficiens adsit necesse est. Haec vero in simplicibus aliis, moto contiguus, seu extra simplex motum,

motum, contineri nequit; alias enim simplicia agerent in se inuicem (§. 21.), quod contra hypothesin; ratio itaque motus simplicium in ipsismet simplicibus motis continetur. Gaudent ergo vi se ipsa mouendi (§. 22.): cumque vis, qua ens se ipsum mouet, sine vi mouendi res alias coexistentes contiguas, nulla detur (§. 28.): elementaria simplicia habent vim alia mouendi simplicia, quibus cinguntur; adeoque vi in eadem agendi pollent (§. 22.). Cumque vis non modo potentiam ponat siue solam agendi possibilitatem; sed et continuo actio quaedam exinde nascatur, nisi intercedat impedimentum (§. 22.): eiusmodi vero impedimentum nullum hic possit concipi ac praestabilita aliorum simplicium fuga ex interna praeterminatione diuina artificiosissima sine ratione assumeretur; cum possibilitas, imo conatus id efficiendi s. motum aliorum determinandi iam adsit in simplicibus, qui tum foret frustraneus: simplicia elementaria in se inuicem agunt et quidem
reali-

realiter, non apparenter. *Idem quôque aliter posset demonstrari*: Simplicia elementaria sunt impenetrabilia, ex sententia Illustr. LEIBNITII, qui substantias finitas omnes impenetrabiles asserit. videatur eius *Epist. ad Cl. WAGNERVM p. 201. Tom. I. Epist. Edit. Kortholtianae.* Hinc fieri non potest, vt vna sit in loco alterius. Ergo datur aliquid reale, vi cuius vnum simplex aliud excludit ac contra nititur, ne in suum irruat locum. Cum enim moueri simplicia certissimum sit (§. 27.) neque diuersa simplicia secundum contrariam directionis lineam moueri, adeoque sibi inuicem occurrere impossibile sit, imo etiam id quod ex conflictu corporum et occurso eorundem colligimus, reuera contraria directione contra se inuicem ferantur; sequitur in eo casu statuendum, aut simplicia se inuicem penetrare, quod contra asserta LEIBNITII; aut si inuicem resistent; in se inuicem agere. Q. e. d.

En Physicum influxum elementarium simplicium in se inuicem satis dilucide adstructum, eamque Harmoniae Vniuersalis Leibnitianae partem euerfam, quae elementares etiam, infimique ordinis, monades, seu corporum elementa omni extra se ac in se inuicem agendi potentia destituta, ac in suis mutationibus harmonice tantum consona supponit! Constat enim, Illustrem LEIBNITIVM, vi suae harmoniae vniuersalis praestabilitae, nullas rerum creatarum, monadumque deriuatiuarum reales in se inuicem actiones admittere; ac cunctas, quae in monadibus contingunt, mutationes ab interno cuiuslibet principio deriuare, quarum praestabilitum a Deo inter se consensum, actionum passionumque speciem tantum mentiri existimat. Quicumque Philosophi huius illustris sententiam curatius percipere cupit, adcat eiusdem *Principia Philosophiae* Actis Lipsiensibus anni 1717. inserta ac postea a Celeb. HANSCHIO edita, imprimis §. VII. XI. sequ. Fatendum quidem, Virum illustrem subinde in scriptis suis eiusmodi vti loquendi formulis, quibus realem etiam actionem monadibus in se inuicem tribuere videtur, quemadmodum in eiusdem commentatiuncula de *anima brutorum* ac epistola quadam ad doctissimum WAGNERVM mathematicum in academia Iulia celebrem me obseruasse, memini; sed, si quis verba Leibnitiana supra ad §. 19. exhibita sibi reuocet in memoriam ac aequitati consonum esse, vt Philosophum ex suo interpretemur systemate, perpendat, vix mihi concesserit, vt LEIBNITIVM, quamuis vellem, Influxionistis hac etiam in parte vindicem. Sed veritati, vt credo, nil nocebit, licet fatendum sit, Virum

rum celeberrimum in alia fuisse sententia; præsertim, cum ex principiis, quae ipsemet admittit ac admittere necesse habet, theorema nostrum sit demonstratum, adeoque et magnum illud, de motus communicatione, problema ex recentioris philosophiae principiis per influxum sit solutum. Est tamen, quod circa demonstrationis formam notari meretur, ne quis forsan Philosophiae rationalis tyro circa eandem haesitet, cum mirifico ratiocinandi genere ex falso directe elicere verum in demonstratione videamur, quod, vtrum legitime fieri posset, nec ne, superiori seculo inter Viros celeberrimos, ANDR. TACQVET, Mathematicum insignem et DANIEL. LIPSTORPIVM, haud obscuri nominis Cartesianum, in vtramque partem fuit agitatum. TACQVETVS in thesibus suis triumphalibus, quas illustrissimus S. Imperii comes THEODORVS D'IMMERSELLE, Louanii 1652. defenderat, ac Sereniss. Archiduci LEOPOLDO coronae triumphalis loco obtulerat, inter alias et hanc proposuerat thesin: *Ex falsis directe elici posse verum, nouis exemplis Geometricis confirmabimus.* Paradoxon hoc parum arridebat LIPSTORPIO, qui illud in *appendice speciminum Philosophiae Cartesianae* anno 1653. sub examen vocauit, ac variis impugnavit argumentis. Non defuit TACQVETO, quod regeret; hinc anno sequenti in *appendice suae Geometriae* LIPSTORPIO respondit et ad varia, potissimum mathematicarum demonstrationum, prouocauit exempla, quibus Thesin suam stabilire conatus est, cuius generis plura exempla postmodum in *operibus suis mathematicis* posthu-

mis hinc inde sollicite adnotauit; quibus an quicquam regefferit LIPSTORPIVS, mihi quidem in praesenti non succurrit. Ceterum summa modestia vtrunque Viri hi celeberrimi, diuersis licet sacris addicti, raro exemplo, ita in hac controuersia vsi sunt, vt vel eam ob rationem lis haec silentio praetereunda ac obliuioni mandanda haud videatur. Sed redeamus e diuerticulo, haud multum tamen ab instituto alieno, in viam. Me quidem iudice, in nostro, aliisque similibus exemplis, leuicula quaedam crypsis occurrit, qua remota dilucide apparet, non directe ex falso verum, qua tale, seu per se deduci, sed indirecte tantum; directe autem verum ex falso deduci non per se, sed per accidens. Exemplo rem intelliges ad nostram demonstrationem applicato. Ex supposito, quod simplicia non agant in se inuicem, deduxi, quod agant. Propositio haec non ideo vera est, quoniam ex falsa deducta; sed ideo: quoniam haec propositio suppositae est contradictoria, atque adeo, cum illa falsa sit, quia nimirum eius contradictoria inde deriuata fuit legitime, haec eius altera contradictoria vera est, i. e., quoniam ex eo, quod simplicia non agant in se, deductum est, eadem agere in se inuicem, falsum est, eadem non agere, adeoque verum, eadem agere. Nulla hic amplius difficultas restat, omnia plana. Mathematicos tamen hic imitatur, quod quilibet hanc crypsin facile supplere possit, imo tacite mens id agat, si perpendit v. g. EVCLIDIS prop. 12. lib. IX. THEODOSII *Sphaericorum* lib. I. prop. 12. aliasque huius generis demonstrationes, quas in APOLLONIO,

NIO, ARCHIMEDE aliisque hinc inde me obseruasse memini; quo pertinet etiam demonstratio CARDANI prop. 201. Lib. V. de *Proportione*; ex philosophicis ea, quam ex TACQVETO exhibet WOLFFIVS ad *ontol.* §. 98. obseruauit idem *Vir Illustis* in *Logica Latina maiori.* §. 559. p. 425. nonnunquam in demonstratione apogogica ex assumpto contrario propositionis demonstrandae eandem directe colligi, ac certitudinem eiusmodi demonstrationum euincit. Erunt quidem, ni fallor, qui omni hoc demonstrationis negotio facile me superfedere potuisse sibi persuadebunt; cum, si quis modo simplicium concesserit existentiam, eorundem in se actionem negare non possit, nisi simul corporum in se negauerit actionem, quae per experientiam clara videtur. Sed obseruandum, me cum philosophis agere, qui corpora etiam realiter in se agere negant, qui pilam non a manu propelli, sed ex intrinseco principio ad motum manus per aera ferri; similiter globum ex tormento explosum non pulueris pyrii vi, sed interno conatu, pulueri pyrio tantum harmonico, ex tormento explodi censent. Ex nostra vero demonstratione iam intelligitur, viros doctissimos fugam istam spontaneam sine ratione supponere; cum vis et conatus id efficiendi, sine incomprehensibili praedeterminatione diuina iam adfit. Haud igitur actum egi, dum Theorema praesens demonstratione roborauit peculiari.

§. XXX.

Perceptio et repraesentatio quid sit?

Perceptio est rerum externarum in ente simplice repraesentatio. Dicitur autem in genere ens aliquod *repraesentare externa*, si ex eo, quod in eodem observatur, seu eidem inest, intelligi potest, quales sint res externae.

Repraesentatio, perceptio et cogitatio apud recentiores Philosophos minime sunt synonyma, licet alioquin haud raro tanquam voces aequipollentes adhibeantur. Repraesentatio latissimum habet significatum, nec modo in substantiis simplicibus, verum etiam in compositis admittitur. Sic specula res repraesentant externas, imagines et statuæ suum repraesentant prototypum. Ast perceptio non, nisi repraesentationem denotat, quae in substantia contingit simplice, qualis v. g. menti tribuitur, dum profundissimo iacet somno sepulta, qualemque cuilibet ex mente LEIBNITII simplici elementario postea competere ostendemus. Altius omnino quid et praestantius est cogitatio, quam et adperceptionem vocant, quippe, quae perceptionem denotat, cum conscientia coniunctam, qualis in creaturis ratione praeditis, mente v. g. humana, reperitur, imo in brutis etiam sensitiva anima instructis. Multum interest, ut distinctio haec facta tecta maneat; ne forte, cum acutissimum LEIBNITIVM perceptiones elementis

tis tribuere constet, Virum illustrem materialistarum coetui adscribamus, qui materiae cogitationem adscribunt: quibus tamen satis infestum fuisse Virum celeberrimum, varia, quae contra LOCKIVM, TOLANDVM aliosque, in suis hinc inde Scriptis, non sine zelo protulit, testantur. Si de eo dubitas, vtrum LEIBNITIVS perceptionem in eo, quem definiui, sensu sumat, scrupulum, ni fallor, eximent sequentia eiusdem verba: *Correspondens, inquit, interni et externi seu repraesentatio externi in interno, compositi in simplice, multitudinis in unitate reuera perceptionem constituit*, v. Epist. V. C. ad Cel. WAGNERVM, quae extat in collectione epistolarum Leibnitianarum nuper a CL. KORTHOLDTIO editarum p. 199. Repraesentationem quidem nunquam, vel LEIBNITIVS, vel WOLFFIVS definiuere, sed vix dubito, quin mentem eorum expresserim, cum ad exempla supra allata de repraesentatione in composito, vt et simplici attentus, ab iisdem abstractam esse generalem repraesentationis notionem, facile obseruare possit.

§. XXXI.

Simplicia elementaria s. monades elementares percipiunt.

Substantiae simplices, quae corpus quoddam constituunt, seu simplicia elementaria res externas percipiunt, seu rerum externarum habent perceptiones. Simplicia enim

elementaria in se inuicem agunt (§. 29.); adeoque rationem in se continent existentiae mutationum, quae in iis, in quae agunt, contingunt, seu mutationes in eisdem producant (§. 21.); adeoque simplicia extrinseca, causae efficientes sunt mutationum, quae in aliis simplicibus contingunt (§. 886. *ontol.* WOLFF.); adeoque mutationes eiusmodi illorum sunt effectus (§. cit.). Sed ex effectu intelligitur qualis fuerit causa (§. 886. *coll.* 881. *ontol.*); ex mutationibus ergo simplicium internis colligi potest, qualia, seu in quo statu fuerint simplicia externa: datur adeoque in simplicibus elementaribus rerum externarum perceptio (§. 30.).

Habes L. B. paradoxon illud Leibnitianum de monadum perceptione ex Leibnitiana perceptionis notione erutum! Nisi me fallunt omnia, sole clarius ex hocce paragrapho dogmatis huius elucescit innocentia. Nec sensum enim, nec cogitationem monadibus haec confert propositio; CAMPANELLA talia defendat, qui in libro *de sensu rerum et magia* omnia perhibet sensu praedita; THALES cuncta spirituum plena asserat; CARDANVS montes, flumina, lapides non minus, quam reliqua ani-

animantia suas persentiscere mutationes tueatur, vt GLISSONVM Anglum, HEITFELDVM, SCRIBONIVM, SEVERINVM, ASLACHVM, ALTSTEDIVM taceam. Multum ab iisdem differe LEIBNITIVS: diuersa sunt eidem: sensus et perceptio; spiritus et monas. Nec est, cur prodigia hic cum ineptis quibusdam extimescas, aut arboris instar *Polydori* gemitus, si eadem securi percuteretur, vel aliquis ab ea auelleretur ramus. Percipiunt ex LEIBNITII mente monades arboris, non sentiunt, non cogitant; multo igitur minus ab eadem responsa expectes, quam a percussa Bileami asina, sine miraculo, voces. Indignum Philosophis, Viris magnis ob verba litem intendere, classicum canere, bellum inferre, euolue voces; quid in corresponsu internarum monadis mutationum cum rebus externis absoni; sed haec est aequipollens perceptionum expressio. Nemo illustrem BACONEM de VERVLAMIO ideo explosione iudicauit dignum, quod iam ante LEIBNITIVM hac in re magna ex parte Leibnitianus fuerit: *Vbiq̃ue* enim acutissimus Anglus, postquam differentiam sensus et perceptionis a philosophis nondum esse euolutam conquestus fuerat: *vbiq̃ue*, inquit, *datur perceptio*, quam in corporibus etiam (si monades sciuiisset, forsan dixisset: in eorundem monadibus) locum habere asserit, *de Augm. Scient.* p. 409. RITSCHELIO nemo bellum mouit, quod omnium itidem rerum perceptiones, quamuis diuerso quodam sensu, adseruisset, in *contemplationibus Metaphysicis* p. 198. 99. obseruante iam Cel. BVLFFINGERO in *dilucid. Philos.* p. 98. 99. Cur

vero LEIBNITIVS ob suas monades earundemque perceptiones sannis esset excipiendus? Sed sufficiant haec pro LEIBNITIO, quamvis ipsemet eius sententiam hic meam facere nolim; quippe, qui κατ' ἀνθρώπων disputaturus, ex Leibnitianis etiam sententiis influxui physico stabilimentum accedere, mihi hic euincendum proposui, eumque in finem Leibnitianum dogma ex Leibnitiana vocum significatione deduxi. Ceterum, quae ad defensionem Viri illustris adduxi, nouo ostendunt exemplo, multa rideri a rerum imperitis, quae risum minime merentur, nec ideo aliquam propositionem statim esse reiiciendam, quod otiosa ingenia ex eadem parum intellecta, nescio quae, absona vel reuera vel apparenter talia deducant; aduersus hasce enim iniurias nullum nec sanctissimum quidem veritatis genus satis tutum est atque munitum.

§. XXXII.

Influxus Physicus actione vnius substantiae simplicis in alias absoluitur.

Ad influxum Physicum sufficit actio mentis in simplicia corporis, et simplicium, ex quibus corpora constant, in mentem. Influxus enim Physicus in actione mentis in corpus, corporisque in mentem consistit (§. 10.). Sed corpus constat ex simplicibus, ex quibus, tanquam partibus, componitur (§. 20.); nemo adeoque negauerit, mentem in corpus agere, si agit in

in simplicia seu eiusdem partes; nec dubitare poterit de actione corporis in mentem, si modo de simplicium, ex quibus corpus componitur, in mentem actione fuerit conuictus. Ad influxum ergo physicum sufficit actio mentis in simplicia corporis et simplicium, ex quibus corpora constant, in mentem.

Haud exiguum haec observatio in re praesenti momentum trahit, nec parum est profutura ad varia contra influxum praeiudicia e medio auferenda. Ut plurimum enim offendiculo esse solet influxus Physici osoribus, quod in eodem res omnino heterogeneae, corpus et mens, quae nil fere commune habere videntur, in se inuicem agere supponantur. Simplicibus autem in corpore detectis, physicus influxus non, nisi actionem simplicis in simplicia, i. e. simplicis cuiusdam, praestantioris naturae ac eminentioris gradus, in simplicia, inferiorum graduum, monadesque elementares; et contra simplicium inferiorum in quandam eminentiorem simplicem substantiam, mentem nimirum, denotat ac supponit. *) Nec minus observatio nostra,

G 5

quantum

*) Doctissimus Editor auctorque versionis Latinae Tubingensis Tentaminum Theodiceae illustris LEIBNITII, quae prodiit 1739. p. 664. nostra explicatione scrupulum nondum tolli existimat. animam quidem in unum ens simplex separatim consideratum, agere posse concedit; ast in plura et unita agere posse negat. Optarem,

quantum illi fallantur, ostendet, qui neminem influxum defendere posse putant, nisi, qui adeo stupidus sit, ut mentem prorsus ea ratione in corpus, ac corpora in se inuicem, per partium attactum, agere adserat. Cum enim simplicia partibus careant; influxus vero simplicium in simplex actione peragatur; actionis modus naturae simplicium conueniens sit, necesse est; adeoque corporeus attactus esse nequit. Qui imaginationi imperare vel non potest, vel non vult, desinat philosophari, aut ad minimum nostros hic non turbet circulos. Sed tempus erit, ut ad rei deueniamus caput ac influxus physici exhibeamus demonstrationem. Cum vero in re ardua non inconsultum sit, B. L. animum praeparare, quo eo certius de eadem conuincatur, maioriue euidencia rem omnem comprehendat: ex ipsis recentiorum principiis influxum physicum non modo possibilem esse, verum etiam probabilem reliquisque commercium M. et C. explicandi

rem, ut omnes influxus aduersarii nobis idem tantummodo largirentur, quae Vir doctissimus concedit, non dubitamus, rem cito confectam et controuersiam facile compositam fore. Quod si enim menti, quodam temporis momento, potentia tantum in vnum agendi elementum concedatur, quidni successiue summa celeritate in plura agere poterit? quemadmodum vnus miles successiue plura tormenta ordine disposita explodere potest. Ut de eo non dicam, quod vnum elementum iterum in aliud, adeoque primum in plura agat. Mentem vero etiam eodem momento in plura simplicia elementaria simul agere posse ex nostris in Schreiberianam Demonstrationem animaduersionibus dilucide constabit

candi Systematis longe praeferendum antea ostendam; postmodum vero demum veritatem illius extra omnem dubitationis constituam aleam ac vnicum verum et reale Systema; quo commercium M. et C. explicandum est; Influxum Physicum esse euincam.

§. XXXIII.

Perfectio absolute talis quid? In Deo omnes perfectiones sunt absolutae.

Perfectio, quae nullam per se infert limitationem, seu, quae cum omnitudo possibilium (vt loquuntur Scholastici) consistere potest, *perfectio* dicitur *absolute talis* seu *simpliciter simplex*. In Theologia naturali autem demonstratur, quaecunque in Deo T. O. M. locum inueniunt, perfectiones esse simpliciter simplices, nec, nisi cum limitationibus seu imperfectionibus, ullam inuoluere repugnantiam.

Propositiones, quas hic lemmatum instar ex Theologia naturali mutuas sumsi, euincit S. R. BVLFFINGERVS *Dilucid. Philos.* §. 408, 409. et doctiss. CANTZIUS in *Vsu Philosoph. Leibnitianae in Theol.* P. I. Cap. I. Sect. III. per totam sectionem.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Possibilitas Influxus Physici demonstratur.

Influxus Physicus est possibilis. Influxus physicus mentis in simplicia corporis et vicissim eorum in mentem actione absoluitur (§. 32.). Si adeoque possibilitas physici influxus euincenda, ostendendum, eiusmodi mentis extra se actionem in alia simplicia nullam inuoluere contradictionem (§. 85. *ontol.*): perpendamus adeoque, num quicquam in mente reperire liceat, quod eiusdem actioni in res externas repugnet. Quae in mente inuenimus, huc potissimum redeunt, quod mens sit ens simplex, nec non, quod sit ens perceptuum seu percipiens, idque longe eminentioris gradus, quam simplicia elementaria, siquidem est distincte perceptuum seu intellectu et voluntate praeditum (§. 17. 18.). Simplicitati mentis actio in res externas repugnare nequit, cum non modo Deus T. O. M. extra se agat (per Princip. Theol. N.), sed etiam
simplici-

simplicia elementaria agant in se inuicem (§. 29.). Neque quatenus est ens perceptiuum seu percipiens actio haec menti repugnare potest, cum simplicia elementaria rerum externarum perceptione gaudeant (§. 31.); quibus tamen actio eiusmodi denegari nequit (§. 29.). Nil igitur superest, quam eminens illa perfectio, qua mens humana a simplicibus percipientibus inferioribus discernitur, ac quae intelligendi ac volendi facultatem in mente pooit, cui, si actio externa mentis non repugnat, influxus possibilitas extra dubium erit constituta. Est vero actio in res externas perfectio simpliciter simplex, cum in Deo T. O. M. locum habeat (§. 33.); adeoque non nisi limitationi ac imperfectioni repugnare potest (§. cit.): intellectui igitur et voluntati, quae nudaee perceptioni accedunt, quibusque simul maior enti confertur perfectio repugnare nequit, cum, enti mere perceptiuo ac imperfectiori actionem eiusmodi conuenire, iam supra sit euictum.

Quis

Quis ergo mentem in corpus agere posse dubitare poterit? Cum autem, simplicibus ex quibus corpus constat, actionem in alia simplicia tribuendam esse, supra sit demonstratum (§. 29.); mens vero, tanquam substantia simplex, in eadem agere possit (per demonstr.): nulla erit ratio, cur simplicium corporis in mentem actionem quis iudicet impossibilem. Influxum adeoque physicum possibilem esse, constat.

En Lector Beneuole! quod primo loco nosse cupis, euitam Influxus Physici possibilitatem. Vel ipsa Harmonistarum principia veritati patrocinari debent, quam ipsimet impugnant tantopere. Negat quidem illustris Harmoniae Praestabilitae inuentor elementarium simplicium in se inuicem actionem, quam hic inter demonstrationis principia locum inuenisse animaduertis, sed, cum ex principiis ab eodem concessis eandem supra demonstraui: non dubito, quin iure ex eiusdem principiis me Influxus possibilitatem deduxisse salua veritate adfirmare possim. Vfus quidem sum quibusdam Theologiae N. principiis, quae omnibus forsitan haud aequae erunt familiaria; pleraque tamen comprehendere quodammodo poterunt, si aliis haec verbis exprimam. Considerent itaque velim B. Lectores, an satis sufficientem habeat Illustris LEIBNITIUS ratio-

rationem, menti facultatem agendi in corpus, prorsus denegandi, cum simplicibus substantiis perceptione quidem praeditis, multo tamen mente inferioribus talis actio competat. Quis dubitat de eo, an extra se agere posse perfectius sit, quam hac facultate esse destitutum? Me quidem iudice, nemo. Qui adeoque perfectius ens, mens nostra, adeo esset impotens concipienda, ut eidem facultas agendi in res externas adimeretur, quae concedi debet corporum elementis? Clara haec sunt, ni fallor; quae vero in paragrapho dicta sunt, maiorem intelligentibus lucem praebebunt. Fortassis autem quis obiiciet, recentiores influxus aduersarios possibilitatem tantum extrinsecam negare, concedere intrinsecam; seu ideo tantum influxum Physicum pro impossibili habere, quoniam eum sapientia diuina indignum iudicant, quippe, in quo Systemate mens motus leges generales perturbare videatur. Vtinam id esset, haberem quod vellem. Intrinsecam enim tantum influxus possibilitatem ostendere volo, num legibus naturae repugnet deinceps videbimus. Si vero cui nimis nouum videatur a reali corporum seu simplicium, ex quibus corpora constant, in se inuicem actione possibilitatem influxus Physici colligere; is consideret velim, quae LVDOVICVS de la FORGE, celebris Cartesianus, iam olim obseruauit l. c. p. m. 120. ubi aequae difficile esse ostendit, corporum in se inuicem actionem, quam mentis influxum euincere vel comprehendere; id quod post eum doctissimus GOTTSCHEDIVS, non sine ratione Leibnitianis inculcat ingeniose, ut solet, et eleganter; ac tum demum certius quid de
mentis

mentis in corpus actione adferri posse, cum de communicationis modo, quae inter corpora intercedit, constiterit, l. c. p. 70. contendit. Sed sola possibilitas cum nondum sufficiat, ut quis influxui physico praebet assensum, agendum probabilitatem illius etiam euincemus.

§. XXXV.

Probabilitas Systematis influxus euincitur.

Systema influxus physici est admodum probabile. Probabile admodum est, in quo haud pauca veritatis requisita seu characteres animaduertimus (§. 578. Log. WOLFF.). Si autem influxus physici systema consideremus, varia veritatis in eodem detegimus requisita, quorum praecipua, cum cuncta enarrare nimis longum esset, hic sufficiant. Initio quidem exactissime cunctis respondet commercii mentis ac corporis phaenomenis, adeo ut vel ipse Celeb. WOLFFIVS illud hoc quidem in passu tanquam omnium systematum normam constituat ac in omni systemate supponendum esse moneat, perceptiones rerum sensibilibum in mente, motusque voluntarios in corpore eo oriri modo,

modo, ac si anima ac corpus in se mutuo influerent (§. 537. *Pfych. Rational.*): adeoque primum veri systematis in influxu adest requisitum. Accedit, quod in hoc systemate nil inueniatur ac supponatur, quod sit impossibile; cum physici influxus possibilitas supra iam sit euicta (§. 34.): alterum habes veritatis requisitum. Nec minus vero systema Influxus sapientiae diuinae ita conuenit, quam quod maxime. Euincitur enim in Theologia naturali: Deum T. O. M. summae ac infinitae suae sapientiae conformiter, viam eligere naturalem, breuissimam: i. e. si effectus aliquis plenus per vires rerum naturalium ac secundum ordinem semel ab eius summa sapientia stabilitum produci potest; miraculorum haud esse prodigum: nec ea, quae per pauca fieri naturaliter possunt, per plura seu longiori demum via absolvere. Si quis vero systema influxus paulo curatius perpendat: non modo cuncta commercii phaenomena naturaliter et sine mira-

culo secundum illud explicari posse deprehendet; verum etiam viam omnium, quantum constat, breuissimam esse, qua commercium hoc actuari possit, compertiet; id quod ex collatione reliquorum systematum quorumcunque facile patefcet. Noua agnoscit B. L. nec sine pondere veritatis requisita; quin ergo Systema Influxus Physici admodum probabile sit, dubitari nequit.

Plura inueniet B. L. probabilitatis documenta, quae systema Influxus attento commendare poterunt, quam quae in Spho produxi in medium. Sed, cum vel ea, quae ipsemet adduxi, fatis ponderis ad probabilitatem influxus euincendam habere videantur: reliqua B. L. meditationi propriae relinquo. Nec minus proposita ea luce fulgere existimo, vt singula vltiori explicatione vix indigeant. Pauca adeoque sequentia de via naturaliter breuissima diuinae sapientiae maxime conuenienti adnotasse mihi sufficiet. Tritum est hoc argumentum frequenterque adhibetur, cum de euincenda hypotheseos cuiusdam probabilitate agitur. Solent eodem vti Mathematici prudentissimi in astronomia potissimum, cum systematis *Copernicani* probabilitatem euincere conantur. Erunt sane etiam inter eos, qui Harmoniam amplectuntur praestabilitam plerique, si non omnes, *Copernicanae* sententiae additi:

tti: dicant ipsi quaeso, cur *Copernicanum* Systema
Tychonico ac *Ptolomaico* praeferant? Nonne ideo
 repudiant reliqua, quoniam tot epicycli ac epicy-
 clorum epicycli et, nescio quae, anomaliae in iis-
 dem, motus maxime intricatos reddunt; adeoque
 supremi Conditoris sapientia minime digna viden-
 tur: id quod sine dubio ALPHONSVS Castiliae
 Rex indicare voluit; dum Ptolomaico systemate,
 quod eius tempore florebat, probe perspecto, effato
 famoso, satis tamen erga Deum T. O. M. irreue-
 renti, *si Deus T. O. M. mundum, producturus se in*
consilium aduocasset, meliori ordine cuncta se disposi-
turum fuisse, asseruit. Paucis; potissima, cur sy-
 stema Copernicanum amplectantur Mathematici, ra-
 tio est, quoniam omnium est simplicissimum. Du-
 bitas? audi LEIBNITIVM suo calculo argumen-
 tationem meam comprobantem: *Si quis, inquit, A-*
stronomus rationem phaenomenorum reddere potest
paucis suppositis, meris nimirum motibus circulari-
bus, eius certe hypothesis eius hypothese praeferenda
erit, quae multis motibus varie implexis ad explican-
da phaenomena coelestia indiget. conf. eiusd. Praef.
 ad NIZOLIVM de vera ratione philosophandi. Non
 parum conuincet B. Lectorem mira inter modum,
 quo Influxus; ac systematis Copernicani euincitur
 probabilitas, harmonia et analogia. Si vero de
 eo quis dubitet, num breuissima via sit sapienti ma-
 xime amplectenda: attendat, quaeso, in exemplo
 ad Geometrarum agendi rationem. Ineptus apud
 eosdem haberetur, qui aequationes quae ope cir-
 culi rectaeque lineae construi possunt, operose per
 intersectionem Hyperbolae et ellipseos (si etiam id

esset possibile): quae per parabolam et circulum, ope linearum altiorum ordinum seu Newtonianarum construere vellet. Num vero Creatorem sapientissimum per ambages agere existimes, ubi sunt compendia praesto, qui nunquam quidquam suscipit superfluum: cum ne Geometrae ita quidem agant. Est vero Physicus influxus via satis brevis. Nil hic adscititium, pauca sunt supposita; anima pollet vi agendi in corpus, corpus vicissim; nullum tamen phaenomenon, quod ex hisce explicari nequeat, cum omnia ita appareant, ac si M. et C. in se agant. Consentiant hic sensus cum ratione; exulant infinitae eiusmodi in mente ac artificiosissimae vixque cogitabiles sensationum, ac in corpore motuum voluntariorum a mechanismo dependentium ex antecedentibus evolutiones. Non tamen brevitatem viae solam vrgeo, sed viam naturaliter brevissimam. Satis haec; aliud enim hic adiiciamus theorema, quod dictis adfundet meliorem lucem.

§. XXXVI.

Systema Influxus s. Causarum efficientium reliquis omnibus praestat.

Systema Physici influxus reliquis systematicis est praefendum ac licet de actualitate eius nondum constaret, si ullum aliud, amplectendum. Systema influxus Physici admodum est probabile, cum non modo possibile sit, sed et phaenomenis respondeat

deat diuinisque attributis sapientissimi conditoris maxime conueniat (§. 35.). Systema autem Harmoniae praestabilitae quod attinet; eiusdem possibilitas, vel ipso Cel. WOLFFIO fatente, nondum est euicta (§. 638. *Psych. Rational.*); quae per compendia fieri possunt, per ambages a Deo sapientissimo facta supponit, cum tot artificia ad hunc consensum, tum in corpore, tum mente, producendum sint necessaria, ut omnem superent captum (quemadmodum BAEIIVS l. c. vel fatente Celeb. BULFFINGERO l. c. egregie euincit); quamuis influxus Physicus seu via breuior (§. 35.) sit possibilis (§. 34.); nec eodem admissio vlla datur ratio, cur mundus materialis fuerit a Deo T. O. M. productus, (§. 13. not.) ut reliqua praetermittam ab aliis inculcata. Adeoque, cum hic requisita veritatis haud adsint, quae requiruntur, minus est probabile. Similiter Systema causarum occasionalium, cum non modo sapientiae diuinae repugnet, quippe quod continua eidem

in naturae regno adscribit miracula; verum etiam in Dei T. O. M. sanctitatem prorsus sit iniurium; denique modus sit phaenomena explicandi, philosopho maxime indignus, quippe sine necessitate in rerum naturalium inuestigatione Deum ex machina, poetarum more, arcessens; quemadmodum pluribus supra euietum, (§. 12. not.); parum esse probabile, nemo negare poterit. Cum autem certum sit, probabile ac magis probabile ei praeferendum, quod non est, vel minus est probabile: Systema physici influxus systematibus causarum occasionalium ac Harmoniae praestabilitae erit anteferendum. Praeter haec tria autem enumerata systemata simplicia plura non sunt possibile (§. 14): influxus ergo Physici systema systemati cuiunque praeferendum, ac si vllum aliud, amplectendum erit.

Plures potuisssem rationes adducere, ob quas influxus physici systema reliquis esset praeferendum: si multitudine potius argumentorum, quam pondere niti, satius duxissem. Abstineo igitur ab argumen-

gumentis, quibus consensum vulgi ac eruditorum in amplectendo hoc systemate; longam annorum, quibus huc vsque floruit, ac praescriptionis quasi sibi acquisiuit, seriem; maximorumque nominum, qui semper influxum propugnarunt, multitudinem, vrgere ac inculcare vt plurimum solent influxionistae: partim, ne quasi victus ad populum prouocare videar; partim, quoniam hae rationes retinendi potius, vbi floret floruitque, quam aliis anteferendi, vbi alia obtinent systemata, causas supeditare videantur. De eo enim vix quisquam dubitauerit, sine sufficienti ratione a recepta doctrina esse recedendum. Non tamen dubito, quin rite dicta perpendenti ac ad negotium attento plurima alia ac maioris ponderis probabilitatis documenta mentem sint subitura. In praesenti, vt dicta intelligantur curatius, paucis dabo operam. In Harmonia praestabilita inter alia per ambages fieri, quae fieri possunt per compendium asserui. Prouocavi ad B A E L I V M, qui, quantaē molis sit harmoniam stabilire praestabilitam, quotque in corpore machinis opus sit, dilucide ostendit, nec id quidem diffidente S. R. B V L F F I N G E R O l. c. passim. Cogita Iulium Caesarem, perpende praeceunte B A E L I O, vitae praecipua capita breuiter; quantaē ac quot subtilissimae machinae requiruntur in eius corpore, quae efficerent, vt certo tempore verba faceret in senatu, instrueret ordines, signum pugnae daret, et sic porro, mente nil in corpus agente ex vi hypotheseos. Quae ambages, qui labyrinthi? cum per lineam rectam i. e. via breuissima actione nimirum alterius in alterum seu per influxum,

cuncta peragi potuissent. Sane Deo T.O.M. huius systematis electionem tribuere idem esset, imo multo inconsideratius, ac si quis assereret; virum sapientissimum, architectum prudentissimum per artificiosissimas machinas hydraulicas, per varias rotas, rosaria, cochleas antliasque, verbo, mediante machina, MARLYENSI AC LONDINENSI celebratissimis machinis hydraulicis a Celeb. WEIDLERO nuper descriptis, longe maiori, magisque composita aquam ad communem usum eleuandam curasse, quae simplici canali seu tubo, eadem copia, eadem celeritate, ad eandem altitudinem, ad eosdem usus eleuari potuisset. Dignum id sapientis viro consilium nemo existimat; Qua igitur ratione aeternae sapientiae conueniens esse poterit, eiusmodi vti ambagibus, cum influxus physicus, recta quasi via, ad scopum ducat? Similiter Systemati causarum occasionalium inter alia miraculorum multitudo officit, quam maxime, ac illud omni probabilitate destitui manifestum est documentum. Demonstratur in Theologia Naturali Deum T. O. M. miraculorum in naturae regno minus esse prodigum, nec nisi ob rationes grauissimas mutationes ordini naturae contrarias producere, imo, si LEIBNITIO adsentimur, miracula patrare non nisi ob regni gratiae necessitudines. Concedunt ac virgent hoc principium Theologi etiam nostrates. Quod si enim quaeras: Cur Deus hodie ad comprobendam doctrinam salutarem non similiter miraculis vtatur, quemadmodum, cum plantanda esset primum ecclesia; responsi loco nostrum principium obuertent. Nec est, cur cum MALEBRANCHIO contendas,

tendas, in systemate adfistentiae cuncta fieri naturaliter, cum Deo, licet immediate agente, tamen fiant secundum certum ordinem. Dudum enim euictum est, quicquid immediata Dei actione in mundo peragitur esse miraculum, cum ex naturae viribus explicari nequeat; SPINOSA E etiam et LOCKII definitionem miraculi, quae MALLEBRANCHIO placet, dudum explosam esse, norunt eruditi; quis enim prudentiorum omne insolitum phaenomenon, cuius causas ignoramus miraculum vocet? conf. Celeb. WOLFFII *Cosmolog.* §. 510. et 514. et *Psycholog. Rational.* §. 603. Paucis: quicquid dicant Cartesiani, de illorum Systemate idem iudicium ferendum, ac si quis, artificem quendam prudentissimum horologium aliquod ad artis suae peritiam demonstrandam construxisse, assereret, quod non interno elaterio rotarumque motu indicem statim tempore loco moueret, ac horam indicaret; sed quouis momento ab artificis manu, si horam indicare deberet, esset dirigendum. Num id opus perfectum, num artificis sapientia dignum, alii iudicent. Pluribus possem alias etiam contra systema adfistentiae in medium productas rationes vrgeri, sed cum hodie pauci sint, qui illud amplectuntur, ac potissimum cum recentioribus ac Leibnitianis hic mihi sit negotium, haec sufficiant. Intelligunt, ni fallor, honoratissimi Lectores ex dictis, Influxus Physici systema adeo absorum non esse, quemadmodum eius osiores contendunt; cum possibile sit, ac probabile, reliquisque omnibus probabilius ac, si vllum denique aliud, a Philosopho veritatis amante amplexendum; Forsitan illi etiam ipsi,

qui praeiudiciis contra influxum antea occupati fuerunt, iam demum, si modo id, quod veritati conuenientius est, opinionibus suis sententiisque semel receptis praeferre, quemadmodum Philosophos decet, voluerint, influxum physicum aliis intueri oculis incipient. Praeparatis igitur hunc in modum animis, magis intento iam rigore, id quod in disquisitione nostra primum est, Influxum Physicum actuale esse ac reuera in commercio M. et C. obtinere ac independentem ab iis, quae de eius possibilitate ac probabilitate demonstraui, alia prorsus ratione euincam, quem in finem sequentia erunt praenotanda.

§. XXXVII.

Animam existere in loco euincitur.

Anima seu mens humana est in loco, corporique suo inest vel adest; quamuis nullum impleat spatium. Quicquid enim existit, existit omnimode determinatum (§. 26.): mens igitur humana determinatum cum aliis rebus coexistendi modum habeat, necesse est. Habet itaque locum suum et est in loco, cum eandem finitam esse, nemo dubitet (§. 23.). Sed mens humana non refertur ad alia coexistentia seu nullam cum iis habet communionem, nisi mediante corpore, secundum cuius situm

tum ac mutationem res sibi repraesentat
externas ac non, nisi per corporis organa
pro ratione situs, quem obtinet, vel reue-
ra vel apparenter in easdem agit (§. 7.);
modus adeoque coexistendi cum aliis re-
bus coexistentibus, qui menti competit,
seu locus eiusdem, per corporis locum
determinatur. (§. 23.). Nulla igitur est
ratio, cur mens in alio a corpore remoto
loco esset concipienda. Corpori ergo
suo inest vel adest (§. 10. ontol.). Quo-
niam autem anima humana est ens sim-
plex adeoque partibus caret (§. 18.): nul-
lus rerum extra se inuicem simul existen-
tium in mente ordo datur; spatium ergo
implere nequit, quamuis sit in loco cor-
porique suo insit vel adsit (§. 23.).

Mirabitur forsan L. B. quid sit, cur propositio-
nes meridiana luce magis claras hic probandas sus-
ceperim; Cum ex vulgato canone: *quicquid est,*
alicubi est; quicquid non est alicubi; id neque existit,
quo, rite limitato, nil est verius, cuncta corollarii
instar deduci potuisse, sibi plerique persuadeant.
Sunt sane, fateor, cuncta quae in Theoremate pro-
posui, satis clara, adeo, ut nemo eadem sine absur-
ditate quadam in dubium vocare possit. Ridicu-
lum

lum sane foret, menti existenti, modum cum aliis coexistendi seu locum denegare, aut asserere, viui quidem hominis corpus Regiomonti v. g. versari, Lipsiae aut alibi: dum interea mens Romae forsitan in capitolio, vel apud Malabares, aut apud Selenitas vel in tertio coelo degeret. Aegri certe somnia tantum non omnes sibi narrari crederent, si quis, eiusmodi locorum diuersitate mentem a corpore in ipsa coniunctione seiunctam esse, serio vellet asserere. Facile tamen a prudenti, credo, Lectore eius rei impetrabo veniam, quod, quaecunque demum sit thesios nostrae euidencia, eandem rationibus firmare fuerim annisus; si modo perpendat, fuisse et esse etiamnum Philosophos, CARTESII inprimis sectatores, qui mentem in loco esse negant; qui eam quoque ob causam, quod nullibi mentem existere asserant, ab HENRICO MORO peculiari *Nul-libistarum* titulo sunt condecorati. Vix dici potest, quantis hi sibilis, quanto cachinno eos excipiant, qui menti suum conuenire locum nobiscum asserunt atque defendunt. Nil, clamitant, menti cum loco est commercii; aequè absonum est, animam in loco sibi concipere, ac, si quis eandem vlnis dimetiri vellet, aut cantharis et alia his similia. conf. de la FORGE l. c. cap. XII. p. m. 86. et PETRUM POIRET *cogitat. rational. de Deo anima et malo.* Lib. I. cap. V. p. m. 18. sequ. Sed ex demonstratis fatis superque patefcere potest, confundere bonos viros *τὸ esse* in loco ac *spatio*, ac *τὸ implere* spatium; nec non in loci idea non satis consentire nobiscum, quippe, qui per locum spatium aliquod in longum, latum atque profundum extensum intelligunt: ri-
dent

dent ergo viri boni Sileni imaginem, quam ipsimet pinxerunt minio. Recentiores autem plerique in hoc dogmate mecum consentiunt, quamvis sint, qui sibi ipse ipsis hac in parte satis non constant. Certe, quod LEIBNITIVM attinet, eundem mentis in loco existentiam admittere, vel ex eiusdem ad CL. WAGNERVM epistola supra laudata satis elucet. En verba: *omnes substantiae creatae habent anritypiam, per quam fit naturaliter, ut una sit extra alteram, adeoque penetratio excludatur.* Haec LEIBNITIVS l. c. p. m. 201. Nec potest sane is, qui monadum seu simplicium elementarium in corpore admittunt existentiam, vlla in dogmate difficultas obiici, quam vanam esse, ex ipsa mentis et reliquorum simplicium analogia colligere nequeant. Sed, si corpori mens inexistit, in quam, quaeris, tandem habitat corporis parte? Magis quidem curiosa, quam necessaria quaestio tua videtur, ne tamen te omnino sine responso dimittam, accipe sequentia: In Physicis ostenditur, nervos quoscunque *ex cerebro* originem ducere vel immediate, vel mediante spinæ dorsi medulla; ibidem quoque pluribus euincitur, nervos sensuum esse instrumenta; nil itaque probabilius, quam in cerebro mentis esse sedem, cum non solum primarii sensus in capite existant, sed et motus, sensuum organo fluidoque nerueo seu nervis impressus, cuius qualitatem mens in percipiendo sequitur, ad cerebrum vsque propagetur. In quam vero cerebri parte mens sit collocata, difficilius determinari potest: ea quidem cerebri pars probabiliter mentis sedes erit, in qua nervi sensorii omnes concurrunt; sed, in quam parte id fiat,

fiat, sub iudice lis est, quam decidere; in praesenti nostri non est instituti. En breuiter nostram de mentis sede sententiam! ne vero aliorum philosophorum ignores de mentis domicilio admodum diuersissimas opiniones; enarrabo earundem praecipuas. Notum est, ARISTOTELEM, eumque sequutos SCHOLASTICOS mentem totam existere in toto corpore ac totam simul in qualibet parte, asseruisse; quam sententiam FORTVNIVS LIGETVS peculiari libello de *animarum cum corporibus coextensione*, Patau. 1616. edito pluribus stabilire conatus est. CAMPANELLA, si FROMONDO fides adhibenda, animam ambulatoriam esse existimat, nulli corporis parti, nulli organo adfixam; sed de sensorio vno in alterum tantum vagabundam. Reliqui, qui certum menti in quadam corporis parte tribuunt locum, in diuersas abeunt sententias, quemadmodum ex sequenti patefcet catalogo. EMPEDOCLES in sanguine; EPICVRVS in pectore; PARMENIDES, PHILOTIMVS et PROXAGORAS in toto corde; DIOGENES vero in arteriis cordis mentem latere existimarunt. Conf. PLVTARCHVS de *Placitis Philosophorum* l. 4. c. 5. Inter paulo Recentiores THEOPHRASTVS PARACELSVS eandem in infimum ventrem detrudit, HELMONTIVS vero animum circa orificium stomachi superius in eiusdem membranis haerere sibi persuadet. Eorum autem, qui mentis sedem in capite constituunt, maior, vt videtur, est numerus; LACTANTIVS eandem quidem in summo capite constitutam esse, sed saepissime inde ad pectus commeare existimat, ac sententiae suae complices ci-

tat PYTHAGORAEOS, *de opificio Dei* cap. 16. DEMOCRITVS et PLATO in toto capite; STRABO in ea capitis parte, quae superciliis respondet; ERASISTATVS in membranis cerebrum inuoluentibus mentis sedem constituerunt. Plerique tamen recentiores, imo antiquorum nonnulli in certa cerebri parte mentem collocarunt. HEROPHILVS v. g. ex antiquioribus in ventriculis cerebri; e recentioribus CARTESIVS in glandula pineali; BERNARDVS CONNOR in corpore calloso, quam sententiam etiam adoptauit WILLISIVS, licet postea eidem miserit nuncium, mentem habitare statuunt. Sunt denique, qui in centro ovali; alii, qui in cerebello eiusdem domicilium constituerunt. Habes spicilegium historiae diuersissimarum, de mentis sede, opinionum; superesse alias non diffiteor, sed plures hic recensere, nimis longum foret, imo forsan Lectori B. taediosum. Ceterum notes velim, id me de enumeratis auctoribus omnibus pro certo adfirmare non posse, quod forsan de mentis sede locuti, de anima sensitua potius (vt loquuntur) quam de rationali intelligendi non sint. In haec cuncta enim hic inquirere, non permittit instituti ratio. Confer tamen Celeb. HOLLMANNI *de anima humana sibi ipsi ignota* diss. I. p. 13. Excell. SCHACHERI diss. *de consideratione animae rationalis medica* p. 17. et IOH. HERM. ab ELSVICH dissert. *de recentioribus circa animam controuersis* p. 61.

§. XXXVIII.

Animam vna cum corpore moueri euincitur.

Anima seu mens humana vna cum corpore locum mutat seu mouetur, motu totali: nullus tamen in eadem motus intestinus est admittendus. Corpus enim nostrum suum saepissime mutare locum, quemlibet quotidiana edocet experientia: quando-
cunque enim nobis lubitum fuerit, ex vno loco transimus in alium; ambulamus; currimus; et sic porro: modo non impediat morbus, viresque deficient. Sed mens suo semper adest corpori, ac ei semper, vbi corpus existit, loco inest vel adest (§. 37). Mutato igitur corporis loco, mentis etiam locus mutetur necesse est. Anima igitur humana vna cum corpore mouetur (§. 24.). Cum autem mens sit substantia immaterialis ac partibus carens (§. 18); situs partium in eadem mutari nequit: nullus igitur intestinus in mente motus datur, sed, si mouetur, non nisi motu totali moueri potest (§. 24.).

Peregrinum forsan quibusdam videbitur, menti motum adscribere, quem non nisi corpori competere plerique autumant. Sed hi sunt, qui aut cum CARTESIANIS *nullibiscam* (sit venia verbo) amplectuntur sententiam, aut, quibus nil persuaderi poterit, nisi, quod suis adspexerunt oculis, quique ideo theorema nostrum reiiciunt, quoniam nunquam mentem quandam inuisibilem se loco mouentem conspexerunt. Vtrum autem anima per se i. e. vi propria moueatur, an vero per accidens, seu eam solum ob rationem, quoniam a corpore ad eiusmodi motum determinatur (quae, ni fallor, ARISTOTELIS est sententia *περι ψυχης* Lib. I. cap. III.) hic nondum determino. Antiquiores certe philosophi motum menti, tantum abest, vt repugnare existimauerint, vt potius vel suis de mente inferuerint descriptionibus, si modo motus vocabulum non in sensu metaphorico vsurpent, id quod de quibusdam non sine ratione suspicamur. PYTHAGORAS enim animam dicit *αριθμον εαυτον κινεσντα*, numerum se ipsum mouentem; PLATO AC ACADEMICI similibus subinde vsi sunt loquendi formulis, quemadmodum de XENOCRATE obseruat PLVTARCHVS *de placitis philosophorum* lib. IV. quippe, qui eidem animam *αριθμον εαυτον υφ εαυτης κινεμενον* dictam esse, perhibet. Imo principium motus, qui in corporibus deprehenditur in mentibus ac animis plerique veterum quaesierunt: ARISTOTELES v. g. animam *εντελεχειαν* esse, seu principium motus in corpore humano, diserte statuit. Quid de anima, rebus quamplurimis ab homine diuersis tributa, sen-

I

fitiua,

fictiua, vegetatiua, et sic porro dicam? intelligentias sane orbibus crySTALLINIS non aliam ob rationem prae-
posuerunt veteres; quam quod non, nisi a mentibus seu animabus motus proficisci posse crederent. Mirum autem, quantum mutata est opinionum scena: olim intelligentias, mentes, animas arcessebant, quaerebant, statuebant, imo orbibus adfigebant, vbi non aderant, quo motus possent explicari: nunc si de explicatione motuum corporis cum mente harmonicorum agitur, mens ex suo orbe, intelligentia ex suo detruditur loco. Sic illi fingunt, quod non adest; hi, quod adest, fictum supponunt. Alii nimis liberales, plura largiuntur, quam conuenit; hi nimis tenaces, pauciora tribuunt, imo demunt, quae iure meritoque debentur.

§. XXXIX.

*Mentis actio in corpus, eiusdemque iterum
in mentem stabilitur.*

*Mens humana in corpus suum agit ac
corpus vicissim in mentem.* Ponamus nec mentem in corpus, nec corpus in mentem agere. Cum anima vna cum corpore moueatur (§. 38.), ratio existentiae huius motus detur necesse est (§. 70. *Ontol.*). Quae cum in corpore eiusdem simplicibus elementariis contineri nequeat; alias enim corpus ageret in mentem

tem (§. 21.), id quod est contra hypothesin: mens ipsa rationem motus sui, quando vna cum corpore locum mutat, in se continere debet. Mens igitur vi se ipsam mouendi est praedita (§. 24.): quae, cum vim res alias circumiectas mouendi iam inuoluat, et ab eadem separari nequeat (§. 28.), mentem vi res alias, quibus cingitur, i. e. corpus suum, cui inest (§. 37.), eiusque partes, mouendi pollere, satis perspicue monstrat. Cum autem posita vi, ponatur actio, nisi externum aliquod accedat impedimentum (§. 22.); eiusmodi vero impedimentum mentis conatui continuo contrarium hic cogitari nequeat: mentem in corpus nunquam actionem suam exferere, nemo, qui euicta percepit accuratius, asserere poterit; agit adeoque anima humana in corpus suum, ac cum illud ex simplicibus constet (§. 20.), in corporis elementa seu simplicia agit. Agunt vero simplicia, ex quibus constat, in alia simplicia sibimet contigua ac vi in eadem agendi gaudent (§. 29.), adeo-

que et menti, quae in eadem agit (per demonst.) resistunt ac in animam agunt; quin igitur corpus, tanquam horum simplicium aggregatum, in mentem agat, dubitari nequit. Falsum igitur est nec mentem in corpus nec corpus vicissim in mentem agere: adeoque euictum est, atque certum; quod mens seu anima humana in suum agat corpus, ac corpus vicissim in mentem. *Aliter.* Mens est impenetrabilis substantia s. habet antitypiam quemadmodum omnes substantiae finitae (v. cit. Epist. III. LEIBNITII.) Est vero mens humana in loco cincta monadibus corporis (§. 37.): ergo erit aliquid in mente, quod monades s. simplicia corporis, quae moueri supra euicimus e suo loco excludet, seu iisdem resistet. Est vero resistentia actio patientis in agens; ergo mens agit in simplicia corporis et haec in mentem i. e. datur actio mentem inter et corpus mutua. Q. e. d.

Nemini demonstrandi genus apogogicum, quo in Spho praesenti usus sum offendiculo erit, qui
ea,

ea, quae supra ad §. 29. pluribus obseruavi hic conferre ac probe perpendere non dedignabitur. Mirum quidem videri posset, quod quamuis eiusmodi exempla raro occurrere soleant, in quibus exposito demonstrandae propositionis contrario ipsa propositio demonstranda rite colligitur: mihi tamen aliquoties in praesenti opella, haec demonstrandi ratio nec quaesita obtigerit. Non tamen curiose inquiram, num harmonia quadam inter argumentum ac argumentandi rationem id contigerit: sufficit, ea pollere hunc colligendi modum euidencia, quae ad certitudinem adaequatam vel votis concipi potest, licet de specialibus eiusmodi casibus in communibus Logicorum libellis altum sit silentium. Obseruandum tamen, quod, quoniam mihi cum philosophis recentioribus potissimum, qui Celeb. LEIBNITII ac WOLFFII amplectuntur principia, res est, breuior in demonstrando vel data opera fuerim; cum taediosum fuisset, Viris doctissimis ea pluries inculcare, quae eosdem concedere inter omnes constat: id quod varias ob rationes hic adnotasse consultum duxi. Fortassis autem specialem actionis, quam menti in corpus et vicissim tribui, modum vt exponam, a me L.B. postulabit; forsitan eam ob rationem demonstrationi denegabit assensum, quoniam agendi rationem hic pluribus depictam non conspicit. Sed perpendat quaeso L. B., quam egregia haec futura esset ratiocinatio, si distincte explicaret mentem sequentem in modum: cuius rei modum non comprehendendo, illa, licet firmissime sit euicta, tamen erit reicienda. Quot enormes quaeso exinde conclusio-

nes elicere vel ipse poterit, si voluerit; non iam dicam, myſteria S. contemnere; miracula reiicere; et ſic porro; maneamus in rebus naturalibus: fluxus et refluxus maris nullus erit; magnes ferrum non attrahet; immo ob hominum ignorantiam, multa non eſſent, quae ſunt; non fierent, quae ſiunt. Quot in phyſicis phaenomenorum ignoramus rationes ac modos, quorum nouimus exiſtentiam certiffime? Sed, qui poſtulares, vt modum hunc imaginationi tuae ſiſtam, quaſi delineatum, cum ille potius intellectus ſit obiectum, quam ſenſuum. Idem facis, ac ſi ſonum videre, lumen et colores audire, odores guſtare volueris. En quam abſona haec ſint, tuis tamen poſtulatis gemina ac ſimillima.

§. XL.

*Exiſtentia ſc. actualitas influxus demonſtratur et
Systematis huius veritas oſtenditur.*

Datur influxus phyſicus mentis in corpus ac corporis in mentem; ac ſystema influxus phyſici vera eſt ac ſufficiens commercium mentis ac corporis explicandi ratio. Cum enim mens in corpus ac corpus viciffim in mentem agat (§. 39.); actio vero corporis in mentem et mentis in corpus influxus phyſicus ſit (§. 10.); dari influxum phyſicum mentis in corpus et viciffim certum eſt. Quoniam autem
ſyſte-

systema influxus physici est, quo commercium M. et C. explicatur per influxum physicum (§. 10.): euicta iam influxus physici veritate, quin hoc systema vera sit commercium M. et C. explicandi ratio dubitari nequit. Quod vero sit sufficiens, exinde colligi potest, quia cunctis respondet commercii huius phaenomenis, ac omnia ita apparent, ac si in se inuicem agerent. Id quod vel ipse magnus WOLFFIVS observauit, qui, licet veritatem Systematis Influxus vocet in dubium, sufficientiam tamen eo ipso concedit, cum (Psych. Rational. §. 537.) demonstrat, in omni systemate, (si nimirum sufficiens esse debeat) supponendum, perceptiones rerum sensibilibus et motus voluntarios in corpore eo oriri modo, ac si anima et corpus in se mutuo influerent. Quoniam adeoque in systemate influxus physici nil supponitur, nisi, quod actu datur, et ex hoc supposito cuncta explicari possunt: Systema Influxus Physici vera est ac genuina nec non sufficiens Ment. et

Corp. commercium explicandi ratio
(§. 8.).

Si quis esset, qui phaenomenorum, quae in commercio mentis et corporis nobis occurrunt, ex influxu physico rationem reddi posse dubitaret; quamvis id admittunt, ex quorum principiis hic potissimum concludo, philosophi recentiores; hunc vel alia ratione ex ipsis influxus et commercii notionibus convincere possem. Cum enim in Systemate influxus physici corpus in mentem agere supponatur; corpus eiusque particulae ac simplicia dum in mentem agunt, causae efficientes sunt mutationum mentis a corpore dependentium (§. 881. ontol.); adeoque et ex corpore intelligi poterit, cur et hoc tempore et tales in mente mutationes fiant (§. cit.). Esse vero mutationes a corpore in mente productas, non nisi perceptiones, similiter demonstrari potest. Sunt enim perceptiones mutationes in simplici, ex quibus intelligi potest, quales sint res externae (§. 30); sed anima est ens simplex (§. 18); cumque corpus in mentem agere supponatur, mutationem quandam in eadem producit (§. 21.), adeoque mutationem in ente simplici. Cum autem ex omni effectu intelligi possit, qualis sit causa (§. 881. coll. §. 885. ontol.): ex mutationibus mentis intelligi poterit, quales in corpore sint mutationes, adeoque mutationes eiusmodi sunt repraesentationes rerum externarum in simplici seu perceptiones. Similiter ostendi potest, quod mens in corpore motum producere possit. Cum enim in illud agat (per demonstr.): eidem mutationem inducit

inducit (§. 21.). Cum vero omnis mutatio, quae corpori induci potest, fiat per motum (§. 128. *Cosmol.*): motum producat necesse est; adeoque ex mentis actione, quam a voluntate pendentem supponimus, intelligi poterit, cur tales et hoc tempore in corpore oriantur motus. Generalem habes L. B. commercii mentis et corporis per influxum explicationem (§. 8. coll. §. 1.): specialissimam enim explicationem ac modi modum hic non postulabis, nec postulare, si sapias, potes: cum nec in systemate occasionalium causarum, neque harmoniae praestabilitae modi modus explicari possit accurate; id quod ipsimet doctissimi horum systematum promachi fatentur. Quis enim distinge potest explicare modum actionis diuinae in systemate adfistentiae? Quis in harmonia praestabilita ostendere potest, qua ratione tam repente ex ideis obscuris vel non obseruabilibus oriatur clarissima sensatio et ordinata? Conf. BVLFFINGERV M *Dilucid. Philosoph.* qui in aliis mentis operationibus, de quibus nemo dubitat, v. g. phantasmatum formatione, modum specialem se ignorare ingenue fatetur.

§. XLI.

*Influxus Physicus a conuicio termini
inanis vindicatur.*

Influxus Physicus non est terminus inanis, neque qualitas occulta. Physicus enim influxus mutua mentis in corpus ac corporis in mentem actione absoluitur (§.

32.). Cum igitur supra (§. 39.) euictum sit, mentem reuera in corpus agere ac vicissim corpus in mentem; de realitate notionis physici influxus, iam non est, cur quis dubitet. Eum vero demum terminum inanem dicimus, cui nulla respondet notio, licet quaedam eidem respondere videatur (§. 38. Log.); Physicus ergo influxus terminus inanis non est. Similiter euincitur, physicum mentis in corpus ac vicissim influxum non esse qualitatem occultam. Qualitas enim occulta est, quae sufficiente destituitur ratione, cur subiecto insit, vel saltem inesse possit (§. 189. Cosmol.). Influxus vero physicus nec sufficiente possibilitatis (§. 34.); nec actualitatis ratione destituitur (§. 39.): inter occultas ergo qualitates minime est referendus.

Aliter Celeb. WOLFFIO videtur, qui non modo in sua *philosophia rationali* physicum influxum terminorum inanium exemplis annumerat, sed et in *Psychologia Rationali* (§. 582. 583.), totus in eo est, ut eundem inter qualitates occultas referat ac sine mente sonum esse, euincat. Sed, cum Vir
summus

summus partim virium ex vna substantia in alteram transfusionem ac idearum et motuum metamorphosin ad influxum physicum requirat, quas tamen vix quisquam hodie influxionistarum est, qui defendit in eo sc. sensu, quo Celeb. WOLFFIVS easdem adhibet, quae adeoque omnibus influxus physici defensoribus non sunt imputandae (§. II.); partim, quia ipsemet fatetur, se ideo tantum physicum influxum pro termino inani habere, quoniam eo, quo scribebat, tempore, realitas eiusdem nondum erat euicta, id quod tamen in §. 39. praestiti: tanti Viri auctoritas nos nil morabitur. Neque influxum physicum ideo reiicient viri philosophi, quod eundem cum MORI principio hyalarchico, LINI funiculo attractiuo, Glas et Bas HELMONTII, Antipathia et Sympathia, odio et amore rerum animatarum naturali et huius furfuris figmentis aliis in eundem censum referat; dissimilia enim non probant, nec iisdem capiuntur, qui rebus ipsis perspiciendis sunt adfueti.

§. XLII.

Modum influxus specialissimum distincte ob rerum naturam a nobis non comprehendendi posse euincitur.

Specialissimus physici influxus seu actionis, qua mens corpus suum ac corpus vicissim mentem adficit, modus ob ipsam rei naturam

turam a nobis distincte comprehendendi nequit.

Influxus enim physicus actione mentis, quae simplex est substantia, in simplicia seu elementa corporis et horum elementorum in mentem, absoluitur (§. 22.); adeoque actio simplicis substantiae in aliam substantiam simplicem hic tantummodo considerata venit. Sed omne simplex partibus caret (§. 18.), adeoque mutatio, quae eidem ab externo alio inducitur aliam demum post aliam partem pertransire ac successiue in eodem oriri nequit: ortu igitur instantaneo prodeat necesse est (§. 693. Ontol.). Cumque in eiusmodi ortu praeterita, praesens, futura distingui nequeant a se inuicem (§. cit.); adeoque distingui nequeant, quae sibi mutuo succedunt seu, quorum vnum post alterum existit (§. 584. Ontol.): si vero rei distincta formari debet notio, inesse eidem debeant, quae a se inuicem discernere possumus (§. 682. Log.): ortus igitur huius mutationis, seu modus actionis specialissimus, per quem influxus
peragi-

peragitur physicus, distincte a nobis comprehendi nequit.

Nemo ergo influxus physici defensoribus molestus sit, ac specialissimam etiam modi, quo mutatio in mente a corpore et vicissim producitur explicationem ulterius postulet, cum rerum naturam eiusmodi explicationem non permittere ex dictis satis superque constet. Neque tamen est, cur quis vel eam ob rationem physicum influxum suspectum habeat, quod eiusdem specialissimus modus distincte explicari nequeat: cum non modo in reliquis Systematibus plura etiam reperiantur, quae, vel fatentibus eorundem promachis, explicari nequeunt; sed etiam multarum rerum indoles non permittat, ut distincta comprehendantur notione, in quo casu, si de eorundem actualitate conuicti sunt philosophi, nil requirunt amplius. Conferat B. L. Magni WOLFFII demonstrationem de eo, quod ortus simplicis distincta notio formari nequeat (§. 595. *Ontol.*); mirificam dictis nostris lucem adfundere Celeberrimi Viri obseruata certissime comperiet. Applicari quoque ad nostrum institutum possunt Acutissimi Viri monita, quae inculcat in §. citati scholio: *Haec propositio probe notanda est, ne ortum simplicis* (in nostro casu ortum mutationis in simplici a causa externa productum) *rationibus suo loco stabilitum quis reiiciat, propterea, quod distincte explicari nequeat. Neque enim omnia ita comparata sunt, ut distincta notione comprehendi possint. Atque ideo in disciplinis demonstrari debet, quatenus ea sint.* Forsitan vero erunt, qui ob instantaneum mutatio-

nis in mente ortum physicum influxum miraculis adnumerabunt, adeoque male hic in subsidium vocari censebunt. Sed hi perpendant velim, num philosophiae rationalis legibus respondeat consequentia: Miraculum oritur instantanea productione; in influxu physico tali ratione mens in corpus et vicissim agit; Ergo influxus est miraculum? Sed quid¹, inquires, si maiorem conuertas? nego conuersam esse vniuersalem; quicquid in instanti peragitur fit per miraculum. Si nil in instanti, num quidquam in tempore ad actum deduci poterit?

§. XLIII.

Mens humana in systemate influxus in sentienda non mere passiva.

Mens humana in systemate Physici influxus nec omni ex parte, nec speciatim in cogitando mere passiva est concipienda. Cum enim in systemate influxus physici mens in corpus agat (§. 10.): omni ex parte mere passiva prorsus inuito systemate conciperetur. Quod vero nec in cogitando fit mere passiva, vi nostri systematis vel exinde patet, quod corpus quidem in mentem agat ac eandem certa ratione ita modificet, vt repraesentatio oriatur (§. 39.), et hoc quidem respectu aliquo modo

modo mens patitur (§. 714. Ontol.). Sed cum supra euietum sit (§. 1. not.) dari in mente respectu cogitationum varia a corpore immediate haud dependentia v. g. Conscientia sui ipsius, iudicium, ratiocinatio et sic porro: influxus physicus, qui tantum est modus commercium explicandi, nil in eiusdem phaenomenis mutat, sed eodem saluo actionibus mentis enumerata et quidem merito annumerari possunt. Mens ergo in cogitando vi systematis influxus Physici mere passiva non est concipienda.

Solent, qui Systema influxus per transfennam tantum intuentur, his ac similibus ineptiis illud suspectum incautis reddere. Sed falluntur et fallunt, qui systemati huic adscribunt, quod ex eodem necessario non fluit, nec nisi erronee eidem admiscetur. Sed quoniam omni adhibita ope, systema nostrum immortalitati mentis e diametro esse contrarium, euincere conantur, figmento eiusmodi sibi opus esse ducebant. Si enim mens omnino passiva concipienda immortalitatis fundamentum eo ipso, per physici influxus systema omnino tolli, non sine ratione censent. Sed tantum abest, vt haec veritati consona sint, vt potius systemati nostro per calumniam praeter rei veritatem adfingantur. Si quis

quis vero forsan olim systematis nostri defensor talia propugnauerit, id non systematis, sed ineptorum hominum vitium est, qui eius naturam haud perspexerunt. Per experientiam enim, perque ea, quae supra enarrauimus commercii phaenomena, mentis in cogitando actiuitas extra dubitationis aleam est posita. Eleganter etiam argumentorum pro mentis in cogitando actiuitate summam carmine expressit poeta ille et philosophus elegantissimi ingenii

BOETHIVS *Consolat. Philos. Lib. V. p. m. 133.*

Sed mens si propriis vigens

Nil motibus explicat,

Sed tantum patiens iacet

Notis subdita corporum,

Cassasque in speculi vicem

Rerum reddit imagines,

Vnde haec sic animis viget

Cernens omnia notio?

Quae vis singula prospicit,

Aut quae cognita diuidit?

Quae diuisa recolligit,

Alternumque legens iter

Nunc summis caput inserit,

Nunc desidit in infima,

Tum sese referens sibi,

Veris falsa redarguit?

Haec est efficiens magis

Longe causa potentior,

Quam quae materiae modo

Impressas patitur notas.

Huc vsque BOETHIVS, cuius tamen de modo commercii M. et C. sententiam omni ex parte meam

non

non facio. Haud dissimilia nostris apud PLOTINVM lego, qui itidem ideas menti inferri negat, s. omnino a corpore originem ducere inficiatur. Ex aliis etiam rationibus, si opus fuisset, mentem mere passiuam non esse demonstrare potuissem; sed breuitatis studio haec in praesenti non tangam. Conferri interea potest doctissimus CANTZIVS de *usu Philosophiae Leibnitianae in Theologia* Cap. V. §. 14. qui nihil, quod in hac rerum vniuersitate existit, mere passiuum esse demonstrat.

§. XLIV.

Vera influxus s. specialior idea explicatur; qua effluxus et metamorphoses motuum et idearum excluduntur.

Dum corpus in mentem agit vi systematis physici influxus, neque menti rerum externarum ideas infundit, neque vim repraesentatricem; sed modo vim mentis eiusdemque substantiam tali ratione modificat, ut repraesentatio in mente oriatur. Mens vero, dum in corpus agit, nullam eidem vim motricem infundit; sed eam tantum, quae corporis elementis inest, ita actione sua modificat ac dirigit, ut motus demum in corpore producat. Ideae enim ac vis repraesentatrix vel accidentia sunt vel substantiae.

tiae. Si sunt accidentia: menti a corpore infundi ac locali quodam motu e corpore in mentem transire nequeunt; accidentia enim e subiecto non migrant in subiectum (§. 791. Ontol.). Si vero substantias esse supponas: similiter eiusmodi transitus concedi nequit, cum mens sit substantia simplex (§. 18.), talis vero substantia alterius vel plurimarum aliarum substantiarum receptaculum esse nequeat. Ergo neque ideae, neque vis repraesentatrix e corpore in mentem transfundi possunt. Cum tamen per corporis actionem repraesentationes rerum externarum in mente prodeant (§. 40. not.): nil superest, quam ut corpus, dum in mentem agit, vim eius ac substantiam ita modifcet, ut repraesentationes rerum externarum in mente reuera prodeant seu excitentur. Simili ratione euinci potest, quod nulla vis motrix ex mente transeat in corpus: adeoque mentis actione eae tantummodo vires, quas eiusdem elementis inesse demonstrarunt recentiores (§.

196. Cosmol.) , certa ratione modificentur ac dirigantur, vt sic demum harum virium determinatione determinatus in corpore motus producat.

Habes hic B. Lector specialiozem quendam Physici influxus, quem defendo, modum; plura adeoque, quam promisi. Meum enim esse existimaui, re ipsa oculatam eorum, quae supra obseruaui, reddere fidem: sc. fieri posse, vt quis physicum influxum defendat sine illa idearum ac motuum transfusione ac metamorphosi, quam tantopere impugnant recentiores. Maximi quoque momenti, nec exiguae est vtilitatis nostra haec obseruatio, cum multum ad mentis naturam curatius perspicendam conferre possit ac conferat, quemadmodum ex sequentibus patebit. Ne vero tibi nimis noua videatur physici influxus explicatio ac hactenus prorsus inaudita; nec desunt Viri eruditione et acumine conspicui, quorum sententiam a mea haud multum abluere euictum dare possum. Illustris v. g. KINGIUS eruditissimus praesul in egregio de *mali origine* libello subinde obseruatis meis gemina protulit; id quod vel Magni LEIBNITII testimonium, cum ipse Celeb. Angli liber iam non sit ad manus, Lectori B. persuadere poterit. Sic enim in annotationibus in KINGII librum iudicat Vir illustris: *Ob zwar unser Auctor diesen physischen Einfluss der Obiectorum in uns mit dem gemeinen Hauffen zuläßt, so merckt er doch sehr sinreich an, daß die Körper oder Obiecta der Sinnen uns weder die Ideen, noch weniger die thätige*

Krafft der Seelen geben, sondern bloß und allein zu einer Entwicklung desjenigen dienen, was in uns ist. Per omnia quidem Viro acutissimo non adsentior; sed quilibet facile perspicere poterit in quantum mihi cum eodem conueniat. Pertinent huc quodammodo, quae Celeb. WOLFFIVS *Pfych. Rational.* §. 569. exhibet; tantum quod quaedam admisceat, quae huic systemati nequaquam tribuenda esse sapientius iam demonstraui.

§. XLV.

Duplex vis mentis ex vno fonte prosuit.

Vis repraesentatiua ac motrix in mente humana vel ex communi quodam fonte et principio seu vi quadam primitiua prosuunt, vel altera alterius est fundamentum. Me vero quidem iudice vis mouendi e vi repraesentandi facili negotio deriuari poterit. Mens enim est substantia simplex (§. 18.) adeoque plures vna vires habere nequit (§. 57. *Pfych. Rat.*). Vires ergo repraesentandi et mouendi vires prorsus et realiter a se inuicem distinctae esse nequeunt; sed aut e communi quodam fonte, vel altera ex altera deriuari debet. Quod si vero curatius examinemus, quid horum veritati maxime sit conueniens; non impossibilis mihi videtur, vis motricis ex vi reprae-

repraesentatiua deritiatio. Quod enim ex vi repraesentatiua profluat conatus perceptionem etiam rerum externarum praeuifam ac sensationem producendi, iam demonstraui Celeb. WOLFFIUS *Psychol. Rational.* (§. 497.). Sed sensationes in mente non prodeunt, nisi mutationes in corpore quaedam accidant ac talis corporis situs adsit, qualis ad certam quandam sensationem requiritur (§. 484. et 485. *Psych. Rat.*) adeoque mens etiam talem corporis situm intendit, eundemque producere conatur, i. e. conatur in eodem motum producere, cuius nisus realitas iam supra est euicta (§. 39.) ubi mentem in corpus agere demonstraui, id quod sine vi agendi omnino concipi nequit (§. 22.) ac vel eo ipso confirmatur, quod nisus hicce eiusque effectus sese exserat eo tempore, quando in mente appetitus adsunt aut volitiones (§. 1. not.). Vis ergo mouendi ex vi repraesentandi profluit.

Si cui displicuerit vis motricis vocabulum, cum tamen eadem ex vi repraesentatiua deriuata fuerit;

facultatem locomotiuam dicat, per me licet; in verbis enim sumus faciles. Quod vero rem ipsam attinet: immensum quantum a mea sententia aberraret, qui theorema eum in modum interpretari vellet, ac si vel ipsam mentis cogitationem realiter non nisi motum subtilioris cuiusdam materiae seu particularum mentis exiguarum, ut somniant materialistae, constituam, quoniam facultatem locomotiuam hic ex vi repraesentatiua deriuauit. Absit a me insulsiſſimus horum hominum error, qui nec in conceptu mentis mecum consentiunt, cuius simplicitatem ipsemet supra toties totiesque sum professus: Neque tamen est, cur quis vim repraesentatiuam ac facultatem locomotiuam adeo a se inuicem diuersas existimet, ut altera ab altera deriuari nequeat. Plura saepe vel vnico fonte profluunt, vel a se inuicem deriuari debent, quae infinitis parafangis a se inuicem distare videntur. Iustitia Dei T. O. M. et misericordia ac amor adeo sibi inuicem aduersa esse attributa videntur, ut non solum eadem a diuersis dependere principiis nonnulli credant: sed ut alii etiam alteram horum scelesti ausu in dubium vocare non sint veriti. Sed tamen in Theologia naturali demonstratur, Iustitiam Dei ex amore profluere conf. CANTZIVS de Ciuitate Dei (p. 403). Intelligis ex exemplo, eorum, quae etiam sibi aduersari videntur, alterum ex altero esse deriuandum; ne igitur praecipites iudicium. Multum vero hic officit imaginaria motus notio, qua eius externum phaenomenon tantum apprehendimus, intrinsecam negligimus indolem. Demonstraui enim supra motum tantum aliquod mobili esse extrinsecum quatenus sc. est externa loci

et

et successiua mutatio (§. 25.): id vero, quod mobil
 inest reale non est nisi conatus statum suum mutan-
 di (§. 173. Cosmol.) Phaenomena a realitatibus sunt
 distinguenda; haec saepissime ab illis immensum
 quantum sunt diuersa. Cogites velim colorum
 phaenomena; in magno versaris errore, si in sub-
 iecto colorato idem concipis eodem modo, quo
 tibi rem repraesentas. Subtilissimi subtilissimarum
 lucis particularum variique motus sunt, num vero
 de motibus hisce cogitas, cum rubrum vides, fla-
 uum, aut coeruleum. Num ex sensuum reprae-
 sentatione ac apparenti phaenomeno, dum viridem
 intueris colorem, ex particulis flauis coeruleisque
 commixtis eundem demum enasci intelligis? Quid
 exemplis in re manifesta opus est. Id etiam velim
 notes, dum vim seu si mauis facultatem locomoti-
 uam menti tribuo, me eam non omni prorsus ra-
 tione cum vi motrice, quae in corporibus depre-
 henditur, conuenientem existimare, sed potius aliis
 legibus esse subiectam, vt deinceps demonstrabo:
 vim repraesentatiuam etiam mihi quodammodo la-
 tius sumi, ac Recentiorum plerisque, facile atten-
 tus Lector colligere poterit. Ceterum hic obser-
 uare iuuat, Doctissimum GOTTSCHEDIUM, pri-
 mam potius theorematis partem amplecti, ac vim mo-
 tricem cum vi repraesentatiua ex communi quodam
 principio, conatu nimirum mutandi statum suum
 deriuare conf. Dissert. cit. p. 71.

§. XLVI.

*Systematis Physici influxus s. causarum
 occasionalium utilitas.*

Systema Influxus Physici sua gaudet in

Psychologia rationali utilitate. In Psychologia enim rationali reddenda est ratio eorum, quae per experientiam de anima innotuerunt (§. 1. Psych Rat.); omnia ergo, quae quidquam ad horum explicationem conferunt, suam in eadem utilitatem habere, nemo dubitabit. Possunt vero cuncta commercii mentis et corporis phaenomena secundum Systema physici influxus ex affe explicari (§. 40.): Systema adeoque influxus physici in Psychologia rationali utilitate non caret.

Nullum esse Systematis physici influxus in Psychologia rationali usum, Celeb. WOLFFIUS contendit (*Psychol. Ration.* §. 584.) Sed, cum vir summus SCHOLASTICORVM tantum figmenta impugnet, quae neque ad verum physici influxus Systema pertinent (§. 11.), neque ipsimet probamus: argumenta ibidem prolata veritati theorematum nostri nil nocebunt. Satis mihi praesidii est §. 40. notaque adiecta, ubi non solum, quae ratione motuum voluntariorum in corpore ab appetitibus mentis, cum quoad coexistentiam, vel potius immediatam successionem, tum quoad specificationem dependentia per physicum influxum explicari possit, dilucide ostendi; verum etiam representationum rerum externarum a certis corporis motibus dependentiae ex eorum Systemate exhibui

hibui rationem. Quodsi specialiorum commercii phaenomenorum, qualia v. g. §. 3. et 5. enarrauimus, desideret L.B. explicationem; sine vlla difficultate, quae horum omnium sit ratio, ex observationibus §. 3. et 5. adiectis quilibet attentus colligere poterit. Monui scilicet §. cit. cuncta commercii phaenomena specialia resoluenda in generalius, sc. in dependentiam mutationum mentis a communi sensorio seu ea cerebri parte, in qua fluidum nerueum certa ratione commotum mentem certo modo modificat, vt huius statum immediate sequatur; quodque commune sensorium, quatenus mentis imperio subiectum est, etiam illud primum mobile constituit, a cuius motibus reliqui in corpore motus dependent. Consulto tamen a specialiori hac tractatione abstinui, partim ne in nimiam molem dissertatio excreceret, quod, ne hac quidem tractatione omissa, omnino euitare potui; partim etiam ac maxime, quoniam haec specialiorum phaenomenorum ab aliis dependentia ac ex iisdem explicatio in omni systemate locum habeat. Ostendi quoque vltcrius remotiue, in quo modus physici influxus non consistat, positiue etiam, quamuis non specialissime, quod vis mentis tantummodo a corpore determinetur, vt in mente tali potius ratione oriantur repraesentationes, quam alia; ac vis elementorum in corpore similiter per nifum mentis ita modificetur, vt motus intentus prodeat. Specialissime quidem, quo modo mens in corpus agat et vicissim, non determinauimus; sed demonstraui quoque, quod determinari nequeat vel distincta notione comprehendendi. Quid ergo est, quod

in nostro systemate desiderari possit amplius? Quis est, qui per influxum nil de commercio M. et C. explicari posse asserere adhucdum poterit? Quis ergo eius in Psychologia usum, qui dicta rite percepit, vltius in dubium vocauerit? Iam non de eo dicam, quod ad mentis naturam penitus perspiciendam Systematis nostri demonstratio haud parum conferat; sicco et id pede praeteream, quod Theologiae naturalis principiis exactius conveniat, nec omni in eadem usu sit destitutum. Quid enim haec pluribus inculcare opus esset, cum systema nostrum suo usu haud destitutum esse, nemo possit in dubium vocare, qui et veritatum inter se nexum, et systematis nostri veritatem habet perspectam. Licet igitur systematis nostri ac eorum, quae in hac sectione demonstraui, in enodandis difficillimis de mente quaestionibus summam utilitatem re ipsa ostendere possem; haec tamen lubens et in Lectorum et mei gratiam praetermittam. Sufficit in re maxima et inuolutissima, in qua etiam, cum multum actum erit, omnis tamen aetas, quod aget, inueniet, pro qualicunque cognitionis modulo aliquantum et veritatis detexisse et eidem adfuisse lucis. Vnicum tamen superest, quod adhuc mihi agendum restat, id scilicet, ut pro viribus offendicula de via tollam, quae facile haud paucis, quominus systematis nostri veritatem amplectantur, remoram iniicere possunt, ac ingeniosissimas summorum ac acumine praestantium virorum contra influxum obiectiones, modestè expendam.

S E C T I O I I I .

Q V A E

CELEBERRIMORVM VIRO-
RVM CONTRA SYSTEMA INFLVXVS
PHYSICI OBJECTIONES MODESTE
EXPENDIT.

§. XLVII.

*Obiectionum s. argumentorum contra infl.
Systema diuisio.*

Ad duas commodè reuocari possunt classes
potiora, quae hactenus ad Systema Phy-
sici influxus destruendum prolata fuerunt,
argumenta; quarum altera eas continet ob-
iectiones, quae a **CARTESIANIS** vel
vrgeri frequenter solent, vel possunt ad mini-
mum; altera vero **LEIBNITIANO-**
RVM tela complectitur. Cum enim
praeter Systema Physici influxus duo
praeterea alia simplicia sint systemata, Har-
moniae sc. praestabilitae ac causarum oc-
casionalium (§. 14.); non mirum, quod
ab vtriusque defensoribus **CARTESIA-**
NIS

NIS nimirum ac LEIBNITIANIS Systema Influxus variis impugnatum fuerit modis, quodque iidem acutissimorum praecipue telorum extiterint fabricatores, quibus influxus systema et e regno philosophico exterminare, et penitus conficere cogitarunt. Vt plurimum vero ex diuersis argumentantur principiis: hinc in diuersas quoque classes haud incongrue eorum obiectiones dispecuntur. Argumenta vero vtrisque communia, quo minus eisdem tribuantur, qui eadem maxime excoluerunt vel emendarunt, quid vetat? Ero tamen breuior in refellendis Cartesianorum argumentis, iis praesertim quae iam Doctiss. GOTTSCHED. l. c. pluribus refutauit; sunt enim leuia ac hodie negliguntur passim. Pluribus vero ac curatius Leibnitianorum expendi merentur ingeniosae et quae omni specie non carent contra influxum obiectiones, quarum vnicam tantum GOTTSCHEDIO V. C. sub examen reuocare vacauit; ac circa quam ipsam

ipsam varia adhuc dum monenda restant.

Thetice de influxu egi physico sectione priori L. B. nollem me iam eristicam suscipere tractationem existimes, in vulgari sc. sensu. A rixis enim et litigiis et ipse abhorreo et merito alieni esse debent viri sapientes. Non id mei est instituti, ut controuersias non sine sale et aceto hactenus pertractatas ac quodammodo consopitas similiter vel excitem, vel igni, qui iterum emicare incipit, oleum addam ac infundam; modeste tantum thesin impugnatam defendere, et pro ingenii modulo ad obiectiones respondere constitui. Id quod me quidem iudice philosophum haud dedecet, neque tenacissimi sententiarum aduersarum defensores, qui receptas etiam hypotheses mordicitus tuentur, ni omnem rationem abnegauerint, multo minus vero viri modestiae non minus quam eruditionis laude conspicui, moleste vel indigne ferre possunt. Veritatem enim indagare, inuentam ac impugnatam defendere, eorum omnium est officium, quibus ex instituto earundem cultura est demandata. Veritatem hanc quaerimus omnes, ac nemo solus possidet mortalium. Vtinam coniunctis omnes viribus eidem promouendae studeremus, nec aliter controuersiae inter eruditos agitantur, nisi ea ratione, ut amorem veritatis vbique spirarent: utinam et Lectores seposito semper auctoritatis praeiudicio de veritatibus ex rationibus intrinsecis iudicarent. Illam legem mihi obseruandam proposui; hanc vero a B. Lectore aequitatem haud iniuria mihi expeto.

Age-

Agedum ergo proferamus quoddam ex Cartesiana pharetra telum, quamque acutum sit, videamus.

§. XLVIII.

Obiectio I. a defectu distinctae cognitionis de modo actionis mentis in corpus.

Quicquid clare ac distincte concipere non possumus, id veritati consonum esse nequit: sed influxus Physicus clare et distincte concipi a nobis haud potest: est ergo Physicus influxus veritati minus consentaneus. Resp. Maiorem huius ratiocinii propositionem vniuersalem esse negamus. Multa sunt, quae ne clare quidem, multo minus distincte percipere possumus, quae tamen omnia eam ob rationem nemo prudens vocauerit in dubium: num eadem sunt finiti intellectus nostri, ac amplissimi veritatum regni limites? num nostra demum clara vel distincta cognitio ipsarum veritatum fons est, aut origo? nonne veritates a nostro intellectu prorsus sunt independentes? Quis ferret ita ratiocinantem: modum quo magnes ferrum trahit; causam motuum planetariorum; rationem,

tionem, qua Deus et iam mundum conseruat, et produxit olim ex nihilo, clare ac distincte concipere non possum: nulum ergo horum datur. O misellos physicos ac mathematicos, quorum dogmata quilibet stupidus tali ratione refutare posset, si ratiocinium Cartesianum rite sese haberet. Circa minorem moneo. Si de influxu physico in genere eandem intelligas: negare me, quod clare ac distincte comprehendi nequeat. Quis enim definitionem influxus physici supra exhibitam non intelligit? Si vero de influxu physico in sensu specialissimo ac eiusdem specialissimo modo sit intelligenda: concedo. Sed etiam tum ob maiorem negatam conclusio erit falsa.

Communiter Cartesianis adscribi solet hocce contra Physicum influxum argumentum, quippe qui a Magistro suo hunc Lydium acceperant lapidem: quicquid clare vel distincte percipimus id demum verum esse. Conf. eiusd. *Princip. Philosoph.* P. I. §. 30. Quamuis autem facile credam, haud paucos e CARTESII sectatoribus viros doctissimos argumenti imbecillitatem habuisse perspectam; subinde tamen animaduerti, alios quoque eruditorum argumentum

mentum istud confuse repraesentatum magni ponderis existimare, quod tamen, si attenderent paulo curatius, nullam vim habere experirentur: inprimis, si id etiam in mentem sibi reuocare non dedignentur, quod modus influxus physici specialissimus per ipsam eius naturam distincta notione comprehendi nequeat. Doctissimus GOTTSCHEDIUS inter alia CARTESIO κατ' αὐθροον respondet ac cum et ipse menti directionem spirituum animalium tribuisse credatur, sequentem in modum, argumentum contra influxum propositum aduersus eundem retorquet: Quicquid clare percipere nequeo ac distincte id est falsum; sed directionem spirituum animalium per quandam mentis actionem similiter ut influxum clare et distincte non percipio; ergo et ista directio CARTESII erit figmentum l. c. §. 5.

§. XLIX.

Obiectio II. a defectu cognitionis s. conscientia actionum, quae tamen a mente proficiscuntur vi systematis influxus.

Quarum actionum mens nostra cognitione non est imbuta seu quarum sibi non est conscia, quales sint; easdem nec suscipere, nec suscipere velle potest. Sed multarum actionum, quas mens suscipit ac suscipere vult in influxu physico, ipsamet nullam habet notitiam earundemque sibi conscia non est,

est, v. g. quod moueat spiritus animales, quod dirigat eosdem vt in certos musculos influant, eosdemque breuiiores reddant ac tendine mediante connexa membra corporis moueant. Adeoque multas actiones, quas mens suscipit et suscipere vult ex Systemate Physici influxus, nec suscipit nec vult suscipere: quod est contradictorium. Resp. Bimembris est maior propositio: priorem eiusdem partem nemo concedet psychologiae solidioris principiis imbutus. Ibi enim demonstratur, mentem omnium suarum actionum sibi consciam non esse; sic v. g. etiam tum, cum profundo somno quasi sepulta iacet, nec somnia quidem in eadem contingunt, non otiosam sed semper actuosam esse, ob vim menti intrinsecam ibidem adstruitur; non iam de eo dicam, quod appetitus ac auersiones imperceptibiles subinde inueniantur, quarum sibi itidem conscia non est. Posteriores partem sc. quod τo suscipere velle actionem quandam, cognitionem actualem et τo conscium esse huius repraesentationis inuoluat vel

supponat, concedo. Sed tum nego alterum membrum minoris propositionis sc., quod mens notitiam actionis eiusmodi nullam habeat, seu repraesentationis actionis intentae sibi non sit conscia. Proprie enim dum mens v. g. vult, vt brachium moueatur, cognoscit hanc actionem seu id quod immediate intendit: cum autem id sine certo conatu fieri nequeat, quem adhibendum esse tentando didicit; eundem adhibet ac simul spiritus nerueos mouet, dirigit et sic porro, licet proprie loquendo ac per se id non velit, non intendat, sed id, quod cum actione intenta connexum in scia peragat.

Proposuit dubium Celeb. MALEBRANCHE qui celebre inter Cartesianos nomen est consequutus, eoque magis responsum meretur, quo ingeniosius est ac quo frequentius etiam ex parte a recentioribus vrgeri solet. Conf. THVMIGII *Instit. Philos.* P. I. p. 187. inprimis, cum laudatus GOTTSCHEDIVS V. C. nullam eiusdem l. c. in iiciat mentionem. Eleganter MALEBRANCHIVS i. e. suo more *dans ses Meditations Chretiennes* p. 88. argumentum suum, quod in forma proposui liberiori sermone enunciat sequentem in modum: *L'homme ne peut remuer le bras, que les esprits animaux*

animaux ne se repandent de certains muscles dans leurs antagonistes ; qu'ils ne les gonflent et ne les raccourcissent et ne tirent à eux les parties, qui sont attachées par les tendons : en un mot le bras ne peut se remuer, sans qu'il arrive quelque changement dans les parties, dont il est composé. Mais un païsan ou un joueur de gobelets, qui ne sçait point, s'il a des muscles, des esprits animaux, ni ce qu'il faut faire pour remuer le bras, ne laisse pas de le remuer aussi sçavamment, que le plus habile anatomiste. Peut-on faire, peut-on même vouloir, ce qu'on ne sçait point faire ? peut-on vouloir, que les esprits animaux se repandent dans certains muscles, sans sçavoir, si on a des esprits et de muscles. On peut vouloir remuer les doigts, parce qu'on voit et qu'on sçait qu'on en a ; mais peut-on vouloir pousser des esprits, qu'on ne voit point et qu'on ne connoît point. Peut-on le transporter dans des muscles également inconnus par les tuyaux des nerfs également invisibles et choisir promptement et immanicablement celui, qui repond au doit, qu'on veut remuer. Locum exhibui integrum, cum et elegans sit et libellus non in cuiuslibet sit manu. Ad illustrandam tamen responsionem meam simile tantum aliquod proferam in medium, quod aliquam dictis adfundet lucem. Concipe tibi ab ingenioso quodam artifice fontem quendam ad artis mechanicae et hydraulicae amussim ita constructum esse, vt, quamprimum asserculi, per quos aditus demum ad fontem datur incedentium gressu deprimuntur, occulto mechanismo variarum rotarum funiumque ope sub asseribus absconditarum aliae at-

que aliae mirificae rerum species e fonte confestim profiliant, quales v. g. fontes KIRCHERVS, SCHOTTVS aliique describunt. Concipe iam tibi puerulo ad hocce spectaculum admissō dum hac adcurrit, Neptunum cum tridente minaci obuiam fieri, dum illac Nereides, ex alia parte Glau- cum marinum, alibi vero Delphinos et sic por- ro. Puer iste mechanismi absconditi ignarus, nec ad omnia praesentia attentus non obserua- bit, se reuera actione sua producere hosce effe- ctus; obseruabit tamen, si versus eam processerit partem, semper sibi hoc potius, quam aliud ob- uiam fieri obiectum: poterit igitur iam pro lubitu haec phaenomena moderari ac si v. g. Neptuni ac sceptri eiusdem tricipitis contemplatione delecte- tur efficere, ut prodeat, si sc. versus certam pla- gam adcurrat. Nemo dubitauerit puerum horum motuum causam esse ac actione sua phaenomena producere: posset ne vero ex Malebranchino argu- mento similiter demonstrari, Puerum motus hosce producere non posse. Qui enim (cum Malebran- chio argumentabimur) rotas moueret, quas adesse ne quidem per somnium cogitat, ac quarum omni- no est ignarus, qui funes attraheret, tenderet et caet., quos dari penitus ignorat. Quicquid hic respondere possunt Malebranchiani, id sibi responsi loco habeant. Ceterum notandum est, vix esse, cur dubitemus, quod mens tentando quasi varios- que conatus producendo et adhibendo tandem for- te quandam actionem motumque in corpore in- tentum producat, praesertim cum id de infanti- bus, dum fari incipiunt, quilibet attentus facile perspi-

perspicere queat. Deinde vero agnito, quem conatum adhibere debeat ad effectum quandam producendum, repetitis vicibus eandem suscipere actionem sicque facilitatem ac habitum agendi sibi conciliare, vt opus non sit, semper quamlibet actionem distincte discernere, seu sibi conscium esse, quali conatu hoc in passu opus sit. Videmus enim, qui fidibus canere sciunt, dum cerrum aliquod pensum tenent memoriter, vel aliud agentes, nec ad digitorum singulos motus attentos maxima agilitate conuenientes sine vlllo errore chordas pulsare posse; et similia etiam apud alios actionibus quibusdam adfuetos obseruamus.

§. L.

Obiectio III.

Quascunque res sine altis distincte concipere possumus, eae etiam sine aliis existere possunt. Sed mentem sine facultate motrice distincte concipere possumus. Ergo mens sine facultate motrice existere potest. Sed, quis maiorem huius argumenti propositionem vniuersalem esse concedet? Quot enim exemplis quotidie fere conuincimur, fieri posse, vt distinctos etiam earum rerum conceptus nobis formemus, quarum singula attributa tamen haud perspicimus. Geometriae vulgaris tyro, quid

fit triangulum ac qua ratione a reliquis diuersum fit figuris, distincte comprehendere potest, licet etiam nesciat, omnes re-ctilinei trianguli angulos duobus re-ctis esse aequales. Similiter, qui prima sublimioris Geometriae elementa discunt, qualis linea parabola vocetur, intelligunt; quod in eadem sit $ax = y^2$, perspectum habent; imo etiam eandem describere possunt, antequam de Archimedeo illo inuento: spatium parabolicum esse ad re-ctangulum, cui est inscriptum, in ratione subse-squialtera, vel fando quicquam audierunt. Quis vero exinde colligeret, dari vel aliquod triangulum re-ctilineum, cuius anguli aliam, quam aequalitatis rationem ad duos re-ctos, vel parabolicum spatium, quod aliam quam subse-squialteram ad re-ctangulum circumscriptum seu eiusdem baseos et altitudinis, rationem haberet, vel dari ad minimum posse. Non enim nostra de rebus cognitio adeo ex omni parte est adaequata, vt omnia ac singula, quae rebus quibuscunque insunt,

nec

nec non omnes possibiles rerum inter se relationes perspiciamus. Soli Deo T. O. M., qui perfectissimo ac omnem captum nostrum superante intellectu gaudet, eminens hic competit cognitionis gradus; noster vero arctissimis circumscriptus cancellis pauca tantum et haec quidem alia demum post alia cognoscit et perspicit.

Exigui quidem momenti est dubium, quoniam tamen verendum erat, ne quis ex illis, qui CARTESII castra sequuntur, ex magistri sui principiis (conf. *Princip. Philos.* P.I. §. 61.) anam arriperet ac simili quodam telo nostrum peteret Systema, haud abs re fuit Lectorem contra praeuisa tela munire; tela enim praeuisa minus nocent.

§. LI.

Obiectio IV, inde petita, quia ex sola cogitatione motrix facultas non sequitur.

Si facultas corpus mouendi ex cogitatione tanquam mentis essentia deriuari atque deduci nequit, nullum in mente nostra locum inuenire potest; Sed nemo unquam ex sola cogitatione motricem mentis facultatem deducere poterit; ergo nec talis facultas eidem

competit. Multa sunt, quae in maiore iure desidero, ac quae eandem merito reddunt suspectam. Essentia mentis me iudice minus recte in cogitatione consistere adseritur, cum, quoniam cogitatio actio est mentis; tum, quoniam mens quandoque omnimode non cogitat, si sc. per cogitationem perceptionem cum apperceptione seu conscientia eiusdem coniunctam intelligas: Hoc vero supposito, cur negari nequeat, non video. Si vero vim vniuersi repraesentatiuam cum recentioribus cogitationis loco substituas ac pro primo ac essentiali mentis conceptu habeas; nego minorem. Qua enim ratione ex vi repraesentatiua vniuersi deduci possit motrix mentis facultas supra ad §. 45. ostendi.

Notissimi sunt Celeb. des CARTES in determinanda mentis et corporis essentia errores. Dederunt iidem memorato contra physicum influxum argumento occasionem; adeoque non est, cur in eodem pluribus refellendo tempus teram. Quaecunque vero in hoc argumento emendari potuerunt, vt Systema Influxus eo fortius ferire videantur, ea in acutissimis acutissimi BVLFFINGERI
argu-

argumentis deprehendet L. B., quae infra modeste ac curatius examinabimus. Superesset quidem examini nostro argumentum Cartesianorum primum ab illa motus lege depromptum, qua eandem semper in vniuerso motus quantitatem conseruari existimauit CARTESIUS; cui vero Physicum mentis in corpus influxum contrarium esse credunt. Sed quoniam non solum Excell. GOTTSCHEDIUS diss. cit. p. 39. sequ. pluribus ad illud respondit; verum etiam illustris LEIBNITIVS eiusdem naeuos detexit, idemque emendauit, ac Leibnitianum argumentum infra exactius sum refutaturus; non est, cur CARTESIUS vltius nobis remoram iniiciat. Agedum perpendamus potius, quibus armis recentius Systema Physici influxus impugnatum fuerit, quidue illustribus ac doctissimis Harmoniae Praestabilitae defensoribus in nostro Systemate displicuerit.

§. LII.

Obiectio V. a defectu mutationis intrinsecae in Monade.

Si nulla mediante motu interno in monade deriuatiua fieri potest mutatio, nulla monas deriuatiua in alterius monadis interius influere potest; adeoque neque monadum corporis in mentem influxus datur et vicissim. Sed quod nulla mutatio intestino motu mediante in monade deriuatiua, adeoque et mente excitari possit, dubitari nequit, cum mona-

des, inter quas mens etiam referenda, partibus careant. Physicus ergo mentis in corpus et vicissim influxus nullus datur. Facile ex maiori propositione colligi potest, qualis in argumento Physicus influxus impugnetur; sc. talis, quem nec ego, nec quisquam fere mentis compos defendit hodie; imo an vnquam defenderit, nisi materialista, valde dubito. Si enim influxum physicum in nostro sensu in argumento oppugnes, maiorem nequaquam concedo. Quis enim omnem mentis mutationem non nisi per motum intestinum fieri posse adserat, aut ens simplex nec alia ratione modificari posse extrinsece demonstravit? Nulla re alia opus est, quam vt altera monadis vis vim alterius modifcet et vires v. g. monadum corporis dirigant vim mentis, vt has potius, quam alias sibi rerum formet imagines. Quid vero? etiamsi modum nesciam, quo talis actio peragitur; sufficit argumento, si negem, physicum influxum nonnisi per motum in mente intestinum contin-
gere

gere posse. Nonne vel ipsae perceptiones aliaeque mentis operationes mutationibus mentis sunt annumerandae? quis vero Harmonistarum easdem per intestinum motum explicandas esse, concedet?

Suppeditavit mihi hoc contra Physicum influxum argumentum Celeb. HANSCHIVS in *Principiis Philosoph. Leibnitianae more geometrico demonstratis* Theor. XV. p. 76. sequutus LEIBNITIVM praeuntem, qui in *Actis Erudit. Lips.* Tom. VII. *supplement.* Sect. XI. p. 500. ita loquitur: *Nullo modo explicari potest, quo modo monas alterari aut in suo interiori mutari queat, per creaturam quandam aliam; quoniam in ea nihil transponere, neque ullum motum internum concipere licet, qui excitari, dirigi, augmentari, aut diminui possit, quemadmodum in compositis contingit, ubi mutatio inter partes locum habet.* Quodsi vero Celeb. HANSCHII demonstrationem euoluas, quam loco citato protulit, vel ex ipsa citatione paragraphorum, id quod in responsione observaui, elucescet: scilicet, Virum doctissimum prorsus alium, quam defendimus, impugnare influxum. Prouocat enim ad definitionem 196, quae, quid per influxum corporis in corpus intelligat, exhibet; talem vero, utpote qui motum intestinum requirit, in monadibus locum non habere ostendit. Vtrum vero legitima exinde consequentia sequatur, nullum dari monadis in monadem influxum, actionem nullam, Beneuolus

Lector

Lector ipse iudicet. LEIBNITII tamen mentem, ni fallor, egregie explicat Vir doctissimus, licet id pro certo adserere nequeam, an ipse eiusmodi argumentandi rationem probet, praesertim cum ipsemet in tractatus citati praefatione de veritate vel usu eorum, quae ex mente LEIBNITII ibidem proponit, se nihil determinare, asserat.

§. LIIL.

Obiectio VI. inde hausta, quod naturae ordinem turbet influxus.

Quodcunque systema ordinem naturae turbat, illud est reiiciendum; Sed influxus Physicus mentis in corpus et corporis in mentem, nec non systema ab eodem cognominatum turbat ordinem naturae; Systema ergo physici influxus erit reiiciendum. Minor propositio ita probatur: Quicquid eandem in mundo virium viuarum motricium quantitatem non conseruari supponit, illud turbat ordinem naturae; utpote quod nouiter inuentae motus legi est contrarium. Influxu vero Physico mentis in corpus et corporis in mentem supposito, eadem virium quantitas in mundo haud conseruatur: Influxus ergo physicus turbat ordinem naturae.

rae. Quod MAIOREM argumenti pri-
 marii attinet, pro diuerso vocabulorum
 sensu vel concedi potest, vel negari debet.
 Quo igitur Logomachias euitemus, euol-
 uenda erit singulorum verborum pote-
 stas. *Natura* non est nisi principium
 mutationum in mundo, eidem intrinse-
 cum, seu complexus omnium earum vi-
 rium, quae finitis, quotquot in mundo
 inueniuntur substantiis, insunt, (conf. Ce-
 leb. WOLFFII *Cosmol.* §. 503. et 507).
Ordo igitur *naturae* erit ille, quem memo-
 ratae vires, dum agunt, in actionibus suis
 obseruant; adeoque per complexum ea-
 rum regularum constituitur, secundum
 quas vires, quae in mundo sunt, in agen-
 do limitantur. Regulae hae pro virium,
 quibus praescriptae sunt, varietate variis-
 que generibus, sunt diuersae ac plurimae
 sub certis tantum conditionibus locum
 habent, adeoque neque omnes regulae
 omnium virium, nec sub quibuslibet cir-
 cumstantiis, actiones limitant ac mode-
 rantur. Id igitur demum *ordinem natu-*
rae

rae turbaret, quo posito sequeretur: vim certi generis, quae sub his circumstantiis, in hac cum aliis relatione, et sub hac determinata conditione hanc potius legem, quam aliam in agendo obseruare deberet, eandem non obseruare, v. g. illa hypothesi turbaret ordinem naturae, si quis monadibus elementaribus voluntatem liberam tribueret, adeo vt pro lubitu directionem suam ac celeritatem mutare possent. Exinde enim sequeretur, corpus vnumquodque non perseuerare in statu suo quiescendi vel mouendi vniformiter in directum, nisi a causa externa statum mutare cogatur; cuius tamen contrarium primaria motus lex de corpore naturali quocunque adserit ac absolute enunciat. Si igitur in eo sensu, quem explicauimus, maior propositio accipiatur, ambabus manibus largior: quicquid ordinem naturae turbat, illud a philosopho admittendum non esse, si quando rerum naturalium causas inuestigat, ac de systematis certis eligendis est sollicitus. Sed tum *nego*

MINOREM. Agedum ergo consideremus profyllogifmum, qui minoris propositionis probationem continet. *Maio rem* huius argumenti iterum sine limitatione concedere haud possum. Illa enim nouiter inuenta motus lex, quae virium viuarum eandem semper in mundo quantitatem conseruari docet de corporum inter se conflictu est intelligenda, id quod ex eiusdem demonstratione satis superque patet. Conf. Celeb. WOLFFII *Elementa Mechanices* Lat. §. 593. 594. edit. II. dae nec non *Cosmolog.* §. 486. Adeoque non nisi conditionaliter sequentem in modum esset enuncianda: Post corporum *inter se* conflictum eandem semper virium viuarum quantitatem, quae ante conflictum aderat, sartam tectam manere, neque eandem hac corporum in se inuicem actione extingui. Hoc posito, nequaquam is huic motus legi contrarium quid ac eidem repugnans asserere existimandus erit, qui posita alia hypothesi ac antecedente id est *actione mentis in corpus*, aliam thesin

thesin ac consequens consequi sc., eandem virium quantitatem haud conseruari, contendit. Hinc ideo eiusmodi actionis in corpus naturae ordinem perturbare falso crederetur. (per definit.). Dubitas? ponamus igitur casum similem, in quo nemo prudentiorum huc usque ordinis naturae perturbationem perspexit, vel suspicari saltem poterit. Notum est ex mechanicis post conflictum corporum elasticorum *eandem semper conseruari celeritatem respectiuam* hancque legem motus regulis accenferi solere conf. *Elementa Mechanica* §. 590. Quis vero unquam Mathematicorum conflictum corporis elastici ac non elastici eam ob rationem naturae ordinem perturbare asseret, quoniam eodem posito post conflictum celeritatem respectiuam haud conseruari inter omnes notum est. Ridiculum enim esset, ideo quia corpora elastica post conflictum eadem celeritate a se inuicem recedunt, qua ante eundem ad se inuicem accedebant, statim inferre, similia in conflictu

flictu corporis elastici et non elastici contingere debere; ac, si non contingant, eorum in se inuicem actionem naturae ordinem perturbare eidemque repugnare. Intelligis iam, ni fallor, ex dictis, qua ratione maior prosyllogismi sit limitanda, quo eidem sua constet veritas, sequenti scilicet: *Ex quocunque Systemate eandem virium viuarum quantitatem in conflictu corporum INTER SE haud conseruari, per legitimam consequentiam deduci potest, illud perturbat ordinem naturae.* Sed maiore sic limitata, nego minorem, sc. quod ex Physico Influxu sequatur, in conflictu corporum *inter se* eandem virium quantitatem haud conseruari. Quodsi enim concedamus in actione mentis in corpus eandem virium viuarum, quarum mensura est c^2m , quantitatem non conseruari; id quod pluribus euincere contendunt, qui hodie influxum impugnant viri doctissimi; haec tamen virium viuarum mutatio, non in conflictu corporum *inter se*, sed in actio-

ne mentis in corpus tantum consequi concederetur. Adeoque quamdiu nondum euictum est ac euinci potest, istam motus legem de conseruanda eadem virium viuarum quantitate non modo corporibus in se inuicem agentibus, sed et menti in corpus agenti et vicissim praescriptam esse; prorsus nil praesens obiectio Influxui physico nocebit, licet omni specie non sit destituta.

Certae motus legi, adeoque et ordini naturae Systema Physici influxus aduersari, primus omnium CARTESIVS existimauit, quippe qui eandem semper in vniuerso motus quantitatem, cuius mensuram *cm.* seu factum ex celeritate in massam constituebat, conseruari statuit conf. *Princip. Philos.* P. II. §. 36. Quoniam vero per Physicum influxum novos in corpore, qui antea haud aderant, motus produci perspiciebat; eundem suae motus legi contrarium, adeoque reiiciendum contendebat. Ostendit vero Celeb. LEIBNITIVS falli in eo CARTESIVM, dum existimat, eandem in mundo motus quantitatem conseruari; suaque contra Cartesianos argumenta exposuit in *Actis erudit.* a. 1686. p. 161. *dans Nouvelles de la republique des lettres* a. 1689. p. 996. et in pluribus aliis locis; postmodum etiam eadem defendit contra Cartesianos, qui hanc legem tuebantur, imprimis contra

GATELANVM abbatem et DIONYSIVM PAPINVM, Professore Matheseos Marpurgensem. Post LEIBNITIVM Celeb. quoque WOLFFIVS *Mechanic. Lat.* §. 585. sequ. demonstravit in conflictu corporum elasticorum in hoc solo casu eandem conservari motus quantitatem, quando corpora ante et post conflictum versus eandem plagam moventur; in aliis vero idem non fieri. Sed non erat, cur destructo Cartesianorum argumento laetarentur Influxionistae; aliam enim motus legem detexit Celeb. LEIBNITIVS, quam ita enunciat: *eadem semper in mundo conservatur virium viuarum quantitas.* Proposuerat nimirum HUGENIVS iam anno 1669. in *Diario Eruditorum* (*Journal de Sçavans*) d. 18. Martii inter alias motus regulas a se inventas et sequentem n. 6: *Summa productorum a magnitudine (massa) corporis duri cuiuscunque factorum, multiplicata per quadratum celeritatis suae eadem semper est ante et post conflictum.* Postquam vero Celeb. LEIBNITIVS virium viuarum mensuram per quadrata celeritatum in massam ducta seu per c^2m aestimandam esse, ni fallor, occasione ipsius huius inveni Hugeniani, detexerat eandemque publice in *Act. Erud.* a. 1686. p. 161. sequ. proposuerat, facili consequentia ex invento Hugeniano eandem conservari in mundo virium viuarum post conflictum corporum elasticorum quantitatem deducere poterat, quam tamen legem universaliter enunciabat, licet de corporibus non elasticis eandem valere nullibi demonstrasset. Hoc suum inuentum publici iuris fecit dans le *Journal de Sçavans* de a. 1699. Haud tamen eadem erat,

ac est omnium Mathematicorum de hac motus lege sententia. Virium mensura potissimum haud paucis displicebat: sic Viri Celeberr. MACLORINVS inprimis et CROVSZ eandem nec hodie admittunt, alique, qui et hodie pro CARTESIO militant, virium mensuram simplici facto ex massa in celeritatem aestimandam volunt. Sed posuerunt rem extra dubitationis aleam Viri Mathematica rerum cognitione instructissimi, *Petropolitanae Academiae* olim ornamenta, Celeb. IAC. HERMANNVS et BVLFFINGERVS in *Commentariis Academiae* illius p. I. 45. sequ.; in iisdem actis ex suis principiis dynamicis idem ostendit Celeb. WOLFFIVS p. 231. Antea vero idem iam praestiterat doctiss. s' GRAVESSANDE in *Elementis Physices Mathematicae* Tom. I. p. 112. ed. post. quibus addantur ea, quae in *Praefatione ad Institutiones suas Philosophiae Neutonianae* monuit. Experimentis Leibnitianam virium mensuram confirmavit POLENVS tract. *de Castellis* §. 118. Omnium vero luculentissime cuncta, quae ad defendendam hanc mensuram adferri poterant, congestit ac pleno modio mathesiphilis lectoribus admensus est insignis Mathematicus BERNOVILLIVS dans son *discours sur les Loix de la communication des mouvements*. a Paris 1727. Vtrum vero haec motus lex de corporibus etiam non elasticis valeat, alia est quaestio. Etenim neque HVGENIVS in corporum quorumcunque conflictu id, quod facto ex quadrato celeritatis in massam mensuratur, conservari vnquam demonstravit, quippe qui hanc motus legem de corporibus tantum duris enunciat; neque

neque illustris LEIBNITIVS vniuersalitatem
 suae legis de conseruanda eadem virium viuarum
 in vniuerso quantitate vllibi, quantum quidem scio,
 euictam dedit. Insignis quoque Geometra, IACOB
 HERMANNVS, qui memoratam LEIBNITII legem hypothe-
 seos instar in sua *Phoronomia* sine
 demonstratione sumit, ac varias ex eadem motus
 regulas deducit, de corporibus non elasticis eandem
 nondum demonstratam esse, haud obscure fatetur.
 Ita enim, postquam Leibnitianam legem de corpo-
 ribus actuosis seu elasticis proposuerat, pergit:
*Excipimus corpora inertia, quorum vis absolu-
 ta post collisionem nunquam eadem est, quae erat
 ante concursum, quandoquidem haec vis in ipso con-
 flictu penitus absorbetur, sc. cum mobilia celeritatibus,
 massis suis reciproce proportionalibus, sibi inuicem ob-
 uiam veniunt. Sed eiusmodi corpora penitus inertia
 FORTE nulla dantur, nam etsi pleraque corpora
 perfecta actuositate vel elasticitate praedita non sunt,
 quod particulae eorum compressae sese in pristinum
 statum restituere non valeant, eorum saltem ele-
 menta perfecta elastica esse queunt, a quo statuendo
 nullus ex praestantioribus Geometris huius aevi abhor-
 rere videtur.* conf. absolutissimi operis p.m. 112.
 113. Omnium primus acutissimus WOLFFIVS *Cos-
 mologiae* §. 486. in conflictu corporum quorumcun-
 que, etiam non elasticorum vis viuæ quantitatem
 semper conseruari, distinctius euictum dedit, dum
 sc. a pari argumentatur ac nullam rationem adesse,
 cur in corporibus non elasticis ea vis omnino peri-
 ret, quae conseruatur in elasticis, pluribus osten-
 dit. Quodsi vero etiam Celeberrimi viri argu-

mentum pro Leibnitiana motus lege omni exceptione maius supponamus ; nil tamen physico influxui nocebit ; cum regulam tantum corporum inter se conflictui praescriptam determinet. Licet autem adductae in Spho rationes satis superque ostendant, me non sine causa legem motus Leibnitianam influxui haud contrariam adseruisse ; quaedam tamen illustrationis gratia , supra dictis adiicere fortassis hic non incongruum erit. Concedent mihi viri doctissimi, qui influxum impugnant, Leibnitianam motus legem ex illo reliquarum omnium (vel ipso summo NEWTONO iudice in *Principiis Philosoph. Naturalis Mathematicis* p. m. 12.) principio ac fundamento, quod sc. *Corpus quodlibet perseveret in statu suo quiescendi et mouendi uniformiter in directum, nisi a causa extrinseca statum suum mutare cogatur*, esse deriuandam ac deriuatam. Quodsi igitur euicero, minime id esse absolum, si quis motricem mentis facultatem neque hac motus lege teneri adserat ; me quidem iudice non erit, cur quis amplius miretur, si mentis in corpus actionem Leibnitianae legi ex illa altera deductae ac deriuatae, adstrictam esse negauero. Iam vero nemo facile negauerit facultatem motricem, si quam menti competere euictum fuerit, eiusdem libertati, liberoque decreto esse subiectam ; adeoque mentem alios atque alios conatus aliter atque aliter directos propria vi producere vel adhibere posse, quippe quae, quia et quatenus libera, semet ipsam ad agendum determinat, neque causa extrinseca determinatrice opus habet. Euidetissimum igitur est, mentem in statu suo acquiescendi ac mouendi vnifor-

vniformiter in directum, donec ab extrinseco statum mutare cogatur, haud permanere; mens adeoque primariae huic motus, qui inter corpora obtinet, legi minime est subiecta. Quis igitur mirabitur, si mens facultate motrice praedita novos motus producat, imo primitiuas corporis vires ad maiores subinde intensitatis gradus euehat, modifcet ac determinet? Stat igitur systema nostrum sicuti maresia cautes. Neque etiam contra responsionem datam Celeb. WOLFFII exceptio valet, qua ad legem Leibnitianam haud prouocari quatenus modum agendi corporibus praescribit, sed quatenus ordinem naturae determinat, in *Psy chol. Rat.* §. 538. p. 512. monet. *Ecquis enim, addit, urgeret, eundem agendi modum obseruari debere a corpore in animam, vel ab anima in corpus agente, quem corpori in suis simile praescriptum ab auctore naturae deprehendimus, nisi contrario agendi modo ordo naturae perturbaretur.* Si enim Viri summi mentem percipio, nil in hac exceptione continetur, ad quod a me in ipso paragrapho iam sufficienter non sit responsum. Vnicum adhuc addam: emendari posse legem Leibnitianam ea ratione, vt de quibusuis valeat substantiis, si loco virium viuarum, quae tantum ex modificationibus virium substantialium ac primitiuarum exoriuntur, ipsas vires substantiales substituas, idque inter vniuersales naturae leges referas: *nihil virium substantialium perire naturaliter; cum nulla sc. monas, nulla substantia naturaliter destrui queat.* Lege vero hac ratione emendata nihil inuenies, quod in eadem cum influxu pugnet physico.

§. LIV.

*Obiectio VII. a defectu proportionis inter
motus corporis et mentis decreta
petita.*

*Causae et effectus inter se sunt proportionales seu effectus causis suis a quibus producuntur sunt proportionales et causae vicissim effectibus a se productis. Sed vires mentis et corporis motus ac vicissim non sunt sibi inuicem proportionales. Motus ergo corporis a vi mentis haud producuntur seu vires mentis ac motus voluntarii in corpore sese ut causae ac effectus inter se non habent; adeoque nullus corporis in mentem et vicissim datur influxus. Resp. Si in maiori propositione proportionem in trito apud Mathematicos significatu adhibeas, eo sc. quem EUDOXVS et EVCLIDES (conf. *Element. Lib. V. def. IV.*) vocabulo tribuunt, concedo maiorem. Sensus vero propositionis tunc sequens erit: causam ut 2. producere effectum ut 2.; causam ut 3. producere effectum ut 3. i. e. duplam causam duplum effectum, triplam triplum*

plum et sic porro producere; adeoque si duos effectus inter se comparaueris, iidemque se habeant vt 2: 3, horum effectuum causas se quoque habituras vt 2: 3. Si vero per proportionem id intelligas, quod antiqui Geometrae et recentiores plerique rationem dicunt, ac per duorum homogeneorum (seu quorum vnum aliquoties repetitum potest fieri id, quod est alterum, aequare illud vel superare) secundum magnitudinem comparationem definiunt; quemadmodum Celeb. BVLF. FINGERVS in suo contra influxum argumento et pauci ante eum alii vocabulum vsurpant: maiorem propositionem simpliciter concedere haud possum. Quis enim nescit causas efficientes, vires, conatus, substantias esse et sic porro; effectus vero etiam accidentia, mutationes, modificationes, limitationes. Quis autem concedet ex modificatione ac limitatione bis, ter, quater, vel aliquoties repetita vim enasci, vel ex tribus, vel quatuor accidentibus combinatis substantiam prodire, vel

aliquid, quod cum ea idem sit, aequet illam, aut superet, et sic porro. Repraesentationes mentis eiusdem mutationibus ac modificationibus annumerandas esse, quis negauerit? Sed dic amabo, quot eiusmodi modificationes ac mutationes vim mentis repraesentatiuam constituent; vel ex quot aliis eiusmodi mentis actionibus in vnum quasi fasciculum compactis eiusdem vis vel substantia constituatur? *Minorem* propositionem, si in priori ac trito significatu proportionis vocabulum adhibeas, nequaquam concedo; cum vel ipsa experientia teste id extra dubitationis positum sit aleam, duplo mentis conatui duplum respondere in corpore effectum et pro nisu animae maiori effectum etiam motumque in corpore esse maiorem ac magis intensum. Ast in alio sensu concedere eandem possem: sc. quod inter mentis vires atque motus in corpore voluntarios, tanquam omnimode homogenea quoad quantitatem comparatio institui non possit, ita vt aliquot corporis motus

tus idem sint vel fiant, quod animae nostrae vis vel conatus, eundemque aequent, vel superent; argumentum enim tunc in maiore laborat. Forsitan vero euieta iam motrice mentis facultate, vires animae et motus in corpore vel ipsi Celeberrimo huius argumenti auctori haud adeo heterogenei videbuntur, vt propterea omnis animae in corpus actio ac influxus penitus sit reiiciendus. Quenam enim ἐτερογενεια impedit, quo minus vis motrix motum producere possit.

Virget praesens contra systema Physici influxus argumentum Celeb. BVLFFINGERVS et ingenio et acumine nemini secundus, qui quanto maxime poterat adparatu Systematis Harmoniae praestabilitae defensionem ex instituto suscepit, et quidem adeo ingeniose, vt respectu huius systematis Virgilianum illud de Hectore Troiano vere in eum quadret

- - - Si Pergama dextra
Defendi possent, etiam hac defensa fuissent.

Breuiter iam illud attigerat in tract. de *Harmonia Praestabilita* p. 54. sequ. praeeunte LEIBNITIO; pluribus vero postmodum in *dilucidationibus philosophicis* ac vberius idem argumentum prosequutus est §. 327. p. 329. Quoniam vero vir Celeberrimus paulo

paulo aliter, quam ipsemet idem proposui, argumentum suum enunciat, haud alienum videtur eiusdem verba hic subiicere, quò eo facilius Lectori Beneuolò patefcatur, num Viri celeberrimi mentem fuerim adsequutus. *In quocunque, argumentatur l. c. entium genere effectus non semper est tantus, quantum serio intenditur, ibi datur proportio inter vires ad effectum applicatas et quantitatem ipsius effectus. Ille igitur effectus non dependet a viribus cum effectu quoad proportionem incomparabilibus. Atqui vires animi et corporis motus sunt quoad proportionem incomparabiles. Ergo effectus, quales in corpore mouendo experimur, non procedunt a viribus animae. Ergo anima non mouet effectiue corpus suum.* In hac catena haud mihi displicet; prima et secunda propositio, si de proportionem stricte sic dicta seu *αναλογια* loqueretur Viri Celeb. Sed cum de ratione seu *λογω* sit intelligendus, quemadmodum ex ipsa, quam de proportionem attulit, definitione patet, vtramque concedere nequeo. In casu prioris negarem propositionem tertiam; in posteriori vero eandem certa ratione concederem, in vtroque igitur casu falsa erit conclusio ac epilogus. Ne quis vero me differentiam inter *λογον* et *αναλογιαν* finxisse arbitretur; in eius gratiam ipsas magistri definitiones exhibeo. En priorem ex Lib. V. tertiam: *Λογός (ratio) ἐστὶ δύο μεγεθῶν ὁμογενῶν ἡ κατὰ πηλικότητα πρὸς ἀλλήλα ποιεῖ σχησις* ad quam cūratius intelligendam conferri debet def. V. in qua, quid per *τὰ ὁμογενή* intelligat, explicauit aliis verbis: *Λογον εχειν πρὸς ἀλλήλα μεγεθὴ λεγεται, ὡς δυναμένω πολλαπλαζομένω ἀλλήλων ὑπερεχειν.* Post-

Postmodum vero proportionis quoque *ὁμοιότης* adfert definitionem n. IV. *Αναλογία δὲ ἐστὶ λόγων ὁμοιότης* vel vt THEON habet *ταυτότης*. Quae ad explicationem harum definitionum faciunt, videas apud WALLISIVM in *tractatu elemtico aduersus* MARCI MEIBOMII *dialogum de proportionibus* et BARROVIVM in *lectionibus Mathematicis* de Anno 1665, 66. Ex hisce definitionibus patet, in ratione quidem non nisi homogenea comparari; in proportionem vero non necessarium esse, vt omnes termini sint homogenei. Sic v. g. inter merces et pretia, inter laboris magnitudinem et tempus et sic porro proportio datur. Conf. Celeb. WOLFFII *Element. Matheseos Lat. Arithmetices* Cap. III. et VI. Si igitur proportionem tantum inter vires mentis et motus in corpore supponas, facili ratione patecet, cur effectus tantus non sit, quantus intenditur. Quodsi enim quis intenderet effectum vt 100., vi vt 50. instructus, illi mirum videri non debet, si conatus eius sint frustranei futuri; nam posita proportionem causarum et effectuum, si effectus intentus est ad alium, quem primitiuum dicam, vt 100 : 1; etiam causa, quae eundem producere debet esse deberet vt 100 : 1; ad causam, quae effectum vt 1. producit. Adeoque non mirum, quod miles fugitiuus flumen latissimum saltu traicere nequeat, cum vires non habeat effectui requisito respondentes vel tantas, quantas proportio requirit. Si vero in causa ac effectum ad se inuicem relatis necessario rationem in sensu mathematico et homogeneitatem requirat Vir doctissimus, respondeat ad instantias a me prolatas; vt iam Dei

T. O. M.

T. O. M. actiones praeteream ac corporum in se inuicem, quoniam contra priorem instantiam ipsemet protestatur, alteram vero forsitan quoque reiiciet, realem corporum in se actionem cum illustri LEIBNITIO negaturus. Ostendi igitur ad Systema Physici influxus adplicari debere et posse, quae ipsemet Celeb. BVLFFINGERVS de *Harm. Praestabil.* p. 242. de motuum in corpore et conatuuum in mente proportionem in isto systemate obseruauit; nil adeoque superest, quod hic sit adiiciendum, cum ipsemet Vir doctissimus l. c. fateatur: *Quodsi idem adplicare ad influxum liceat, cedam vniuersa heterogeneitatis obiectione.*

§. LV.

Obiectio VIII. quod in Systemate influxus effectus sit maior sua causa.

Effectus integer aequipollet causae plenae. Sed in systemate influxus physici is, qui perhibetur, effectus integer, non aequipollet causae plenae. Ergo is, qui in Systemate Physici influxus perhibetur effectus, effectus non est; adeoque neque mentis in corpus neque vicissim influxus datur. Minoris probationem ei fundamento superstruit doctissimus BVLFFINGERVS, quoniam in influxu physico effectus maior sit sua causa, quia sc. non modo a motu in organis
sensu-

sensoriis exoriatur motus fluidi neruei in cerebro, ab eodemque rursus alius motus, qui motus iam effectum plenum absoluant: sed praeter hunc effectum et alius sc. repraesentatio in mente, quae igitur effectum reddat causa maiorem. Resp. In maiori propositione prius enucleandum erit, quid sit aequipollentia causae et effectus, vel effectus integri et causae plenae aequalitas. Si vir Celeb. idem per effectum vi causae aequalem intelligat, quod Celeb. WOLFIVS, non est, cur quoad maiorem propositionem ab eo dissentiam: *Effectum enim causae efficienti aequalem*, Philosophus dicit, *effectum plenum quem causa efficiens vi data producere potest.* Ontol. §. 926; ibidem Vir acutissimus *effectum causa maiorem eum dicit, qui vi illa maiori producitur; effectum causa minorem, qui vi illa minore producitur.* Nullum hic homogeneitatis vestigium. Si vero causam effectui aequalem in eo sensu accipias, ut hunc cum illa ad eandem unitatem referri, eidem homogeneum esse ac vnum alteri, prorsus

sus substitui posse hac phrasi denotes; minime tibi eandem concedo. Si in priori sensu sumitur vocabulum, nego minorem, seu quod in influxu physico effectus causae non aequipolleat i. e. quod vi data produci nequeat; ad eiusdem igitur probationem respondeo: Notandum esse in influxu physico 1) ipsam motus impressionem, qui monadibus communicatur in eisdem excitare perceptionem, nam communicatio motus non nisi per modificationem virium, quae elementis insunt et quas perceptivas statuit LEIBNITIVS peragi potest; adeoque ultra communicationem motus aliud nil requiritur, ad excitandam perceptionem; et quemadmodum in monadibus corporum similiter et in anima. Observandum 2) perceptionem sensualem haud integram pendere ab actione elementorum materiae in mentem; sed ab eadem tantummodo modificari vim mentis repraesentativam ac dirigi, vt hoc potius quam aliud quid sibi repraesentet; nequaquam autem

tem perceptiones menti tanquam liquidum aliquod instillari conf. §. 44. Si vero aequipollentiam causae ac effectus aliter accipias, et quidem in posteriori sensu; minorem quidem concedere possum: sed nil lucrabitur argumentum; falsum enim erit ob negatam ac falsam maiorem.

Idem, ut iam dixi, qui praecedens, ornauit argumentum, et praesens excoluit, potissimum Celeb. BVLFFINGERVS, ac illud pluribus explicauit in laudato saepe tractatu de *Harmonia Praestabilita* p. 33. sequ. Explicat ibidem Vir acutissimus, quid in canone metaphysico de effectus integri causaeque plenae aequalitate per causam plenam, nec non per effectum integrum, intelligat. *Effectum integrum* (quem Celeb. WOLFFIUS plenum vocat) omne illud esse dicit, quod ab actione causae proficiscitur ac pendet, siue illa resistentiae corporum superandae impendatur, siue alium adhuc extra se effectum producat. *Causam vero plenam* vocat istas vires, quae integro huic effectui producendo adplicantur ac impenduntur, omnes et solas. Explicatis iam tali ratione terminis certas motus leges in subsidium vocat, easdemque canoni suo iungit, atque Systemati physici influxus hisce armis non bellum modo, sed certissimum interitum minatur. Sub variis enim physicis hypothefibus, ac in variis casibus corporum inter se conflictum con-

N

fiderat,

fiderat, ac qualis fit in iisdem effectus integer perpendit. Modo enim corpora tanquam ad motum indifferentia cum Cartesianis considerat; modo vi inertiae instructa supponit; nunc eadem in vacuo; nunc in pleno contemplatur; ac sub qualicunque hypothefi effectum integrum non nisi motum esse ob allegatas motus leges contendit. Est ergo, colligit, effectus integer, qui a viribus corporis nostri produci potest non nisi motus: adeoque ab eisdem perceptio in mente excitari nequit; vetat id videlicet canon metaphysicus, si enim praeter effectum integrum aliud quid produceretur a causa, effectus esset maior viribus causae. Candidè exhibui L. B. Viri Celeberrimi speciosam argumentationem: sed varia sunt, quae eandem pariter, vt reliquas cunctas, quae hactenus quidem prolatae sunt, Systemati nostro parum nocere, satis dilucide, ni fallor, euincunt. Vt data opera ea praeteream, quae quilibet Lectorum facile obseruare poterit. v.g. Superstructum esse totum hoc argumentum motus legibus, corporum inter se conflictui praescriptis, quae quam validam argumentis contra influxum Physicum fundamentum praebeant ex §. 53. constare potest. Similiter non opus erit, vt pluribus moneam, niti Virum doctissimum argumento ab heterogeneitate corporis ac mentis petito p. 39. ad quod tamen paragrapho antecedenti satis responsum est. Praeter ea enim, quae in §pho iam a me obseruata sunt, sequentem hic liceat responfionem adiicere, Leibnitianis principiis maxime congruam. Notum est viro acutissimo, motum corporum a modificatione virium, quibus monades sunt instructae, pendere

dere; ostendi vero modificationem virium in monadibus elementaribus in motus communicatione excitatam esse perceptionem, non dissentiente Celeb. LEIBNITIO (§. 31.): videt igitur Vir summus quod motus etiam corporum in conflictu excitatus non modo perceptionem non excludat, verum etiam supponat. Quodsi igitur etiam concederetur, motum esse effectum plenum, qui a viribus corporis produci potest, ac mens igitur ita adficeretur a vi corporis, ut conatum ad motum exferat determinationi conuenienter; nondum tamen inde colligi posset, perceptionem a corporis viribus excitari haud posse, cum ne quidem motus eiusmodi consequi possit, nisi hunc antecedit perceptio (conf. §. 30. 31.) Adeoque tantum abest, ut excludatur perceptio ab hoc effectu pleno, ut neque effectus plenus sine ea obtineri possit ac adeoque in eodem iam includatur necessario. Patet igitur vel ipso Celeb. LEIBNITII scuto telum hoc a systemate nostro auerti ac propelli posse facillime. Non incongruo loco hic obseruare liceat, variarum id difficultatum ansam dedisse, quod nonnulli existiment, influxionistas mentem quasi aggerem sibi concipere, ad quem spiritus animales tanquam fluctus marini allaberentur; a mente vero omnes hosce absorberi motus ac transmutari in cogitationes statuere. Inde enim fieri non poterat, quin eiusmodi angiportum, ex quo reditus motuum non detur, admittere nollent. Sed quantum hi absint a vera influxus notione, ea, quae supra ostendimus, satis superque demonstrant. Fortassis autem haud inepte supponi posset, mentem in cer-

to monadato seu corpusculo subtilissimo, maximeque exiguo, a quo forsan nunquam separari posset, aliis inferioris ordinis monadibus cinctam existere; monadatum vero illud vel membranae cuidam innexum esse vel glandulae et sic porro; verbo, fixae cuidam cerebri parti, quae fluido nerueo haud innatet, sed reliquis adhaereat partibus. Mentis vero sedem commodo loco constitutam in confluxu neruorum, quorum succum non minus quam sanguinem circulari haud omnino vero dissimile videtur, ab huius fluidi, quod praeterlabitur, impulsu, tremulo motu concitari atque ipsas monadam, quae in monadato iam dicto existunt, vires certa ratione modificari, quae similiter mentis, quam cingunt, vim determinent, ac ita dirigant, ut, cum continuo ad repraesentandum nifu sit instructa, hoc potius obiectum quam aliud sibi repraesentet, determinationibus impressis conuenienter, quia scilicet effectus semper causae sequitur qualitatem. Protuli haec eum in finem, non quasi distinctam hic omnium, quae in influxu physico contingunt, explicationem dare vellem; id enim per ipsam influxus naturam fieri haud posse supra demonstraui; neque quasi omnia haec supposita vera ac pro demonstratis habeam: sed tantum, ut exemplo ostendam, iis qui abstracta non capiunt, fieri posse, ut quoad specialem influxus modum, alia possit dari explicatio, quam sibi imaginantur influxus hostes. Sed sufficiant haec responsionis loco ad Celeb. EULEFFINGERI argumentum; non enim opus est, ut eidem refellendo diutius inhaeream, cum vir acutissimus vel ipse huic argumento haud nimium
fidere

fideré videatur, quoniam illud, quod ab heterogeneitate deduxerat, tanquam causae suae arcem in *Dilucidationibus Physicis* potissimum ac vnice tutatur. Vtinam eruditissimo viro, Consiliario iam Serenissimi Würtembergiae Ducis intimo ac primario Principis Würtembergiae iuventutis morum ac studiorum formatori tantis iam officiis admoto ulterius vacaret, in huius generis veritates inquirere; non dubitandum, quamcunque tueretur partem, multum lucis maximi momenti veritatibus eius opera accessurum.

§. LVI.

Obiectio IX. quod in Systemate influxus menti vires contrariae tribuantur.

Si cuilibet substantiae simplici finitae, adeoque et animae, vis mouendi competere nequit, Systema Physici influxus veritati non est consentaneum. Sed Substantia simplex finita, adeoque et anima nostra vi mouendi instructa esse haud potest. Ergo Systema Influxus falsum est ac reiiciendum. Minor probatur sequenti ratione: Si substantia simplex haberet vim mouendi, resisteret substantiis aliis vi mouendi instructis eodem tempore versus quamcunque plagam; adeoque una plures vires haberet, imo conatus prorsus oppositos. Sed consequens est

absonum; ens enim simplex nec una plures vires habere potest, multo minus conatus oppositos. Ergo et antecedens falsum erit

i. e. fieri nequit, ut simplex substantia finita, adeoque et anima nostra vi mouendi sit instructa. Maiorem profyllogismi, quod

sc. posita vi mouendi in ente simplici, idem versus quamcunque plagam simul aliis resistere debeat, euidentissimam quidem esse contendit Celeb. argumenti auctor, eam ob rationem, *quoniam in notione plagae nulla ratio continetur, cur potius secundum hanc, quam illam plagam resistat.*

Resp. Concedo quidem Viro doctissimo in notione plagae in abstracto, in imaginaria illa certi cuiusdam orientis vel occidentis etc. puncti idea, rationem sufficientem, cur monas quaedam potius secundum hanc, quam illam plagam resistat, haud contineri; annon vero alia ratio esse possit, cur secundum hanc potius, quam aliam plagam monas resistat, ac utrum legitima sit consequentia: in notione plagae abstracta non continetur ratio,

tio, cur monas versus eandem tendat; ergo omnino versus nullam determinatam plagam in resistendo vim suam dirigit, sed versus omnes nititur, id quidem facili negotio ex sequentibus patescit. In imaginaria fane et abstracta spatii ac temporis notione ratio quidem non continetur, cur ens quoddam in hoc, non alio spatio, hoc potius, quam alio temporis articulo existat. Quis vero eam ob rationem statim concedet, ens illud per omnia spatia ac tempora esse diffusum. Quodsi enim ad res alias in spatio coexistentes, in tempore vero ad antecedentes vel consequentes attendas; non impossibile erit inuenire rationem, cur ens quoddam hoc tempore et hoc potius, quam alio loco existat. Tempus enim et spatium sunt ordines rerum, illud, quatenus sibi inuicem succedunt, hoc, quatenus coexistunt. Si igitur similiter ad res versus certam plagam sitas, ad res certo ordine monadi datae coexistentes attendas, in his potius, quam in abstracta plagae notione ratio-

nem directionis resistentiae monadis quaerendam esse, facile animaduertes. Potest enim in monade conatus adesse, has potius, quam alias monades remouendi ex determinatione antecedenti, adeoque tendentia motus versus certam plagam; hinc non mirum, si occurrenti monadi nisu contrario instructae potius resistat, quam aliis. Hinc ut versus omnes plagas nisus, etiam contrarios, habeat necessarium non est; nil igitur argumentum nocet Systemati nostro. Maior ergo Profyllogismi huius argumenti non est legitime probata. Minor vero in eodem profyllogismo aequiuocatione laborat. Plures in ente simplici dari nequeunt vires substantiales et originarias concedo; accidentales plures s. eiusdem vis originariae plures determinationes, imo conatus etiam oppositos, nego. Fundamentum distinctionis sedula mentis contemplatione et affectuum secum inuicem et cum ratione pugnantium consideratione facile intelligi potest.

Proposuit hoc argumentum illudque, si vllum aliud, systematis physici influxus iugulum maxime premere existimauit IOHAN. FREDERICVS SCHREIBER, Vir doctissimus, qui editis abhinc aliquot annis *Elementis medicinae physico-mathematicis* tantum verae gloriae, paruo licet libro, sibi apud rerum intelligentes conciliauit, vt haud immerito reliquorum etiam Tomorum maturatam editionem exoptent, quibuscunque scientiae curae sunt cordique. Inueniet Lector B. laudatum modo argumentum in praefatione libri citati. Praemisso ibi lemmate, quod entia vi mouendi praedita sibi inuicem resistere asserit; vnum ens simplex vim mouendi habere non posse; sequenti ratione Vir Doctissimus probare annitur. *Fac, inquit, vni enti simplici vim mouendi non repugnare: atque tum resistet aliis entibus vi mouendi praeditis in omni casu, per lemma. Cum autem in notione plagae nulla habeatur ratio, cur potius secundum hanc quam illam resistat, ens illud simplex aequè conabitur secundum orientem ac secundum occidentem; suppono namque omnia plena esse. Sed ens simplex non potest vna plures vires habere; ex ontol. Hinc nec vno plures conatus, multo minus ergo oppositos. Quam certum ergo est principium contradictionis, tam certa quoque est propositio. In subsequentiis vero hoc dictis annectit corollarium: Quare nec anima humana vi mouendi gaudere potest; et in scholio: Quare influxus physicus obtinere nequit.* Habes Lector Beneuole argumentum verbis Viri doctissimi expressum; vtrum vero tanti ponderis sit, vt nemo vltterius mentis in corpus actionem tueri possit, nisi

quemadmodum quidem huius argumenti Cl. Auctor existimat, risui *intelligentium* sese exponere velit, ex iis quae in Spho de eodem adnotaui, si competens harum rerum iudex es, facile colligere poteris. Adiciam tamen supra dictis, quo eo melius argumenti indoles perspicui possit, similem prorsus consequentiam. En illam: Fieri non potest, ut anima nostra velit, ut corpus progrediatur versus certam plagam, seu ut ambulet certo tempore orientem versus potius, quam versus occidentem aut versus aliam plagam; nam in no-
tione plagae nulla ratio continetur, cur mens versus hanc potius quam aliam plagam corpus suum progredi velle debeat: vult igitur anima ut corpus progrediatur eodem tempore versus orientem non solum, sed et versus occidentem, meridiem ac septentrionem; imo versus plagam quamcunque. Num haec tibi noua sequela videtur? sed huic simile est telum, quo influxum physicum aggreditur Vir doctissimus.

§. LVII.

*Obiectio X. quod systema influxus sit immortali-
tati animae contrarium.*

*Systema, quod immortalitati mentis aduersatur, a Philosopho adoptari non debet. Sed Systema Physici influxus aduersatur mentis immortalitati. Ergo. Minor sequenti ratione probatur: In quocunque
syste-*

systemate sensationes ab actione corporis in mentem dependent; id immortalitati mentis e diametro est contrarium: corpore enim destructo i. e. causa sublata, sensationes etiam, tanquam effectus, tollantur necesse est; hinc mens tanquam profundissimo somno post mortem perpetuo sepulta maneret; immortalis adeoque non dicenda. Sed in Systemate Physici influxus sensationes ab actione corporis in mentem dependent. Ergo Systema istud immortalitati mentis aduersatur. Maioris propositionis in huius argumenti profyllogismo falsitas varia ratione euinci potest. 1) Primo enim adhibita quadam illustris LEIBNITII hypothese facile elucescet, Celeb. Leibnitianos sine ratione supponere, corpore praesenti destructo nullas in mente sensationes excitari. Statuit nimirum Vir Summus: nunquam deesse spiritibus finitis corpora, mentemque a corpore praesenti separatam subtiliorem corpori vel iungi vel coniunctam permanere; ut paucis dicam, in morte exteriori quasi vestem tantummodo exuere,

exuere, non omnem. conf. Tom. I. *du Recueil* p. 118. 119. et *Journal des Sçauans* de 1695. p. 450. : Hoc supposito, nulla est consequentia : sensationes a corporis actione dependent; ergo mens non est immortalis. Licet enim hoc corpus destruat, poterunt tamen ab actione subtilioris illius corporis, quo mens post mortem instructa erit, sensationes certae in anima excitari; illisne, quas nunc habemus similes, an dissimiles futurae, nil refert. 2) Quod si vero etiam mentem ab omni corpore post mortem seiunctam credas ac separatam; non tamen existet in vacuo, cincta erit aliis monadibus, quae omnia vniuersi spatia replent. Ab earum igitur actione id suppleri poterit, quod antea corporis ope praestabatur: poterunt excitari in mente rerum praesentium repraesentationes, si non pro situ corporis, pro situ tamen et loco mentis in vniuerso. 3) Si neque hoc placet, accipe tertium. Sine ratione supponitur in argumento, ad immortalitatem mentis
necessa-

necessarium esse, vt post mortem etiam sensationes habeat. Non enim anima est ens mere passiuum, in quo nil praeter impressiones a corpore excitatas locum inueniat; tantum id abest, vt ne quidem in sentiendo mere passiuè sese habeat (§. 43). Poterit igitur post mortem corporis eas continuare ac suscipere actiones, quas propria vi nec corporis ope etiam in statu coniunctionis producere solebat, poterit, v. g. velle et nolle, meminisse rerum praeteritarum, iudicare, ratiocinari, intellectu puro vti et sic porro. Neque sequitur: mens, dum corpori coniuncta est, si quando nullas sensationes claras habet, in certo statu est, quem somnum dicimus. Ergo etiam corpore destructo, si nullas sensationes claras habet dormit ac in eodem statu est constituta: *a statu enim animae corpori unitae ad statum separatae non valet consequentia; cum potius corpore corruente ipsa ratio suadeat, eundem non subsistere in anima limitationis modum; sed statum consequi a praesenti diuersum.*

Sunt

Sunt verba doctiss. THÜMMIGII in dissertat. de immortalitate animae §. 24.; a Celeb. BVLFFINGERO quoque allegata l.c. §. 366.

Immortalitati mentis systema nostrum maxime contrarium esse Magnus WOLFFIVS credidit, idque se demonstraturum esse in *praefat. ad Metaph. Germ. edit.* Illud minatus est. Num sententiam postmodum mutauerit, ego quidem nescio: nullam tamen amplius huius argumenti in *Psychol. Rat. Lat.*, ubi ex instituto de influxu physico egit, iniicit mentionem. Vix tamen dubito, quin Vir summus argumento ei, quod refutaui, haud dissimili, assertum suum fuisset stabiliturus, nisi forsitan pro eo, quo est, iudicii acumine argumenti imbecillitatem satis superque iam animaduertit. Responsionem meam primam hypothesi Leibnitianae superstruxi, nec prorsus vero dissimili, nec nouae. Ut enim CHALDAEOS et PYTHAGOREOS praeteream, nec de AEGYPTIIS quicquam dicam; PLATO certe, alique haud pauci Graecorum philosophi animis separatis subtile aliquod tribuerunt corpusculum multumque de istiusmodi *οχημασι*, seu vehiculis philosophati sunt; PROCLUS etiam teste, mira tali corpusculo tribuunt praedicata, *αυλον* enim dicunt, *αδιαίρητον καὶ απαθές*. conf. quoque PLOTINVS Ennead. IV. Primae etiam Ecclesiae patres, qui vt plurimum PLATONEM sequebantur, haud veriti sunt similia statuere. Sic ATHENAGORAS post *διαλυσιν* animae et corporis

poris. huius aliud menti superesse corpus, *νοητον* in *Apolog.* perhibet. ORIGENES etiam vt in aliis, sic hac etiam in parte in libro *περὶ ἀρχῶν* platonizat. IOHANNES Episcopus Thessalonicensis in Synodo Nicaena secunda tam parum ab hac sententia abfuisse videtur, vt vel in episcoporum concione eandem defenderit, ac suae sententiae complices BASILIVM M. ATHANASIVM et METHODIVM citauerit. conf. *Acta huius Synodi*; similia a Synodo Ephesina probata fuerunt. CLAVDIANVS etiam MAMERTVS in lib. de *Statu animae* ad SIDONIVM APOLLINAREM erudite huius opinionis causam egit; vt CAESARIVM in dialogis I. p. 58. sequi aliosque praeteream. Patrum et Philosophorum huc facientia testimonia plura videas apud DIONYSIVM PETAVIVM in *Theol. Dogmat.* Tom. III. Lib. I. cap. 2. sequi. apud RENATVM VALLINVM in not. ad BOETIVM p. 62. nec non apud RICHARDVM BAXTER in *the defence of the Souls immortality against the Somatists or Epicureans and other Pseudo-philosophers* p. m. 528. et 575; qui ibidem nouem quoque rationes profert, quibus huius sententiae defensores vt plurimum niti solent; non quasi ipsemet eandem probet, sed ex alia ratione: *I name their reasons, that you may be charitable in your censures.* Dignum bono Viro institutum et necessarium multis monitum! Inter recentiores, GROTIVS et VOSSIUS Senior non multum ab hac sententia abesse videntur. Nuper vero HUMPHREDVM quoque DITTONVM, in appendice libri mea laude maioris, quo *veritatem religionis Christianae*

stianae ex resurrectione Christi probat, p. 712. 713. versionis germ. Leibnitianam sententiam suo comprobasse calculo, observaui. Ea vero, quam ultimo loco attuli, responsio haud infirmum sane pro mentis immortalitate suppeditat argumentum, imprimis, si cum aliis rationibus coniuncta consideretur. Non ignoram fuisse ARISTOTELI, Viro quem plures contemnunt forte, quam intelligunt, hanc in demonstranda mentis immortalitate viam ex eiusdem libris περὶ ψυχῆς perspexi. Sic enim lib. I. th. 13. loquitur: Εἰ μὲν ἐν ἐστὶ τὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἐργῶν ἢ παθημάτων ἰδίων, εὐδεχόμ' αὐτὴν χωρίζεσθαι. Εἰ δὲ μὴδὲν ἐστὶν ἰδίων αὐτῆς, οὐ αὖτις χωρίζῃ. Si igitur operationum animae vel affectuum aliqua propria sit ipsius, fieri potest, ut separetur. Sin vero nulla sit propria ipsius, fieri non potest ut separetur. Num semitam hic designatam rite calcaverit, alii iudicent; noui enim, quod de ARISTOTELIS in hoc articulo οὐδόδοξις non nimium bene sentiant eruditi. Egregie idem alio simili illustrat illustr. Angliae Cancellarius BACODEVERVLAMIO, de augmentis scientiarum Lib. IV. p. 219. 20. Si quis, inquit, iudicio infirmior existimet, istas corporis in animam impressiones aut immortalitatem animae in dubium reuocare, aut imperio animae in corpus derogare, leui dubitationi, leue responsum suffecerit. Exempla petat, ab infante in utero matris, qui simul cum matris affectibus compatitur et tamen e corpore matris suo tempore excluditur. Ceterum non possum non mirari, qui fiat, ut viri etiam eruditi varias hic ex animi deliquis, ecstasi et sic porro, qualia aegrotis accidere solent, contra immortali-

mortalitatem mentis nesciant argutatiunculas; cum
facili ratione vel semidoctus perspicere possit; ni-
mum haec argumenta probare, cum similiter euin-
ci posset, hominem, qui carceri inclusus squalore
eiusdem ac foetore excrucietur, prorsus vita priua-
ri debere si ex eodem educeretur, eumque sine
carcere, vinculisque solutum omnino subsistere non
posse. Triumphat ergo influxus systema de victo
hoc quoque argumento, ac vel triplicem obtinet de
eodem victoriam. Sed caesis iam triariis tempus
erit ut receptui canam; fugitiuis enim reliquis,
quibus iam vis nocendi adempta, non est, cur acriter
insistam. Hic ergo Lector Beneuole pedem figam
ac opellae meae iam sua mole laboranti imponam
colophonem. Si quaedam curatori lima indigere
in hac commentatione existimabis, me non habebis
diffidentem; nil enim humanum ex omni parte est
perfectum: si vero ob quaedam minus curate dicta
omnia reiecis, per me quidem licet; commenda-
rem tibi tamen morale illud BRAVNII: *He that
endureth no faults in mens writings, must only read
his own, wherein for the most part all appeareth
white*; suos sibi legat ille libellos ac sibi plaudent
ipse domi. Ego vero non gloriam hic, sed verita-
tem quaero; meae enim mihi tenuitatis probe-
sum conscius: meliora igitur monstranti summam
habebo gratiam. Ceterum, ut coronidis loco in-
genue fatear, licet multa iam in doctrina de mente
in lucem protracta sint maioribus nostris ignota,
nullius tamen fere rei contemplatio clarioribus
exemplis explicabit illud eruditi istius symbolum:
quantum est, quod nescimus. *Erit tamen aliquando*

tempus (vt verbis Philosophi ac Mathematici celeberrimi finiam) quo ad summam nostram felicitatem non parum conducet nostri plena cognitio, cum sese mens intuebitur cum admiratione multo maiore et viuaciore ea, qua orbem vniuersum dignata est. Nunc enim tempus metae, laboris, examinis; veniet autem lucis et mercedis aetas nunquam desitura, eoque suauior futura, quo tenebris et luctae non mediocriter intentae successerit.

O. M.

*Mentis et Corporis Conditori sit Honor,
Laus et Gloria.*



MARTINI



MARTINI KNVTZEN,

LOG. ET METAPH. PROF. PVBL.

DE

HVMANAE MENTIS

INDIVIDVA NATVRA,

SIVE

IMMATERIALITATE

COMMENTATIO

PHILOSOPHICA.



PRAEFATIO.



Admirandum illud orbis re-
rumque creatarum com-
pendium, mens nostra,
vniuersi delineatrix, Dei-
que conditoris inuisibilis imago accura-
torem hominis Philosophi contemplatio-
nem summo iure meretur. Quae enim
res singulae ad alliciendam eorum, qui
ingenua veritatis cognitione delectantur,
attentionem plurimum possunt, et ad ex-
quisitiorem rei cuiuspiam consideratio-
nem, nos excitare merito debent: eae in
mentis nostrae natura amicissimo iunctae
vincu-

vinculo vniuersae deprehenduntur: admiranda rei cognoscendae indoles, ipsius disquisitionis difficultas et summus denique ac incredibilis usus, ex pleniori eiusdem cognitione non sine ratione expectandus. Quid enim tam *singulare* ^{a)} et tantopere *admirandum*, quam indita illa animo vis, qua terram, maria, coelum contemplando peruagatur, et incredibili celeritate cum innumeras, tum diuersissimas rerum formas et imagines mirabili prorsus ratione in semet ipsa effingit; qua praesentia non solum intuetur, sed praeteritorum etiam memoria gaudet, et futura coniectando assequitur; qua non modo ea, quae visui sunt exposita, contemplatur, verum etiam absconditam sub rerum creatarum imaginibus, ceu sub

O 3 *toti*

a) CICERO Tuscul. Quaest. Lib. I. §. 66. *Singularis igitur (inquit) quaedam est natura et vis animi, se iuncta ab his usitatis notisque naturis. Ita quicquid est illud in nobis, quod sentit, quod sapit, quod vult, quod viget, coeleste ac diuinum est.* PHILONI vero merito animus noster *ἰασηναι* dicitur ob admirandam operationum, quas suscipit et suscipere potest, naturam. Vid. Opera PHILONIS p. 282.

totidem velis, inconspicuam diuini Conditoris Maiestatem, perspicaci rationis oculo summa certitudine detegit, ac inuisibili diuinarum perfectionum pulcritudine, inuisibilis ipsa, ineffabili prorsus ratione delectatur. Quid quaeso ex innumerabili rerum corporearum multitudi-
ne, quatenus nostrae cognitioni patent, menti nostrae cogitanti in vniuerso orbe simile deprehendi vnquam et inueniri potest? Nulli profecto dubitamus, quin propria suae mentis consideratio, summa quemlibet nostrum admiratione affectura esset, nisi inimica attentionis consuetudo, rebus, quotidianae experientiae nostrae expositis, densissimas suo more tenebras obfunderet, earumque natiuo officeret splendori. Quemadmodum vero mira et singularis humanae mentis natura animos nostros ad eandem penitus perspiciendam vi quadam efficaci allicere potest; sic et ipsa huius inuestigationis difficultas, ^{b)} tantum abest, vt verum sapien-

b) Naturam humanae mentis cognitu perdifficilem esse,

scientiae cultorem abstergere debeat, ut
potius ad tam admirabilis rei disquisitionem
suscipiendam eo magis incitet atque
inflammet. Haud equidem diffitemur
animae nostrae naturam non esse ex earum
rerum numero, quas sine adhibito
labore experiundo cognoscimus; oculo
enim similis aliorum quidem formam intuetur,
suam propriam sibi exhibere nequit,
nisi reflexis quasi rationis radiis adiuvetur.
Ut de innumeris fere tricis et
obiectionum nebulis non dicam, quibus

O 4. ex

se, principes ex antiquitate Philosophi uno fere ore
fatentur. HERACLITVS adeo profundam eius rationem
censet, ut nunquam eam reperire quispiam possit,
quantalibet viae conficiet spatia. v. DIOGENES
LAERTIVS Lib. IX. p. 631. ARISTOTELIS lib. I. c. 2. de anima: *παντη δὲ (inquit) καὶ παν-
τως ἐστὶ τῶν χαλεπωτάτων λαβεῖν τινα πρὶν περὶ αὐτῆς
(ψυχῆς)*. Omni ex parte et omnino difficillimum
est, fidem aliquam de ipsa (anima) accipere s. certi
quid determinare. CICERO itidem enumeratis variis
variorum de mente sententiis, ut in summa rei
difficultate, *Deum quendam sibi arbitrum* exoptat.
Tuscul. Quaest. lib. I. Sect. 66. Similiter SENECA
iudicat *Nat. Quaest.* Lib. VII. c. 24. et IVSTVS
LIPSIUS his adiicit: *O Caliginem! o miseriam! illud
quo caetera noscimus ipsum nescimus*, Lib. III. *Physiol.*
Dissert. 3. conf. et Celeb. HOLLMANNI *Diss.* de
anima sibi ipsi ignota, Witteb. 1724.

ex materialistarum cohorte haud pauci nec omnino ingenio destituti tenebrarum artifices inuoluere ac obscurare veram de mente doctrinam allaborarunt. Sed vel eam ob causam dignum cum primis est philosophicae contemplationis obiectum; cum philosophorum sit non modo ea considerare, quae omnium sensibus sunt exposita, sed etiam obuelatas caligine, tenebrisque inuolutas rerum naturas, ratiocinando in clarissimam protrahere lucem. Quod vero maximopere et potissimum indiuiduae mentis naturae contemplationem commendat, insignis est ex collocata in hanc meditationem opera, speranda et expectanda *utilitas*. Plurimae enim maximique ponderis et momenti veritates ex cognita genuina, id est, indiuidua mentis natura dependent. *Primum* enim *expers illa materiae* segregataque ab omni concretionem mortali, *supremi Numinis natura* plurimum lucis accipit, quam primum materiae ad cogitandum impotentia et humanae mentis immaterialitas

foli-

solidiori demonstratione fuerit confirmata, ita, vt non sine ratione viri ob ingenii sagacitatem et eruditionis copiam celeberrimi censeant, c) vix felicius vesanae illius eruditionis homines, qui Deum esse, inficiari haud verentur, ac ex eorundem numero praecipue BENEDICTVM SPINOZAM refelli posse ac refutari, quam si euiceris, cogitandi vim cum extensione in vno eodemque subiecto infesse omnino non posse. Nec minus vero fulgentissimum illud naturae rationalis decus, quo prae brutis eminentius et felicitatis demum euadimus capaces, mentis humanae *Libertas* d) eiusdem immaterialitate maximopere nritur. Quod

O 5

fieri enim

c) Conf. Mr. BERNARD *Nouvelles de la Republique de lettres* a. 1702. p. 668. REINHARDVS *Diff. de Controuersis recentioribus de spiritu* p. 5. nec non BVDDEVS de *Atheismo et superstitione* p. 630. CVDWORTH quoque in *Systemate Intellectual.* passim idem testatur;

d) Conferantur autores, qui ex libertate mentis eiusdem immaterialitatem euicerunt. JACQVELOT *traité de l'existence de Dieu* Diff. II. c. 7. 8. et versionis Baratae p. 279. DITTON in *append. tract. de V. R. C. ex Resurrectione Iesu Christi* p. 640. ed. germ.

si enim mentis naturam ab inerti illa materiae mole, quae ciere semetipsam non potest, prorsus distinctam esse quispiam negauerit, non minus omnem nobis libertatem, quam automatibus, horologiis v. g. aliisque eiusmodi machinis, denegare necesse habebit. Accedit, id quod principi loco mihi fuisset commemorandum, naturalem animae nostrae *immortalitatem* ^{e)} quam verae virtutis ac religionis basin merito dixeris, nondum euieta indiuidua corruptionisque experte natura, vix legitime ac ea, prout par est, ratione, posse demonstrari. Cum itaque nihil magis intersit humani generis, veraeque vt religionis, sic et felicitatis, quam vt firmissimo stet talo: *Deum dari rerum omnium conditorem, naturaeque ab hac corporea mole prorsus differentis, mentem vero nostram vere liberam adeoque praemiorum etiam et poenarum capacem, nec minus aeternitati paratam, neque cum corporis morte interitu-*

e) Vid. CONR. FEVERLINI Diff. de fundamento immortalitatis, immaterialitate animae, Alt. 1690.

terituram; non est cur vereamur, quemquam futurum adeo iniquum rerum aestimatorem, qui disquisitionem de vera et indiuidua, id est immateriali animae nostrae natura, inutilitatis accusare audeat. Neque vero sua tantummodo insigni utilitate sese instituti nostri argumentum commendat, verum etiam, vix quicquam praesentis temporis rationibus accommodatius ad publicam philosophantium disquisitionem a me eligi posse mihi quidem videbatur, cum de argumento ad academicam exercitationem apto eligendo cogitationem instituerem. Eum enim oporteret in magna rerum inter eruditos nostro tempore gestarum ignoratione versari, qui nesciat, quod eadem, quae olim ab antiquis corpuscularis philosophiae patronis LEVCIPPO, DEMOCRITO et EPICURO; et praeterito seculo a SPINOSA, HOBBSIO, STOSCHIO, aliisque agebatur fabula, mutatis tantummodo personis et hodie agatur ^f). Haud equi-

f) Recentissime edita sub Cel. de VOLTAIRE nomine

equidem defuerunt eruditissimis viris, quos ad optimam causam tuendam, nostra aetate prouida Numinis O. M. cura suscitauit, non omni robore destituta argumenta, quibus horum hominum reprimere audaciam hactenus fuerunt annisi. Cum tamen vulgata maxime argumenta, ea cumprimis, quae a motus natura derivari solent, ac in variis systematibus Philosophiae recentioris vt plurimum adhibentur, nonnihil adhuc difficultatis habere nec omni exceptione maiora esse mihi videbantur; aduersariorum vero pertinacia demonstrationes exigat omni luce clariiores: idem denuo B. C. D. voluere saxum constitui, periculum facturum, numqua faciliiori via, breuiori magisque perspicua

ne Epistola Gallica: où l'on soutient, que c'est la matière, qui pense, satis superque ostendit, non deesse nostris temporibus, qui eadem fronte, qua antiqui materialium animarum statores, simplicem ac indiuiduam mentis naturam impugnant. Subiuncta legitur epistola, quam dixi, Cel. REINBECKII, quem nuper sibi ereptum merito luget, et sanctior coetus et litterarius orbis, tract. Von der Unsterblichkeit der Seele p. 321.

spicua ratione, immaterialem mentis nostrae naturam extra dubitationis aleam ponere possem. Fecit, nisi me omnia fallunt, voti me compotem sedula earum rerum consideratio, quae ad distinguendi actum, quo omnis nititur cogitatio, requiruntur. Subnascebatur enim euoluta *distinctionis* definitione argumentum, quod breuitate insigni summaque se mihi commendabat facilitate, quod vero suam efficaciam ut ita dicam, sic in propatulo gerit, ut vel ab ingenio utcumque mediocri sine ulla fere labore intimo intellectus sensu percipi possit; cum paucissima, praeter definitiones ad materiam et cogitationem spectantes, supponat ex Philosophia principia. Num suscepti operis amor in eo me fallat, iudicium esto penes Beneuolum Lectorem, cui opellam hanc leuem aequa lance expendendam exhibeo, si non virium, voluntatis tamen officiosae testem. Duabus illa partibus absoluitur. *Vna* demonstrationem indiuiduae mentis naturae et connexorum
cum

cum eadem attributorum complectitur:
Dogmaticam dico. *Altera*, quam *Polemi-*
cam appellare liceat, principes eorum ob-
iectiones continet, qui mentem nihil prae-
ter materiam esse statuerunt, quibus fun-
damenta adieci solutionum. *In priori se-*
ctione ea via incedo: Naturam cogitatio-
nis non minus, quam materiae euoluo;
iactis hisce fundamentis non modo, quod
plerumque fieri solet, cogitandi vim ex
cognitis materiae qualitatibus nulla ratio-
ne posse explicari euinco; sed etiam,
quod tanta sit inter utriusque propieta-
tes, tamque euidens pugna, demonstro,
vt materiam cogitantem dicere siue ani-
mam materiale afferere non minus ab-
sonum sit ac contradictorium, quam cir-
culum quadratum vel aureum ferrum
aut alia quae aduersissima fronte sibi in-
uicem repugnant, tueri. Si igitur mo-
do velint aduertere mentem, quicunque
contrarium defendunt ac veritati non re-
fragari pertinaciter pergant, nullo nego-
tio intelligent, nos, qui mentis naturam a
materia

materia toto genere diuersam esse defendimus, non inania humani ingenii figmenta tueri, aut entia praeter necessitatem multiplicare, sed aeternis firmissimisque niti rationibus ex ipsis rerum essentiis ac proprietatibus necessariis depromitis. *In posteriori sectione s. Polemica* cum antiquorum, EPICURI, et qui eius tuitus est elegantissimis versibus sententiam, LUCRETII, CLEANTHIS aliorumque; tum recentiorum HOBBSII, GUSTOSCHII, COWARDI, RIDIGERI, VOLTAIRII aliorumque argutiolas exhibeo, et quam ficulneo fundamento nitantur, euinco, quo studiosa academiae nostrae iuuentus, in cuius gratiam conscripta haec qualiscunque exercitatio, dispersas per tot volumina obiectiones, quibus se iactant mirum in modum materialistae, hisce pagellis vna cum antidoto coniunctas habeat. Habes L. B. summam exercitationis qualiscunque inter diuersissimi generis occupationes conscriptae ab auctore festinabundo, non tamen omnino negligenti

genti nec in his rebus plane nouitio. Dabis tamen veniam, si quaedam accuratiori lima indigere ac meliori ratione exponi potuisse, Tibi videbuntur. Si quid nosti rectius istis, candidus imperti; si non, his vttere mecum. Deus vero, Auctor veritatis, annuat coeptis et faxit, vt hic quoque qualiscunque tenuis labor, non omnino scopo excidat, lectorumque mentes de naturae sua praestantia conuictas magis vel confirmatas, ad dignas tanta excellentia cogitationes actionesque conuenientes magis magisque excitet et inflammet.



D. A.
EXERCITATIONIS
PHILOSOPHICAE
DE
INDIVIDVA HVMANAE
MENTIS NATVRAE
SIVE
DE IMMATERIALITATE
ANIMAE.

SECTIO I. DOGMATICA.
Q V A

INDIVIDVA MENTIS HVMANAE
NATVRA EVIDENTISSIMIS ARGV-
MENTIS DEMONSTRATVR.

§. I.
*Animae s. mentis humanae nec non cogitationis
definitiones.*

Indubitatis experientiae testimoniis con-
stat, dari in nobis aliquid, quod cum
fui, tum variarum de rebus aliis reprae-
P senta-

sentationum, imo rerum ipsarum sibi est conscium. Cuiuscunque etiam indolis ens illud esse assumatur, communi tamen Philosophorum tantum non omnium, imo ipsius vulgi consensione anima s. mens humana id appellari solet. Quando vero et quatenus mens haec sui rerumque aliarum sibi est conscia, vno vocabulo *cogitare* dicitur; *Anima* igitur seu *Mens humana* ex consueto loquendi usu, nihil aliud erit, nisi ens, quod *in nobis* cogitat, vel accuratius, quod cogitandi facultate est instructum.

Cum demonstratio quaevis secundum genuinas rationalis philosophiae regulas certis superstrui debeat principiis, in quorum numero definitiones principem suo iure obtinent locum; fundamento suo et capite nostra disquisitio destituta foret, si eius rei, circa quam praesens potissimum labor versabitur, id est, animae siue mentis humanae definitionem omissemus. Est vero finitio nostra, vulgatis non philosophorum tantummodo plerorumque, sed fere omnium mortalium conceptibus de mente humana consona. Quantumcunque enim in constituenda humanae mentis natura inter se dissentiant eruditi, cum antiqui, tum recentiores; in generali tamen animae humanae conceptu nobiscum tantum non omnes

omnes conspirant. Siue enim quis cum ^{g)} LEV-
CIPPO, DEMOCRITO et EPICURO mentem
nostram ex subtilissimarum atomorum congerie
coagmentatam fingat; siue cum HIPPONE Phi-
losopho aqueam, aut cum ANAXIMENE aëream
sibi concipiat, siue denique cum recentioribus Ma-
terialismi, quem vocant, promachis, vel cerebrum
ipsum aut intimam quandam illius partem aut po-
tius subtilissimum in cerebri canaliculis discurrens
fluidum, mentis nostrae naturam absolueret sibi ima-
ginetur; siue denique meliora edoctus, mentem sub-
stantiam esse statuatur simplicem, omnisque composi-
tionis expertem, corpori quidem iunctam, sed ab
eodem tamen longe diuersissimam: in tanta tamen
opinionum differentia nemo fere est, quin animam
id esse, quod in nobis cogitat, ac de cuius natura
quaestio est, supponat atque confirmet. Consenti-
mus itaque in principe hac definitione, mentis a
corpore differentiam indiuiduamque eius naturam
demonstraturi, cum ipsis Materialistarum Cory-
phaeis, quos iam propediem ex hac ipsa notione,
DEO duce, sumus refutaturi. DICA EARCHVM
hic missum facimus, qui animam *nihil* esse dixit:
aut enim nihil dixit homo lepidus ac indignus,
quem refutemus, qui principem sui partem nihil
esse existimauit, ac eo ipso se cogitandi facultate

P 2

desti-

g) De variis antiquorum de anima sententiis confe-
ratur NEMESIUS de *Natura hominis* p.16. ARI-
STOTELES libro de anima cap. 2. PLUTAR-
CHVS de Placitis Philosophorum: qui tamen non-
nunquam inter se dissentiunt in recensendis anti-
quorum Philosophorum sententiis.

destitutum fatetur; (Quis vero cum lapide aut ligno cogitationis experte disputet?) aut id tantummodo innuere voluit, Philosophus a materialistarum sententiis non abhorrens, animum, qualem sibi reliqui concipiebant, tanquam spiritum indiuiduae naturae et a corpore diuersissimum, se quidem iudice, nihil esse, praeterquam inane aliquod humani ingenii figmentum. Cumque posterius a veritate minime alienum videri possit, reliqua Viri huius dogmata, quae a CICERONE et PLUTARCHO in aliis locis recensentur, expendenti; nullus dubito, quin DICAEOARCHVS animam in eo, quo definiuimus sensu dari concesserit, licet id, quod in nobis cogitat, subiectum non nisi, corporeum materiamque certa ratione attemperatam esse existimauerit. ^{h)}

Non

- h) De DICAEOARCHI miris circa animam sententiis CICERO sequentia refert: DICAEOARCHVS in eo sermone, quem Corinthi habitum tribus libris exponit doctorum hominum disputantium, primo libro multos loquentes facit, duobus Pherecratem quendam Phiotam Senem, quem ait a Deucalione ortum, differentem inducit, nihil esse omnino animum et hoc esse nomen totum inane, frustra que et animalia et animanter appellari, nec in homine inesse animum vel animam nec in bestia. Tuscul. Quaest. Lib. I. p. 250. IDEM l. c. p. 248. hanc sententiam expresse adscribit DICAEOARCHO ipsi: DICAEOARCHVM, inquit, cum ARISTOXENO aequali et condiscipulo, doctos sane homines, omittamus, quorum alter ne condoluisset quidem unquam videtur, quippe, qui animam se habere non sentiat. Similia de ipso et ARISTOXENO refert LACTANTIUS Institut. lib. VII. c. 13. et de officio Dei cap. 16. Vberius de mira DICAEOARCHI sententia commentantem lege BAILIUM

Dictio-

Non defuerunt quidem antiquis nostrisque temporibus nonnulli ex Materialistarum choro, qui non id quod in nobis cogitat subiectum, verum potius ipsam cogitandi facultatem animam esse dicendam existimarunt. Recentius in ea versatur sententia Auctor *Epistolae Gallicae*, quae sub nomine Ingeniosi Poetae Galli, Cel. de VOLT AIRE prodiit, qui l. c. ita loquitur p. 328. *Il nous a donc plu d'appeller Ame cette faculté de penser et de sentir, comme nous appellons vûe la faculté de voir, volonté, la faculté de vouloir.* Eadem iam ante eum oberauerat chorda alter Anonymus auctor, des vertrauten Briefwechsel zweyer guter Freunde vom Wesen der Seele, p. 83. Cur tamen in eorum gratiam a recepto loquendi usu recedamus, quo ipsum subiectum cogitans anima dici solet, non video. Interim cum bonis viris de vocibus non litigabimus; cum de rebus sit quaestio. Concedant modo, id quod Deo duce evidentissime sumus demonstraturi, subiectum cogitationis non esse materiam, sed simplicis prorsus naturae: in vocabulis suo abundent sensu, siue Abracadabra caeterum illud subiectum siue animum appellare ipsis placuerit, nihil magnopere impediemus. Nulli dubitamus, quin dicta vindiciarum loco pro tradita mentis definitione sufficient apud prudentiores; neque etiam est, cur vereamur, quenquam futurum, qui adoptandas potius a nobis fuisse, vel ARISTOTELIS vel PYTHAGORAE, magnorum hominum, de anima definitiones existimet; quorum ille animam *Entele-*

P 3

chiam

Dictionaire Historique Critique titulo *Dicaearque*
p. 1043,

chiam primam corporis *Physici* potentia vitam habentis ; ⁱ⁾ hic vero ^{k)} numerum seniet ipsum mouentem, eandem definiturus, asseruit. Latissimus dicendi campus pateret, si harum explicationum vitia detegere vellem; abstineo tamen lubentissime ab exagitantis miris hisce definitionibus ne dicam, an obscuracionibus, re definita multo impeditionibus; cum talis excursio parum instituto nostro allatura esset emolumenti et longe decentius sit, antiquorum errata emendare, quam indicata acerbius infectari. Nihil igitur prioribus illustrationis gratia prolatis adiungam praeterquam, quod non sine ratione a me sit obseruatum, accuratius meliusque ipsius cogitandi facultatis, quam cogitationis in definitione mentis nostrae iniici mentionem. Quam ob causam ita sentiam, regularum Logices non omnino ignari facile intelligent.

§. II.

*Conscientia sui ipsius rerumque aliarum
quid sit?*

Cogitationum humanae mentis indolem curatius iis esse perpendendam, qui de vera mentis s. animae nostrae natura disqui-

i) ARISTOTELES de anima lib. 2. cap. 1. ψυχή, inquit, ἐστὶν ἐντελεχεία ἢ πρώτη σωματικὴ φύσις ζῶντος ἔχοντος δύναμις: De Entelechia videatur PASCHII differt. *Entelechia vox et crux Metaphysicorum.*

k) De PYTHAGORAE Symbolica definitione videatur NEMESVS l. c. cap. 2. p. 7.

disquisitionem instituunt, rationis leges non suadent modo, verum etiam iubent. Ostendimus quidem in antecedentibus ad cogitationes nostras cum nostri, tum aliarum rerum conscientiam requiri; sed haec observatio nondum sufficit instituto nostro: progrediendum igitur vltcrius in analysi notionum ac inquirendum erit, quibus rebus illa sui rerumque aliarum conscientia absoluator. Neque adeo difficilis est huius rei indagatio, vt attentionem in nosmet ipsos reflexam ac debite adhibitam posset frustrari. Haec enim euidentissima ratione nos edocebit, tunc *nos nostri esse conscios*, quando a rebus aliis nosmet ipsos discernimus; tunc vero *aliarum rerum conscientiam* nobis praesto esse, cum easdem a se inuicem distinguimus.

Dici solet conscientia in hoc Spho definita *Logica* vel potius *Metaphysica* ad differentiam *conscientiae moralis*; neque vero ex hac aequiuoca loquendi ratione vlla facile metuenda est confusio, cum adiectae voces, *sui aliarumque rerum*, Logicam a morali, quae iudicium est intuitiuum de actionum

proprium moralitate, satis superque discriminant. Est vero definitio nostra, ut in Philosophia recentiori recepta, sic etiam usitatae loquendi rationi maxime conformis, et ab illis exemplis abstracta, in quibus nos nostri aliarumque rerum conscios esse, nemo facile negauerit. Concipe tibi, exempli causa hominem, qui e longinquo imaginem intuetur, in qua praeter figuras maiores, colorumque non minus lumine, quam sua magnitudine satis conspicuas quaedam etiam minutiae occurrunt, quae subtiliori penicillo delineatae ob exiguitatem ex tanta distantia a reliquis aut inter se distingui minime possint: se sibi harum minutiarum conscius fuisse, interrogatus, sine dubio negabit. Fac eundem picturae propius admoueri, ut visum minutiora quoque sensibili magis ratione feriant: quam primum a se inuicem illa distinguet, conscius sibi eorundem erit, nominumque gnarus suo proprio quodlibet indigitare poterit. Quis in hoc casu non videt, rerum conscientiam obseruato discrimine niti. Idem vero in aliis exemplis fere innumeris patet. Coerulea flammae pars, quae in candela accensa propius considerata inferius obseruatur, e longinquo animaduerti nequit, neque eiusdem praesentiae in maiori distantia conscii sumus, donec propius accedentes eiusdem a reliqua flamma, qua cum visus imbecillitas e maiori distantia eam confundebat, differentiam obseruemus. Microscopicae observationes idem imprimis eidentissime loquuntur. Quis sibi v. g. conscius fuisset animalculorum ac varii generis vermiculorum, quibus acetum nonnunquam scatet, cum similia fere omnia in eiusmodi fluido nudo

nudo oculo appareant, nisi microscopiorum ac artis ope minutissimorum, quae aceto insunt, differentia esset detecta conf. ROB. BOYLE de *utilitate Philosophiae experimentalis* p. m. 653 et 36. Cum vero ex dictis generatim pateat ad conscientiam *Logicam* semper rerum requiri distinctionem; nullo iam negotio intelligitur, ex eodem capite nos tum demum nostri conscios esse dicendos, quando nos ab aliis rebus repraesentatis discernimus. Displicuit quidem haec *conscientiae sui ipsius aliarumque rerum* definitio, quam illustris WOLFFIVS in metaphysica germ. etiam tradiderat, aduersario eius Lipsiensi, clarissimo RIDIGERO, qui caput huius *Metaph. Wolff. IV.* suis notis et animaduersionibus illustratum ediderat sub Titulo. (Tit.) *Herrn Wolffens Meynung vom Wesen der Seele und eines Geistes überhaupt, nebst Herrn Rüdigers Gegenmeynung von demselben.* Ac statim sub initium belli p. 4. 5. n. c. hanc definitionem aggreditur. Sed satis ipsi responsum esse videtur ab auctore illo, qui sub adscititio HIERONYMI ALETOPHILI nomine latere voluit in den Erinnerungen auf die Gegenmeynung (Tit.) Herrn Rüdigers p. 19 sq.

§. III.

Ad distinguendi actum s. intuitum discriminis rerum quid requiratur?

Cum conscientia et sui ipsius et aliarum rerum, adeoque et cogitatio omnis intuitum discriminis s. distinguendi actum requirat, non sine usu erit, ea quoque

ulterius et profundius rimari, quae ad illam rerum distinctionem sunt necessaria. Edocebit vero quemlibet ad se attentum accuratior rerum consideratio, nullam fieri posse obiectorum distinctionem, neque eorundem discrimen vnquam posse obseruari, nisi 1) partim res *plures* in *vno eodemque* subiecto repraesententur, 2) partim harum repraesentationem *ab illo ipso subiecto* instituatur collatio, vi cuius in alia repraesentatione ea deprehenduntur, quae in alia minime insunt aut inueniri possunt. En his superstructam fundamentis, distinctionis definitionem realem! *Distinctio s. intuitus discriminis rerum* exoritur ex rerum plurimum in vno eodemque subiecto non vero pluribus existentium repraesentationum collatione ab vno eodemque subiecto non vero pluribus ita instituta, vt eius vi in aliis ea deprehendantur, quae aliis minime insunt, aut in eisdem non inueniuntur.

Plurimum interest ad percipiendam sequentium demonstrationum vim et efficaciam, vt huius definitionis

tionis veritas certa nobis sit et explorata. Quamobrem non abs re futurum esse existimo, si hoc loco ad confirmandam illustrandamque distinctionis naturam quaedam sum prolaturus. Attentione ad proprias mentis nostrae mutationes patet 1) rerum non vnus, sed plurium adesse debere repraesentationes, si vnā ab altera discernere volueris. Circulum a quadrato, a triangulo, aliisque figuris nunquam distinxeris, nisi praeter circulum, tibi alias quoque enumeratas figuras repraesentaueris. Fieri ne poterit, ut id a tua repraesentatione distinctum essentias, quod omnino non percipis, mentique tuae nulla ratione praesens exhibetur? 2) Nec minus vero patet, in vno eodemque subiecto rerum discernendarum fieri debere repraesentationem. Fieri ne poterit ut triangulum, quod mente concipis a figura ista, quam Titius sibi repraesentat, diuersum esse intelligas, nisi illa quoque ipsa aut nonnullae eius proprietates similiter ac trianguli idea menti tuae simul exhibeantur? 3) Comparatio etiam scilicet collatio ad distinctionem requiritur, ab eodem subiecto instituta. Intima id iterum testatur experientia, quae quemlibet nostrum edocet, nos ipsos qui triangulum, quadratum aliasque intuemur et nobis repraesentamus. Figuras, eorum quoque instituere collationem neminem alium. Haec vero collatio ad distinctionem rerum necessaria admodum est. Comparaeentia enim repraesentationum in mente sola, licet in eodem prorsus subiecto contingat, rerum distinctionem absolvere non potest. Concipe tibi Titium aliis rebus maximopere intentum esse: Fac eum apertis oculis imaginem intueri; eorum tamen, quae

quae ibi exhibentur, differentiam minime animaduertet. Repraesentationes earum rerum, quae imagini infunt, ipsi non denegabimus; deest tamen applicatio virium, deest collatio istarum repraesentationum: hinc mirum non est, quod discrimina repraesentatarum rerum nulla animaduertat. Tria ergo ad omnem distinctionem rerum praerequiruntur momenta: 1) Vt adsint plurium rerum repraesentationes, 2) vt sint in vno eodemque subiecto, 3) vt earum collatio in vel ab isto subiecto suscipiatur. Quibus omnibus quartum accedat, quod ipsam maxime absoluit distinctionem, vt vi istius collationis deprehendatur et pateat, alia aliis inesse, i. e. res repraesentatas esse diuersas s. in vna, ea inueniri, quae saluis omnibus substituere non licet loco aliorum, quae in altero vel tertio obiecto deprehenduntur. Ex omnibus hisce potissimum duo illa notentur directionis requisita: 1) *Vnitas subiecti*, in quo repraesentationes rerum discernendarum simul adesse debent, si quando rerum distinctio s. discriminis intuitus in actum est deducendus. Debet sane illa obiectorum externorum multitudo ex ista dispersione in vnum colligi et velut radii in centro, in vnum quasi punctum quoddam cogi. Quomodocunque res sese habeat, ad quam illustrandam nullum a rebus materialibus petatum exemplum satis aptum mihi quidem videtur; eiusdem tamen veritas tam est clara, vt qui negaturus eandem esset, contra solem obloqui iure esset censendus, eaque cogeretur admittere, quae ab omni ratione sunt aliena. Quod paucis ostendam: Concipiant sibi L. B. Areopagum s. grauissimorum virorum quendam confesum, in quo

quo de Philosophorum v. g. septem antiquae graeciae sapientum symbolis, antea iudicibus istis omnino inauditis, sententia pronuncianda esset, quodnam horum, reliquorum omnium sit optimum. Cogitent porro ingredi oratorem singulorum venerandi collegii membrorum auribus, singulas sententias mussitando insusurrantem. Quilibet sibi repraesentabit, non negamus, aliquam ex septem sapientum sententiis, alter *Thaletis*: cognosce te ipsum, alter *Solonis*: nemo ante obitum beatus; alius aliam cogitabit: nisi tamen vnus vel alter iudicum omnes istas sententias ab aliis communicatas accipiar, nunquam nec de horum symbolorum differentia, sententia dici, multo minus pronunciari poterit, quodnam reliquorum omnium sit optimum. Ordinem locumque inter se centies mutant Areopagitae, quantumcunque propius ad se inuicem accedent, illarum rerum, quas singuli sibi repraesentant, distinctio et diiudicatio neque a singulis neque ab vniuerso concilio atque consensu institui poterit, nisi diuersarum istarum repraesentationum multitudo ad subiectorum reducatur vnitatem, ac nisi vel vnus vel plures aut singuli sint, qui sibi singulas res discernendas repraesentent. Distinctio ergo rerum in diuersis subiectis fieri non poterit, subiecti vnitas per ipsam rei naturam ad discriminis obseruationem requiritur. II. *Vnitas subiecti, a quo repraesentationum instituitur collatio.* Illud nimirum ipsum subiectum, eadem illa vis, quae vnum cum alio, omnia quoque reliqua inter se confert. Internus animi nostri sensus quemlibet nostrum ea de re manifestissima ratione conuincit. Quis enim in
editiori

editiori loco, turri v. g. vel excelsiori monte constitutus, dum subiectarum regionum ex ea altitudine contemplatur diuersitatem, ad se ipsum attentus non animaduertit, se, idem illud subiectum, quod campos limpidissimo flumine irriguos a montana regione distinguit, nemora quoque et syluas, quas intuetur a villis, rusticorum tuguriis vel armentis, quae in herbidis locis pascuntur, discernere. Concipe Tibi hominem, cui Alexandri M. et Iulii Caesaris statuae offerantur eum in finem, vt animaduertas in singulis differentias exactissime litteris mandet, ac scripto consignatas Patrono, antiquitatum amanti, exhibeat. Dum facierum inter se confert lineas, dum pectora, dum brachia omnemque vtriusque corporis structuram inter se comparat, ac in quibus rebus a se inuicem differant animaduertit, ipsemet experientia omni luce clariori apud se ipsum persentiscet, non esse aliud quid, quod facierum lineamenta, aliud quod reliquorum membrorum diuersitatem contemplatur; sed eandem vim idemque illud ipsum subiectum, quod vnum horum cum alio mente iungit, reliquorum quoque omnium differentias vt scrutari, sic et intueri. Quae cum ita sint, vnitas quoque subiecti, quod plurimarum rerum intuetur differentias, extra dubitationis aleam satis superque posita erit. Duplicem hanc in obseruando rerum discrimine vnitatem, qui probe obseruat, stratum sibi munitamque esse ad mentis nostrae immaterialitatem certissime cognoscendam viam ex sequentibus euidentissima ratione intelliget. Ignoscent L. B. si in explicanda ac illustranda hac distinctionis definitione iusto forsan verbosior ipsis videar.

dear. Nunquam enim a quoquam philosophorum haec distinctionis requisita, ut par est fuerunt euoluta. Paucissimi in suis philosophiae systematibus ullam eiusdem tradiderunt definitionem. Quicunque vero eiusdem fecerunt mentionem generalissima explicatione contenti, de reali eius definitione inuenienda minime fuerunt solliciti. Ex multis vnum inueni PAVLUM VOETIVM I. C. notissimi illius in Cartesianis controuersis Theologi, GISBERVI VOETII filium, qui in sua *Philosophia Prima reformata*, integro capite de distinctione egit, p. 234. seq. Generalissima vero notione contentus fuit vir eruditus, forsan scopo suo conuenire non ratus, accuratiorem originis omniumque ad distinguendi actum praerequisitorum instituere inquisitionem. Generalis tamen ipsius notio a nostra non dissentit; *Distinctionem enim actum mentis esse docet, quo extrema ut non identificata apprehendit.* Quaecunque vero vel in ipsa generali hac definitione lima indigeant ac obelo, pluribus hoc loco non tangam; cum proprio Marte eadem detegere possit, quicumque ad regulas Logicae attentus, definitionem perpendere curatius voluerit.

§. IV.
Materiae, rerumque materialium et immaterialium, nec non compositi definitiones.

Explicata iam cogitationum nostrarum interna indole, inquisituris, quodnam verum ac genuinum harum cogitationum

tionum sit subiectum, in quo contingant et a quo suscipiantur, et praesertim, num a materia quoque, quippe quae plerumque rerum in sensus incurrentium subiectum esse deprehenditur, cogitationes proficisci possint, an vero prorsus ab alio diuersoque ente sint deriuandae; materiae notio hoc loco potissimum euoluenda nostraeque demonstrationi praestruenda erit. *Materiae* vero nomine partium, ex quibus composita constant, quae in mundo existunt, multitudo s. aggregatum mihi venit. *Compositum* vero dico vnum, quod ex partibus constat realibus s. extra se inuicem positis. Ex dictis facile ratione intelligi potest, quid materiale, quid immateriale sit dicendum. *Materiale* nimirum erit, quodcunque materia ex partibus constat a se inuicem vere distinctis s. extra se inuicem existentibus; quicquid vero eiusmodi partibus omnino caret, *immateriale* s. *Ens simplex naturaeque individuae* appellare solemus.

Id, ex

Id, ex quo composita constant s. quae in eisdem determinantur, materiae nomine tantum non omnes insignire solent. Sic aurum dicimus aureae paterae materiam, cum hoc compositi artificii genus ex auro constet; materiam domus lapides et ligna constituunt, quia ex iisdem rebus aedificia exstruuntur. Est tamen definitio nostra tantummodo nominalis, et adeo generalis, ut ad coelestem aethereamque etiam materiam possit applicari; id quod eo magis nobis obseruandum fuit, quia Materialistae saepenumero vociferare solent, nos qui mentes incorporeas defendimus, controuersiae mutare statum, ac cum crassioris illius ac terrenae materiae, quae in his sublunaribus visu nostro obuersatur, naturae, cogitationem minime conuenire deprehendamus, minus licita consequentia cogere, quod idem de subtilissima illa aetherea valeat, quam corpori infusam, mentem constituere ipsi quidem tuentur. Cuiuscunque vero subtilitatis ac naturae sit materia, nostram tamen definitionem non effugiet: sine multitudine enim partium nullam dari posse materiam vel ipsimet concedent materialistae; sin minus, ludent vocabulo, ac in vocibus a nobis discrepantes, nobiscum in constituendis naturis incorporeis ac simplicibus consentient. Ex dictis facili quoque ratione intelligent rerum periti, cur de communi illa inertiae vi, cuius mentionem illustris WOLFFIUS¹⁾ aliquae in suis materiae definitionibus iniiciunt, altum in nostra silentium. Non negamus dari aliquid in cognitis nobis naturis corporeis, earundem-

Q

1) Cosmolog. Lat. §. 141.

rundemque materia, vi cuius motui resistunt, id quod sagacissimus KEPLERVS et qui eum sequitur, illustr. LEIBNITIVS *vim inertiae s. passuam* dixere: noluimus tamen non exigente necessitate consuetis materialistarum obiectionibus ianuam aperire ac controuersiae ansam praebere, annon incognitae quaedam vel dari possint, vel dentur res corporeae vel materiales, quae his inertiae viribus careant. Minimum in subsequentiis patebit, demonstrationi nostrae primariae, vi cuius euincimus materiam ad cogitandum omnino esse incapacem, nihil decedere roboris, siue quis inertiae viribus eam praeditam esse concesserit, siue negauerit; modo materiam partibus constare pluribus a se inuicem distinctis, non vocauerit in dubium: id quod, quantum ego quidem noui, nemo huc vsque fecit materialium animarum patronus. Iubent vero Philosophiae rationalis praecepta in refutandis aliorum erroribus eo cumprimis dispiciendum esse, vt in ipso disceptationis limine dissentientes in terminis conueniant.

§. V.

Substantiae, accidentis et subiecti definitiones.

Substantia est subiectum perdurabile et modificabile vel, si mauis, est Ens, quod non est in alio tanquam in subiecto s. eum in modum vt ab eodem separatum amplius existere non possit. *Accidens* ve-

ro dicitur, quod modificabile non est, aut accuratius, quod in alio vt in subiecto existit i. e. ab eodem separatum existere omnino non valet. *Subiectum* vero, cuius hoc loco iniecimus mentionem, dicitur Ens, quatenus consideratur, vt habens essentiam et praeterea aliorum est capax. Cel. LEIBNITII substantiae definitio, quod sit Ens vi agendi praeditum cum Cel. WOLFFII et nostra conciliari haud difficulter potest. Euoluta sic substantiae notione omni luce clarius patebit, (si quis conferre materiae traditam §.IV. definitionem cum ea, quam de substantiis vulgato loquendi vsui conformem suppeditauimus, non dedignabitur,) *materiam esse substantiarum, adeoque et subiectorum plurium aggregatum.* Cum enim singulae eiusdem partes a se inuicem realiter sint distinctae ac extra se inuicem existant, non vero in aliis, tanquam in subiectis; quin substantiarum titulum omnes ac singulae materiae partes mereantur, ac ipsa materia aggregatum ac

multitudo plurium substantiarum iure meritoque fit nuncupanda, dubio omni carebit.

Plurimae sunt ac diuersissimi generis, quas eruditi de substantiis hinc inde in suis Philosophiae systematibus suppeditarunt ac in lucem protulerunt, definitiones. Scholastici substantiam id esse dixerunt, *quod substant accidentibus*, sed ad etymologicam vocis originem magis, quam ad internam rerum indolem attenti fuisse videntur. Sunt, qui eam per *Essentiam existentem*; sunt alii, qui per *Ens, quod in se vel per se existit* definiunt.^{m)} In rebus ipsis satis conueniunt Viri eruditi, harum definitionum auctores, modo rite intelligantur, licet externa verborum specie toto coelo videantur esse diuersi. Selegimus ex magno eiusmodi definitionum numero praestruendam nostrae demonstrationi illustr. WOLFFII definitionem, qui *substantiam* subiectum perdurabile et modificabile dicit. Adiunxi tamen eisdem antiquam aliam, sed paulo emendatiorem; quae licet negatiua sit, tamen insigni suo usu non caret. Vix enim est vlla definitio, cuius characteres earum rerum, quae de substantiis dici possunt, demonstrationes tantopere faciliunt. Fac enim v.g. disquisitionem institui, num figura, substantia sit dicenda; sine negotio patet, figuram separatim absque subiecto corpore existere non posse, adeoque haud difficulter intelligi poterit, eam, vi definitionis,

m) Conf. CHAVVINI *Lexicon rationale s. Thesaurus Philosophicus*, Roterod. ed. 1692. sub voce *substantia*.

nis, non esse substantiam. Et sic et in aliis casibus longe faciliori ratione, num quid substantia, an accidens dicendum sit, quam ex aliis, quantum quidem video, definitionibus patebit. Quo vero eo melius duae hae definitiones possint intelligi ac subsequentes demonstrationes eo curatius percipi, comitem iisdem dedi vocis *subiecti* explicationem. Vfus quidem sum eadem in antecedentibus, partim clara vocis notione contentus, partim Lectores supponens terminorum Philosophicorum non omnino ignaros: cum tamen mox in demonstratione eiusdem fieri debeat mentio, superuacaneam non esse futuram eiusdem definitionis factam hoc loco allegationem, non sine ratione existimabam. *Leibnitiana* *) substantiae definitio, elegans satis et vsu plena, vberiore quidem nobis dicendi materiam praebet; at brevitate studiosi, Lect. B. ad ea potius ablegamus expendenda, quae de consensu eiusdem cum definitione ista, quam primo suppeditauimus loco, partim Illustr. WOLFFIUS *Ontol. Lat.* §. 771. not. §. 776. 794. not. sequ. disserit; praesertim vero, quae Cel. CANZIVS in *Ontol. Polemica* §. 142. euicit. Inutilis quidem eruditorum virorum tam varius labor in indaganda ac limanda substantiae definitione posset videri rerum non satis perito; at aliter sentiet, qui grauissimos errores, imo pestilentissimum etiam SPINOZAE, Atheorum facile principis, systema falsae substantiae definitioni originem debere, ipsa inspectione librorum obscuri hominis, et ex eruditorum virorum, qui fundamenta

Q 3

erro-

n) De eadem conf. Acta Erud. Lat. A. 1694, p. III.

errorum Spinozianorum detecta euerterunt, observationibus et animaduersionibus intelliget. *Substantiam* Spinoza dicit id esse, cuius conceptus non indiget conceptu alterius rei a quo formari debeat. Atque exinde colligit: *Vnicam tantum dari substantiam, Deum et mundum esse vnum idemque.* Conf. *Spinozae Ethica* Part. I. Op. Posth. Quid monstri in definitione lateat illustris WOLFFIVS Theol. Nat. Part. II. pag. 687. et Cel. GOTTSCHEDIVS, nostras, in variis programmatibus satis superque euerunt. Alterum, quod Sp̃phus noster L. B. perpendendum exhibet, indolem materiae curatius commonstrat. Materia substantiatum merito vel aggregatum substantiarum potius, quam substantia dicitur; id quod de corpore pridem obseruauit illustr. LEIBNITIVS. °) Constat enim ex pluribus suo peculiari loco ab aliis serunctis rebus et substantiis, ac ex compositione variorum principiorum sua vi actiua ac inertiae praedictorum consistit. Abstineo tamen a re tam euidenti vberius illustranda, cum ab ipsis materialistis assertum nostrum minime in dubium vocari obseruauerim.

§. VI.

Materia cogitare nequit.

Materia cogitare nequit. Quicquid enim cogitat, id cum sui, tum aliarum rerum sibi conscium esse debet (§. I.) Haec vero sui ipsius et rerum aliarum
con-

conscientia intuitum discriminis rerum ac distinguendi actum inuoluit et sine eodem contingere ac suscipi omnino non potest. (§. II.) Est vero ille intuitus discriminis rerum, subiecti vnus opus, non vero plurium ac multorum; cum partim requirat, vt rerum discernendarum repraesentationes in vno subiecto contingant, partim vt earundem collatio ab vno eodemque agente subiecto vel ab eodem principio ac vi actrice suscipiatur. (§. III.) Cum igitur materia non sit, nisi aggregatum plurium substantiarum ac subiectorum ac ex pluribus eiusmodi rebus constet, quae suis viribus sunt insignes (§. IV.) nihil erit euidentius quam intuitum discriminis rerum, adeoque et cogitationem materiae, qua talis, opus non esse, nec ab eadem proficisci posse. Iure ergo meritoque materiam ad cogitandum prorsus incapacem esse asserimus. Q. E. D.

Illustrabimus dicta paulo specialius: Concipiamus nobis materiam cogitantem et e. g. celebrem

Colossium Rhodium, qui magnis illis septem mirabilibus mundi accensetur, sibi repraesentantem. Si composito cuipiam, si materiae, quantumvis subtili, integrae, monstrofi huius artificii adscribenda repraesentatio, quaelibet eiusdem pars ad huius molis repraesentamen aliquid conferet. Alia itaque eius parte, monstrofae magnitudinis caput delineabitur; alia pectoris truncique molem exhibebit, alia crura immensi intervallo in portum distenta sibi repraesentabit, sub quibus ingentis magnitudinis naugia expansis velis plenissimo cursu in portum ferri consuevere; erit, in qua brachium depingeretur, accensos ignes, facem nauigantibus praebentes, nubibus fere iungens; alia vero alias reliquasque huius mirandae statuae partes exhibebit, quemadmodum in imaginibus aut in ipso oculi fundo, dum obiecta delineantur externa, fieri solet. In omnibus hisce casibus repraesentationes a variis ac sua praeditis subsistentia materiae particulis sustinebuntur, variisque inhaerebunt principiis substantialibus, non vero in vno proprie subiecto contingent. Pergamus ulterius: Fac quamlibet materiae partem aliquod istius admirandi Rhodiorum artificii sibi repraesentare membrum, si conscia sibi eiusdem, si cogitatione praedita materia supponitur, quis instituet membrorum collationem? Ponamus, quod concedi tamen non potest, quamlibet minutissimam partem, illius membri, quod delineat, sibi esse consciam, ista tamen particulari, diuisaque conscientia rei impossibilitas eo magis elucescet. Etenim plura sic erunt principia actiua, plures substantiae, a quibus tamen simplex illud distinctionis negotium peragi

agi omnino non poterit, quippe quod vnam eandemque vim, vnum idemque subiectum requirit. Hoc loco Areopagitas supra memoratos velim iterum in subsidium voces. Quemadmodum illi tacita sua, sed diuisa tamen Symbolorum illorum cogitatione, quibus septem sapientes graeciae antiquae insignes fuerunt, differentiam eorundem intrueri nulla ratione poterant, sic et illud particularum materiae aggregatum, si etiam singulas partes cogitare de partibus obiecti concederemus, totum cogitans, id est, differentiae plurium istarum rerum, adeoque ens earundem ipsarum sibi conscius, nunquam constituere poterit. Non enim bellico tumultui, ac clamori vociferantium confuso aut harmoniae musicae similis est mentis cogitatio, ut plurium agentium viribus suscipi possit: indiuiduum, vnumque sit oportet, quod cogitat, ac rerum diuersarum discrimina ita in vnum colligat, ut intrueri earundem possit diuersitatem. Posset idem quoque, quod ex conscientia rerum aliarum euicimus, sc. materiae ad cogitandum impotentia, ex sui ipsius conscientia plurimum stabiliri; sed haec utpote simili methodo, qua nos vsi sumus, facile detegenda, L. B. propriae meditationi relinquimus praesertim, cum ignotum nobis minime sit, non tam argumentorum multitudine, quam pondere gigni certitudinem. Argumentum sit modo validum; et vnum sufficiet, praestabitque copiae aliorum, quibus speciei quidem aliquid, virium parum inest. In pugnis litterariis idem vsu venit, quod in bellicis, ut parua manus exercitatorum militum ut plurimum victoriam eripiat immensae imbellium multitudini. Ex-

pertus ad Thermopylas est *Xerxes*, in Campis Marathonis *Darius*, quantum differat exiguus etiam exercitus, a turba licet innumerabili. Non tamen spernimus omnino argumentorum, modo nervis non careant, copiam. Adeant, qui multas simul cupiunt percipere huius veritatis rationes. Cel. CANZIVM tract. de *Immortalitate animae* p. 20. quae tamen singulae a nostris sunt diuersae. Adeant, qui celebratissimum nosse cupiunt argumentum, illustrem WOLFFIVM *Metaph. Germ. et Psych. Rat.* §. 44. ex eo capite materiae ac composito cogitandi potentiam denegantem, quia omnia quae in composito contingunt vel ab eodem proficisci possunt, non nisi per motum fiant. Haud absimili ante eum argumento vsus est perspicacissimus Mr. ABBADIE tract. de *la verité de la Religion Chretienne* Tom. I. p. 150. et DITTON in appendice tract. de *V. R. C. ex Resurrectione Iesu Christi* p. 636. ab Illustr. WOLFFIO autem multo distinctius i. e. suo more postmodum idem est expositum. Sequuta est virum magnum, agmine facto, ingens aliorum eruditorum multitudo, et ex instituto etiam Ven. REINBECKIVS, iam coelitibus adscriptus in tractatu supra allegato. Cur ergo, forsán quis, qui requirat, erit, cur a trita ista via recedis? Cur multiplicare argumenta allaboras, cum non multitudinis, sed ponderis eorundem sis aestimator? Dicam rationem ingenue: dicere enim in republica eruditorum, (quae non est nisi democratica,) cuilibet ciui licet sententiam, salvo tamen intelligentium iudicio. Nonnullis adhuc dum difficultatibus impeditum videbatur argumentum alias insigne ac quantovis pretio aesti-

aestimandum; obiectionibus enim est expositum, vix aliis rationibus, nisi iis, quibus nostrum nitur argumentum, refellendis. Fieri enim facili negotio poterit, vt Materialistarum patronus aliquis ex ipsa Illustr. LEIBNITII de perceptione monadum doctrina arma petat, quibus oppugnare argumenti vulgati vim non sine quadam specie possit. Omnia, inquiet, quae a composito proficisci possunt, non nisi motu peragi, dicuntur, nihilque virium in corpore, praeterquam motricium in eodem inueniri defenditur; ast nonne vel ipse Illustr. LEIBNITIVS minutissimorum corporum particulis vim tribuit perceptiuam, quae a motrice diuersa ac per motum explicari non poterit. Quid si a coniunctis istis monadum in corpore perceptiuis viribus cogitationes producantur? Fallit ergo, colliget, argumentum, quod omnia a vi motrice in corporibus peragi supponit. Fatemur, perget, LEIBNITIVM cogitationes s. adperceptiones non tribuisse corporum monadibus s. minutissimis partibus; ast facilis forsan est a perceptione ad adperceptionem transitus; Ex compositione perceptionum orietur adperceptio s. cogitatio, vel erit minimum effectus plurium virium percipientium. Nisi itaque hoc loco quis ostendat, cogitationem esse vnus eiusdemque subiecti ac substantiae opus, id quod ex nostro argumento clarum est, aduersarii pertinaciam vix expugnabit. Facilis vero ex nostro argumento ad petitas ex Leibnitiano dogmate obiectiones est responsio. Ponamus, singulas materiae monades, s. simplicissimas partes percipiendi vel repraesentandi viribus esse praeditas. Materia
tamen

tamen ipsa erit plurium subiectorum viriumque percipientium aggregatum; cumque omnis virium quatumcunque compositio, omnis subiectorum multitudo cogitationi repugnet, vt demonstraui; nihil sane ab ista obiectione asserto nostro de materiae ad cogitandum impotentia metuendum erit periculi. Quae cum ita sint, nemo prudens vitio mihi vertet, quod rei tanti momenti, quanti mentis est immaterialitas tantum lucis affusus, quantum pro ingenii modulo fieri vnquam potuit, tritam semitam hic relinquendam censuerim; praesertim cum, quantum ego quidem nouerani, a nemine ex ipsis rerum notionibus, quod dilucidaui argumentum, vnquam sit pro rei dignitate euolutum. Indice digito quidem in indiuidui cogitantis unitate immaterialitatis animae rationem, quaerendam esse indicauit illustr. BIFFINGERVS p. 258. *Dilucid. Philosoph.*, sed subdubitanter loquitur Vir acutissimus: *Posses etiam attendere, annon idem, sc. quod compositum cogitare non possit, sequatur ex unitate indiuidui sibi consci, l. c.* Euolui rerum notiones, nihil mihi hac in parte reliqui est dubitationis. Euoluta consignataque iam demonstratione mea incidi in BAYLIUM, qui nostris non omnino dissimilia, non quidem ex primis notionibus euoluta, (quorum vim adeoque nec ipse percepit, vt ex iis, quae ad §. sequ. obseruabimus, patebit,) eleganter tamen suo more proponit. En verba Viri Celeberrimi! obiectionem dicit se propositurum superari nesciam, contra eos, qui materiam cogitare posse censent: *Cette objection, (ita pergit,) est fondée sur l'unité proprement dite; qui doit convenir aux être pen-*
sans;

sans; car si une substance, qui pense n'étoit une, que de la maniere, qu'un globe est un, elle ne verroit jamais tout un arbre; elle ne sentiroit jamais la douleur, qu'un coup de baton excite. Voici un moyen de convaincre de cela. Considérez la figure des quatre parties du monde sur un globe, vous ne verrez dans ce globe, quoi que ce soit, qui contienne toute l'Asie, ni même toute une rivière. L'Endroit, qui représente la Perse, n'est point le même que celui, qui représente le Royaume de Siam et vous distinguez un côté droit et un côté gauche dans l'endroit, qui représente l'Euphrate. Il s'ensuit de là, que si ce globe étoit capable de connoître les figures dont on l'a orné, il ne contiendrait rien, qui pût dire, je connois toute l'Europe, toute la France, toute la ville d'Amsterdam, toute la Vistule; chaque partie du globe pourroit seulement connoître la portion de la figure, qui lui écheroit; et comme cette portion seroit si petite, qu'elle ne représenteroit aucun lieu en son entier, il seroit absolument inutile, que le globe soit capable de connoître; il ne resulteroit de cette capacité aucun acte de connoissance, et pour le moins, ce seroient des actes de connoissance fort differens de ceux, que nous toujours expérimentons; car ils nous représentent tout un objet, tout un arbre, tout un cheval, etc. preuve evidente, que le sujet affecté de toute l'image de ces objets n'est point divisible en plusieurs parties et par conséquent que l'homme entier, qu'il pense n'est point corporel, ou un composé de plusieurs etres. S'il étoit tel, il seroit très incompatible aux coups de baton, vu que la douleur se diviseroit en autant de parti-

particules, qu'il y en a des organes frappez, or ces organes contiennent une infinité de particules; et ainsi la portion de la douleur, qui conviendrait à chaque partie, seroit si petite, qu'on ne la sentiroit pas. Conf. l. c. art. LEVCIPPE p. 1805. Effugia, quibus huius obiectionis vim eludere voluit Mr. BAYLE, frustranea erunt, euolutis, vt in argumento nostro fecimus, cogitandi distinguendique notionibus; respondebimus tamen ad eadem in §pho sequenti.

§. VII.

Idem alia ratione demonstratur.

Poterit ex iisdem fundamentis materiae ad cogitandum impotentia contra eos, qui illustr. LEIBNITII doctrina de monadibus minus recte intellecta ad stabiliendum materialismi perniciosissimum errorem forsan abuti vellent, sequenti etiam ratione demonstrari:

Si cogitandi vis, adeoque et intuitus discriminis rerum, monadum s. indiuiduarum ac simplicissimarum materiae partium viribus originem deberet, s. ab iisdem deriuandus esset; ex tribus vnum statuendum erit: 1) vel *vnam* tantummodo

modo indiuiduam materiae partem, vnam monadem in quadam materiae mole cogitandi virtute esse praeditam, aut 2) *singulas* seorsim aptas esse, quae cogitationes suscipiant, suiue sibi, rerumque aliarum sunt consciae, aut denique 3) *singulas* pluresue monades *coniunctim*, cogitationes *unitis viribus* producere, licet seorsim ad cogitandum sint omnes ineptae, i. e. supponendum erit, cogitationem vel sui aliarumque rerum conscientiam *plurium omniumue* materiae monadum s. simplicium coniunctis viribus agentium esse compositum aliquod opus. Quodcunque vero harum rerum assumferis, actum erit de rerum materialium cogitationibus. Sit *primum*: Si vna monas, si vna tantummodo materiae, vt putas, particula, cogitandi virtute insignis erit; obtinui propositum. Id quod in materia cogitat, erit ens indiuiduae naturae; non erit partium aggregatum; non erit materia (§. IV.); imo a reliquis materiae particulis, vtpote ista cogitan-

gitandi virtute destitutis, maximopere discrepabit. Paucis, in eo casu erit quidem aliquid in materia s. habitabit in eadem, quod cogitabit, nequaquam vero ipsa materia cogitandi vi praedita dicenda erit. Ponamus *alterum* casum: Sint *singulae* materiae partes individuae, singulae monades seorsim instructae sui ipsarummet rerumque aliarum conscientia ac cogitandi potentia; neque tum ipsi materiae adscribi poterit sine summa absurditate cogitatio. Vnum enim idemque subiectum, idem agendi principium, ac activa vis requiritur, si ens aliquod se a rebus, res vero alias a se inuicem discernere, (§. III.) adeoque et sui ipsius aliarumque rerum conscientia (§. II.) instructum esse supponitur. Si vero singulae etiam partes cogitarent, cum tamen totum compositum, integra materiae cuiusdam moles, non sit vna vis, nec vnum subiectum (§. IV.); non poterit se praesertim a rebus aliis distinguere; adeoque nec sui esse conscia, nec cogita-

cogitare poterit. (§. I.)^p) *Tertio* denique neque a coniunctis singularum vel plurium monadum s. materiae simplicissimarum partium viribus cogitatio proficisci potest, quia vnitatem subiecti in quo contingit et virium, a quo suscipiatur vt distinguendi actus (§. III.); sic et cogitatio omnis (§. I. II.) requirit. Quomodocunque igitur res concipiatur; in nullo tamen casu fieri poterit, vt materiae adscribi possit cogitandi potentia. Denuo ergo nec sine grauissima ratione ex dictis cogimus: *Materiam, qualiscunque etiam fuerit subtilitatis, ad cogitandum tamen plane esse ineptam.* Q. E. D.

Satis virium, nisi me omnia fallunt, habebit id quod in praesenti paragrapho protuli argumentum, modo rite expendatur, ad prosterndas subsidiarias etiam materialistarum copias, quibus in rem suam
vti

p) Materiae partes in hoc casu vel vnum idemque cogitabunt vel diuersa: *Si vnum idemque*; plures erunt, praesertim si applicatio fiat ad nos ipsos, in nobis animae cogitantes et vnum idemque repraesentantes; quod absolum; *Si diuersa*, nihil erit, quod omnia ista sibi inuicem conferat et distinguat, ad quod vnum requiritur subiectum. (§. III.)

vti nostro tempore possent, immo etiam quodammodo sunt vsi. Non erit itaque, cur amplius BAYLIUM extimescamus, huic hominum generi noua arma suppeditantem, qui eam demum optimam emendandi materialismum rationem esse censet, si quis, non amplius cum LEUCIPPO et EPICURO statuat, materiam cogitantem ex atomis constare figura solummodo motuque praeditis, vita vero omni destitutis; verum potius cuilibet harum atomorum sensum tribuat et cogitationem; eum enim in modum ex eiusmodi atomorum congerie cogitationem haud incongrue posse deriuari. En verba BAYLII l. c. art. *Leucippe* p. 1805: *Je me suis sou-*
vent etonné de ce, que Leucippe et tous ceux, qui ont
marché sur ses traces n'ont point dit, que chaque
atome étoit animé. Cette supposition les eut tiré
d'une partie de leurs embarras. Et not. E. subiecta asserit, quod hac ratione effugere potuissent vim ac aciem illius argumenti, quo ipsos impugnaue-
 rat PLVTARCHVS libr. *aduersus Colotem* p. IIII. et GALENVS lib. de *Const. Art. c. 4. de Elem. 3.*
 et 4. qui ex rerum sensu destitutarum combinatio-
 ne sentiendi vim aut ens aliquo sensu instructum
 oriri non posse euicerant. Mox vero subiungit:
Mais si chaque atome avoit une ame et du sentiment
on comprendroit, que les assemblages d'atomes pour-
roient etre un composé susceptible de certaines modi-
fications particulieres tant à l'egard des sensations
et des connoissances qu'à l'egard du mouvement.
 Vere in hanc a Baylio adhibitam materialismi me-
 delam accidit vulgatum illud: non est in medico,
 semper releuetur vt aeger; his mediis enim secta
 illa

illa noctis coecae filia nunquam conualefcet, imo vero mihi quoque admodum mirum videtur, qui factum fit, vt virum bonum tam facile obliuio ceperit eorum, quae ipfemet fuae ex Mr. LAMMY *traité de connoiffance de foi meme*, quem citat, vel ex proprio ingenio de vnitare fubiectionis cogitantis protulerat in médium. Quodfi enim concedamus fingula cogitare, num ideo totum poterit fui effe confcium? num omnes has cogitationes colligere ac fecum inuicem vna eademque vi conferre poterit? cum materia non vna vis fit vel fubftantia, fed plurium potius congeries atque farrago? Si etiam reuiuifceret illa *diffurrentium* f. *fermocinantium* fectione inter Arabes Philofophica, Mofe MAIMONIDI commemorata in *Moreh Neuochim* f. *doctore perplexorum* p. 150. et Materialifmi patrocinium ad fuas fentientes atomos prouocare vellet, his, non dubito, armis facili negotio poffet profligari. Refert vero de iisdem MAIMONIDES cit. BAYLIO l. c. de iisdem fequentia: *Vita ex ipforum fententia exiftit in vna quaque particula corporis viuientis. Ita dicunt quamlibet particulam animantis fenfu praediti effe fenfibilem etc.* Licet vero ex noftris argumentis facilis fit ad talia refponfio; vulgatae tamen a motu petita demonftrationi plus negotii faceffet. Hinc anfam nobis, femitam illatam tritam relinquendi fuppeditarunt hae, atque his fimiles obiectiones aliae; neque idcirco nos Lect. B. cenfuram promeritos effe credimus, cum in rebus tanti momenti pro ingenii modulo clariffima fectionari ac proponere argumenta, indiuiduam menti naturam rite vindicaturi officium exigere.

gere videbatur. Cum vero sint, qui nihil rectum putant, quam cui a venerabili antiquitate accedit commendatio, eiusdemque testimoniis vel ex parte potest muniri, in eorum gratiam notabilem quendam locum ex PLOTINO, celebri et antiquo inter Platonicos Philosopho, qui a nonnullis, rediuius PLATO, nuncupatus est, subiungam, qui similes refutaturus aduersarios, quodammodo gemina nostris protulit; sed pro genio et more seculi non satis euoluta. En verba Philosophi: *Και οἷς γὰρ δοκεῖ εἶναι στοιχεῖα τῶν, ἕτερα σώματα & ψυχὰι ἐλεχθῆσαν εἶναι, οὗδε ζῶνι ἐχόντα. Εἰ δὲ μηδενὸς αὐτῶν ζῶνι ἐχόντος, ἡ συνῆδος πεποίηκε ζῶνι, ἀτοπὸν. εἰ δὲ ἕκαστον ζῶνι ἐχοι, καὶ ἐν ἀρκείᾳ μᾶλλον δὲ ἀδύνατον συμφορῆσιν σωμάτων ζῶνι ἐργαζέσθαι καὶ γὰρ γινῶν τὰ ἀνόντα*: Tum vero, quicumque praeterea elementa quaedam horum introduxerunt, alia corpora, ea tamen esse animas non dixerunt, neque vitam eis attribuerunt. Si quis autem dixerit nullo eorum vitam habente, congressum tamen cunctorum vitam constituisse, absurda loquitur. Item si unum quodque vitam habet, iam unum sufficit. Omni-
no vero impossibile est, confluentiam corporum vitam facere et quae intellectu carent, intellectum constituere. *Ennead. IV. Lib. 7. c. 11. p. m. 457; et p. 461.* vberius per varios casus, trina vero potissimum partitione suo more ostendit, quod sensus et cogitatio materiae non competat, licet nonnunquam in vno vel altero casu rationibus id faciat, quas magni ponderis esse, ego non dixerim. Videtur Celeb. huius Platonici vestigia pressisse doctissimus Anglus, Henricus MORVS in *Enchiridio Metaphysico*

p. 327. trina itidem partitione non dissimili materialismum redarguens; nec non ANTONIVS LE GRAND, magnum inter Cartesianos nomen consequutus; eruditus quoque CANZIVS de *Ciuitate Dei* p. 120. alique partitam quoque eiusmodi demonstrandi rationem, licet diuersis modis inflexam, amplexi sunt. Habes L. B. itaque duplicis generis, ex eodem tamen capite deductam, illustratamque demonstrationem de omnimoda materiae ad cogitandum impotentia: nihil amplius superest ad summam ac omnimodam asserti nostri euidenciam, quam vt paucis adhuc ostendam, neque in ipsa Numinis O. M. infinita potentia quidquam deprehendi, quod materialistarum gregi patrocinari possit.

§. IIX.

*Materiae ad cogitandum impotentia est absoluta,
nec diuinis viribus mutabilis.*

Ex iis, quae demonstrauius facillimo negotio conficitur: I.) hanc *materiae ad cogitandum impotentiam*, quam modo euicimus, non esse aliquid in eadem adscititii, sed tam arcte cum eiusdem essentia coniunctam, vt separari nulla ratione possit, vel, si mauis, non modo impossibile esse, vt materia cogitet, sed hanc impossibilitatem summam quoque esse et absolutam. Quicquid primo ac essentiali rei cuiusdam

conceptui repugnat, illud absolute impossibile esse dicimus. (per Princip. Ontol.) Sed cogitatio ipsi primo ac essentiali materiae conceptui maximopere aduersatur; vnitatem etiam propriam et absolutam exigit, cum materiae essentia multitudine constituatur (per demonstr.): quin ergo absolute contradictorium et impossibile sit, materiam cogitandi virtute praeditam concipere, luce meridiana clarius patet. Deinde quoque II.) ex dictis id non minus cogi potest: *Eam esse materiae ad cogitandum ineptitudinem, ut ad instituendam rerum suique ipsius distinctionem ac cogitationem quamcunque, ne quidem diuina ac infinita supremi Numinis omnipotentia possit adaptari.* Est enim infinita Numinis O.M. potentia, facultas ea omnia suscipiendi, quae fieri possunt s. absolute non sunt impossibilia, nullamque in suo conceptu inuoluunt contradictionem (§. 347. Theol. Nat. WOLFF.) Cum vero modo demonstratum sit, absolute esse impossibile

possibile, vt materia cogitet; sequitur, ne quidem per diuinam omnipotentiam, materiae cogitandi potentiam posse conferri. Q. E. D.

Frustra igitur ex infinita Dei O. M. potentia malae causae suae praesidia petunt materialistae, praesertim recentiores, qui sicubi se in angustias euidentissimis eorum, qui materiam cogitationis incapacem defendunt, redactos sentiunt, ad incomprehensibilem Dei potentiam tanquam ad sacram anchoram confugiunt. Nobis quidem, inquit, difficile intellectu, quomodo materia cogitare possit; ast notum est, Deum plura posse, quam quae finita mentis potentia cogitatione potest complecti. Quid ergo opus est, entia multiplicare; forsân Deus omnipotenti vi materiae cogitandi largietur virtutem, cuius alias incapax mansisset. Speciem haec quandam pietatis, animique erga Deum reuerentis habere videntur, sed probe dispiciendum, ne sub herba anguis lateat. Est ea nonnunquam profanorum hominum astutia, vt dum euertere sacra omnia occulte moliuntur, speciosis verbis Numinis O. M. maiestatem extollant. Quis HOBBSIVM nescit, incomprehensibilem infinitamque Dei essentiam eum in finem mirifice praedicasse, quo omnem fere diuini cultus, officiorumque Deo debitorum rationem e medio tolleret, ac nihil fere praeter nuda diuinitatis nomina relinqueret. Similes artes et hodie exercent, qui simili impietate in sacra omnia si non palam, tamen occulte grassantur. Extollunt

diuinam omnipotentiam, sicubi id e re sua esse existimant, cum, in aliis rebus ad eandem religiose ac secundum rationis praecepta prouocantes, false vel potius insulse rideant. Detrahenda igitur his hominibus adscititia larua, ne ingenuis animis vltius imponant, et fucum faciant incautis. Facili vero negotio euinci potest, salua ea, quam adorandae Numinis maiestati debemus, reuerentia nos hoc loco tueri posse, quod materiam ad cogitandum non possit reddere aptam ac idoneam. Euicta enim ex ipsis rerum notionibus absoluta materiae ad cogitandum impotentia, ad diuinam confugere omnipotentiam, vt eius vi contrarium obtineamus, hoc sane esset, Numen supremum sibi ipsi inimicum fingere ac contrarium: Quae enim vere impossibilia sunt, diuinus intellectus vt talia sibi repraesentat, quae fieri nulla ratione possunt, sed se ipsa destruunt: si verò eadem omnipotentia Dei vel produceret actu, vel producere tantummodo posset, dissentiret ab intellectu; imo diuina intelligentia rebus ipsis non ex asse responderet; quod quam absolum sit cogitatu, ac diuina maiestate indignum, per se patet. Tantum igitur abest, vt minus reuerenter de Dei O. M. maiestate sentiant, qui negant, materialistas iure prouocare posse ad diuinam omnipotentiam, materiae ad cogitandum incapaci cogitandi vim collaturam, vt potius illi minus consonam infinitis Dei O. M. perfectionibus opinionem defendant, qui hoc in capite materialistis accedunt. Nemo igitur hoc loco LOCKII, 9) aliorumque virorum eruditum,

9) Erud, LOCKIUS tract. de *Intellectu humano* p. 270. inci-

torum, qui simili sententia frigidam suffuderunt materialistis, nobis obiiciat auctoritates. Ea enim, quae euicimus, demonstrant, quantumcumque animo id non malo adseruerint, tamen ut eorum vestigia sequamur, eosdem minime mereri; cum sententiam tueantur pia quidem specie sese commendantem, re vera tamen in Deum O. M. iniuriam. Neque vero etiam absolutam, quam in cogitante materia adesse demonstrauimus, contradictionem perspexisse videntur viri, quos ob merita reliqua maximi facio; cum Deum posse absolute contradictoria facere, expressis verbis nunquam fateantur. Ne vero aliquam hoc loco materialistis cauillandi relinquamus materiam, probe obseruandum: nos non negare Deum O. M. materiae mentem iungere posse cogi-

R 5

tandi

incidenter dixerat: *I see no contradiction in it, that the first eternal thinking Being or omnipotent spirit, should, if he pleased, give of a certain systems of created senseless matter put together, as he thinks fit, some degrees of Sense, Perception, and Thought.* Id quidem contradictorium esse dicit V. C., ut materia a se cogitationem habere possit, aut ut eadem ipsi a Deo accedat, contradictionem inuoluere nullam existimat: ut potissimum ex verbis proxime sequentibus patet. Non igitur sine ratione colligo, erud. LOCKIO absolutam materiae ad cogitandum impotentiam minime fuisse perspectam; sed V. C. dum rem omnem non satis accurate considerauerat, nimis praecipiti forsan consilio, sententiam dixisse. Neque vero lapsum Viri, quem caeteroquin maximi facio, hoc in capite admodum mirabitur, qui reliquas eius in metaphysicis hallucinationes expendit, subinde a LEIBNITIO, WOLFFIO aliisque notatas.

tandi facultate praeditam, quemadmodum olim primaeui parentis corpori vita adhucdum et sensu destituito, animam ratione praeditam indidit et inspiravit. Ast in eo casu, nemo non facili ratione perspicit, tunc non materiae, sed mentis, eidem iunctae, substantiae cogitandi virtutem esse tribuendam. Neque etiam id inficiamur, Deum O. M. materia in nihilum redacta, eius loco substantiam producere posse cogitantem. Sed neque tali ratione dici poterit, Deum O. M. materiae tribuisse cogitandi vim, cum rei amplius non existenti nihil omnino tribui possit. Stat igitur thesis nostra sicut Marpesia cautes, quod materia ita sit ad cogitandum incapax, ut salva sua essentia ad cogitandum apta nulla ratione, imo ne quidem infinitis Dei O. M. viribus fieri possit.

§. IX.

Anima s. Mens humana est immaterialis.

Mens humana est immaterialis s. ens simplicis indiuiduaeque naturae: Mens enim nostra est id, quod in nobis sui rerumque aliarum sibi est conscium s. quod in nobis cogitat (§. I.). Cum vero materia cogitare omnino nequeat (§. VI.), imo eiusdem ad cogitandum impotentia ita sit absoluta, ut ne quidem diuinis infinitisque viribus tolli possit (§. IIX.):

(§. IIX.): mentem nostram materiam f. materiale[m] esse, nemo amplius tueri poterit, nisi qui euidentissimis rationis effatis aduersissima fronte repugnare uoluerit. Id uero, quod materiale non est, adeoque partium multitudine caret, ens immateriale, simplicis indiuiduaeque naturae esse dicimus (§. IV.): nullum igitur est dubium, quin anima nostra iure meritoque rerum immaterialium f. simplicium, classi sit adscribenda Q. E. D.

Caput et arcem causae nostrae praesens completur paragraphus, quippe qui mentis nostrae immaterialitatem euidentissima ratione euincit. Neque quidquam hoc loco reliqui esse dubitationis existimo, tres priores paragraphos proxime antecedentes expendenti, nisi forte imaginationis intempestiua sedulitas, puro intellectui nondum adfuetis, aliquantum negotii exhibeat. Haec enim, dum substantiae immaterialis imaginem sibi effingere cupit, sensualibus rerum materialium repraesentationibus adfueti, suamque in eadem effingenda experitur impotentiam, mentes incautas facile in eam seducit ac abripit sententiam, rerum immaterialium existentiam nihil esse, praeterquam inane aliquod rationis vel facultatis abstractricis figmentum. Ast facessat hinc tantisper figmentorum proma - conda imaginatio,

no, et rationis oracula pro figmentis traducere definat; quum innumeris aliis argumentis euinci possit, frustra negari earum rerum existentiam, quarum formas et imagines imaginatio sibi concipere nullas potest. Aequè enim profecto is esset ineptus, qui rerum, quas non nisi intellectus capit, imagines desiderat ac ille, qui sonos sibi pingendos, odores visui exponendos, aut ciborum dulcedinem aurium iudicio subiiciendam postularet, harum rerum omnium existentiam alias omnino negaturus. Vellem, omnes perpenderent, ingeniosissimas illas animae responseiones, quas stolido corpori, mentis imaginem sibi exoptulanti, regessit apud ingeniosissimum Batavorum Poetam CATSIVM loc. infra cit. Suum cuique tribuatur: sensus externi enim, ut et imaginatio recipiendis externis rerum materialium formis sunt idonei, res vero immateriales, interni demum sensus, intellectus et rationis sunt obiecta, similiter, ut visui visibilia, lumina et colores, auditui soni, odoratui odores veluti propria obiecta adsignare suo iure solemus. Specificorum vero obiectorum hoc loco maximopere caueas confusionem. Tali ratione, qui compescere potuerit imaginandi vim intempestive solertem, ei, non dubitamus, nostrum, quod exhibuimus pro mentis immaterialitae, argumentum quod satis est, faciet; phantasiae seruo, nec centena sufficient. Nolim igitur B. L. argumentorum aliorum mole obruere, quem solidiorum rationum pondere flectere ad assensum, convenientius esse duxi. Si qui tamen sunt, qui copia plurium argumentorum delectantur, conferre poterunt, THEOPHIL. GALEVM, qui complures ex PLATONE

et sequacibus protulit pro euincenda immateriali
 mentis natura, diuersissimi tamen ponderis et valo-
 ris, ratiocinia. vid. eiusdem *Philos. General.* p. 380.
 nec minus Erud. CVDWORTHVM in *Systemate in-*
tellectuali p. 1008. simili scopo Platoniorum ratio-
 nes exhibentem, KENELMVM DIGBAEVM tract.
de Immortalitate animae p. 511. et ex *Recentioribus*
 CANZIVM von der Unsterblichkeit der Seelen p. 20.
 Scriptores, qui immortalitatem et immaterialitatem
 mentis, numero quidem haud exiguo, sed dissimilli-
 mo successu propugnarunt, exhibet Celeb. ALB.
 FABRICIVS in *Syllabo Scriptarum*, qui de *Verita-*
te Rel. Christ. egerunt p. 421. sequ.

§. X.

Extensio, figura, inuisibile quid sit?

Non alienum erit ab instituto nostro,
 hoc loco connexas cum immaterialitate
 mentis expendere proprietates, quo in-
 diuiduae simplicisque naturae, qua men-
 tem praeditam euicimus, pleniorum ac
 perfectiorem consequamur notionem.

Quem in finem sequentes praemittimus
 definitiones: *Figuram* dicimus limitem
 extensionis continuum. *Extensum* vero
 vocamus, quod partibus constat extra
 se inuicem constitutis ac inter se unitis

f. omne

f. omne compositum, quatenus vt vnum aliquod et continuum spectatur. *Inuisibile* vero id esse tuemur, quod sensibilem ope luminis, a sua superficie vel mediate vel immediate f. ope reflexionis proficiscentis, oculo mutationem inducere non valet. Ex his definitionibus haud difficulter demonstrari poterit, mentem humanam vt extensione omni, sic et figura qualicunque carere ac quouis respectu esse inuisibilem.

Radiant luce sua, quas in hoc Spho sequentium gratia exhibemus definitiones, neque igitur vberiori indigent illustratione. Licebit tamen hoc loco velut in transitu obseruare, quod figura minus recte per extensionis limitem definiatur. Nisi adiicias continuum, punctum ipsum figura erit, quippe quod lineae terminat, ac limitat extensionem. Quis vero hominem ferat de puncti figura loquentem? Neque etiam duas, quae anguli terminant extensionem, lineas figurarum titulo insignire solemus; vndique extensum ambiat oportet, ac continus sit ille extensionis terminus, si figurae nomen eidem tribuendum. Non dubito igitur, quod ob has similesque rationes illustr. WOLFFIVS emendatricem huic definitioni, quam antea probauerat in scriptis germanicis in *Ontol. lat.* §. 150. adhibuerit manum.

Extensi

Extensi notio, praesertim pro nostri instituti ratione nec vindiciis nec commentario opus habet; quod vero certo tantum respectu a composito differat, L. B. facili negotio ipse perspiciet. Tertia, quam sistit Sphus, inuisibilium definitio ex earum rerum consideratione mihi fuit subnata, quae requiruntur, si quando aliquid visibile esse dicimus, nostroque conspectui patet. Remotis enim visionis ex obiecti parte causis, proclive est intellectu, quid inuisibile aut inconspicuum sit vocandum; quae affectionis eius causae, qua res visui et conspectui sese prorsus subducit. Sed non morabor L. B. in rebus adeo facilibus: progrediar potius ad promissas demonstrationes, operam daturus, ut data fide me exsoluam.

§. XI.

Mens humana non est extensa.

Mens humana extensione omni caret: Est enim anima s. mens humana immaterialis simplicisque naturae (§. IX.) adeoque omni partium multitudine caret (§. IV.). Cum autem id demum extensum dicamus, quod ex partibus extra se inuicem constitutis, unitisque constet (§. X.): nullo iure mens nostra extensa dici poterit. Q. E. D.

Quo maior asserti, quod hic euicimus, euidencia,
quo

quo actione ille nexus, qui immaterialem indiuiduamque mentis naturam et extensionis defectum intercedit, eo magis mirum videri poterit, quod nonnulli fuerint Viri eruditi, qui materiales quidem animas esse negant, extensas tamen tuentur. Celeb. CVDWORTHVS rem ipsam et mirabilis asserti causam adfert: *Non desunt, inquit, Viri graues et eximii, inter eos, qui naturas disputant esse corpore secretas, qui quoniam verentur, ne si Deus et animi omniproxus extensione priuentur in nihilum prorsus illi abeant, multo aliter diuinæ rationis aduersarios hac in causa comprimendos iudicant. Hi igitur verum id esse fatentur, quod diuinitatis hostes sibi dari postulant: quicquid existit, id esse extensum: verum alterum illud, quod iidem pro certo et minime dubio habent, reiciunt: omne, quod extensum est, corporatum est. Aliud enim affirmant extensionis esse genus, quod a corporea extensione toto genere differat: Postmodum etiam huius extensionis spiritualis (si ita loqui liceat) et corporeae ostendit differentiam. Ex memoratorum enim Eruditorum sententia illam extensionem posse penetrari et ita esse indiuiduam, ut nulla eius pars a finitimis sibi et contiguis partibus aut a toto auelli queat. conf. Syst. Intell. ex Vers. Ven. MOSHEMII p. 1118.* Neque ipse CVDWORTHVS huic sententiae omnino aduersari audet, sed litem omnem sub iudice relinquere videtur. Serio quoque et argumentis nonnullis Cel. HENRICVS MORRIS, Vir alias acuti ingenii, sed imaginationi aliquando nimium indulgens, hanc ruetur sententiam, ac quartam quandam spiritui extenso tribuit dimensionem, quam *spissitudinem essentialem* vocat. *Enchirid.*

chirid. Metaph. p. 384. Sed parum mihi graues illi bonique Viri a materialismo, quem tamen impugnant, abesse videntur. In strictiori quidem sensu, si materiae vocabulum sumatur, quo compositum impenetrabile, vi inertiae praeditum denotat, mentis substantiam materiam esse negant; ast eandem tamen compositam esse concedunt, partibus extra se inuicem existentibus constantem. Hoc vero nil aliud est, quam mentem in latiori vocis significatu materialem tueri; id quod materialistae plerique facere solent, qui mentem compositam esse defendunt, iisdem tamen singulis, quibus cognita nobis corpora gaudent, adfectionibus praeditam esse negant. Cum vero supra demonstrauerim, quod in latiori sensu etiam mens materia esse non possit, ac partibus omnino sit destituta; eo ipso fictae huius extensionis fundamenta simul sunt euerfa. Ad argumenta quibus tum Angli, cum Cl. RIDIGERVS, qui cum iisdem, ex similibus fere rationibus, mentis extensionem tuetur, infra in parte polemica respondebimus; ostensuri etiam quod minime adeo difficile sit, ex systemate influxus Physici, quod nos tuemur, Ridigerianas refellere obiectiones, quam quidem Cel. CANZIVS Tom. I. *Vsus Philos. Leibnitianae in Theol. p. 224.* fieri posse existimat.

§. XII.

Anima nec figurata est nec visibilis.

Anima s. mens humana nec figurata est nec visibilis, imo per suam naturam talis

S

esse

esse haud potest. Anima enim extensa esse nequit (§. X.) adeoque suae extensionis limites nullos habere potest. Cum itaque continuam extensionis limitem figuram appellemus (§. IX.); animam omni figura destitutam esse, extra dubitationis aleam positum erit. Est vero praeterea meridiana luce clarius, quod id, quod extensione caret, superficie quoque omni sit destitutum, ex qua radii luminis immediate proficisci, aut reflecti etiam possint (per Princip. Math.): Anima ergo vi suae naturae inuisibilis sit necesse est. Q.E. D.

Licet eius, quam hoc loco tuemur, veritatis ea sit euidencia, vt non dubitem, fore plerosque, qui demonstrationem quam dedimus superfluam existimabunt; non defuerunt tamen vel inter eos, qui inter eruditos nomen et famam sunt consequuti, qui non modo mentem figuratam esse defenderunt; verum etiam perspectam sibi esse eiusdem figuram asserere, eandemque pluribus verbis describere non sunt veriti. Ex horum numero hoc loco silentio praeterire non possum IOH. BAPTISTAM HELMONTIVM, qui in suis *Operibus* Francof. 1681. editis p. 256. se anno 1633. mentem suam in visione, figura humana vidisse refert: *Erat autem*, inquit,

lux

lux, cuius homogeneous totum erat actiue cernens, spiritalis substantia, crystallina, proprio splendore lucens. Obuoluebatur autem in altera nubilosa parte, tanquam sui siliqua, quam, cum splendorem aliquem ex se haberet, non potui discernere, propter fulgorem superlatiuum spiritus crystallini intus contenti. Istud tamen facile aduerti, quod nota sexualis non esset, nisi in siliqua. Crystalli autem sigillum erat lux ineffabilis sic reflexa, ut ipsa crystallus fieret incomprehensibilis. Neque vero est, cur quis existimet HELMONTIVM hieroglyphica forsan ratione hic mentem depinxisse, aut eam sibi tali ratione exhibitam fuisse, existimasse. Quod enim serio menti, quam lucidæ naturæ esse existimauit, figuram tribuerit, cum ex sequentibus, tum ex compluribus aliis locis in eius scriptis obuiis satis dilucide patet. Similia imaginationis monstra TERTVLLIANVS suo dignatus est calculo, idque eam ob causam, quod femina quaedam ex Montanistarum, cui deditus erat, secta ipsi narrauerat: *se in spiritu uidisse animam teneram ac lucidam aërei coloris et forma per omnia humana.* His phantasiae ludibriis inductus Vir alias optimus, sed nimium saepenumero credulus, animam sibi ratione sane admodum ridicula concepit, *tanquam homuncionem quendam interiorem, ut* LIBERTVS FROMONDVS lib. de anima p. 120. eius sententiam exhibet, *cuius capitellum in capite, pectusculum in pectore, cordulum in corde, brachiola in brachiis, manciolae in manibus, pediculi in pedibus hominis exterioris siue corporis nostri, tanquam vaginae infererentur.* Simili fere modo et VINCENTIVS VICTOR referente AVGVSTINO lib. 4. c. 14. de

origine animae, somniauit, interiorem hominem i. e. animam, velut in forma vaginae corporalis inclusum, per membra exterioris hominis cucurrisse et gelasse, ut figmentum fusile in forma lutea. Sed mittamus hanc crassae ac pinguis mineruae bonorum Virorum Philosophiam; ac ex eorundem exemplo admoniti discamus, quantopere id noxium sit, imaginationi nimium habenas laxare, quae equo indomito haud ab- similis in praecipitia fertur et in errores abducit incautos, prudentiorum risu aut potius misericordia dignissimos. Prudentius anima illa differit apud CATSIVM in *T' Samen - Spraek tusscher Ziel en Lichnaem*:

*Maer wat staet my toe doen? ik lät de menschen
woelen,*

*Geen oog en kan my sien, geen hand en kan my voelen,
Geen Schilder heeft 'er macht, tot aen het minste deel,
Toe stellen myn geleet in eenigh tafereel.*

et paulo post corpori imaginem suam i. e. mentis desideranti respondet:

*Wel hoe, geminde vriendt, dit zyn alviese rancken,
Wie hoord er immermeer van so en geestig man,
Die iet heft laten sien, dat niemund sien en kan?
Al wat geen lichnaem heeft, is qualick uyt de drucken.*

Vtinam haec expendisset COMMENIVS, vulgati illius libelli auctor, qui sub nomine *Orbis sensualium picti* puerorum manibus teritur, animam sub forma hominis meris punctulis depingendam non curasset; Nisi fortasse maius aliquod sub hac imagine lateret mysterium et forsan auctor, hieroglyphica quadam ratione, observante Illustr. WOLFFIO, notissimam
illam

illam Aristotelicorum sententiam exprimere voluit, quod *anima tota sit in toto corpore, ac tota simul in qualibet eiusdem parte.*

§. XIII.

Anima est incorruptibilis s. expers omnis corruptionis.

Claudat agmen earum adfectionum, quae nobis ad illustrandam mentis nostrae indiuiduam ac immaterialem naturam ob indiuisum, quo cum eadem iunguntur, nexum hoc loco commemorandae fuerunt, eiusdem *incorruptibilitas* s. indoles omnis expers corruptionis. *Incorruptibile* dicere solemus, quod partium dissolutione interire nequit. Cum vero per ea, quae in hac exercitatione demonstrauius (§. VIII.), mentem nostram immaterialem, adeoque omnibus partibus destitutam esse pateat; eandem quoque incorruptibilem esse s. corruptionis omnis expertem dubio omni carebit. Q. E. D.

Magnam, praesens nobis sistit Sphus, et insignem animae

animae nostrae prae corpore praestantiam. Cum enim corpora quaecunque, licet solidissima, temporis edacitati ita subiecta sint et exposita, ut partim aëris iniuria, partim fluctuum vi aut rabie flammarum aut aliis denique modis propemodum innumeris, quibus corpora dissoluuntur, destrui possint et corrumpi; mens omnibus hisce naturae mutationibus superior, et extra teli iaculum quasi constituta ab nullis unquam rerum naturalium viribus suae substantiae destructionem, cur metuat, habet. Est vero etiam Theorema praesens firmissimum immortalitatis mentis nostrae fundamentum. Non diffitemur quidem lapsos fuisse in eo eruditorum antiquiorum haud paucos, quod animae nostrae expertem corruptionis naturam, partim ab ipsa immortalitate minus distinxerint, partim vero immediate ex incorruptibilitate mentis eiusdem immortalitatem consequi, existimauerint; quemadmodum recte observavit Illustr. WOLFFIUS Psych. Rat. §. 737. et Illustr. BILFINGERVS l. c. p. 386. Interea tamen certo certius est, quod naturalis animae nostrae immortalitas incorruptibilitatem, tanquam praecipuum demonstrationis fundamentum supponat. Idcirco satis mirari non possumus, qui factum sit, ut B. ZIMMERMANNVS, Theol. Halensis, Vir pius non minus, quam eruditus in tract. cui titulum fecit: *Natürliche Erkentniß Gottes, der Welt und der Seele des Menschen*, p. 450. demonstrandi ordinem hoc in capite prorsus inuerterit ac ex eo demum fundamento, quod anima sit immortalis, sibi probandum esse existimauerit, eandem sua natura immaterialem et omnis corruptionis esse expertem. Nisi hic me fallunt

fallunt omnia, aut circulum video in hac demonstratione, aut principiis nititur omnis viri optimi argumentatio precariis, nimirum Poiretiano illo dogmate de essentiis rerum arbitrariis.

Sic iam euita B. C. D. immateriali mentis natura connexisque cum eadem praecipuis attributis potuisssem hoc loco qualicunque opellae imponere colophonem, nisi dogmaticis polemica me adiuncturum in ipso dissertationis limine promississem. Neque vero me poenitet facti; perstrepunt enim omnia nostro tempore clamoribus vociferantium, exceptione maiora esse, quae contra rerum immaterialium existentiam obiiciuntur. Non igitur abs re erit colligere in vnum praecipuas materialistarum rationes ac quam ficulneae sint, subiectis responsionibus breuiter ostendere. Ad alteram igitur, Deo duce, progredior exercitationis praesentis nimirum, quam supra promisi, polemicam sectionem.



EXERCITATIONIS

PHILOSOPHICAE

DE

INDIVIDVA HUMANAE

MENTIS NATURA

SIVE

DE IMMATERIALITATE ANIMAE

SECTIO II. POLEMICA.

QUA

OBIECTIONES ET ARGUMENTA
 CUM ANTIQVORVM TVM RECENTIORVM,
 QVI IMMATERIALEM MENTIS NOSTRAE
 NATVRAM IMPVGNARVNT, EXHIBEN-
 TVR ATQVE REFVTANTVR.

§. XIV.

*Duplex causa materialismi in intellectu
 et voluntate.*

Origines causasque perniciosi illius
 erroris, quem materialismum vo-
 cant, inuestiganti mihi ex duplici potis-
 simum fonte idem scaturire videbatur.
 In intellectus enim vel potius cogno-
 scendi facultatis, sensuum praeiudicatis
 opinio.

opinionibus debilitatae, imbecillitate unum; in voluntatis ad prava insigni propensione alterum pestilentissimae opinionis principium quaerendum esse, rerum humanarum, ac litterariae historiae non ignarus facile mecum animadvertet. Plerique mortalium sensibus adsueta facillimo negotio eam amplectuntur sententiam; *Quicquid sensu ac imaginatione capi ac comprehendere non possit, id omnino nihil esse*, aut prorsus non existere. Inter principes opiniones praeiudicatas merito praesentem recenset, ac quia latissime per universam humani generis tribum quasi idoli loco colitur, *idolum tribus* vocat illustris Angliae Cancellarius, BACON VERVILAMVS, in *Nou. Organo Scientiarum* p. 35. Hinc mirum non est, si mentem materiale esse haud pauci sibi persuadent, qui de mente ab hoc praeiudicio, quod vocant, liberanda nunquam cogitarunt; nihil enim nisi materialium rerum repraesentamina sensus

exhibent. Sunt vero praeterea, qui vindicem malorum Deum subueriti, immortalitatem extimescentes, mentem mortalem, adeoque et materialem primum votis concipiunt, eo securius cupiditatibus frena laxaturi; deinde vndique ratiunculas conquirunt, quibus sibi aliisque, ea veritati consona esse, quae vera esse cupiunt, frustraneo ausu, persuadere conantur.

Dum arenam ingredimur, contra materialistas rationis, veritatisque armis instructi, litterarium quoddam, sed placidum certamen inituri; non alienum iudicauimus a nostro instituto, causas eorundem *suasorias*, quae eosdem nobis, qui mentis indiuiduam tuemur naturam, aduersarios reddunt, primo loco detegere; cum idem hoc loco vsu veniat, quod in bellis vt plurimum, vt *suasoriae* causae longe differant a *iustificis*. In omni polemica duplex hoc causarum genus distinxisse, ac suasorias praesertim detexisse, insigni non carebit vtilitate. Neque vero pro arbitrio duas in Spho commemoratas materialismi rationes aut sine ratione a nobis excogitatas esse, facili ratione, quilibet perspiciet ad materialistarum rationes etiam iustificas attentus. Sic enim ex antiquis TERTULLIANVS, ex Recentioribus, COWARDVS alique disertis verbis fatentur *quicquid corpus non est, id nec esse posse*, ac ex

eo capite id euincere conantur, quod anima quoque sit corporea. Conf. etiam AVGVSTINVS l. c. c. VI. et CVDWORTHVS l. c. qui similia fere de hoc hominum genere referunt. Rationem asserti, si a sensuum consuetudine secedas, vix ullam inuenies. Alterum materialismi fontem, licet plerique dissimulent, haud obscure tamen T. LVCRETIVS Carus fatetur, qui Epicuri suamque Philosophiam idcirco maximopere eo tendere obseruat, vt hominum animis omnem post mortem futurarum rerum metum excutiat; atque eam ob rationem plusquam viginti argumentis immortalitatem ac immaterialitatem mentis impugnat. Idem quoque de origine materialismi sentit ingeniosissimus Anonymus, qui Ven. REINBECKII librum eruditum von der Unsterblichkeit der Seele sua praefatione ornauit. Vide sis quoque antiquissimam illam materialistarum cantilenam lib. Sapientiae cap. II. c. 3. *Nam temere nati sumus et post hac erimus perinde ac si non fuissetus, utpote cum, qui flatus nobis in naribus est, fumus sit et exiguum habeamus in cordis motione scintillam, qua extincta in cinerem redigetur corpus nostrum et spiritus noster, ceu inanis aer diffundetur. - Quare, colligunt, agite, fruamur bonis praesentibus et rerum natura, dum est inuenta, nauiter utamur etc.* Licet vero enumeratas causas primos ac potissimos huius erroris fontes existimemus, interim tamen non dubitamus, quin nonnulli iustificis, liceat ita loqui, materialistarum rationibus, aliquantulum speciosioribus seducti fuerint, de quorum intellectu, et voluntate melius sentiendum. Ex iis quae modo demonstrauimus facili ratione patefcet, satis antiquam esse

eam

eam opinionem, qua mens in materialium rerum numerum refertur, cum causae commemoratae parem fere cum humano genere aetatem agnoscant. Qui homines vniuersali diluuiio deletos atheismo potissimum inquinatos esse ferunt, facile in eam nos deducunt sententiam, materialistas iam ante magnum illud diluuium suos habuisse patriarchas. Quod eo aeuo, quo auctor libri sapientiae floruit, non defuerint, qui mentem corpoream defenderunt, supra commemorauimus. Speciatim vero et inter antiquos, Graeciae, Romaeque Philosophos materialismus suos offenderit patronos, litterarum varia monumenta testantur. LEUCIPPVS, DEMOCRITVS, EPICVRVS, DICAEARCHVS, ex Stoicorum numero CLEANTHES aliique inter Graecos; T. LVCRETIVS aliique inter Romanos Epicuri vestigiis insistentes, hunc crassioris Mineruae errorem disseminarunt. Sed nec recentior aetas similibus caret pessimae causae patronis, licet aliis subtilius eandem agant. HOBBSIVS libro, cui formidolosum *Leuiathanis* nomen indidit; SPINOZA qui vnā substantiam extensam simul et cogitantem defendit aliique religionis omnis irrisores merito huc sunt referendi. Neque inter Germanos defuerunt, qui simili oberrarunt chorda; testes sunt amoebeae litterae ab anonymis auctoribus editae sub titulo: *Zweyer vertrauten Freunde Briefwechsel vom Wesen der Seele*. Frider. Wilhelmus STÖSCHIVS, qui edito *αὐτοψύχως* tract. *Concordia rationis et reuelationis*, Amst. 1699. Spinozae aliorumque Materialistarum vestigia satis manifeste premit. Celeberrimus THOMASIVS etiam, licet

ob

ob reliqua merita iure suspiciendus, pessimum sese praestitit metaphysicum in libello: vom Wesen des Geistes, Halae 1710. edito, in quo ex lucida aëreaque substantia mentem concretam esse tuetur; satis eam ob causam exagitatus, ab auctore, qui sub REALIS DE VIENNA nomine refutationem libri modo dicti ediderat. Quam parum absit a materialistarum hypothesibus Celeberrimus RIDIGERVS iam supra obseruauimus. Frigidam quoque suffudit materialistis Celeb. LOCKIUS, qui non omnino repugnare materiae cogitandi vim, eandemque ipsi diuinis minimum viribus tribui posse asseruerat, de Intell. Hum. Lib. II. c. 13. Cel. BVDDEVS¹⁾ et CLERICVS ille in *sua Philos. Theoretica* p. 328. hic in *Operibus Philos.* Tom. II. p. 50. similia defenderant, ideo tamen materialistis in proprio sensu minime annumerandi. Recentissime vero LOCKI de possibilitate cogitandi, quam materiae non denegauerat, maximopere nititur, quisquis sit ille auctor, qui sub Cel. de Voltaire nomine ediderat de hac materia epistolam supra p. 4. not. f. a nobis citatam. Satis vero cum hoc auctore consentire Cel. de VOLTAIRE ex eiusdem *lettres sur les Anglois* Lettr. XIII. patet edit. germ. p. 69. Plura de materialismi historia, qui nosse cupit, adeat Cel. BVDDEVM de *Atheismo et superstitione* cap. III. Vener. WALCHIVM Lexic. Philos. tit. Seele; aliosque Historiae Philosophicae scriptores. Nos altera hac
exer-

1) Mutauit Cel. BVDDEVS postmodum sententiam, aut melius sese explicauit in *Thesibus de Atheismo et Superst.* p. 230.

exercitationis nostrae sectione, praecipua, quae nobis innotuerunt, materialistarum argumenta breuiter examini subiiciemus, iustificasque eorundem rationes non maioris ponderis esse, quam suasorias, Deo duce, dilucide euincere allaborabimus.

§. XV.

*Argumentum 1) a dependentia et Harmonia
mentis et corporis petitum.*

Summa quae mentem inter et corpus intercedit conspiratio principi potissimum argumento ansam dedit, quo errorem suum palliare et stabilire antiquissimis inde temporibus materialistarum Coryphaei sunt conati. Experimur summam esse mentis a corpore dependentiam: crescunt enim corporis statura et vigore mentis vires, similiter vero in senectute vna decrescunt; in corporis morbis mentis functiones turbantur ac impediuntur, restituta vero, medicaminum ope, sanitate corporis, menti quoque suus redit vigor et sic porro. Merito ergo, pergunt, ita argumentamur. *Quicquid a corpore dependet ac artissimo commercio eidem iungitur, id eiusdem naturae, adeoque corporeum sit*

fit necesse est. Sed animae mirificam ac singularem a corpore dependentiam ac summam cum eodem conspirationem experientia testatur. Anima ergo corporea et materialis erit.

Nititur potissimum rationibus a commercio et conspiratione mentis cum corpore petitis EPICVRVS cum sequacibus, eorundemque fidissimus interpres, TITVS LVCRETIVS CARVS, in suo *de rerum natura* elegantissimo alias carmine. Pleeraeque enim eiusdem argumentationes ad hanc classem, si attendas, poterunt reduci, licet viginti et amplius (vt illustr. Baro de COVTVRES, qui Lucretii libros in gallicum transtulit sermonem, adnotauit), contra mentis immortalitatem et immaterialem naturam proferat in medium. Vt ex vngue agnoscas leonem L. B., nonnulla Lucretii hoc loco adducam: PARITER (inquit) cum corpore et vna

Crescere sentimus pariterque senescere mentem

Nam velut infirmo pueri, teneroque vagantur

Corpore: Sic animi sequitur sententia tenuis.

Inde vbi robustis adoleuit viribus aetas,

Consilium quoque maius et auctior est animi vis.

Post, vbi iam validis quassatum est viribus aeni

Corpus et obtusis ceciderunt viribus artus

Claudicat ingenium, delirat lingua manusque

Omnia deficiunt et vno tempore desunt.

Hinc colligit, mentem non esse corruptionis expertem; adeoque et materialem fumoque similem:

Ergo

*Ergo dissolui quoque convenit omnem animæ
Naturam, ceu fumum in altas aeris auras.*

Et paucis interiectis:

*Huc accedit, uti videamus, corpus ut ipsum
Suscipere immanes morbos durumque dolorem:
Sic animum curas acres, luctumque metumque*

*Praeterea mentem sanari corpus ut ægrum
Et pariter flecti medicina posse videmus.
Denique cur hominem cum vini vis penetrauit
Acris et in venas discessit diditus ardor,
Consequitur membrorum gravitas? praepediuntur
Crura vacillanti? tardefcit lingua? madet mens?
Nant oculi? clamor, singultus, iurgia gliscunt
Etiam cetera de genere hoc quaecunque sequuntur.
Cur ea sunt, nisi quod vehemens violentia vini
Conturbare animam consuevit corpore in ipso.*

CONF. LVCRETII opera a Mr. le Baron DE COV-
TVRES Parisiis 1692. edita gallice et Latine p.
260. sequentibus. Simili modo Stoici, et ex eo-
rum tribu potissimum CLEANTHES apud NE-
MESIVM l. c. p. 33. argumentatur: Ουδεν ασωμα-
τον συμπαχει σωματι Ουδε ασωματω σωμα, αλλα
σωμα σωματι συμπαχει δε η ψυχη τω σωματι νο-
σουντι κ. τ. λ. σωμα αρα η ψυχη i. e. Nullum non-
corpus cum corpore consentit, neque corpus cum incor-
poreo; sed corpus cum corpore. Consentit autem ani-
ma cum corpore, dum aegrotat etc.

Corpus igitur anima.

SOLVTIO.

Speciem habet argumentum; sed vi ac pondere caret. Nexum enim iure desidero in ea propositione; *quicquid a corpore dependet, atque commercio eidem iungitur, id eiusdem prorsus est naturae; adeoque corporeum*: fallit haec maior; hinc vacillat omnis argumentatio. Dissentiunt quidem inter se eruditi in explicando mirifico huius consensus et commercii phaenomeno; siquidem tria excogitarunt Systemata, quae tamen duplici potissimum nituntur fundamento: aut enim dependentia ista et harmonia a mutua actione mentis et corporis aut a Deo consensum moderante et stabiliente deriuatur. In nullo tamen horum systematum ad animae materialitatem valet consequentia. Si Cartesianum ac Leibnitianum Systema consideramus, si Deum consensus dicimus auctorem, num ideo mens et corpus necessario erunt eiusdem indolis? num materialistae poterunt negare, Deum inter res etiam diuersissimi generis consensum potuisse stabilire ac efficere? Materialistae, inquam, praesertim, qui ita omnipotentiam Dei extollunt ut eum quoque contradictoria facere posse asserant atque defendant. Neque ex influxu Physico idem exculpent: non enim valet sequela: vnum agit in aliud; ergo eiusdem naturae. Deus agit in omnia: num ergo similem prorsus cum rebus creatis omnibus naturam habere censendus? id vero nec omnes materialistae concedent. Specialius tamen ad ea, quae ex actione corporis in mentem possent deriuari argumenta, Spho sequenti respondebo. Hoc loco vero haud difficulter ostendi potest: Materialistas, si vniuersaliter, ex dependen-

T

dencia,

dentia, naturae identitatem vrgent, sequenti admodum eosdem facile in angustias redigi posse. Vtitur anima corpore partim vt domicilio, partim vt instrumento suarum actionum. Fac hominem in ruinoso habitare aedificio, quod pluuia, ventus ac nimbi penetrant atque peruadunt: quin parum commode corpus ipsius afficietur, nulli dubitamus. Redde habitationem meliorem, fac domicilium istud reparari; melius cum ipso agetur. Dependet ergo corporis vigor ab aedium dispositione. Quis vero ferret inde colligentem: Ergo corpus hominis est lapideum vel ligneum, quoniam ex simili materia domus constat? Similiter et anima pro varia corpusculi, tanquam domicilii sui, dispositione varie adficitur; nequaquam tamen ideo eiusdem naturae cum corpore censenda erit. Fac fenestrarum lumina in aedibus squalore esse obsita, non mirum si aedium incola non nisi confuse cernat, quae foris aguntur. Sic corpore senio debilitato non mirum erit, mentem non tam acute, vt ita dicam, cernere, suasque operationes non aequè bene peragere posse. Concipe tibi Musicum, qui instrumento canere deberet asymphono vel cui cythara pulsanda, cuius fides dissonae; vel scribam, cui calamo inepto scribendum; aut pictorem, cui rudiori penicillo aliquid sit pingendum: quantacunque horum hominum ars fuerit ac dexteritas, nil tamen, nisi imperfectum, ob ineptitudinem instrumenti, praestare poterunt. Nemini igitur peregrinum videri debet, si mens, corporis instrumento senectutis, morbi, ebrietatis, aliarumque causarum vi debilitato s. asymphono reddito, functiones suas satis apte peragere non possit; sed ipsa potius perturbate agat, corpore turbato,

to, vt LVCRETIVS ait. Quemadmodum vero non sequitur, musicum, pictorem vel scribam cum suis instrumentis prorsus eiusdem indolis esse; (Quis enim aeneum v. g. vel ligneum diceret musicum, quia instrumenta musica ex eiusmodi materia conficta?) sic neque mens, quia corporis instrumento vitur, ideo corporea erit dicenda. Licet vero non dubitemus, quod ratio eius differentiae, quae in mentis maiori minoriue perfectione diuerso tempore deprehenditur, magnam partem in corporis, tanquam organi, diuerso statu sit quaerenda: non tamen omnino negamus, quod non ipsa quoque mens virium suarum, successu temporis, maiora capiat incrementa, s. potius, quod suas facultates ipso vsu et exercitatione non magis magisque poliat et excolat. Non enim dubito, si perfectioris staturae corpus, infantis animae iungeretur, quod idem aut similis mentis vigor ac perfectio non statim in eiusmodi homine obseruanda foret, ad quam alias, successiue procrecente corpore, sedulo facultatum suarum vsu peruenturus fuisset. Aliter vero res sese in senectute habet: In hoc enim genere aetatis vix dubitamus illam mentis, quae senibus est quasi propria, imbecillitatem, corporis vt instrumenti, debilitati ac ineptitudini adscribere; adeo vt non abs re, sed rectissime ARISTOTELES pronunciare videatur: *Si senex oculum iuuenis reciperet; non secus ac ipse iuuenis cerneret.* Neque enim omnino et per se mentis vires decrescente corporis vigore decrescere, hominum exempla testantur piorum et sapientum, qui morti vicini, corpore admodum debilitato, sapientissimis tamen sermonibus, de integra, imo insigni mentis suae perspicacia luculentissima testi-

monia ediderunt. Conf. quoque hoc loco, quae Vener. Academiae Fridericianae Senior Illustr. FRIEDR. HOFFMANNVS, vere venerabilis Senex, cui viridem ac diuturnam senectutem a Deo ex animo precamur, in den wöchentlichen Hallschen Anzeigen N. XL. vom Wesen und Wirkungen der menschlichen Seelen d. 2. Octobr. huius anni, praefertim de corpore mentis instrumento, erudite est commentatus.

§. XVI.

*Argum. 2) ab actione corporis in mentem
petitum.*

Non minorem veritatis speciem id quoque prae se ferre videtur argumentum, quod materialium animarum Patroni a mutua mentis in corpus, corporisque in mentem actione; adeoque effectiuo, quem vocant, nexu utriusque petere solent. Fieri enim, censent, nulla ratione posse, ut corpus in id agere queat, quod materiae omnis expers est, cum actio omnis per tactum fiat; tangere vero et tangi, ut LVCRETIVS ait, praeter corpus, nulla res possit. En ratiocinium: *Quicquid tangit, tangique potest, corpus sit ac ens corporeum necesse est. Sed mens dum agit in corpus ab eodemque rursus afficitur, tangitur ab eodem*

eodem, illudque tangit; nulla enim sine tactu actio est. Mens ergo erit ens corporeum et materiale.

Antiquum satis, quod proposui, est materialistarum argumentum, licet non semper distincte propositum. STOICI, praesertim CHRYSIPPVS ex eodem potissimum fundamento deploratam materialismi causam in crustare voluerunt, referente NEMESIO loc. cit. Ουδεν γαρ εφάπτεται σωματος ασωματος, χρυσιππος φησι, η δε ψυχη εφάπτεται τω σωματος. σωμα αρα η ψυχη. Nullum enim non-corpus corpus attingit. Sed anima tangit corpus, Ergo corpus anima, p. 34. l. c. Conuenit quoque allato a nobis in Spho argumento, ratiocinium, quod profert Vener. BAXTER, illud refutaturus, in defence of the souls immortality p. 557. sequentibus verbis: *That wick things corporeal work upon; is corporeal; for it cannot be conceived, how bodies can work upon that wick hath no body. But things corporeal work upon the soul: Ergo, it is self corporeal.* Recentius tamen ex eodem capite suam stabilire sententiam maximopere conatus est Cl. RVDIGERVS l. c. En verba Viri Cl. Ist die Seele nicht materialis, so ist in ihrer gangen Substance kein punctum physicum, ist dieses nicht da, so kan sie weder berühren, noch berührt werden, denn dieses ist ein Postulatum, daß aller attactus in puncto Physico geschehen muß, kan nun die Seele weder berühren, noch berührt werden, so kan sie auch weder in den Leib agiren, noch der Leib in sie; denn es ist gleichfalls ein Postulatum; daß keine actio in aliud ohne Berührung geschehen könne. Atqui das sind groß-

se Inconuenientien §. 17. Ergo colligit, anima non erit immaterialis. Difficulus huic obiectioni responderi posse ab iis, qui influxum Physicum s. realem mentis in corpus actionem admittunt, quidem existimat CANZIVS loc. supra cit.; confugiendum esse ad Harmoniam praestabilitam existimans, si quis se tutum ab hoc Ridigeriano telo praestare voluerit. Sed parum impendere simplici mentis naturae periculi ab obtuso hoc Cl. RIDIGERI telo B. C. D. vel absque Harmoniae praestabilitae ope haud ita magno labore euincam.

SOLVTIO.

Omnis controuersiae cardo in in eo versabitur; *utrum actio quaelibet per tactum fiat.* Distincte ad argumentum responderi nunquam poterit, nisi duplex ille sensus obseruetur, quo voces tangere tangique subinde accipiuntur. Vel enim tactus et tangere eam denotat actionis speciem, quae fit *per immediatam superficierum corporearum applicationem ad se inuicem*, isque sensus vocis proprius est et maxime vsitatus: vel tactus erit *immediata vis agentis ad actionis obiectum s. patiens applicatio*; id quod vero non nisi improprie tactus dici poterit. Elige quicquid volueris, falsa erit argumentatio; alter enim vocis sensus maiorem falsam, alter minorem exhibebit ineptam. Sumamus vocem *in sensu proprio*; non negari poterit, quin id quod tangit, tangique potest, sit ens corporeum, nil enim rerum existentium s. realium superficiebus instructum est, quae sibi applicari inuicem possint, nisi Ens corporeum atque extensum. Sed quis Cl. Ridigero tum postulatum concedet: *Nulla sine attactu actio.* Quid

Quid sit principium petere, nisi hoc sit, omnino nescio. Est quidem postulatum V. C. quia aliquid postulat et quidem sine demonstratione; adeoque in sensu etymologico: inter mathematica postulata s. principia neutiquam referendum. Quodsi vero in sensu minus proprio attactus vocabulum adhibere tibi placuerit; argumenti maior, alterumque Cl. RÜDIGERI postulatum fallit, nimirum falsum erit, omne illud materialis esse naturae, quod in eo sensu agere per tactum i. e. vires suas immediate ad obiecta applicare potest. Sic enim et ipse Deus, qui immediata virium applicatione ad obiecta agit, materialis esset dicendus, quod nec omnes materialistae concedent. Si vero eo procefferint impudentiae, vt hanc quoque sequelam concoquere possint, imo ambabus, quod haud pauci eorum faciunt, amplectantur manibus; nequaquam tamen miri sui asserti rationes causasque reddere vnquam poterunt. Facessat itaque Celeb. RIDIGERVS cum suis postulatis, in quibus nullum malae causae praesidium inueniri potest. Quodsi vero quis pergeret cauillari, se tamen omnino distincte modum specialem mente ac imaginatione concipere non posse, quo corpus agat in mentem, ac mens vicissim in corpus, nisi ista actio per tactum in proprio sensu sit explicanda; is velim consideret, num plenissime concipiat, quomodo monades corporum, (si easdem admittit,) in se inuicem agant, dum corpora se tangunt; similes nimirum in corporum tactum, rem curatius rimatur, deprehendit difficultates. Quodsi vero monades rideat, istam, quaesumus, demonstret sententiam; *Cuius rei imaginem mihi nullam formare possum, id omnino non datur.* Fatemur, modi

actionis rerum incorporearum in corporeas et vicissim, nos imagines nullas posse formare. Qui vero tantummodo eam ob causam eundem negaturus esset, consequentiis premeretur innumeris, quarum falsitas vel manu possit palpari.

§. XVII.

Argumentum 3) a generatione mentis cum corpore.

Nondum exhausta est obiectionum, quae a mentis cum corpore nexu derivari solent, materies; pharetra ista plura continet tela, quae licet forma differant, in eadem tamen officina parantur. A generatione nimirum novum petunt argumentum Materialistae. Quemadmodum enim corpus sic quoque mentem a parentibus generari censent; id quod praesertim ex eo capite evidentius patere forsan existimabunt, quod liberi non modo corpore, sed et animo ut plurimum parentibus similes esse soleant. Quicquid vero generatur sine dubio corporeae naturae esse statuunt: Hinc animam materialem esse colligunt. En argumentum in forma: *Quicquid generatur cum corpore a parentibus, corporeae*

reae sit naturae necesse est. Sed anima humana una cum corpore a parentibus generatur. Idcirco corporea erit.

Idem ille, quem supra citavimus, LUCRETIVS, ab ortu quoque mentis per generationem contra eius simplicem naturam arma petiit l. c.:

Praeterea gigni pariter cum corpore et una

Crescere sentimus, pariterque senescere mentem.

Ex eo vero capite animam corruptibilem esse ac materialem arguit. Similitudinem vero liberorum cum parentibus corporeae mentis naturae indicem esse iam olim existimavit STOICI, ac ex iis praefertim CLEANTHES apud NEMESIVM l. c. p.

32. Ου μόνον, φησιν, ὅμοιοι τοῖς γονεῦσι γινόμεθα κατὰ τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, τοῖς πατέρεσι, τοῖς μητέρεσι, ταῖς διαδέξεσι. σώματος ἢ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ ἀνομοίου. Οὐχὶ δὲ σώματος. σῶμα ἢ αἶμα ἢ ψυχὴ. Non solum, inquit, scil. CLEANTHES, corpore parentum similes nascimur, sed etiam animo, affectionibus, moribus, habitibus. Similitudo porro et dissimilitudo in corpore, non vero in non-corpore spectantur; anima igitur corpus erit.

Coniungendum duxi hoc argumentum cum priori, quo maiorem quandam vim ac speciem haberet; cum illud Cleantheum prorsus elumbe sit in minori propositione. Quis enim prudens ex similitudine duarum rerum statim colligeret easdem esse corporeas; cum et numerorum, quos nemo corpora dixerit, detur similitudo et rationis, quae numeros intercedit, quam proportionem dicimus, quemadmodum etiam NEMESIVS probe observavit l. c. Si vero quis ex ista similitudine colligeret, ex corpore

seu mente parentum animum gigni; aliqua species priori Lucretiano accederet argumento. En L. B. quam parum extimescamus materialistarum strophas, vt vel ipsi, quidnam eorundem telis vim vel speciem largiri possit, ingenue indicemus. Bonae enim causae, quam defendimus, fiducia subleuati certissime persuasi sumus, omnes bonorum virorum conatus esse frustraneos, cum simplex ac indiuidua mentis nostrae natura extra telorum omnium iactum sit constituta, nihilque ad eam destruendam posse adferri, quod euidentissime refelli non possit.

SOLVTIO.

In ipso responsionis limine obseruo, in ea, quae mentis originem omnemque hominis generationem exponit doctrina, plurimum adhuc supereffe obscuritatis, similesque mihi videri, qui a re, tantis impedita difficultatibus, argumenta petunt contra immaterialitatem mentis clarissime euictam homini, qui ex iis, quae in doctrina de magnete occurrunt difficultatibus, vellet colligere, contra euidentissima sensuum testimonia, vel magnetem nullum dari, vel eum spiritualis, non vero corporeae esse naturae. Adeo vt hinc verba Vener. BAXTERI l. c. p. 529. quibus in refellendo alio quodam argumento, quo ex generatione mentis eam corruptibilem inferre quidam sunt conati, est vsus l. c. mea facere minime dubitem: *The word generated, inquit, is of so great ambiguity and generation it self a thing so little understood by mortals, that this reason doth, but carry the controversie into the dark and argue ab obscuriore et minus noto: wich is the way of a wrangler and not of one, that would reueale the truth.* Interea

terea tamen, modo solitae suae modestiae sint memores aduersarii, nec ea se certo scire, quae nulla ratione euincere possunt, prae fracte tueantur, litem, nisi me omnia fallunt, facile componemus. Est quidem vox generationis satis ambigua, non tamen dubito, quin hoc loco, quando animam a parentibus generari defendunt sub eadem actum intelligant, quo mens e substantia parentum siue animae eorumdem, siue corporis, siue vtriusque, originem trahat. Stabilita hac vocis significatione aggrediamur argumentum. Quid si in eodem minorem negauerim? nam speciosa quidem est, quae pro generatione animarum a parentibus ex similitudine liberorum petitur argumentatio, verum minus solida: non enim satis euicta est similitudo animorum, quibus liberi gaudent, cum animis parentum. Si enim ea res tam indubia esset, cur tot heroum filii noxae? cur pii procreant impios, eruditi stupidos saepenumero et ignauos? Quodsi vero quaedam similitudo quoque respectu effectuum concedetur: ex corporum similitudine, quae sine dubio a parentibus originem ducunt, res poterit explicari; cum mentem corporis naturam plurimum sequi, et a corpore varia ratione adfici vi eorum, quae de commercio aliunde nota sunt, pateat, conf. Diss. nostra de *Commercio mentis et Corp. per influxum Phys. explicando* Sect. I. Sint enim mentes in se diuersissimae, sed similibus vtantur corporibus, effectus tamen edent quodammodo similes, quemadmodum diuersissimae manus similia instrumenta musica pulsantes similem tonum producere possunt. Imo vero, quodsi etiam mentes liberorum parentibus sua propria natura simillimae essent; aliis tamen etiam modis haec res posset

set explicari. Notum enim est originem animae ab eruditis variis modis exponi; sunt qui per *creationem* oriri mentem censent: sunt alii, qui praexistentiam animarum defendunt; sunt denique, qui originem eius per traducem tuentur conf. IAC. THOMASII de *origine animae* disputatio. *Creatiani* praesertim dicuntur, qui mentem a Deo O. M. creari contendunt eo ipso tempore, dum corpus generatur, atque sic corpori suo quasi infundi. Respondebunt hi potissimum materialistis, Deum O. M. aptam conuenientemque corpori mentem semper iungere; ac adeoque mirum non esse, quod mens temperamento sui corporis nec minus parentum, a quibus illud deriuatur sit accommodata; hinc quoque intellectu facile esse, cur animis quoque parentum haud dissimili corpori iunctorum non dissimilis infantis anima deprehendatur. Ex dictis nemo non intelliget, animarum a parentibus generationem, praesertim ex eo capite, quia subinde inter liberorum mentes et parentum animos quaedam intercedit similitudo, deriuatam, ficulneum plane esse huius argumentationis fundamentum. Neque minor tantummodo infirmo nititur talo; sed etiam maior in omni casu concedi non potest; adeoque non est vniuersalis. Concedimus quidem id, quod ita generatur ex substantia corporis composita, ut ex *stamine* scil. quodam seminali s. corpusculo praeformato, antea in eadem existente, originem trahat, adeo ut plurimum illius compositi partium noua iunctura oriatur, corporeae naturae merito aestimari. Ast vero, si quis cum III. LEIBNITIO statuat, monadem quandam praeformatam corpori inexistentem; adeoque ens simplex antea in parentum corporibus

exi-

existens siue in animalculo spermatico, siue alia etiam ratione, vna cum corporeo semine a parentis corpore segregatum, postmodum in certis circumstantiis, dum feminale, quo cingitur, corpusculum sensim euoluitur, in altiore euehi gradum, ac sentiendi cogitandique vim sensum exserere; dici posset, in certo sensu, exortam esse animam ex substantia corporea parentum, adeoque generatam esse in eo sensu a parentibus, licet monas sit et substantia simplex. Dico tamen non sine ratione, *in certo tantum sensu* hunc animae ortum generationem posse vocari: quoniam propriè tunc anima non oritur, sed iam praeexistit. Interim tamen, licet de vera animae origine nihil hoc loco determinemus, tamen dicta eum in finem, non dubito, inseruient, vt quilibet non omnino stupidus intelligere possit, in tanta modorum, quibus origo mentis potest explicari possibilitate neque maiorem, neque minorem argumenti, contra animae nostrae immaterialitatem euidentissime euictam prolata, quidquam roboris habere; aut eidem vllum inferre detrimentum.

§. XIIX.

Argum. 4) a natura substantiae petita.

Prioribus argumentis nihil obtinuerunt materialistae; iam oracula fundent, non quidem ex tripode prolata nec ab Apolline delphico petita; ab idolo tamen, sc. Logico illo, quod illustris VERVLAMIUS idolum tribus vocat, pondus nacla et auctori-

toritatem. Quicquid non est corpus nec materiale, nihil est, non est substantia, audacter pronunciant. Non dubito, quin sensuum materialium rerum contemplationi adfuetorum praeiudicio, pronunciatum omne debeatur. Interim tamen asserti sui aliam proferunt rationem; omnis enim, inquiunt, substantia mutatur; mutatio sine motu nulla; Vbi motus, ibi partes et materia: Ergo omnis substantia materialis. His fundamentis euincunt maiorem argumenti sui, quod clauam Herculeam putant. En illud: *Omnis substantia est materialis. Mens est substantia. Ergo est materialis.*

Tritum est plurimo materialistarum usu, quod in Spho proposui argumentum. HOBBSIVS vero praesertim atque COWARDVS, duumviri primipili inter Anglos materialistas famigeratissimi, hoc telo familiariter vtuntur. Ne tamen ipsis ex antiquitate desit auctoritatis patrociniū ad TERTVLLIANVM prouocant, cuius pinguem crassamque philosophandi rationem iam supra atro carbone notauimus. Prouocat praesertim HOBBSIVS in appendice *Leuiathanis* p. m. 360. ad duplex TERTVLLIANI effatum, quorum vnum: *Quicquid corpus non est, nec est ens:* in *Libro contra Apellem:* alterum; *omnis substantia est corpus sui generis lib.*
contra

contra *Praxeam* deprehendatur. Haec ut l. c. sua facit HOBBSIUS; sic *Leuiath.* cap. IV. p. 19. *substantiam incorpoream idem esse dicit ac corpus incorporeum.* Rationes asserti in *Spho* prolatas, sc. quia omnis substantia per motum debeat mutari, quod tantummodo et non nisi in corpus cadere potest, ex HOBBSIO citat. cel. LVD. DE LA FORGE; locum ipsum HOBBSII inuenire non potui. En ergo verba auctoris citati, qui *traité de l'Esprit de l'Homme* p. 50. sequentia ex HOBBSIO refert: *le Corps s'appelle substance, parce que il est sujet au changement c'est à dire, au mouvement et au repos etc. Partant le Corps et la substance ne signifient que la même chose: ainsi ces mots Substance incorporelle, sont des termes frivoles, se détruisent mutuellement étant joint ensemble, comme qui disoit un corps incorporel.* Solide quoque HOBBSIUM refutatum esse a Cel. SETHO WARDO Anglo, idem DE LA FORGE refert p. 51. COWARDVS similia cum HOBBSIO passim propugnauit in sua *Vindicatione rationis et religionis contra imposturas Philosophiae*, Lond. 1704. edita.

SOLVTIO.

Precaria sunt, quibus haec nititur argumentatio. Falsa maior, *substantiam scil. omnem esse corpoream* ex eo capite nunquam probari poterit, quia nulla sine motu mutatio. Id enim ipsum et aequè precarium et erroneum est. Fatemur, omnes corporum mutationes, quae sensus nostros incurrunt per motum posse explicari; sed de eo inter nos agitur quae-

quaestio, an non praeter corpora res dentur immateriales, annon cogitatio sit subiecti incorporei opus. Circulum sane hic manifestum video, vel petitionem potius eius, quod est in quaestione. Quaeritur, annon cogitatio sit *mutatio* a motu prorsus diuersa ac subiectum incorporeum requirat; HOBESIVS vero tanquam ex tripode pronuntiaturus, sine ratione vel id ipsum sibi concedi postulat, *omnem mutationem fieri per motum*. Si ita differere licitum esset nihil profecto tam *σολον*, nihil tam *ατονον* esset et a veritate remotum, quod Hobbesiano more non posset euinci ac rigoroſe et strenue demonstrari. Nihil est igitur, quod in retundendo obtuſo Hobbesiano telo longiores moras neſtam. Cum tamen, vt supra obſeruauit, hic de ſubſtantiarum omnium materialitate error ex eo potiſſimum fonte deriuetur, quod homines ea, quae imaginatione comprehendere non poſſunt, omnino non eſſe, nec fieri poſſe, nimis facile ſibi perſuadere ſoleant; tribus adhuc verbis euincam, materialiſtas vel eo, quod optant finguntque obrento, ſc. poſito, quod non dentur niſi res corporeae, vel in iſtis corporibus inuenturos eſſe talia, quae imaginatione comprehendere non poterunt. Vnum enim fateantur oportet, aut corpora diuidi in infinitum poſſe; aut minus. Si prius, lubenter ſcire vellem, an imaginatione concipere poſſint, multo plures eſſe in vniuerſa atomo, quae in aëre penſilis halitu quouis agitur, particulas eamque partium realium copiam, vt arenae numerum non dicam, quae in oceano, ſed in vniuerſo terrarum orbe deprehenditur, longiſſime ſuperet atque excedat; item quod in minutifſimo puluiſcu-

puluisculo farinae non minor adfit partium multitudo; quam in monte altissimo, aut omni globo terraqueo; in vtrisque enim est infinita etc. conf. Lib. FROMMONDI *Labyrinthus Philosoph.*; sin alterum amplecti, istamque corporum infinitam diuisibilitatem negare velint; neque tum imaginationi suae satisfaciunt: formare enim imaginem non poterunt partis, adeo subtilissimae, vt omnibus careat partibus, nec minus figura omni et magnitudine. Desinant itaque boni Viri imaginationi s. phantasiae tantopere dare operam, dominae nimium superciliosae, cui nunquam satisfaciunt plene, quantumcunque in gratiam et obsequium eius nuntium mittant rationi.

§. XIX.

Argumentum 5) ab omnipotentia Dei.

Altius ascendunt alii, veteresque comicos imitati, dum se in angustias redactos sentiunt, Deum ex machina accersunt, suoque errori diuinam obtendunt omnipotentiam. Fatemur, inquiunt, minime nos posse explicare, quomodo materia cogitare queat. Sed cum Deus omnipotenti sua vi, qua omnia efficere valet, materiae cogitandi virtutem largiri possit: Quid opus erit entia multiplicare praeter necessitatem, substantiasque fingere immateriales ad ea praestanda, quae et dicta ratione materia-

les efficere poterunt. En argumentum: Si Deus O. M. largiri potest materiae vim cogitandi, res immateriales erunt superfluae, ac sine ratione adsumetur, mentem esse a materia diuersam. Est vero prius veritati maxime consonum; ergo et posterius.

Supra iam obseruaui Cel. LOCKIUM et CLERICUM in ea versari sententia, vt, scilicet Deum, materiam creare posse cogitantem existimauerint. Ipsi quidem illi Viri docti ad materialismum stabiliendum hoc suo dogmate minime sunt vfi, sed deriderunt tamen ansam, vt idem postea alii facerent. Notum enim est, quem in finem hoc Lockianum pronunciatum adhibuerit Mr. de VOLTAIRE. Nolim iam nunc ad ea prouocare, quae in schediasmate illo occurrunt, quod vulgo viro ingenioso tribuitur ac subiunctum legitur tractatui Cel. REINBECKII supra citato; cum enim Mr. de VOLTAIRE se illius foetus parentem dici nolit; alium citabo locum. Conf. enim eiusdem *Lettres ecrites de Londres sur les Anglois*, Francof. recus. 1735. p. 75. *Je suis corps, ibi inquit, et je pense, je n'en en sçais pas davantage. Irai je attribuer à une cause inconue ce, que je puis si aisement attribuer à la seule cause seconde, que je connois.* Euicturus vero paulo post, quod facillimo, vt asseruerat, negotio materiae adscribi possit cogitandi vis et potentia, ad Dei prouocat vim infinitam, omnesque eos arguit impietatis, qui

qui eam esse materiae ad cogitandum impotentiam tuentur, vt ne quidem diuina omnipotentia, cogitans materia, quippe quae absolutam inuoluit contradictionem, produci possit. En more suo, id est poëtarum vel oratorum, suam causam propugnantes: *En effet, quel est l'Homme, qui osera assurer sans une impiété absurde, qu'il est impossible à createur de donner à la matiere la pensée et le sentiment?*

SOLVTIO.

Breuis hoc loco esse poterò, cum ea, quae supra demonstrauius (§. IIX.) nobis otium faciant. Eui-
cimus nimirum eo loco, summam esse ac prorsus absolutam materiae ad cogitandum impotentiam, s. materiam cogitantem id esse, quod Philosophi dicunt, contradictionem in adiecto. Eam quoque ob rationem fieri non posse, vt vel Deus O. M. eiusmodi non-ens producere possit, cum salua, quam summae Conditoris nostri adorandaeque maiestati debemus reuerentia, asserere queamus, eius omnipotentiam ad impossibilia absolute talia se non extendere. Negamus igitur non sine ratione minorem, vel antecedens argumenti prolati: videl. *fieri posse, vt iners materia salua sua essentia vel ab infinitis diuinis viribus cogitandi virtute possit donari.* Si qui sint Lectores adeo imbecillis animi, (quod tamen vt mihi persuadeam vix a me impetro,) vt his offendantur innocentibus ac a tot viris Dei maiestatem nobiscum ex animo colentibus, vsitatis loquendi formulis; eos etiam atque etiam rogo, vt non puerorum more verborum sonos, sed subiectam

eisdem vim et potestatem spectent. Non dubito, quin ea ratione intelliget, assertum nostrum minime venerationi esse aduersum, quam Deo O. M. debemus; verum potius illam Deo indignam esse sententiam, si quis contradictoria in Deum cadere asserat. Sic enim Deus O. M. quoque semet ipsum destruere posset; Quod quam absonum sit, per se patet. Haec vero cum supra iam pluribus exposita sint, hoc loco non iterum proferam in medium; praesertim cum non dubitem, Cl. de VOLTAIRE hoc loco non tantopere id vocare in dubium, an diuina omnipotentia se ad absolute contradictoria extendat; (qua in re meliora de eius ingenio excitatori sentimus, quam vt eum haec statuere nobis persuadeamus;) quam potius id in suis oratoriis exclamationibus supponere, quod materia cogitans rebus absolute contradictoriis minime sit adscribenda. Quodsi hoc loco euidentissimae nobis deessent demonstrationes, fatemur, praecipitis id futurum animi indicium, nec magnitudinem diuinae omnipotentiae expendentis, ea tueri, quae V. C. impugnat. At at! ex nostris demonstrationibus contrarium omnino patet: euicimus enim materiam cogitantem, ac circulum triangularem aut quadratum trilineum eiusdem familiae esse consortes, id est absolute contradictoria et plane impossibilia. Quae cum ita sint, meliora de Viro ingeniosissime docto speramus; (si tantus est ipsius veritatis amor, quantum *in elementis Philos. Newtonianae* prae se ferre videtur,) quam vt re curatius pensitata eam ulterius calculo suo probaturus sit sententiam, quae scripta eius, arte insigni et ingenio excogitata, bru-

ae materiae in cerebro circulanti, aut coeco fatalique atomorum in cerebello concursui originem debere perhibet, quae tamen nos, qui longe meliora de eodem sentimus, merito, principio adscribimus multo excellentiori.

§. XX.

Argum. 6) ab animarum brutorum immaterialitate.

Flectere si superos nequeunt Materialistae, nec in DEI O. M. omnipotentia, quod quaerunt, malae suae causae praesidium inuenire, brutorum animas in subsidium vocant; nil interesse rati, vnde argumenta corradant, modo vincant. Est quaedam, imo magna saepe, quae brutorum hominumque animas intercedit similitudo; minimum cogitationes omnes, quantumcunque sint imperfectae, iisdem denegandae erunt. Sunt vero haud pauci Philosophorum, qui materiales brutorum animas statuunt. Hinc euidentissime cogi posse existimant, cogitandi potentiam non repugnare materiae. Distincte proponam ratiocinium: *Animae brutorum sunt ma-*

teriales ; sed animae brutorum cogitant. Ergo quoddam quod cogitat materiale erit. Materiae ergo non repugnat cogitatio , et mens nostra minimum materialis esse poterit.

Idem Mr. de VOLTAIRE, qui prioris argumenti auctor fuerat, praesenti quoque non omnino dissimile, telum consueta arte euibrauit, idemque quadam etiam ratione cum suo priori connectit. Ita enim loco citato loquitur: *Les Betes ont les memes organes que nous, les memes sentiments, les memes perceptions; elles ont de la memoire, elle combinent quelques idées. - - Les betes selon vous ne peuvent pas avoir une ame spirituelle; donc malgre vous il ne reste autre chose à dire, si non que Dieu a donné aux organes des betes, qui sont matiere, la faculté de sentir et d'apercevoir, que vous appelez Instinct dans elles. Et qui peut empêcher Dieu de communiquer à nos organes plus deliez cette faculté de penser, que nous appellons Raison humaine.* Multo vberius idem in Epistola, Reinbeckiano tractatui subiuncta, argumentum exponitur. Neque tamen primus idem protulit Dom. de VOLTAIRE; antiquius enim esse hoc materialistarum ratiocinium ex BAXTERO colligo, qui l. c. p. 523. frequentem materialistarum obiectionem profert: *By Sense, Imagination, Cogitation, Reason, you cannot prove the Soul to be incorporeal, because the Bruits partake of these; whose Souls are material and mortal.* Sanctissimum tamen Scriptorem SALOMONEM similem ob rationem in materialistarum castra transiisse, quicumque ex Ec-

clesia-

clesiastic. III. 21. colligere voluerit, nae is diuino homini summam faciet iniuriam.

SOLVTIO.

Iam diu est, ex quo brutorum animae pluribus inter eruditos disceputationibus ansam dederunt. In vtramque vero partem peccasse videntur haud pauci, qui de re non omnino facili suas proposuerunt sententias. Sunt enim, qui nimium brutorum animabus tribuunt, imo vel eandem, vel maiorem eisdem, quam hominibus excellentiam adscribunt. Notissimus est hac in re RORARIJ libellus, *quod bruta animantia ratione melius vtantur quam homines*, quem Vener. RIEBOVIJS eruditis notis recedendum curauit, Helmst. 1739. Mr. de la CHAMBRE *traité de la connoissance des animaux* parum ab ista sententia videtur fuisse remotus. Vt iam de MONTACVTII syllogismis non dicam, quos texere canes inter venandum serio asseruit, referente KENELMO DIGBEO tract. de *immortalitate animae* p. 40. Ex altera vero parte hos euitaturus errores, in contrarios incidit CARTESIVS, qui prorsus carere animis bruta s. meras esse machinas lepido ausu defendere instituit. Neque tamen primus paradoxii auctor fuit: GOMEZIJS enim PEREYRA in libello, cui nomen *Antoniana Margarita* fecit, quia patrem *Antonium*, matrem *Margatham* venerabatur, similis fabulae inuentorem iam ante ipsum egisse perhibetur. Verum enim vero Scholasticorum plerorumque sententias mihi expendenti, verbis magis, quam rebus a CARTESIO discrepasse videntur. Animas enim materiales statuerunt, easdemque siue aëreo-aethereas, siue ex

alia quadam subtili materia constantes, quae sensum motumque in brutorum corpore perficiat. Horum, ni fallor, opinionibus suum superstruxit argumentum Mr. de VOLTAIRE. Ast licet scopo forsan laudabili, Viri quidam boni, brutorum mentes materiales statuerint, male intellectis forsan S. Scripturae dictis seducti; tamen a veritatis tramite eosdem longissime deuiasse minime dubito. Mens enim brutorum, cui omnem cogitandi vim non denegamus ex iisdem rationibus, quas pro impotentia materiae ad cogitandum omnimoda supra adduximus, immaterialis necessario esse debet. Minime igitur nos ferit in Spho adductum Materialistarum argumentum; videant Scholastici, quomodo se contra Cel. VOLTAIRIVM defenderint, nos eorundem causam agere merito detrectamus. Absit tamen a nobis, vt ideo brutorum animas eiusdem prorsus speciei cum humanis esse statuamus, aut eum calculo nostro probemus errorem, quem supra in RORARIO improbauimus. Quae vero ad stabiliendam erroneam hanc quoque sententiam protulit auctor MSc. supra citati, où l'on soutient, que c'est la matiere, qui pense; eleganter et solido suo more iam excussit Ven. REINBECKIVS l. c.: Hinc vt eadem pluribus hoc loco refutemus, opus non erit.

§. XXI.

Argum. 7) ab eo petitum, quod omnia mentis Phaenomena ex materia et motu possint explicari.

Vltimum, quod tamen Materialistae non in postremis numerant, argum-
tum,

tum, prioribus horum hominum copiis iam in fugam coniectis, paucis adhucdum expendere iuuat, quo eneruato reliqua turba, nisi me fallunt omnia, simul profligabitur, nobisque licitum erit, polemicae huic nostrae sectioni, quae vereor, ne iam nimium excreuerit, B. C. D. imponere colophonem. *Si phaenomena mentis omnia, inquit materialium animarum Promachi, si sensus, imaginatio, memoria, ratio, voluntas et quae reliqua in mente deprehenduntur, cuncta per materiam motumque explicari poterunt, quid opus erit entia multiplicare praeter necessitatem? Possunt vero, pergunt, singula mentis obseruabilia non solum aequè bene, verum etiam multo melius per motum et materiam explicari: Superuacaneum igitur erit ac rationi minus consentaneum ad rerum immaterialium frustra excogitatas naturas confugere.*

Vniuersale materialistarum, omnibusque illis, qui ex hac tribu philosophi videri volunt, propemodum commune argumentum, id quod praefens sistit Sp̃phus, haud iniuria vocari poterit. Vix enim quis

quam est, qui hoc palladio non plurimum fidat ac eam ob causam omnes intendat nervos, ut ex certis materiae motibus mentis phaenomena deducat, atque quomocunque explicet. Sic ex atomorum motibus varias explicare mentis actiones ac mutationes, LVCRETIVS olim allaboravit. Recentius HOBBSIVS, non quod pueri in faba, sese inuenisse existimans, sensationem per reactionem organi sensorii explicat. Ita enim in suis *Philosophiae elementis*. Phyl. c. XXV. §. 11. p. 194. *sensationem* generice definit: *Sensio est ab organi sensorii conatu ad extra, qui generatur a conatu ab obiecto versus interiora, eoque aliquandiu manente, per Reactionem factum Phantasma*. Phantasmata vero §. 1. p. 193. dixerat non esse, nisi quasdam corporis sentientis mutationes. Simile saxum COWARDVS voluit, qui per redeuntes in continuum circulum spiritus animales, cogitationum ostendere ortum conatus est. Operosius vero idem egit, auctor Anonymus libelli *Concordia Rationis et Fidei*, qui STOSCHIO adscribitur a Ven. REIMANNO *Histor. Atheismi* p. 512. Est idem ad manus in MSto; typis expressum hoc scriptum paradoxis et erroribus satis refertum, quia rarius occurrit, videre nondum licuit. Dabo verba auctoris, quibus suam de mente sententiam exhibet: *Mihi, inquit, minime absurdum videtur, mentem hominis definire, quod sit melior pars hominis, quae cogitare potest, et quandoque cogitat, constans cerebro et infinitis eius organis varie modificatis affluxu et circulatione materiae subtilis, itidem diuersimode modificatae, tam per varia et infinita organa cerebri, quam vi impulsus 1) imagi-*
num

num in phantasia impressarum, 2) sensuum et obiectorum, tanquam causarum proximarum, 3) deinde circulationis sanguinis, 4) respirationis, 5) aëris, 6) Dei, qui est causa prima et motor causarum secundarum. Deus enim mouet aërem, aër efficit respirationem. Respiratio promouet circulationem et fluxum sanguinis et spirituum. Spiritus hinc inde fluentes obiectis incurrentibus mouent sensus; sensui imprimuntur imagines. Ex imaginibus oritur cogitatio, quae nil aliud est, quam actus mentis motae ad considerationem idearum et obiectorum. Idea vero nil aliud est, quam obiectum immediatum mentis siue sit imago siue cogitatio menti denuo ad contemplandum obiecta, in Append. de Anima p. 73. Quemadmodum vero ex dictis, quomodo cogitatio oriatur, perspicuum esse existimat STOSCHIVS; sic quoque reliqua omnia mentis phaenomena facile explicari possentur.

SOLVTIO.

Multa promittunt magnaue, Materialistae, sed pauca praestant; imo quod alicuius momenti sit in hoc negotio, plane nihil. Gratis vero eisdem minorem concedere omnino non possumus, videlicet, quod mentis operationes quaecunque per materiam et motum explicari queant. Saepe saepius prolatas materialistarum explicationes plurima mentis attentione expendi, num inesset aliquid, quod speciem haberet, inquisiturus; sed semper parturire mentes expertus sum euentu per fabulam noto, id est, distinctam quidem promittebant explicationem phaenomenorum, dimittebant magis confusum ita, ut cum comico merito dicere potuerim: fecisti probe,

probe, incertior sum, quam paulo dudum. Summa quandoque imis miscent, causasque cumulant, et ne desit in numero latibulum, vel ad infinita cerebri organa cum STOSCHIO confugiunt; et tamen omni eiusmodi labore efficiunt nihil, quam vt eo euidentius appareat, rem sine praeiudicio expendentibus, eosdem cum ratione ineptire. Ex omnibus quidem, quos vnquam legi Hobbesiana, a STOSCHIO promota magis, cogitationem per motum explicandi ratio aliquantulum speciei habere videbatur. Quam vero vndique rei impossibilitas et nugae transpareant, vel paucissimis verbis ostendi poterit. Concipit sibi Auctor, quantum ex satis obscuris eiusdem explicationibus intelligere licuit, cogitationes per motum spirituum animalium s. fluidi neruei e sanguine, qui cordis motu ad cerebrum continuo pellitur, secreti ad organa sensoria appulsu et reactione versus impressionem in organis sensoriis factam. Ast quaeso, perpendant paululum Beneuoli Lectores, hanc explicationem in trutina rationis. Videbunt mentis oculo ad rem attenti, in corporis machina quidem varios materiae et fluidorum fluctus; concipient sibi animo tumultuantem in cerebro materiem; appulsus tandem obseruabunt tot fluidarum partium, tanti gregis ac multitudinis substantiarum minutissimarum, ex quibus fluidum istud constat, ad organa sensoria v. g. oculum, dum obiectum aliquod videmus ac eiusdem nobis sumus conscii. Quis vero est, qui ex istis motibus intuitum differentiae rerum intelligat? qui conscientiam sui ipsius oriri sentiat? qui ratiociniorum soliditatem, ingenii acumen istis absolui tumultibus ac circu-

circulationibus animalium spirituum, aut ex subtilissimorum fluidorum concursu originem ducere posse, perspiciat. Quis vnquam sanus formicarum in suo aceruo reptatum, syllogismum esse, aut demonstrationem circulari aut rectilineo motu absolui sibi persuaderi patiatur. Egregie Ill. LEIBNITIVS in hanc rem disserit: *Quodsi fingamus dari machinam, quae per structuram cogitet, sentiat, percipiat; non obstat, quo minus iisdem proportionibus re-tentis sub maiore mole construi concipiatur, ita ut in eam aditus nobis pateat, tanquam in molendinum. Hoc supposito intus nihil deprehendemus, nisi partes se mutuo impellentes, nec vnquam aliud quicquam, per quod perceptio explicari possit. Hoc itaque in substantia simplici, non in composita machina quaerendum.* conf. Princip. Philos. ex edit. HANSCHII p. 4. §. XVII. Quam belle igitur materialistae, cogitationem ex motu explicaturi, stent promissis, ex dictis constat. Vt iam de eo non dicam, quod mentis libera determinatio cognitio motus legibus omnino repugnet, quippe quae ad suos motus externa semper causa eget; adeoque multo minus a materialistis ex motu poterit deduci. Poterunt quidem materialistae cum aliqua specie explicare, cur mens ita cum corpore consentiat; cum ex eorum mente non nisi quaedam corporis pars sit. Ast parum id eorum causam iuuare potest, cum praecipuas mentis facultates, cogitandi, volendique potentiam ita explicant, nil ut fieri possit ineptius; cum tamen illa mentis cum corpore conspiratio concessa eiusdem indiuidua natura nihilominus tamen explicari, imo variis etiam modis possit. Quae

cum

cum ita sint omnia, mirum omnino videri possit, quæ fiat, ut tam inconditus error nostra ætate, quæ tota videri vult philosophica, vel vnum inuenire potuerit patronum, nisi rationes suasoriae in antecedentibus nobis allegatae non nudius demum tertius, sed inde ab orbe condito mortales ad absorta quæque amplectenda, præcipites egisse ex omni æu? historia satis constaret, atque hic etiam maxime locum haberet, quod Mr. de VOLTAIRE alicubi haud abs re asseruit, *que les fables les plus hardies sont celles, qui sont les mieux reçues de la foible imagination des hommes.* Iis tamen, qui veritatem ex animo quaerunt, eandemque ingenuo complectuntur amore, quæ diximus ad stabiliendam naturæ mentis nostræ prae bruta inertique materia excellentiam, non dubitamus, sufficient. Adeoque opellæ nostræ hic Q. F. F. Q. S.

TERMINVM STATVIMVS

Deum ex animo precati, ut qualemcunque hunc laborem utilem esse iubeat ad auerruncandos errores nostra ætate serpentes, virtuti veraeque religioni maxime noxios; TE vero L. B. ut, si quæ lima indigere vltiori TIBI videbuntur, veniam concedas idem vltro confessis; si quæ vero recte dicta fuerint, gloriam soli Deo tribuas.

Deo O. M.

*Mentium Conditori soli sit Honor,
Laus et Gloria.*



* * *

I N D E X I.

Auctorum et Librorum in hisce Commentationibus allegatorum.

A.

<i>Abbadie</i> de la verité de la religion chretienne	250
<i>Abicht</i> diff. de commercio mentis et corporis	49
<i>Academicorum</i> de motu mentis opinio	129
<i>Acta</i> eruditorum	56. 96. 171. 178. 179. 245. 246
- - Synodi Nicaenae secundae	207
<i>Aletophili</i> (Hierón.) Erinnerung auf die Gegenmeynungen Herrn Nübigers	233
<i>Alphonsi</i> , Castiliae regis, irreuerens erga Deum dictum	115
<i>Altstedius</i>	103
<i>Anaximenis</i> de mente opinio	227
<i>Andala</i> (Ruard.)	43
eiusd. diff. de vnione mentis et corporis physica	52
<i>Anonymi</i> Concordia Rationis et Fidei	314
<i>Apollonius</i>	98
<i>Archimedes</i>	99
<i>Aristoteles</i> 291. illius definitio animae 229 sq. de fede mentis opinio 126. it. de illius motu	129
- <i>πρὸς Πυρρὸν</i>	129. 208. 215. 227. 230
<i>Aristoxeni</i> de animo opinio	228
<i>Arnaldus</i> refutat systema caufarum occasionalium	52
<i>Aslachus</i>	103
<i>Atbenagorae</i> de statu animae post mortem opinio 206 sq.	
<i>Augustinus</i> de origine animae	275 sq. 283

B.

<i>Baelius</i> est contra Harmoniam praestabilitam 6. eius me- dela materialismi proponitur 252 sq. 258. et refelli- tur 258 sqq. ei. Dictionaire Historique-Critique 6. 41. 56. 58. 63. 117. 119. 228 sq. 254. 258. 259	
<i>Barronii</i> lectiones mathematicae	189
<i>Baxter</i>	

INDEX I.

- Baxter* (Richard.) defence of the souls immortality against
the Somatists or Epicureans and other Pseudo-Philosophers 207. 293. 298. 310
- Bayle v. Baelius.*
- Berckeleius*, idealista 72
- Bernard* Nouvelles de la republique de lettres 217.
- Bernouillii* discours sur les Loix de la communication des
mouvemens 180
- Bilfingerus v. Bülfingerus.*
- Boerhaave* institutiones medicae 22
- Boethii* consolatio philosophica 144
- Bonartes* de concordia rationis et fidei 34
- Borellus* (Alphonf.) de motu animalium 35
- Boyle* (Robert.) de utilitate philosophiae experimentalis,
233
- Braunius* 209.
- Briefwechsel* (vertrauter) zweny guter Freunde vom Wesen
der Seele 229. 284.
- Buddeus* de atheismo et superstitione 217. 285.
- philosophia theoretica 285.
- Bülfingerus* 168. 180. 185. fautor et promotor systematis
Harmoniae praestabilitae 7. Cartesium ex parte
influxionistam pronunciat 52. refutat systema causarum
occasionalium 52. quomodo Harm. Praestab. systema
stabilire sit annis 68 sq. illius definitio existentiae
examinatur 80
- ei. dilucidationes philosophicae 18. 68. 77. 103. 107.
137. 187. 196. 206. 252. 278.
- tr. de Harmonia praestabilita 18. 35. 43. 50. 52. 57. 60.
63. 68. 117. 119. 187. 190. 193.
- C.
- Caesarii* dialogi 207.
- Campanella* de sensu rerum et magia 102. illius de sede
mentis opinio 126
- Cantzii* usus philosophiae Leibnitianae in Theologia 107.
145. 273
- de ciuitate Dei 150. 261
- Ontologia polemica 245.
- de immortalitate animae 250. 269. 294.
- Cardanus*

AVCTORVM ET LIBRORVM.

<i>Cardanus</i> 162. de proportionibus	99
<i>Cartesius</i> , 78. 168. 169. an sit inuentor systematis causarum occasionalium 4. 52. sq. an fuerit influxionista	
52. illius de sede mentis opinio 127. cur influxum physicum reiecerit 178. bruta esse machinas et carere animis asseruit	311
ei. Epistolae	53
- - principia philosophica (79. 159. 167. 178	
<i>Catsius</i>	268
ei. T' Samen-Spraek tüscher Zielen-Lichnaem	276
<i>Chambre</i> (de la) traité de la connoissance des animaux	311
<i>Chauuini</i> lexicon rationale s. thesaurus philosophicus	244
<i>Chrysippus</i> vnde materialismum probare voluerit	293
<i>Ciceronis</i> quaestiones Tusculanae	213. 215. 228
<i>Clarckius</i> impugnat Harmoniam praestabilitam	6
<i>Claubergius</i> fautor systematis causarum occasionalium	52
ei. ontologia	81
<i>Claudianus Mamertus</i> de statu animae	207
<i>Cleanthes</i> materialista	284. 288. 297
<i>Clericus</i> (Io.)	306
ei. pneumatologia	64
- - Opera philosophica	285
<i>Commenii</i> orbis sensualium pictus	276
<i>Commentarii</i> academiae regiae Parisinae	57
- - academiae Petropolitanae	180
<i>Connoris</i> (Bern.) de sede mentis opinio	127
<i>Cordemoy</i> Catresio adstipulatur quoad systema causarum occasionalium 5. de distinctione mentis et corporis	5
<i>Coutures</i> (Baro de) Lucretii libros in gallicum transtulit sermonem	287
<i>Cowardus</i> , materialista	72. 282. 302. 314
- - vindicatio rationis et religionis contra imposturas Philosophiae	303
<i>Crofa</i>	43
<i>Croufaz</i> 180. systeme des reflexions	54
<i>Cudworth</i> Systema intellectuale	217. 269. 272. 283

INDEX

<i>Democritus</i> corpuscularis philosophiae patronus	219.
284. eius de mente 227. et de sede mentis opinio	127
<i>Derodon</i>	83
<i>Dicaearchus</i> materialista	72. 284. animam nihil esse dixit 227. quo sensu illam concefferit
	228
<i>Digbaeus</i> (Kenelm) de immortalitate animae	269. 311
<i>Diogenes Laërtius</i>	215. eius de sede mentis opinio
	126
<i>Dittoni</i> (Humphred.) veritas religionis christianae ex resurrectione Christi probata cum appendice	207. sq.
	217. 250
<i>Dodwellus</i> , materialista	72

E

<i>Elfwich</i> (Io. Herm. ab) diss. de recentioribus circa animam controuersis	127
<i>Empedoclis</i> de sede mentis opinio	126
<i>Epicurus</i> , materialista	72. 219. 284. 287. illius de mente 227. et de sede mentis opinio
	126
<i>Erasistrati</i> de sede mentis opinio	127
<i>Euclides</i>	98
eius elementa	184. 188. 189
<i>Eudoxus</i>	184

F

<i>Fabricii</i> (Albert.) syllabus scriptorum, qui de veritate religionis christianae egerunt	269
<i>Feuerlini</i> obseruationes ecclesiasticae ex controuersia Leibnitio-Wolffiana	64. 69
- - (Conr.) diss. de fundamentó immortalitatis, immaterialitate animae	218
<i>Fontenelle</i> eloge historique de Mr. Leibnitz	57
<i>Forge</i> (Ludou. de la) Cartesio fauet circa systema causarum	

AVCTORVM ET LIBRORVM.

rum occasionalium 5. 52. de mente humana	5. 49
- - traité de l'esprit de l'homme	III. 124
Foucherius 35. obicit contra Harmoniam praestabilitam	6
Fromondus (Libert.) 126. ei. Scholastica de anima do-	
ctrina	48. 175
- - Labyrinthus continui	83. 305

G.

Galenus de constitutione artis	258
- - de elementis	258
Galei (Theoph.) philosophia generalis	268 sq.
Glissonus	103
Goclenii Lexicon philosophicum	18. 42. 73
Gottschedius 43. III. 160. 246. influxus physici et Leib-	
nitianae philosophiae patronus	11
ei. diff. vindiciae Physici influxus	11. 52. 151. 156. 162. 169
- - compendium philosophiae Germanicum	55
- - diff. de commercio mentis et corporis per influxum	
Physicum explicando	299
Grand (Anton le) 261. fautor systematis causarum oc-	
casionalium	52. 261
s' Grauesande elementa physices mathematica	180
- - praefatio ad institutiones philosophiae Neuto-	
nianae	180
Grotii de mentibus separatis opinio	207

H.

Hallische Anzeigen	292
Hambergerus fautor systematis causarum occasionalium	52
Hamel (du) de corpore animato	22
Hanschii principia philosophiae Leibnitianae more geo-	
metrico demonstrata	56. sq. 171
Heereboord fautor systematis causarum occasionalium	52
Heitsfeldus	103

INDEX I.

<i>Helmontius</i> (Io. Bapt.)	139. ei. de fede mentis opinio	126.
	animae figuram tribuit	274. sq. ei. opera
<i>Heraclitus</i> mentis cognitionem difficilem pronunciat		215
<i>Hermannus</i> (Iac.)		180
ei. phoronomia		181
<i>Herophili</i> de fede mentis opinio		127
<i>Hipponis</i> de mente opinio		227
<i>Hippocrates</i>		32
Histoire du renouvellement de l'Academie Royale des sciences		57
<i>Hobbefius</i> 263. materialista	72. 219.	284
ei. Leuiathan	284. 302.	303
- - elementa philosophiae		314
<i>Hofmanni</i> (Frid.) medicina systematica		22
<i>Hollmannus</i> 43. influxus Physici et philosophiae Leibn- tinae patronus		11
ei. institutiones philosophicae		11. 18
- - diff. de Harmonia praestabilita		11
- - de anima humana sibi ipsi ignota	127. 215	
<i>Huetius</i> refutat systema causarum occasionalium		52
ei. censura philosophiae Cartesianae		79
<i>Hugenius</i>	53. 179.	180

I.

<i>Iaquelotius</i>		30
ei. tr. de l'existence de Dieu		217
<i>Ioannis</i> , Episcopi Thessalonic. opinio de statu animarum separatarum		207
Journal des Scavans	6. 41. 56. 68. 79. 179.	204

K.

<i>Keilii</i> introductio in veram physicam		77
<i>Keplerus</i>		242
<i>Kingius</i> de mali origine		147
<i>Kircherus</i>		164

Knut-

AVCTORVM ET LIBRORVM.

<i>Knutzen</i> diff. de aeternitate mundi impossibili	77
- - animaduersiones in demonstrationem Schreibernam	106
<i>Kortholtus</i> , editor epistolarum Leibnitianarum	95
<i>Kreuschneri</i> diff. de origine idearum	49. 57

L.

<i>Lactantii</i> de sede mentis opinio	126 sq.
- - de opificio Dei	127
- - institutiones diuinae	228
<i>Lamius</i> f. <i>Lamy</i> 56. contradicit Harmoniae praestabilitae 6	
ei. traité de la Connoissance de soi meme	6. 259
<i>Leibnitius</i> 53. 75. 78. 79. 81. 85. 100. 103. 110. 120. 169.	
171. 178. 179. 180. 187. 192. 195. 203. 242. 243.	
246. 251. 254. 265. 300. auctor Harmoniae praestabilitae 6. 56. decem annos in polienda hac hypothesi consumpsit 41. quomodo probare illam sit annisus 68.	
Cartesium influxionistam ex parte pronunciat 52. refutat systema causarum occasionalium 52. illius hypothesi de anima a corpore separata	203
ei. Theodicea	14. 52. 56. 78
- - Recueil de diverses pieces	6. 56. 83. 204
- - histoire des ouvrages des Scavans	56
- - Epistolae	56. 95. 96. 101. 125. 132
- - principia philosophiae	56. 96. 317
- - comm. de anima brutorum	96
- - praefatio ad Nizolium de vera ratione philosophandi	115
- - annotationes in Kingii libellum de mali origine	147
<i>Leucippus</i> corpuscularis philosophiae patronus 219. 284	
eius de mente opinio	227
<i>Licetus</i> (Fortun.) de animarum cum corporibus coexistentione	126
<i>Linus</i>	139
<i>Lipsii</i> (Iust.) dissertationes Physiologicae	215

INDEX I.

- Lipstorp* (Dan.) appendix speciminum philosophiae Cartesianae 97
T. Lockius 121. 306. de intellectu humano 64. 264. 285
Lucretius Carus 24. materialista 284. 314. impugnat animarum immaterialitatem ac immortalitatem 283. 287
 - - de rerum natura 287
 - - opera a Mr. le Baron de Coutures gallice edita 288

M.

- Maclorinus* 180
Maimonidis Moreh Neuochim, s. doctor perplexorum 259
Malebranchius (Nicol.) 120. 121. Cartesii systema causarum occasionalium exornat 5. 52. quomodo probare illud sit annisus 68
 ei. Entretiens sur la Metaphysique 5
 - - de inquirenda veritate 5. 63. 68
 - - meditations chretiennes 162
Mamertus v. Claudianus
Marquardt diss. de Harmonia praestabilita 57
Memoires de Trevoux 16. 45
Montacutius syllogismos inter venandum texere canes afferuit 31 f.
Morus (Henn.) 139. Cartesianos Nullibistas appellat 124
 ei. enchiridion metaphysicum 260. 272 sq.
Moshemius Cudworthi systema intellectuale Latine vertit 27 f.

N.

- Nemesius* de natura hominis 227. 230. 288. 293. 297
Newtonus 83. opponit se Harmoniae praestabilitae 6
 ei. principia philosophiae rationalis mathematica 182
Niewentitius vom rechten Gebrauch der Welt-Beschauung 34
Nizolius de vera ratione philosophandi 115
Nouvelles de la republique des lettres 178

AVCTORVM ET LIBRORVM:

O. *Origenes* platonizat 207

P.

Paracelsus vid. *Theophrastus*.

Parmenidis de fede mentis opinio 126

Paschii diff. *Entelechia* vox et crux metaphysicorum 230

Pereyrae (Gomez.) *Antoniana Margarita* 311

Petauii (Dionys.) *theologia dogmatica* 207

Philonis Opera 213

Philotini de fede mentis opinio 126

Plato animabus separatis subtile tribuit corpusculum

206. eius opinio de fede mentis 127. nec non motu

illius 129

Plotinus 145. 206. per tres dies cum *Porphyrio* de vnio-

ne mentis et corporis differuit 41

ei: *Enneades* 260

Plutarchus de placitis philosophorum 126. 129. 227. li-

ber aduersus Colotem 258

Poirer (Petr.) cogitationes rationales de Deo, anima et

malo 124

Polenus de castellis 180

Porphyrii vita *Plotini* 41

Proclus 206

Protagorae de fede mentis opinio 126

Pythagorae definitio animae 229. sq. it. opinio de motu

animae 129

R.

Raphson 83. materialistis subtilioribus adnumeratur 75

Regis fautor systematis causarum occasionalium 52

Reimanni *Historia Atheismi* 314

Reinbeck von der Unsterblichkeit der Seele 220. 250

283. 306. 312

Reinhardi diff. de controuersis recentioribus de spiri-

tu 217

Rich-

INDEX I.

<i>Richterus</i> 43. influxus Physici et Leibnitianae philosophiae patronus	11
ei. diff. de machina et spiritu	11. 44
<i>Ridigerus</i> v. <i>Rudigerus</i>	
<i>Ritschelii</i> contemplationes metaphysicae	103
<i>Rorarii</i> libellus, quod bruta animantia ratione melius vtantur, quam homines, a Riebouio editus	311
<i>Rudigerus</i> materialistis subtilioribus adnumeratur	75. 273. 285. 293
ei. Herrn Wolffens Meinung vom Wesen der Seele und eines Geistes überhaupt, nebst Herrn Rüdigers Gegenmeinung von demselben	233. 293
S.	
<i>Schacheri</i> diff. de consideratione animae rationalis medica	127
<i>Schlosserus</i> refutat Abichtii sententiam de commercio mentis et corporis	49
<i>Schottus</i>	164
<i>Schreiber</i> (Io. Frid.) elementa medicinae physico-mathematica	201
<i>Scribonius</i>	103
<i>Senecae</i> quaestiones naturales	215
<i>Seuerinus</i>	103
<i>Spinosa</i> , 121. 245. materialista	72. 219. 284
ei. Opera Posthuma	246
<i>Stablii</i> aduersatur Harmoniae praestabilitae 6. enodationes et negotium otiosum	6
<i>Steirus</i>	2
<i>Stoici</i> liberorum similitudinem cum parentibus statuunt esse indicem corporeae mentis naturae	297
<i>Stofchius</i> (Frid. Wilh.) materialista 219. illi tribuitur libellus, Concordia Rationis et Fidei	314
ei. concordia rationis et reuelationis	284
<i>Strabonis</i> de sede mentis opinio	127

AVCTORVM ET LIBRORVM.

<i>Sturmius</i> fautor systematis causarum occasionalium	52
<i>Syrbius</i>	49

T.

<i>Tacqueti</i> (Andr.) theses triumphales	97
ei. appendix geometriae	97
- opera mathematica	97
<i>Tertullianus</i> 282. illius de animae figura somnia	275
- liber contra Apellem	302
- liber contra Praxeam	302 sq.
<i>Thales</i>	102
<i>Theodosii</i> sphaerica	98
<i>Theon</i>	189
<i>Theophrasti Paracelsi</i> de sede mentis opinio	126
<i>Thomasius</i> (Christ.) vom Wesen des Geistes	285
<i>Thomasii</i> (Jac.) disp. de origine animae	300
<i>Thummigii</i> institutiones philosophicae	162
ei. diff. de immortalitate animae	206
<i>Tolandus</i> , materialista	72
<i>Tourneminius</i> (P.) 15. mutuam mentis in corpus, huius- que in mentem negat actionem	45

V.

<i>Vallini</i> (Renat.) notae ad Boetium	207
<i>Verulamius</i> (Baco) 300. de augmentis scientiarum	69. sq.
- nouum organon scientiarum	103. 208
<i>Vienna</i> (Realis de) refutauit librum <i>Thomasii</i> vom We- sen des Geistes	285
<i>Vincentii Victoris</i> de anima somnium	275 sq.
<i>Voetii</i> (Paul.) philosophia prima reformata	239
<i>Voltaire</i> 312. 318. sub eius nomine edita epist. Gall. où l'on soutient, que c'est la matiere qui pense	219. sq.
	229. 285.

<i>Voltaire</i> lettres sur les Anglois	285. 306. 310
- - elementa Philosophiae Neutonianae	308
<i>Vossii</i> sen. de animabus separatis opinio	207

W.

<i>Walchii</i> Philosophisches Lexicon	73. 285
<i>Wallisii</i> tractatus elencticus aduersus Marci Meibomii dialogum de proportionibus	189
<i>Wardus</i> (Seth.) refutauit Hobbesium	303
<i>Weidlerus</i>	120
<i>Willisii</i> de sede mentis opinio	127
<i>Wittichius</i> fautor systematis causarum occasionalium	52
<i>Wolffus</i> 43. 52. 78. 90. 193. 243. 244. 265. 276. ornat et promouet systema harmoniae praestabilitae 7. re- futatur systema causarum occasionalium 52. idque Car- tesio vindicat 52. sq. in quantum negauerit motum simplicibus	89
ei. Ontologia Latina 18. 28. 36. 61. 62. 77. 83. 99. 102. 108. 123. 130. 136. 140. 141. 143. 146. 191. 245. 270	
- - psychologia empirica	20
- - physica	22. 78
- - Logica Latina	37. 46. 65. 99. 112. 138. 140
- - diff. systema folium dimidiatorum	39
- - psychologia rationalis 42. 50. 60. 62. 68. 113. 117. 121. 135. 138. 148. 149. 152. 183. 206. 250. 278	
- - annotationes Metaphysicae	55. 57
- - analysi finitorum	64
- - metaphysica minor	80
- - Cosmologia 121. 137. 138. 147. 151. 173. 175. 181. 241	
- - philosophia rationalis	138
- - elementa mechanices Latina	175. 176. 179. 180
- - elementa matheseos Latina	189
- - metaphysica Germanica	206. 233. 250
- - theologia naturalis	246. 262

X.

Xenocratis de motu mentis opinio 129

Z.

Zimmermanni (Io. Libor.) natürliche Erkenntnis Gottes, der Welt und des Menschen 66. 278

INDEX II.

Rerum ac Materialium.

A *Accidens* definitur 242 sq.

Actio corporis in mentem, et huius in corpus an animam esse materialem probet 292. sq. an quaelibet fiat per tactum 294

Affectus, illis respondent motus nonnulli corporis 31 sq.

Adperceptio vid. *Cogitatio*.

Adfistentiae systema v. *Causarum occasionalium systema*.

Agere quid sit 78

Αναλογία, inter hanc et *λογον* differentia 188 sq.

Anima, qua ratione distet a spiritu simpliciter tali 73. separata a corpore quomodo se habeat, philosophus nescit ib. est substantia immaterialis 74. eam existere in loco euincitur 122 sq. quod negant Cartesiani 124. vna cum corpore mouetur 128. de hoc motu diuersae philosophorum opiniones 129. sq. eius immortalitati an systema influxus sit contrarium 202. sq. illi sensationes non deerunt post separationem a corpore 203. sq. non erit post mortem in vacuo 204. quas actiones post mortem possit suscipere 205. non dormit

INDEX II.

dormit a corpore soluta 205. sq. qui philosophi patres-
que ecclesiae illi a corpore solutae subtile tribuerint
corpusculum 206. sqq. eius immortalitatem quomodo
Aristoteles et Baco de Verulamio demonstret 208. an
commercium illius cum corpore illam materialem esse
arguat 286. sq. de illius origine variae opiniones 300
v. et *Mens*.

Apogogica demonstratio 132 sq.
Appetitus, quid sint, et quando rationales vel sensitiui
dicantur 20. rationalem certi corporis motus conse-
quuntur 30. 32
Argumenta, illorum non tam multitudini fidendum, quam
ponderi 249 sq.

B.

Brutorum animae an materiales 309. sq. et num cogitent
309. sq. iis quidam nimium, quidam parum tribuunt
311 sq.

C.

Cartesiani mentem in loco esse negant 124. illorum ob-
iectiones contra physici influxus Systema confutatae
158 sqq.

Causa plena 193. causae suasoriae et iustificae in omni
polemica distinguendae 282

Causarum efficientium systema v. *Influxus Physicus*.

Causarum harmonicarum systema v. *Harmonia Praestabilita*.

Causarum occasionalium systema, illius auctores 4. 52. sq.
qui illud ex iis hauserint 5. eius definitio 51. etymolo-
gia et synonymia 51 sq. id qui refutarint 52. illud
quae premant difficultates 53 sqq. parum est probabi-
le 117 sq. 120. sq.

Cogitatio quid sit? 100. 226. differt a perceptione et re-
praesentatione 100. sq. in ea an consistat essentia men-
tis 167. sq. illius fons est anima 227

Cogni-

MATERIARVM AC RERVM.

Cognitio, an defectus illius in actionibus a mente proficiscientibus sit contra influxum physicum 160 sqq.

Commercium mentis et corporis humani I. 17. sqq. quid sit 17. eius synonyma ib. realitas 37. illud explicare quid sit? 38. 39. circa id philosophi officium 40. illius explicandi tria dantur systemata simplicia 60 sq. an illud probet, animam esse materialem 292 sq.

Composita, quid sint 75. 239 sq.

Conflictus corporum an turbet ordinem naturae 174 sq.

Conscientia actionum v. *Cognitio*.

Conscientia sui ipsius rerumque aliarum quid sit 230 sq. distinguitur a morali 231. sq. quo nitatur 232

Controuersiae quomodo tractandae 157

Corpus, illius cum mente commercium multorum ingenia exereuit I. 17. sqq. v. *Commercium mentis et corporis humani*. de illius in mentem, et vicissim, agendi ratione variorum sententiae 47. sqq. quae stabilitur 130. sq. corpora quid sint 75 sq. constant ex simplicibus s. monadibus 76. sq. an possit diuidi in infinitum 77. sq. quomodo illa ratione motus Bülfingerus consideret 194. illorum motus vnde pendeat 194 sq. corpora quaecunque corruptioni sunt obnoxia 278. in illo nec omnia imaginatione comprehendi queunt 304. sq.

Corporis condiciones diuersae diuersas efficiunt mentis perceptiones 23 sq.

Creatiani qui? 309

D.

Decreta mentis, illis respondent motus quidam in corpore 30 sq.

Demonstratio, qua ex falso elicitur verum, an sit licita, et de ea lis inter Tacquetum et Lipstorpium 97 sq. apogogica quae 132 sq.

Dependentia quo significatu commercii mentis et corporis humani definitionem ingrediatur 18. quae mentis muta-

INDEX II.

- mutationes a corporum motibus dependeant 19. dependentiae species modusque duplex 20. corporis a mente 34. duplex 36. mentis et corporis an faueat materialismo 286 sqq.
Determinatum omnimode quid 87
Deus, illius sapientiae via naturaliter breuissima maxime conuenit 114. sq. potentia incomprehensibilis non suffragatur materialistis 263. sq.
Discurrentium secta inter Arabes philosophica quid statuerit 259
Distinctio, ad distinguendi actum quid requiratur 233 sqq.
Dualistae, quid de mente sentiant 72

E.

- Effectus*, an in influxu physico maior existat sua causa 190. sq. plenus, 191. 193 sine perceptione non obtinetur 195. it. causa maior, et causa minor qui? 191. causae aequalis ib. integer 194
Egoistae, quid de mente sentiant 72
Elementaria simplicia in loco sunt et mouentur, licet locum non repleant 88 sq. agunt in se inuicem realiter 93. sqq. quod illorum influxum physicum adstruit et Harmoniam praestabilitam euertit 96. percipiunt 101 sq.
Ens simplex an vim mouendi habere non possit 201 sq.
Experientia insufficiens est ad detegendum systema verum commercii mentis et corporis 65. sq. an per eam influxus physicus constet 66
Extensum quid sit 269. sq. a composito certo tantum respectu differt 271

F.

- Facultas locomotiva* s. *motrix*, an sine ea mens existere possit 165 sq. v. *Vis motrix*.

RERV AC MATERIARVM.

Figura, an substantia sit 244. sq. quid sit 269. cui competat vel minus 270

G.

Generatio est vox ambigua 299. an per eam simul mens cum corpore producat, et hinc illius materialitas colligi possit 296. sq. de ea doctrina adhuc valde est obscura 298

H.

Harmonia praestabilita, illius auctor 6. 56. aduersarii 6. 58. fautores ac patroni 7. 57. huius systema definitur 55. sq. illius natalis 56. synonymia 56. denominationis ratio 56. quid illi obiiciatur 58. a quo contra obiectiones defendatur 58. sq. repugnat ordini causarum 59. qua difficultate prematur 59. sq. 120. non est philosophiae Wolffianae caput 60. minus est probabile quam Systema physici influxus 117. quoad elementaria simplicia euerfa 96. mentem inter et corpus an materialistis faueat 286 sqq.

Harmonistae, qua ratione systematis sui veritatem probare nitantur 68 sq.

I.

Ideae, harum effluxus et metamorphoses ab influxus physici systemate excluduntur 145 sqq.

Idealistae, quid de mente sentiant 72

Idolum tribus 281

Imaginatio, illi non indulgendum circa res immateriales, praecipue mentem 267. sq. 276. nec omnia in corporibus comprehendere valet 304 sq.

Imateriales res, illarum definitio 239. sq. harum obiecta sunt intellectus et rationis 268

I N D E X I I.

<i>Immaterialitas mentis humanae v. Mens.</i>	
<i>Immortalitas animae v. Anima.</i>	
<i>Impossibile absolute</i>	261 sq.
<i>Incorruptibile quid sit</i>	277
<i>Inertiae vis</i>	241 sq.
<i>Influere, huius verbi significatus proprius et metaphoricus</i>	42 sq.
<i>Influxionistae, quomodo suum systema quidam probauerint</i>	69
<i>Influxus Physicus, illius systema vnde ortum duxerit 2. sq. illius fata 3. sq. fautores 10. sq. definitio 42. eius systema quid 42. de eo idea Scholasticorum 43. sq. eius synonymia 44. species variae 46. sq. quid huius systematis defensoribus et quo iure obiciatur 50. vera est commercium mentis et corporis explicandi ratio 71. sq. elementarium simplicium adstructus 93. sq. absoluitur vnus substantiae actione in alias 104. sq. huius positionis vsus 105. sq. illius possibilitas demonstratur 108. sq. huius systematis probabilitas porro euincitur 112. sq. illud reliquis systematibus omnibus praestat 116. sq. illius actualitas huiusque systematis veritas demonstratur 134. sq. non est terminus inanis, neque qualitas occulta 137. sq. cur illius modus specialissimus distincte a nobis comprehendi nequeat 139. sq. ob id tamen non reiciendus 141. nec miraculis adnumerandus 142. in hoc systemate mens humana insentiendo non est mere passiva 142. sq. nec aduersatur hoc systema mentis immortalitati 143. sq. illius vera s. specialior idea explicatur 145. sq. huius systematis vtilitas in Psychologia rationali 151. sq. contra hoc systema obiectionum duae sunt classes 155. sq. contra illud obiectio I. Carresianorum refellitur 158. sq. nec non II. 160. sq. item III. 165. sq. et IV. 167. sq. Harmoniae praestabilitae defensorum obiectio V. confutatur 169. sq. nec non VI. 172. sqq. it. VII. 184. sq. vt et VIII. 190. sq. IX. 197. sq. et X. 202 sq.</i>	

RERVM AC MATERIARVM

Influxus Physicus non mutans, illius defensor 45

Intuitus discriminis rerum, ad illum quid requiratur 233. sq.

Inuisibile quid sit 270. 271

L

Locus quid sit 82. sq. 90. eius cum spatio connexio crux philosophorum 83. in loco quid sit 84. in loco esse et illum implere quomodo differant 89. sq.

Λογος inter hunc et *αναλογια* differentia 188. sq.

M.

Materia, illius rerumque materialium definitio 234. sq.

243. quae defenditur 241. illius indoles 246. cogitare nequit 246. sq. quod illustratur 247. sq. et porro demonstratur 254. sq. eius impotentia ad cogitandum est absoluta, nec diuinis viribus mutabilis 261. sq. est obiectum sensuum externorum et imaginationis 268. an ex illa omnia mentis phaenomena explicari possint 312. sq.

Materialismus, illius causa duplex in intellectu et voluntate 280. sq. patroni antiquiores et recentiores 282. sq.

Materialistae, quid de mente sentiant 72. 227. illorum fabula et hodie agitur 249. sq. illorum ex monadum perceptione Leibnitiana contra cogitationem menti soli adscribendam argumentatio refellitur 251. sq. praecipue Baylii 252. sq. 258. sq. frustra prouocant ad potentiam Dei infinitam s. omnipotentiam 263. sq. 286. satis antiquam habent originem, nec hodie desunt 283. sq. illorum argumenta proponuntur et refelluntur 280. - 318. et quidem primum 286. sq. secundum 292. sq. tertium 296. sq. quartum 301. sq. quintum 305. sq. sextum 309. sq. septimum 312. sq.

Mens, illius cum corpore commercium multos scriptores

ptores exercuit 1. 17. sq. vid. *Commercium mentis et corporis humani*. de illius in corpus, et vicissim, agendi ratione sententiae variorum 47. sq. quae agendi ratio stabilitur 130. sq. illius sedes cerebrum 125. de eius sede diuersae philosophorum opiniones 126. sq. an omnium actionum suarum sibi sit conscia 161. sq. v. etiam *Anima*.

Mentis humanae definitio 71. 226. non aduersatur mentis immortalitati 72. sq. de illius natura indiuidua si immaterialitate 211. sq. quae argumentis euidentissimis demonstratur 225-279. contra illius immaterialitatem obiectiones exhibentur et refutantur 280-318. et quidem prima 286. sq. secunda 292. sq. tertia 296. sq. quarta 301. sq. quinta 305. sq. sexta 309. sq. septima 312. sq. de ea materialistarum, Idealistarum, s. Egoistarum, s. Pluralistarum sententia erronea 72. nec non Dualistarum 72. gaudet intellectu et voluntate 74. non habet se mere passiuè in sentiendo in systemate influxus 142. sq. illius immortalitati non aduersatur systema influxus 143. sq. an sine facultate motrice existere possit 165. sq. an eius essentia consistat in cogitatione 167. sq. non est subiecta motus legi Leibnitianae 182. sq. illius sedes 195. sq. accurata digna est contemplatione 212. sq. illius admiranda vis 213. sq. illam cognoscendi difficultas 214. sq. et utilitas 216. sq. de illa diuersae opiniones 227. sq. est immaterialis 266. sq. cum illius immaterialitate connexae proprietates 269. sq. non est extensa 271. qui illam extensam statuunt 272. sq. nec figurata est nec visibilis 273. sq. contrarium qui statuerint 277. sq. est incorruptibilis si omnis corruptionis expers 274. quae proprietas firmissimum est immortalitatis animae fundamentum 278.

Miracula, illorum Deus non est prodigus 121. sq.

Mobile corporis primum causa dependentiae corporis a mente 34.

Monas, illius definitio 74. hoc vocabulum antiquioribus iam cognitum recentiores in philosophiam reuocant

MATERIARVM AC RERVM.

sunt 75. quid monades fignent ib. an sint non-entia
 ib. constituunt corpus 76. sq. illarum perceptio vin-
 dicatur 102. sq. qua ratione ex illa perceptione ma-
 terialista oppugnare queat cogitandi vim soli menti
 competentem 251. quae obiectio retunditur 251. sq.
 an illius defectus mutationis intrinsecae sit contra in-
 fluxum physicum 169 sq.

Motus in corpore quotuplices 19. a quibus mentis muta-
 tiones dependeant ib. v. *Perceptiones mentis*. quidam
 respondent decretis mentis eiusdemque adfectibus
 30. sq. non omnes subiacent animae imperio 32. sq.
 motus, et speciatim *intestinus* et *totalis* quid 84. illius
 idea et notio 34. sq. nil mutat intrinsece in moto 85.
 sq. in motu reale quid 85. sq. motuum effluxus et
 metamorphoses ab influxu physico excluduntur 145 sq.
 de illo opinio Cartesii 178. eius nouiter inuenta a Leib-
 nitio lex non repugnat influxui physico 175. 179 sq. huic
 mens non est subiecta 182 sq. quomodo possit emendari
 293. illius impressio in monadibus excitat perceptio-
 nem 192. illius communicatio quomodo fiat ib. cor-
 porum perceptionem supponit 195. an illi in Systema-
 te influxus vires contrariae tribuantur 197. sq. an ex
 illo omnia mentis phaenomena queant explicari 312 sq.

Musculi quomodo varios animalium motus producant
 35. illorum vires ib.

Mutationes mentis dirigentes et dependentes 19. a cor-
 pore in mente productae quid sint 136. an mutationis
 intrinsecae defectus in monade influxum physicum
 tollat 169. sq. an omnes fiant per motum? 303 sq.

N.

Natura definitur 173. illius ordo quis ib. an illum tur-
 bet influxus physicus 172 sq.

O.

Omnipotentia Dei, an contradictoria, et materiam cogi-
 tantem efficere voluerit 305. sq.

Y 2

Ordo

Ordo naturae definitur 173. quid illum turbet 174. sq.

v. *Natura*.

Organa a mente dependentia quando moueantur 34. motuum voluntariorum musculi 35.

Organa sensoria rite constituta excitant in mente perceptionum mutationes 21. sq.

P.

Patres ecclesiae primi ut plurimum platonizant 206 sq.

Perceptio quid sit? 100. differt a repraesentatione et cogitatione 100 sq. monadum vindicatur 102. sq. sensualis quomodo fiat 192 sq.

Perceptiones mentis unde dependeant 19. sq. certae certis mutationibus organorum sensoriorum respondent 21. ut et aliis corporis conditionibus 23. sq. diuersae oriuntur ex communi sensorio 26. sq. illarum dependentia duplex a mutationibus corporis 27.

Perfectio absolute talis quid 107. perfectiones omnes in Deo sunt absolutae ibid.

Phantasia v. *Imaginatio*.

Philosophia corpuscularis v. *Materialismus* et *Materialistae*.

Philosophus, eius officium, praecipue circa commercium mentis et corporis 40 sq.

Pluralistae, quid de mente sentiant 72.

Potentia quomodo differat a vi 81.

Principium quid sit 81.

Proportio mathematica 184. sq. geometrica 185. an defectus illius aduersetur influxui physico 184. sq. non requirit, ut termini omnes sint homogenei 189.

R.

Ratiocinia sunt via inueniendi veritatem systematis veri commercii corporis et mentis 67. sq. an id, quo ex falso elicitur verum, sit licitum, deque eo lis inter Tacquetum et Lipsorpium 97 sq.

Repraesentatio quid sit? 100. differt a perceptione et cogitatione 100. sq.

S. Schola-

MATERIARVM AC RERVM.

- Scholastici systema influxus Physici implicatum reddiderunt* 3. sq. eorum de ratione agendi, qua corpus notionem menti communicat, sententia 47. sq. de sede mentis opinio 126. brutorum animas esse materiales statuerunt 311
- Sensationes in mente* qua ratione prodeant 149. post separationem a corpore non deerunt 203 sq.
- Sensorium commune* quid sit et quomodo inde diuersae mentis perceptiones oriantur 26 sq.
- Sermocinantium secta* v. *Discurrentium secta*.
- Similitudo liberorum cum parentibus* an sit indicium corporeae mentis naturae 297. quoad animum non est euiſta 299. quatenam respectu effectuum concedi possit? 299
- Simplicia elementaria* v. *Elementaria*. sunt in loco, non replent locum 89 sq.
- Situs* quid sit 83
- Spatium*, item *Spatium implere* quid 82. eius et loci connectio crux philosophorum 83. in spatio esse et spatium implere quomodo differant 89. qualis sit ordo rerum 199
- Spiritus*, eius definitio 74
- Spissitudo essentialis*, quis illam animae tribuat 272
- Subiectum* definitur 243
- Substantia* definitur 242. 243. 244. illius falsa definitio Spinozae causa errorum grauissimorum 245. sqq. an omnis sit corporea s. materialis? negatur 301 sq.
- Substantia simplex* v. *Monas*.
- Synodus Ephesina* animae separatae corpus 207 tribuit
- Systema* quid sit? 38. sq. ob id non relinendum, quia modus quorundam in eo occurrentium specialiter explicari nequit 59. Systemata commercium corpus inter et animam simplicia dantur tria 60. sq. cui adhibeantur 64. sq. ex iis nullum constat per experientiam 65 sq.

INDEX II. MATER. AC RER.

65. sq. sed inuenienda est illius veritas per ratiocinia
 67. sq. compositorum certi dantur ordines et classes
 63. sq. secundi ordinis quae 64. it. tertii ordinis 64.
 ignorantiae an detur 64. nulli qui se addixerint 64.
 veri proprietates 135. competit Systemati influxus
 Physici ib.

Systema Aristotelico-Scholasticum v. Influxus Physicus.

- *Causarum efficientium v. Influxus Physicus.*

- *Causarum Harmonicarum v. Harmonia praestabilita.*

- *Causarum occasionalium v. Causarum occasionalium
 Systema.*

- *Harmoniae praestabilitae v. Harmonia praestabilita.*

- *Influxus mutui v. Influxus Physicus.*

- *Influxus Physici v. Influxus Physicus.*

T.

Tactus, proprie et improprie quid sit 204

Tangere v. Tactus.

Tempus qualis sit ordo rerum 199

V.

Veritatem inuenire, ac defendere philosophum decet 157

*Via naturaliter breuissima diuinæ sapientiae maxime
 conuenit* 114. sq.

Vis quid sit 81. de viribus canon 16. vis et potentiae diffe-
 rentia ib. an et quatenus substantia sit 82. virium diui-
 fio ib. duplex mentis ex vno fonte profluit 148. sqq.

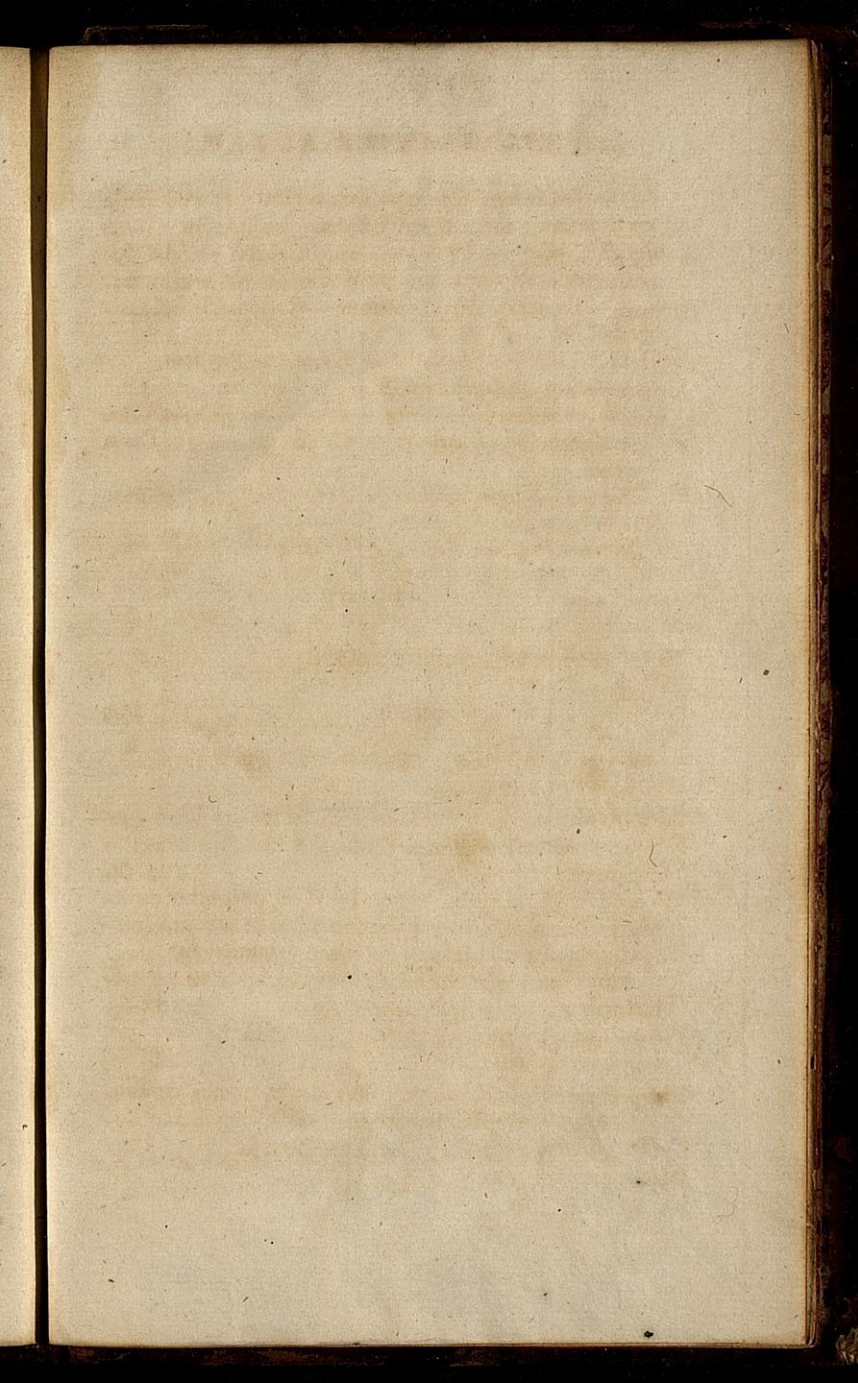
virium viuarum mensura 179. sq. contrariae an tri-
 buantur menti in Systemate influxus 197 sq.

Vis motrix, primitiua, deriuatiua, quid sint 84. profluit
 ex vi repraesentatiua 148 sq.

Vis mouendi seipsum inuoluit vim alia mouendi 91 sqq.
 an illam ens simplex habere non possit 201 sq.

*Vnio mentis et corporis humani an idem sit, quod illo-
 rum commercium* 17





64. In his inveniuntur et alia veritas per se
 65. In compositionem certi duntur ordinis et classes
 66. In his inveniuntur quae 64. In tota caliditate
 67. Inveniuntur in his 64. Inveniuntur qui in additione 64.
 68. Inveniuntur 64. Inveniuntur inveniuntur inveniuntur

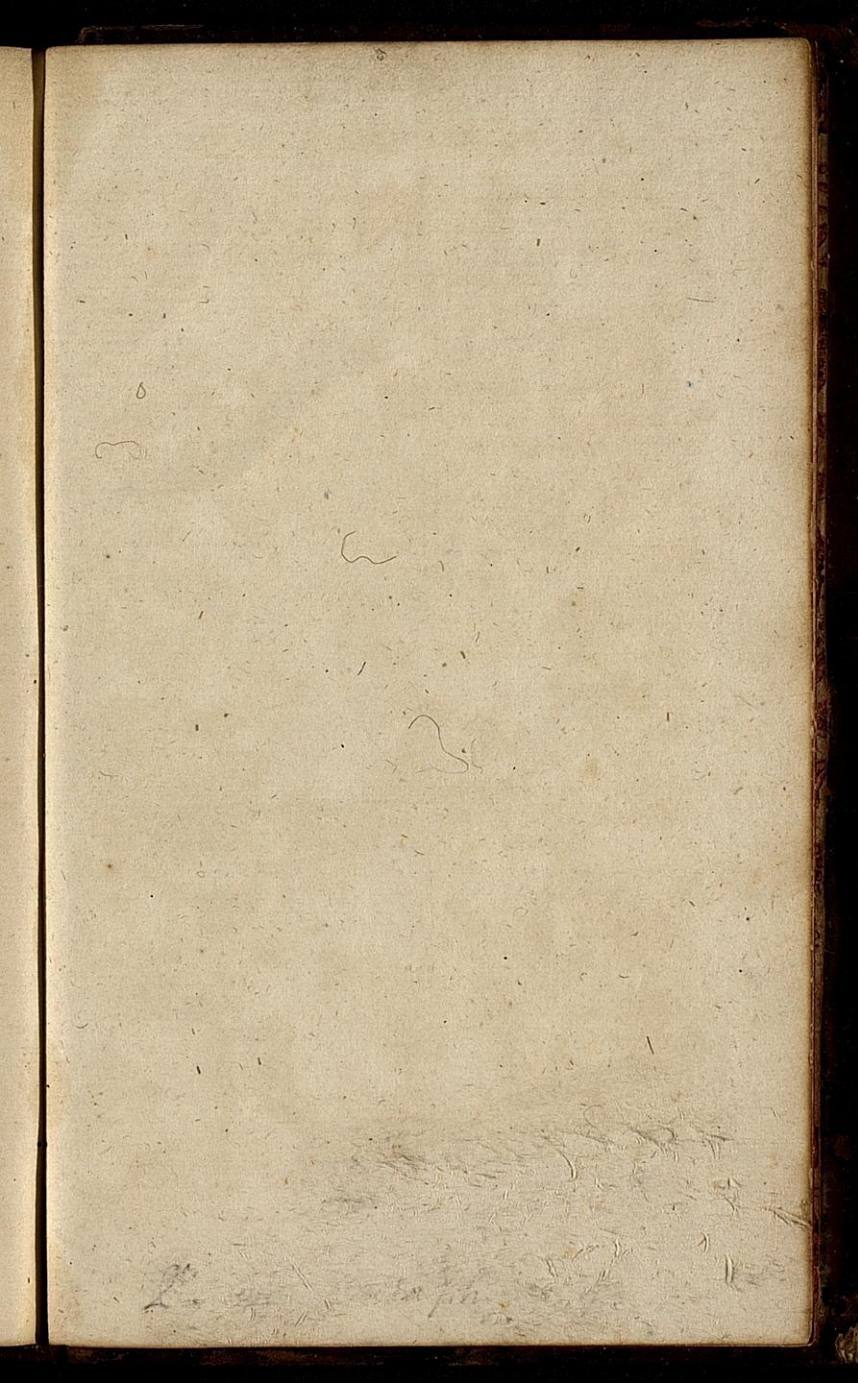
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur
- Inveniuntur inveniuntur v. Inveniuntur Inveniuntur

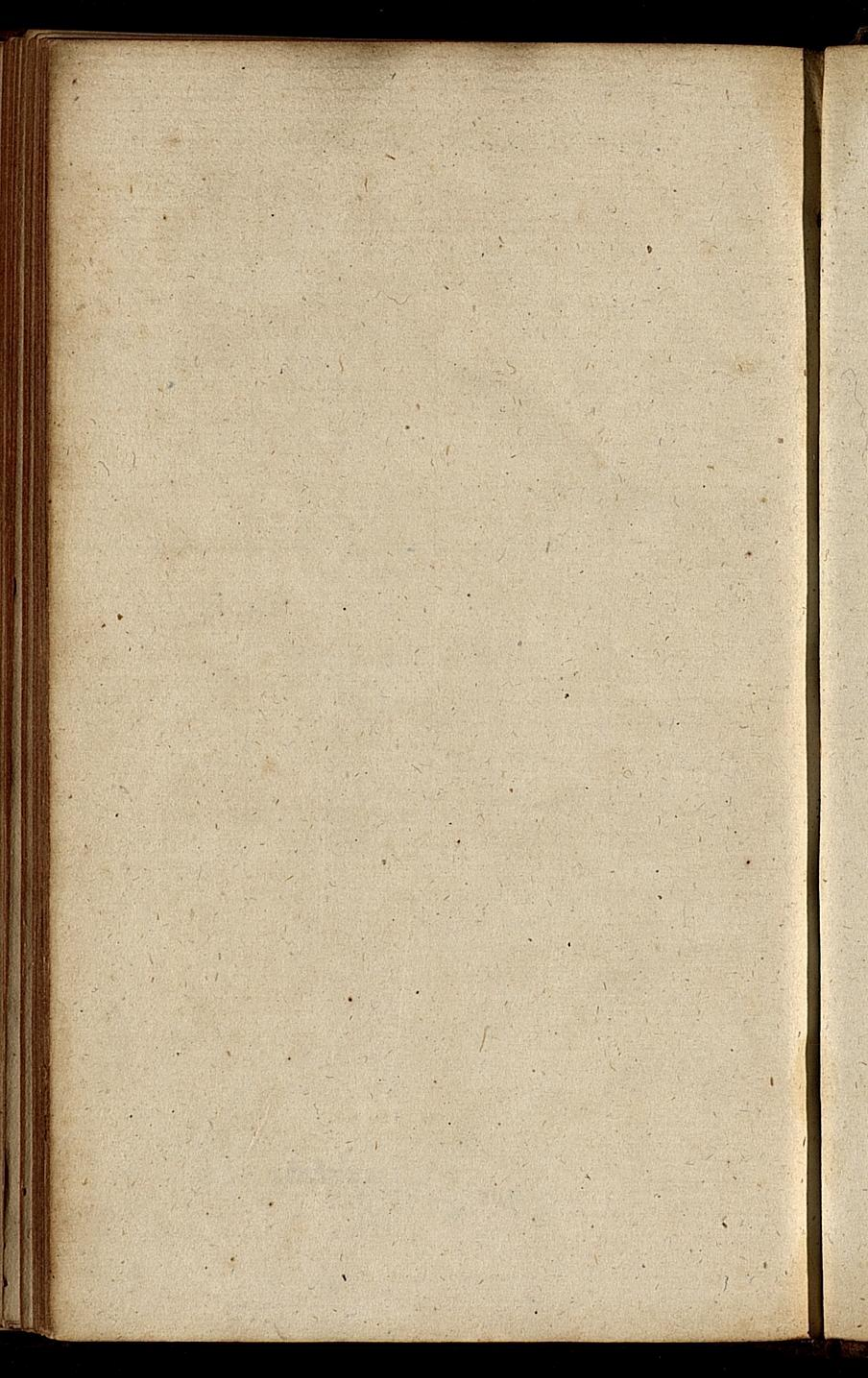
T

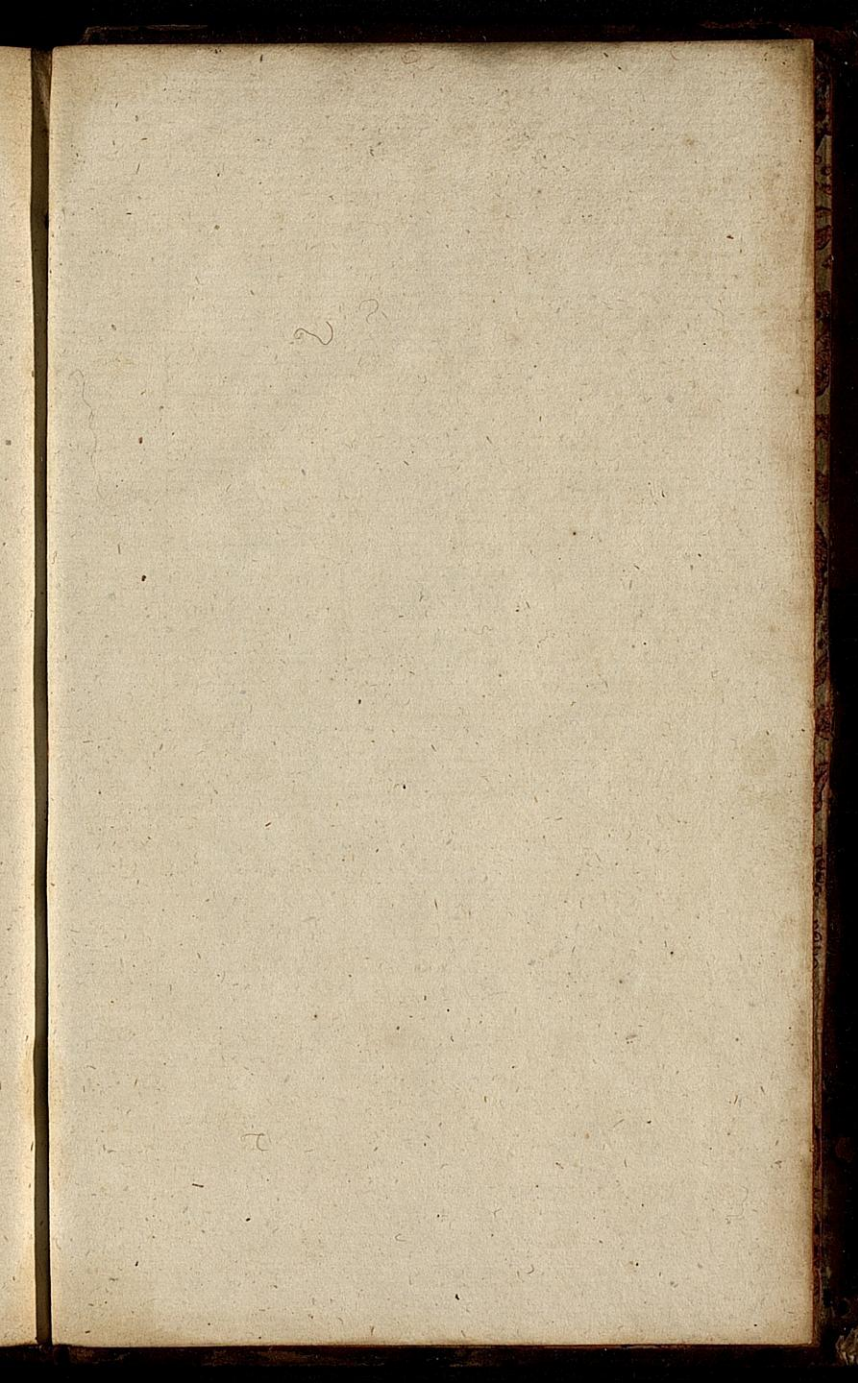
Tactus, proprius et improprie quid sit 104
 Tactus v. Tactus
 Tactus quid sit et quid sit 105

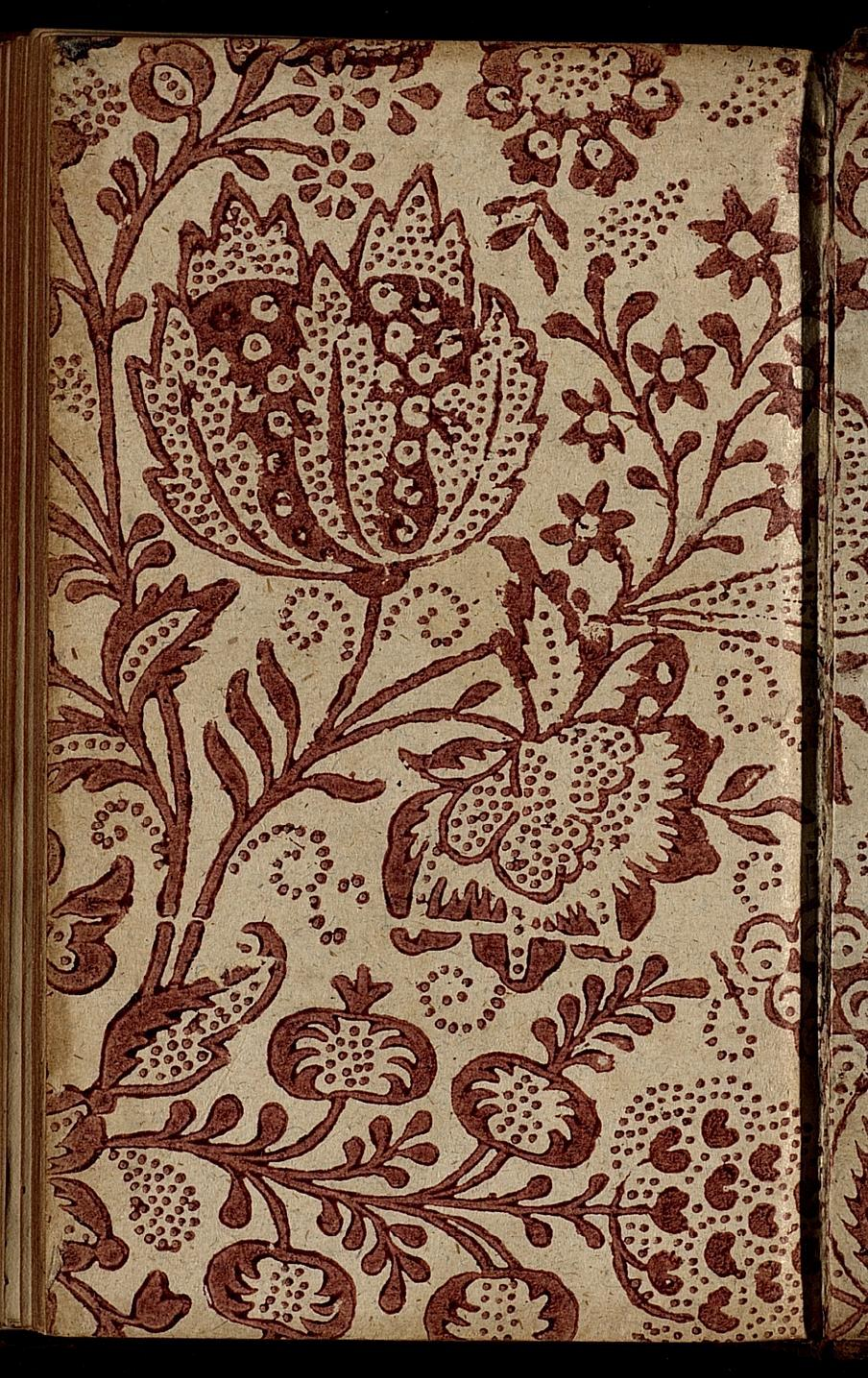
V

Venerabilis, et venerabilis inveniuntur 107
 Via vera, et vera inveniuntur inveniuntur inveniuntur
 Venerabilis 108
 Venerabilis 109
 Venerabilis 110
 Venerabilis 111
 Venerabilis 112
 Venerabilis 113
 Venerabilis 114
 Venerabilis 115
 Venerabilis 116
 Venerabilis 117
 Venerabilis 118
 Venerabilis 119
 Venerabilis 120
 Venerabilis 121
 Venerabilis 122
 Venerabilis 123
 Venerabilis 124
 Venerabilis 125
 Venerabilis 126
 Venerabilis 127
 Venerabilis 128
 Venerabilis 129
 Venerabilis 130
 Venerabilis 131
 Venerabilis 132
 Venerabilis 133
 Venerabilis 134
 Venerabilis 135
 Venerabilis 136
 Venerabilis 137
 Venerabilis 138
 Venerabilis 139
 Venerabilis 140
 Venerabilis 141
 Venerabilis 142
 Venerabilis 143
 Venerabilis 144
 Venerabilis 145
 Venerabilis 146
 Venerabilis 147
 Venerabilis 148
 Venerabilis 149
 Venerabilis 150
 Venerabilis 151
 Venerabilis 152
 Venerabilis 153
 Venerabilis 154
 Venerabilis 155
 Venerabilis 156
 Venerabilis 157
 Venerabilis 158
 Venerabilis 159
 Venerabilis 160
 Venerabilis 161
 Venerabilis 162
 Venerabilis 163
 Venerabilis 164
 Venerabilis 165
 Venerabilis 166
 Venerabilis 167
 Venerabilis 168
 Venerabilis 169
 Venerabilis 170
 Venerabilis 171
 Venerabilis 172
 Venerabilis 173
 Venerabilis 174
 Venerabilis 175
 Venerabilis 176
 Venerabilis 177
 Venerabilis 178
 Venerabilis 179
 Venerabilis 180
 Venerabilis 181
 Venerabilis 182
 Venerabilis 183
 Venerabilis 184
 Venerabilis 185
 Venerabilis 186
 Venerabilis 187
 Venerabilis 188
 Venerabilis 189
 Venerabilis 190
 Venerabilis 191
 Venerabilis 192
 Venerabilis 193
 Venerabilis 194
 Venerabilis 195
 Venerabilis 196
 Venerabilis 197
 Venerabilis 198
 Venerabilis 199
 Venerabilis 200













© SUB GÖTTINGEN / GDZ | 2011

